380/150 kV-hoogspanningsstation Wijchen

Bureaustudie Landschap & Cultuurhistorie

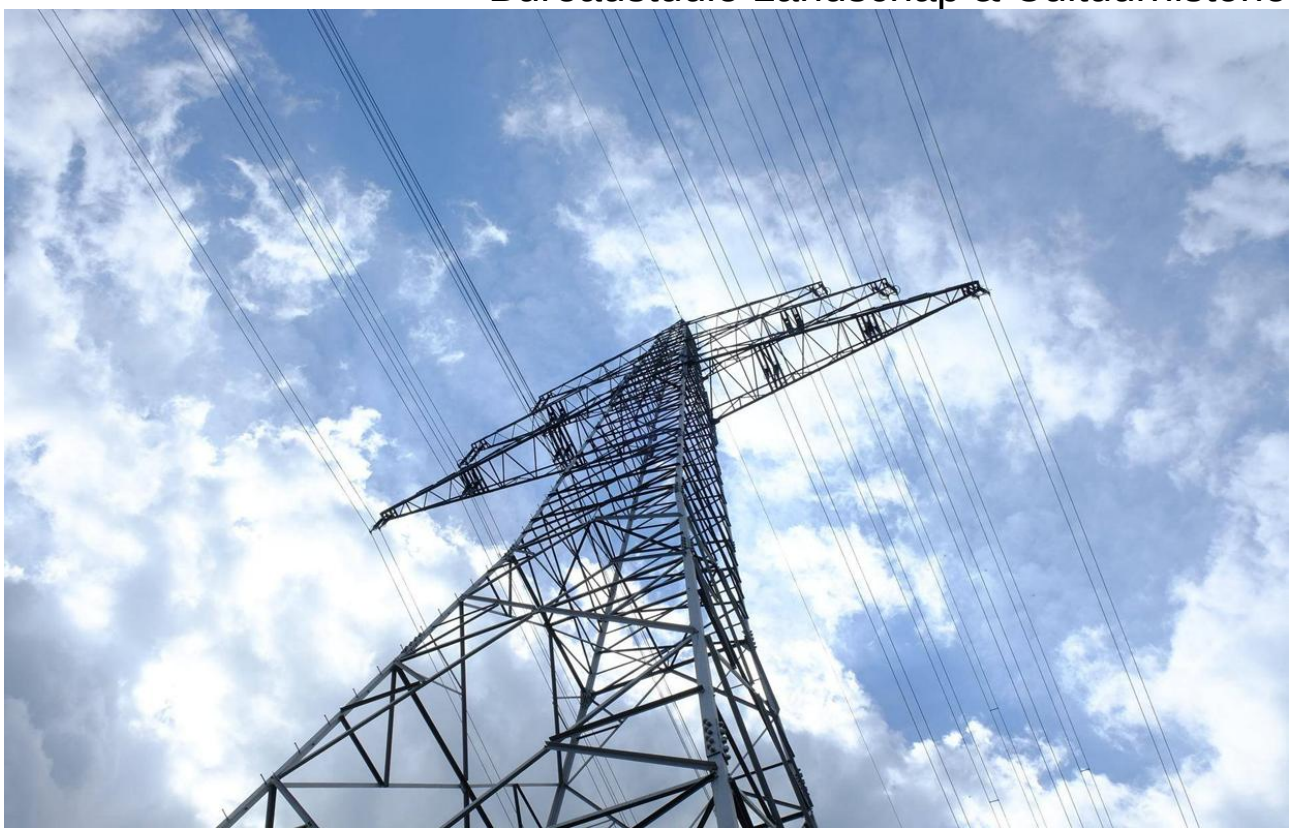

003.075.20 D1704042

SWECO

Lijst met aanpassingen

Versie	Datum	Beschrijving van de wijziging	Herzien	Vrijgegeven door
003.075.20 C1704042	30-01-2026	Eerste oplevering versie ‘ringdijk’	MS, AB, RL	
003.075.20D1704042	12-10-2026	Tweede oplevering	MS, RL	

Document Status:

Voorlopig 100%

Datum: 12-10-2026

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Aanleiding en doel 4
1.2 Te onderzoeken locatiealternatieven 4
1.3 Leeswijzer 5

2 Uitgangspunten 6
2.1 Plangebied en studiegebied 6
2.2 Kaders wet- en regelgeving, beleid en richtlijnen 7
2.3 Afwegingskader 10
2.3.1 Thema landschap 11
2.3.2 Thema cultuurhistorie 15

3 Referentiesituatie 18
3.1 Huidige situatie 18
3.1.1 Ontstaan van het landschap 19
3.1.2 Gebiedskarakteristiek 21
3.1.3 Specifieke elementen en hun samenhang/context 28
3.1.4 Historische (steden)bouw 31
3.1.5 Historische geografie 36
3.2 Autonome ontwikkelingen 40

4 Effectbeoordeling locatiealternatieven en aansluiting op hoogspanningsnet 41
4.1 Effectbeoordeling 41
4.1.1 Beïnvloeding gebiedskarakteristiek 41
4.1.2 Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang/context 74
4.1.3 Beïnvloeding historische (steden)bouw 89
4.1.4 Beïnvloeding historische geografie 102
4.1.5 Samenvatting effectbeoordeling 112
4.2 Cumulatieve effecten 114
4.3 Mitigerende maatregelen 115
4.4 Kansen voor landschappelijke inpassing 116
4.4.1 Locatie 1A 117
4.4.2 Locatie 1B 118
4.4.3 Locatie 2A 119
4.4.4 Locatie 2B 120
4.4.5 Locatie 3 121
4.4.6 Locatie 4 122
4.5 Leemten in kennis 123
4.6 Conclusie 123

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

TenneT is voornemens een nieuw 380/150 kV-station (station Wijchen) te realiseren op een nader te bepalen locatie in de omgeving van de kern van Wijchen. Het hoogspanningsstation zal worden verbonden met de bestaande bovengrondse 380 kV-verbinding ten zuidwesten van Wijchen. Ook zal het nieuwe hoogspanningsstation via een ondergrondse 150 kV-kabel worden verbonden met het bestaande 150 kV-hoogspanningsstation in Oss.

Het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation is nodig omdat er veel meer stroom gebruikt wordt in het oosten van Noord-Brabant vanwege de energietransitie. Het 150 kV-hoogspanningsnet rondom Oss kan op dit moment geen extra stroom meer vervoeren. Daardoor is er netcongestie rondom Oss en Eindhoven. Door het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation kan een nieuwe verbinding worden gemaakt tussen het landelijke 380 kV-hoogspanningsnet bij Wijchen en het regionale 150 kV-hoogspanningsnet rondom Oss. Door deze extra verbinding kunnen meer bedrijven en huishoudens in het oosten van Noord-Brabant op het 150 kV-hoogspanningsnet aangesloten worden. Zij kunnen daardoor verder elektrificeren.

Netbeheerder TenneT heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) gevraagd een projectprocedure te starten waarmee een nieuw 380/150 kV-hoogspanningsstation mogelijk wordt gemaakt. Met de projectprocedure wordt bepaald waar het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation uiteindelijk komt te staan. De definitieve locatie van het hoogspanningsstation zal worden vastgelegd in het projectbesluit.

In de locatiestudie zijn vier stationslocaties (inclusief inlussing op de bestaande 380 kV-hoogspanningsverbinding) onderzocht en beoordeeld op milieueffecten. Dit gebeurt voor alle relevante thema’s die een relatie hebben met de mens en de fysieke leefomgeving. Een van de thema’s waar in de locatiestudie aandacht aan wordt besteed is landschap en cultuurhistorie.

1.2 Te onderzoeken locatiealternatieven

Figuur 1.1 toont een kaart van de locatiealternatieven met daarbij de beoogde stationslocaties, inlussingen, en de bestaande hoogspanningsverbinding. De locaties liggen binnen de grenzen van de gemeente Wijchen, tussen de Maas en de snelweg A50. Op één van deze 26 ha grote locaties zal het nieuwe station Wijchen gebouwd worden.

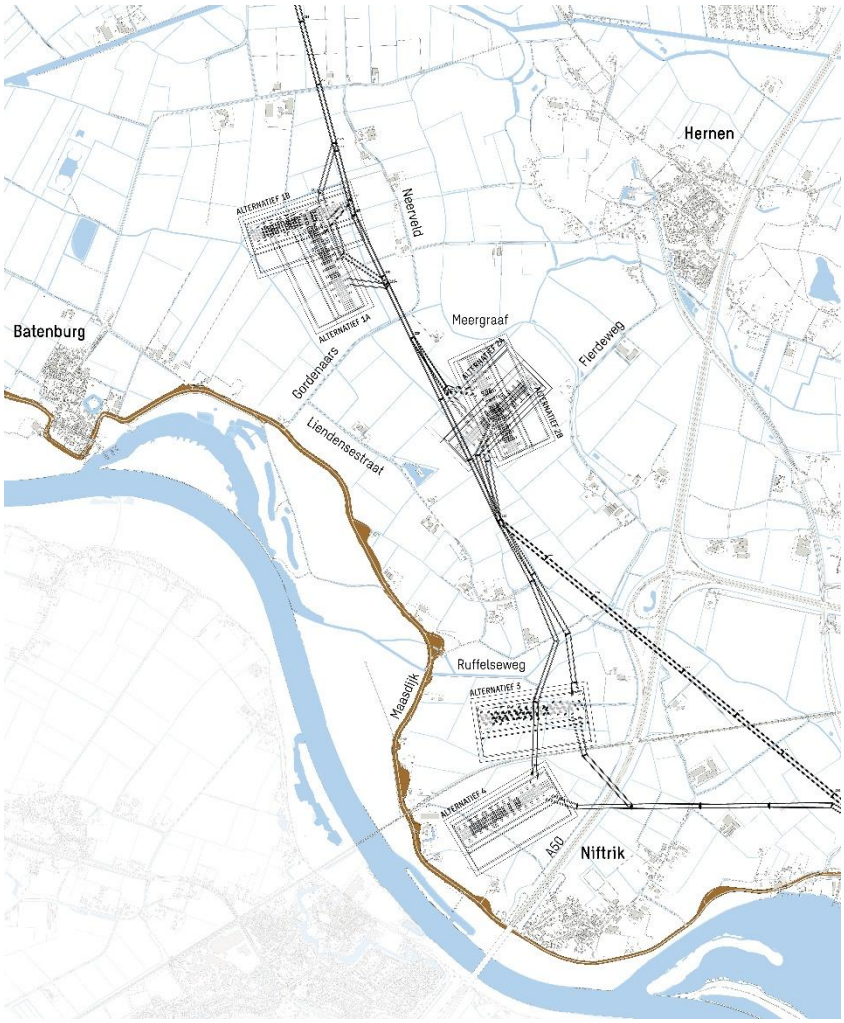

Figuur 1.1 | Overzichtskaart potentiële locatiealternatieven

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de uitgangspunten beschreven die zijn gehanteerd bij de effectbeoordeling. Er is onder meer ingegaan op het plan- en studiegebied, de relevante kaders vanuit wet- en regelgeving en beleid, het beoordelingskader met daarin beoordelingscriteria en de manier waarop het onderzoek is uitgevoerd.

Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de referentiesituatie. De effecten van het nieuwe hoogspanningsstation en bijbehorende aansluiting op het hoogspanningsnet zijn beoordeeld ten opzichte van deze referentiesituatie. De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie, aangevuld met de autonome ontwikkelingen.

In hoofdstuk 4 zijn de effecten van de locatiealternatieven per criterium beschreven en beoordeeld. Dit gebeurt aan de hand van de beoordelingscriteria die in hoofdstuk 2 zijn beschreven. Het hoofdstuk eindigt met een samenvatting van de effecten, een overzicht van mitigerende maatregelen en een eerste beeld van de kansen voor landschappelijke inpassing.

2 Uitgangspunten

2.1 Plangebied en studiegebied

Het plangebied omvat alle mogelijke locaties, inclusief de tracés voor de inlussing van de bestaande 380 kV-verbinding. Het studiegebied is het gebied waarbinnen mogelijke effecten worden onderzocht omdat hier effecten kunnen optreden. Het studiegebied is groter dan het plangebied, omdat sommige effecten een grotere reikwijdte hebben dan het plangebied.

Binnen het plangebied vinden de fysieke ingrepen plaats die nodig zijn voor de realisatie van het hoogspanningsstation, zoals de aanleg van het stationsterrein, de ringdijk, de benodigde infrastructuur en de aansluiting op de bestaande 380 kV-verbinding. Het plangebied vormt daarmee de directe projectlocatie. Het hoogspanningsstation heeft inclusief landschappelijke inpassing een omvang van circa 735 bij 425 meter (ongeveer 31 hectare). Rondom het station wordt een ringdijk aangelegd met een gemiddelde hoogte van circa 4,2 tot 5,0 meter boven maaiveld, afhankelijk van de locatie. Binnen de ringdijk wordt het terrein opgehoogd in verband met de grondwaterstand en wordt rekening gehouden met een benodigde ruimte voor installaties, onderhoud en kabelinfrastructuur. Deze opbouw en schaal van het station zijn schematisch weergegeven in de onderstaande figuur (2.1), waarin ook de ringdijk duidelijk zichtbaar is.

Het studiegebied omvat daarentegen de bredere omgeving waarin effecten van het project merkbaar kunnen zijn. De omvang van het studiegebied verschilt per thema en wordt afgestemd op de aard van de effecten, zoals visuele impact, geluid, natuur en waterhuishouding. Hierdoor kunnen zowel directe als indirecte effecten van het project zorgvuldig in beeld worden gebracht.

Door onderscheid te maken tussen plangebied en studiegebied wordt geborgd dat de beoordeling van de locatiealternatieven niet alleen gericht is op de fysieke ingreep zelf, maar ook op de mogelijke doorwerking daarvan in de omgeving.

Figuur 2.1 I Voorbeeld station met ringdijk

2.2 Kaders wet- en regelgeving, beleid en richtlijnen

Beknopte beschrijving van relevante wet- en regelgeving en beleid en de relevantie voor het project.

Tabel 2.1 | Relevante regelgeving en beleid[1]

Europese kaders	
Verdrag van Grenada (1985)	De bescherming van het erfgoed (architectonisch, industrieel, cultuurlandschappen, ensembles, roerend erfgoed) is een essentieel doel van de ruimtelijke ordening: niet alleen bij de planologische uitwerking, maar ook bij het vormgeven aan ontwikkelingen. De Erfgoedwet werkt enkele van de verdragspunten uit (zie hieronder).
Europese landschapsconventie (2000)	Nederland heeft de conventie in 2005 geratificeerd. Nederland heeft zich verplicht om in wetgeving de betekenis van landschappen te erkennen, landschapsbeleid te formuleren en te implementeren, procedures in te stellen voor inspraak en landschap te integreren in beleid dat gevolgen heeft voor het landschap. De Europese Landschapsconventie (ELC) werkt onder meer door in de NOVI (zie hieronder).
Rijksbeleid	
Omgevingswet (2024)	Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In deze wet zijn meerdere wetten, regelingen en internationale verdragen gebundeld met betrekking tot het ruimtelijk beleid en de leefomgeving. Voor het onderhavige thema landschap en cultuurhistorie is hierbij de Erfgoedwet 2016 en de Monumentenwet 1988 van belang. Behoudens enkele uitzonderingen geldt dat de duiding van erfgoed is geregeld in de Erfgoedwet en de omgang met erfgoed in de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet is een aantal regels rond cultureel erfgoed en werelderfgoed veranderd. Onder de Omgevingswet zijn in principe gemeenten bevoegd gezag voor vergunningverlening voor de rijksmonumentenactiviteit bij zogeheten meervoudige aanvragen. Dus bijvoorbeeld in combinatie met een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of een omgevingsplanactiviteit. De minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft dan recht van advies en instemming. In de praktijk is dit de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). De minister van OCW blijft bevoegd gezag bij enkelvoudige aanvragen. Vergunningverleners houden rekening met de door het Rijk vastgestelde beoordelingsregels. Onder erfgoed vallen cultureel erfgoed en werelderfgoed. Werelderfgoederen zijn monumenten die zo belangrijk zijn voor de wereldgemeenschap dat we ze veilig willen doorgeven aan toekomstige generaties. In de Omgevingswet staan daarom regels om werelderfgoed te beschermen. Cultureel erfgoed bestaat uit rijksmonumenten, gemeentelijke en provinciale monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten en archeologische monumenten. De bescherming van erfgoed wordt geregeld in het *Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)*, het *Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)*, de *omgevingsverordening* en het *omgevingsplan*. Daarnaast kan een *omgevingsvisie* onderdeel zijn van het provinciaal en gemeentelijk beleid m.b.t. de leefomgeving en ruimtelijke ordening. *Planspecifiek* In en nabij het plangebied bevinden zich rijks- en gemeentelijke monumenten. Vanuit het Bkl zijn er geen specifieke instructieregels opgenomen voor landschap. Deze zijn met name terug te vinden in provinciale beleidsstukken.
Erfgoedwet	In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. *Planspecifiek* In en nabij het plangebied bevinden zich enkele monumenten. Deze worden meegenomen in de effectbeoordeling.
Nationale omgevingsvisie (NOVI): Duurzaam perspectief voor onze leefomgeving (23-02-2021)	Er zijn 21 nationale belangen in de fysieke leefomgeving beschreven. Deze nationale belangen komen samen in vier prioriteiten: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, een duurzaam en (circulair) economisch groeipotentieel, sterke en gezonde steden en regio's, toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. Bij de

[1] Hierin staan alleen voor dit rapport relevante documenten. Op gemeentelijk niveau zijn niet alle beleidsdocumenten opgenomen, maar alleen die documenten die een relevant kader meegeven voor deze studie.

	afweging van de belangen staat een evenwichtig gebruik van de fysieke leefomgeving centraal voor zowel de boven- als de ondergrond. Ten behoeve van die afweging gebruikt de NOVI drie afwegingsprincipes: Slimme combinaties maken waar dat mogelijk is; De kenmerken van het gebied centraal stellen; Niet uitstellen of doorschuiven. *Planspecifie*k De planontwikkeling betreft geen NOVI-gebied. De ontwikkeling sluit wel aan bij de prioriteiten uit de NOVI. Een van de 21 nationale belangen is het behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang.
Programma Energiehoofdstructuur (PEH)	Dit instrument biedt inzicht in nieuwe nationale energie-infrastructuur die in de toekomst nodig is, zoals hoogspanningskabels, buisleidingen, elektrolysers, regelbare centrales en plekken voor de opslag van energie. Dit maakt het mogelijk om eerder afspraken te kunnen maken over ruimte met gemeenten, provincies, havenbedrijven en netbeheerders. Soms gaat dat om het vinden van ruimte voor nieuwe locaties die erbij komen, zoals nieuwe hoogspanningskabels of elektrolysers. Maar het kan ook gaan om het behoud van locaties die nu in gebruik zijn voor een fossiel energiesysteem en ingezet kunnen worden voor duurzame energie. Bijvoorbeeld de plekken van kolencentrales die kunnen worden ingezet voor duurzame energiecentrales. Of bestaande buisleidingen voor aardgas die in de toekomst voor het vervoer van waterstof gebruikt kunnen worden. Het PEH bevat beleid om daar op een zorgvuldige manier mee om te gaan. Met respect voor de natuur, cultureel erfgoed en leefbaarheid. Daarmee draagt het PEH bij aan de missie van een klimaatneutraal energiesysteem in 2050. *Planspecifiek* Uitgangspunt voor dit plan.
Ontwerp Nota Ruimte (06-10-2025)	
Provinciaal/regionaal beleid	
Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (19-12-2018)	Omgevingsvisie Gaaf Gelderland Eind 2018 hebben Provinciale Staten (PS) de provinciale omgevingsvisie Gaaf Gelderland vastgesteld. Een wervend document dat weergeeft dat de provincie streeft naar een gezond, veilig, schoon en welvarend Gelderland. Centraal in de visie staan zeven ambities. Op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, biodiversiteit, bereikbaarheid, vestigingsklimaat en woon- en leefomgeving dienen voor 2030 en voor 2050 stevige doelen worden bereikt. Te raadplegen in de omgevingsvisie. Landschapszorg als zodanig is in de omgevingsvisie niet een expliciete ambitie geworden. Is landschap dan niet belangrijk? Wel degelijk. Aan alle hierboven genoemde ambities hangt immers impliciet de vraag hoe deze ambities zullen landen in het landschap of in de leefomgeving van 2 miljoen Gelderlanders. Landschap dient meegewogen te worden. Immers, het provinciaal belang ligt in het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit en het behouden van de (basis)kwaliteit van landschappen. Een beschermingsregime met kernkwaliteiten en met een juridisch vangnet in de verordening helpt daarbij.
Omgevingsverordening Gelderland (14-11-2025)	Omgevingsverordening Gelderland | Lokale wet- en regelgeving
Koepelgids: Gelderland (februari 2022)	Kwaliteitsgidsen landschap Geldersche streken - 'Koepelgids'
Streekgids: Land van Maas & Waal (februari 2022)	De in de streekgids opgenomen kwaliteitsgidsen voor het deelgebied 'Rivierduinen van Wijchen tot Woerd' en deelgebied 'Maas' zijn van toepassing op de locaties van de alternatieven. Kwaliteitsgidsen landschap Gelderse streken - 'Streekgids: Land van Maas en Waal'
Gemeentelijk beleid	
Omgevingsvisie Wijchen (Vastgesteld op 06-02-26)	De gemeente Wijchen wil, zoals vastgelegd in de omgevingsvisie en gekoppeld aan het Strategisch Kompas Wijchen 2035, haar landschap en cultuurhistorie behouden en versterken. Gebaseerd op de Omgevingswet van januari 2024, focust de visie op duurzaamheid, groen en natuur, met trots op de veelzijdige natuur- en buitengebieden als open landerijen en bossen. Speerpunt 2, “Aantrekkelijke wijken en kernen,” benadrukt doelen zoals het behoud van landschappelijke en cultuurhistorische waarden, het versterken van ecologische structuren en recreatieve netwerken. Voor cultuurhistorie ligt de nadruk op historische periodes zoals de Steentijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen, waarbij archeologie als inspiratie voor gebiedsinrichting wordt benut.

Structuurvisie Wijchen (2009)	De gemeente Wijchen wil met haar omgevingsvisie, vastgesteld op 22 mei 2025, het landschap en de cultuurhistorie behouden en versterken. De structuurvisie is echter nog “geheel onherroepelijk in werking”. De visie is juridisch verankerd in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en dient als beleidsmatig kader voor toekomstige bestemmings- en exploitatieplannen. De structuurvisie is gekoppeld aan diverse beleidsdocumenten, zoals het Groenstructuurplan en het Klimaatbeleidsplan. Voor landschap richt de gemeente zich op het behoud en de ontwikkeling van verscheidene gebiedstypen, zoals rivierduinen en oeverwallen, met ambities zoals het versterken van landschapselementen, opzetten van groene verbindingsstructuren, en behoud van open ruimtes. De cultuurhistorische ambities omvatten het behoud en versterken van historische stads- en dorpsgezichten, monumenten en landschapselementen, en het bevorderen van cultuurtoerisme door openstelling van historische objecten. Hierdoor worden de authentieke karakteristieken van Wijchen beschermd en benut voor recreatie en toerisme.
Erfgoedverordening Wijchen (2023)	In de erfgoedverordening is het gemeentelijk beleid ten aanzien van erfgoed vastgelegd. Op hoofdlijnen gaat de verordening in op het aanwijzen/beschermen van monumenten (rijks, provinciaal en gemeentelijk). Een overzicht van deze monumenten wordt gegeven in het erfgoedregister. Planspecifiek: In de nabijheid van de locatiealternatieven liggen gemeentelijke monumenten. Deze monumenten zijn meegenomen in de effectbeoordeling.
Omgevingsplan gemeente Wijchen (06-11-2025)	Sinds de invoering van de Omgevingswet zijn eerdere bestemmingsplannen automatisch omgezet naar het omgevingsplan. Dit proces verloopt stapsgewijs en verschilt per gemeente, waarbij sommige gemeenten gebiedsgericht en andere themagericht werken. Vanwege de nieuwe wet zijn er verantwoordelijkheden van het Rijk naar de gemeente overgegaan. De zorg voor erfgoed, zoals gemeentelijke, provinciale en rijksmonumenten, ligt nu bij de gemeente. In het huidige omgevingsplan zijn specifieke beleidsregels voor cultuurhistorie opgenomen. Vrijstellingen voor activiteiten gelden niet voor deze beschermde objecten. Daarnaast zijn er richtlijnen voor het kappen van bomen vastgelegd.
Parapluplan Cultuurhistorie Wijchen (03-05-2017)	Het bestemmingsplan maakt van rechtswege onderdeel uit van het omgevingsplan van de gemeente. Ter plekke van de locatiealternatieven is de vigerende bestemming ’Agrarisch’’. Binnen deze bestemming passen geen hoogspanningsstations. Een wijziging van de bestemming/functie is dus noodzakelijk. Om deze reden is het niet relevant om de vigerende bestemmingsplanregels nader uit te werken.
Geconsolideerde versie Buitengebied en herziening 2014 (23-02-2015)	De gemeente Wijchen wil de cultuurhistorische waarden van het gehele buitengebied beschermen en benadrukken. Dit buitengebied is aangemerkt als een "cultuurhistorisch waardevol gebied". Bij het opstellen van omgevingsvergunningen dient rekening te worden gehouden met de cultuurhistorische waarden binnen het plangebied. Hiervoor verwijst de gemeente naar een geactualiseerde cultuurhistorische inventarisatie uit 2015, waarin belangrijke cultuurlandschappen, landschapselementen en bouwkunst zijn geïdentificeerd en op kaarten vastgelegd.
Notitie gebiedsinput IEA. Hoogspanningsstation Wijchen P2 i.o.v. gemeente Wijchen, provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland en Groene Metropoolregio (16-02-2026) Bijlage Gebiedsraamwerk Buitengebied Batenburg, Niftrik, Hernen, Bergharen, Leur. Strategisch kader om kansen voor meerwaarde HSS Wijchen voor gebied en lokale gemeenschap te maximaliseren (14-11-25)	Om gebieds- en regiobelangen mee te nemen bij locatiekeuze en inpassing, zijn de gebiedspartners (gemeente Wijchen, provincie Gelderland, waterschap Rivierenland en de Groene Metropoolregio (GMR)) een gebiedsproces gestart. Met lokale stakeholders is een gebiedsvisie opgesteld, met als doel maximale meerwaarde te realiseren bij de inpassing van het station voor gebied en gemeenschap. De notitie met bijlage beschrijft gebiedskenmerken en vervolgens het gebiedsraamwerk met kansen/knelpunten bij de vier zoeklocaties. Het gebiedsraamwerk is op 16 december 2025 vastgesteld, als kader voor de gebiedsvisie, met als inzet het realiseren van een maximale meerwaarde voor het zoekgebied voor het nieuwe 380/150 kV station. Aan het ministerie van EZK wordt verzocht deze met de Integrale Effectanalyse (IEA) mee te nemen. Planspecifiek De beschreven waarden in deze notitie (en bijlage) zijn ook in dit rapport opgenomen. De effectbeoordeling gebeurt op basis van deze objectieve landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De waarden beschreven in de notitie zijn ook opgenomen in de effectbeoordeling. De verschillende belangen worden niet meegewogen in dit rapport. In paragraaf 4.4 wordt een eerste beeld van de knelpunten en kansen voor landschappelijke inpassing gegeven.

2.3 Afwegingskader

Om de locatiealternatieven en de aansluiting op het hoogspanningsnet (inlussing) te beoordelen en te vergelijken is een afwegingskader vastgesteld. Voor het thema landschap en cultuurhistorie geldt het volgende afwegingskader:

Tabel 2.2 | Beoordelingscriteria voor landschap en cultuurhistorie

Thema	Beoordelingscriteria	Wijze van onderzoek
Landschap (gebiedsniveau)	Beïnvloeding gebiedskarakteristiek	Kwalitatief: waardebepaling op basis van bureauonderzoek, veldbezoek en visualisaties. In beeld brengen kernwaarden en kwaliteiten. Gekeken wordt naar de opbouw en uniciteit van het landschap/landschapsstructuren en de fysieke gevolgen van implementeren van het station (plus inlussing van de verbinding) in het landschap. Analyse om een eerste globaal beeld te geven van de opties voor het herstellen en toevoegen van landschappelijke kwaliteiten.
Landschap (gebiedsniveau)	Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang/context	Kwalitatief: waardebepaling op basis van bureauonderzoek, veldbezoek en visualisaties. In beeld brengen kernwaarden en kwaliteiten. Gekeken wordt naar de opbouw en uniciteit van het landschap/landschapsstructuren en de fysieke gevolgen van implementeren van het station (plus inlussing van de verbinding) in het landschap. Analyse om een eerste globaal beeld te geven van de opties voor het herstellen en toevoegen van landschappelijke kwaliteiten
Cultuurhistorie	Beïnvloeding historische (steden)bouw	Kwantitatief/kwalitatief: GIS-analyse ligging/doorsnijding (lengte/oppervlakte) en waardebepaling door bureauonderzoek. Hieronder vallen ook beschermde stadsgezichten (Batenburg) en molenbiotopen.
Cultuurhistorie	Beïnvloeding historische geografie	Kwantitatief/kwalitatief: GIS-analyse ligging/doorsnijding (lengte/oppervlakte) en waardebepaling door bureauonderzoek.

In de landschapsvisie van TenneT: ‘Landschap en hoogspanningsnet, visie en richtlijnen voor landschappelijke inpassing (TenneT, 2017)’, is hoofdstuk 10 gewijd aan ‘Effectbepaling en -beoordeling’. Daarin is de beoordeling van cultuurhistorie ondergebracht onder landschap. De reden hiervoor is dat cultuurhistorie en cultuurhistorisch waardevolle objecten en structuren een integraal onderdeel zijn van de kenmerken en kwaliteiten van het landschap.

- Onder het thema landschap gaat het om de effecten op de ruimtelijke samenhang, het algehele beeld van de aanwezige objecten, kenmerken, structuren en elementen van het landschap. De cultuurhistorische objecten, kenmerken, structuren en elementen zijn daar onderdeel van. Binnen het thema landschap is cultuurhistorie contextueel beoordeeld. Dit komt samen in de beoordelingscriteria ‘beïnvloeding gebiedskarakteristiek’ en ‘beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang’.

- Onder het thema cultuurhistorie wordt specifiek gekeken naar de cultuurhistorische waarde van de monumentale objecten, elementen, structuren en ensembles zelf. Dit komt terug in alle beoordelingscriteria onder cultuurhistorie.

Beoordeling locatiealternatieven toelichting/methodiek beoordelingscriteria

Voor de locatiealternatieven en de bijbehorende aansluiting op het hoogspanningsnet worden de effecten per beoordelingscriterium beschreven en beoordeeld. De beschreven effecten worden per thema samengevat in een tabel, waarin de effecten in de vorm van een relatieve plus/min-beoordeling worden weergegeven ten opzichte van de referentiesituatie.

2.3.1 Thema landschap

2.3.1.1 Invloed op de gebiedskarakteristiek

Effectbeoordeling beïnvloeding van de gebiedskarakteristiek

De gebiedskarakteristiek wordt bepaald door de functie van het landschap, de mate van openheid of beslotenheid, en de ruimtelijke structuren en elementen in het landschap. Dit vormt de basis voor de herkenbaarheid van een landschap. Op die manier zijn verschillende landschapstypen te onderscheiden met eigen karakteristieken en daarbij horende kenmerkende landschappelijke elementen.

Bij dit criterium gaat het om de beïnvloeding van de gebiedskarakteristiek. Deze beoordeling vindt plaats op basis van de karakteristieken en kenmerken van de in het studiegebied te onderscheiden landschapstypen of delen daarvan. Deze beoordeling vindt plaats op het niveau van het station en de inlussing.

Om de mate van beïnvloeding van de gebiedskarakteristiek vast te stellen, wordt beoordeeld in hoeverre het station en de inlussing deze per landschapstype verzwakken of eventueel versterken. Het gaat daarbij om:

- De landschappelijke karakteristiek: de aantasting van de belangrijkste landschappelijke kenmerken van de landschapstypen.
- De mate van openheid, beslotenheid & ruimtebeleving: de beleving van ruimte, horizon, donkerte, stilte, openheid & beslotenheid, landmarks & oriëntatiepunten en zichtlijnen. De zichtbaarheid en beleving van het station plus de inlussing in het landschap.

Onderstaande tabel geeft aan hoe de mate van de beïnvloeding van de gebiedskarakteristiek is beoordeeld:

Tabel 2.3: klassegrenzen criterium 'Beïnvloeding gebiedskarakteristiek'

+ +	Sterk positief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote versterking van de gebiedskarakteristiek tot gevolg
+	Positief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een versterking van de gebiedskarakteristiek tot gevolg
0/+	Beperkt positief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een beperkte versterking van de gebiedskarakteristiek tot gevolg
0	Geen of nauwelijks effect	het locatiealternatief heeft geen invloed op de gebiedskarakteristiek tot gevolg
0/-	Beperkt negatief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een beperkte aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg
-	Negatief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg
- -	Sterk negatief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een sterke aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg

Toelichting op de effecttypen

Zichtbaarheid en beleving: altijd beïnvloeding

Een nieuw hoogspanningsstation in een omgeving, waar in de huidige situatie geen hoogspanningsstation aanwezig is, heeft veel invloed op de beleving van de gebiedskarakteristieken van het landschap(stype). Dit geldt ook voor de nieuwe inlussing die nodig is om het nieuwe station aan te sluiten op de bestaande hoogspanningsverbinding.

Het hoogspanningsstation en de inlussing van de verbinding op het station zullen daarom in alle gevallen invloed hebben op de beleving van de gebiedskarakteristieken van het landschap(stype).

Openheid en de kwaliteit van het station en de inlussing spelen een grote rol bij de beïnvloeding van de gebiedskarakteristiek:

Hoe meer open het landschap is, hoe groter de kans is dat de gebiedskarakteristiek wordt aangetast.

2.3.1.2 Invloed op specifieke elementen en hun samenhang/context

Specifieke elementen en hun samenhang/context

Specifieke elementen en hun samenhang zijn verbonden aan de gebiedskarakteristiek. Waar het bij gebiedskarakteristiek echter gaat om meer algemene karakteristieken en kenmerken van een gebied, gaat het hier om de individuele ordendende elementen die samen de gebiedskarakteristiek vormen. Dit zijn de (3-dimensionale) structuren en lijnen die in het landschap het beeld bepalen en begrenzen, en sterk bepalend zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling. Denk hierbij aan lijnelementen (dijken, wegen, watergangen, groenstructuren).

Effectbeoordeling beïnvloeding van specifieke elementen en hun samenhang

Bij dit criterium gaat het om de beïnvloeding van specifieke elementen en hun samenhang. Deze beoordeling vindt plaats op basis van de ordenende structuren die samen het landschap maken. Ook deze beoordeling vindt plaats op het niveau van het station en de inlussing.

Om de mate van beïnvloeding van specifieke elementen en hun samenhang vast te stellen, wordt beoordeeld in hoeverre het station en de inlussing specifieke elementen in het landschap aantast of versterkt. Het gaat daarbij om:

- In hoeverre het station en de inlussing de samenhang tussen elementen (ordenende structuren) in het landschap verstoort.
- In hoeverre storende contrasten ontstaan tussen het station en de inlussing en de elementen in het landschap. Het beeld van het station en de inlussing in de omgeving, dat wordt afgeleid uit de verschijningsvorm van het station en de inlussing zelf (aard, vorm, grootte) en het onrustige beeld dat ontstaat door visuele verstoring.
- De wijze van doorsnijding en raken van structuren in het landschap.

Onderstaande tabel geeft aan hoe de mate van de beïnvloeding van de specifieke elementen en hun samenhang is beoordeeld:

Tabel 2.4: klassegrenzen criterium 'specifieke elementen en hun samenhang'

+ +	Sterk positief effect	het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote versterking van de specifieke elementen en hun samenhang tot gevolg
+	Positief effect	Het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote versterking van specifieke elementen en hun samenhang
0/+	Beperkt positief effect	Het locatiealternatief heeft (per saldo) een lichte versterking van specifieke elementen en hun samenhang
0	Geen of nauwelijks effect	Het locatiealternatief heeft geen invloed op specifieke elementen en hun samenhang/context
0/-	Beperkt negatief effect	Het locatiealternatief heeft (per saldo) een lichte aantasting van specifieke elementen en hun samenhang

-	Negatief effect	Het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote aantasting van specifieke elementen en hun samenhang
- -	Sterk negatief effect	Het locatiealternatief heeft (per saldo) een zeer grote aantasting van specifieke elementen en hun samenhang/context

Toelichting op een aantal effecttypen

Storende contrasten

Hoe dichter het hoogspanningsstation en de inlussing bij elementen in het landschap staan, hoe meer de onderlinge ruimtelijke verhoudingen onder spanning komen te staan. De aard, vorm en grootte van een hoogspanningsstation is dusdanig anders dat dit leidt tot ‘storende contrasten’ tussen de technische uitstraling van het station plus de inlussing en de specifieke elementen en hun samenhang in het landschap. Zijn deze zelf ook meer van technische en industriële aard, zoals bijvoorbeeld een industrieterrein, dan leidt dat niet of in mindere mate tot storende contrasten.

Het beeld van het station en de inlussing in de omgeving

Hoe meer de verschijningsvorm (aard, vorm en grootte) van het station afwijkt van de verschijningsvorm van het landschap (en de landschappelijke elementen), hoe meer deze de (landschappelijke en cultuurhistorische) elementen en hun samenhang zal verstoren.

Doorsnijding

De plaatsing van een geheel nieuw hoogspanningsstation zal altijd voor de doorsnijding – dan wel verdwijning – van specifieke elementen en hun samenhang zorgen. Van belang is dat de ordende structuren zo min mogelijk worden verstoord, rond het station en ter hoogte van de inlussing. Doorsnijdingen van structuren zorgen dan ook vaak voor aantasting van specifieke elementen en hun samenhang:

Hoe meer samenhangende structuren tussen bijvoorbeeld bebouwing, dijken, lanen, houtwallen, elzensingels, bossen, waterlopen enz. fysiek onderbroken worden, hoe groter de mate van aantasting van de specifieke elementen en hun samenhang.

Dijkstructuren, verkavelingsstructuren, kenmerkende waterlopen en kenmerkende infrastructuur worden in het geval van de inlussing eerder overspannen dan doorsneden. Van belang is dat deze structuren niet worden geraakt of worden aangepast. Gebeurt dit wel, dan leidt dit tot aantasting van deze specifieke elementen en hun samenhang.

2.3.2 Thema cultuurhistorie

Onderscheid landschap en cultuurhistorie: cultuurhistorische waarde

Cultuurhistorie kan worden beschouwd als datgene wat door de mens in het verleden is gemaakt en bewerkt in het landschap. Cultuurhistorische kenmerken, structuren en elementen zijn daarom onderdeel van het landschap zoals we dat nu aantreffen.

2.3.2.1 Invloed op historische (steden)bouw

Historische (steden)bouw

Bij historische (steden)bouwkundige waarden ligt de nadruk op de ontwikkelingsgeschiedenis van monumentale bouwkundige objecten, rijksbeschermde stads- en dorpsgezichten andere rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten beschermde objecten zoals landgoederen, molens en boerderijen.

De kwaliteit van de waarden van de historische (steden)bouwkundige objecten kan op drie manieren worden beschouwd:

- De fysieke kwaliteit: dit gaat over de fysieke conditie van een object. Bepalend daarvoor is hoe ‘gaaf’ en hoe goed en duurzaam ‘geconserveerd’ een object nog is en of die fysieke staat mogelijk wordt beïnvloed.
- De beleefde kwaliteit: dit gaat over het beleven van bepaalde objecten. Het gaat hierbij om de zichtbaarheid, herkenbaarheid of herinnerbaarheid die mogelijk beïnvloed wordt.
- De inhoudelijke kwaliteit: dit gaat over de informatie die een object bevat over het verleden en in hoeverre dit wordt beïnvloed. Maatgevend hiervoor zijn de zeldzaamheid, informatieve waarde en representativiteit.

Effectbeoordeling beïnvloeding historische (steden)bouw

Het hoogspanningsstation en de inlussing hiervan kunnen de fysieke, beleefde of inhoudelijke kwaliteit van de historische (steden)bouw beïnvloeden. Bij beïnvloeding van de fysieke kwaliteit gaat het om het aantasten van het object zelf. Bij beïnvloeding van de beleefde kwaliteit gaat het om de visuele verstoring door de nabijheid van een hoogspanningsstation. De inhoudelijke kwaliteit (specifieke cultuurhistorische waarden) is uiteindelijk bepalend voor de mate van beïnvloeding van de fysieke en beleefde kwaliteit. Deze wordt groter naarmate de inhoudelijke kwaliteit van het object hoger is.

Om de mate van beïnvloeding van historische (steden)bouw vast te stellen is er gekeken naar de nabijheid van monumenten tot het hoogspanningsstation (beïnvloeding van de beleefde kwaliteit: zichtbaarheid, herkenbaarheid of herinnerbaarheid). Hoe kleiner de afstand van het nieuwe hoogspanningsstation en de inlussing hiervan tot het historische (steden)bouwkundige object, hoe groter het effect. Hiervoor zijn geen kaders of richtlijnen beschikbaar. Om te komen tot onderscheidende effecten tussen de locatiealternatieven, is op basis van expert judgement een indeling gemaakt aan de hand van de volgende zones: 100 meter, 100-200 meter, 200-500 meter, 500-1000 meter. Binnen honderd meter vindt zeer directe beïnvloeding

plaats, historisch element en station en/of de inlussing zijn altijd samen in beeld. Vanaf honderd meter komen elementen meer los van elkaar te staan, maar het station en de inlussing zijn nog zeer nabij en nadrukkelijk zichtbaar. Vanaf 200 meter zijn element en station/inlussing meer zelfstandig van elkaar waar te nemen en vanaf 500 meter kan er wel visuele beïnvloeding zijn, maar staat het element niet meer in context met de hoogspanningsverbinding.

In open gebieden is het effect van visuele verstoring negatiever dan in meer besloten gebieden. Het effect op het historische (steden)bouwkundige object wordt negatiever als de inhoudelijke kwaliteit van het beïnvloede object hoger is. Dit sterk negatieve effect is er ook als de samenhang tussen meerdere cultuurhistorische elementen (de ensemblewaarde) wordt aangetast.

De effectbeoordeling vindt plaats op aantallen objecten en de kwaliteit daarvan. Rijksmonumenten hebben daarin een hoge fysieke en inhoudelijke kwaliteit (gaaf, geconserveerd, zeldzaam, informatieve waarde en representativiteit).

Tabel 2.5: klassegrenzen criterium 'beïnvloeding historische (steden)bouw'

+ +	Sterk positief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt tot een grote versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van bouwhistorische objecten.
+	Positief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt tot versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van bouwhistorische objecten.
0/+	Beperkt positief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt tot geringe versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van bouwhistorische objecten.
0	Geen of nauwelijks effect	Het locatiealternatief en de inlussing heeft geen invloed op bouwhistorische objecten.
0/-	Beperkt negatief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt mogelijk tot visuele verstoring van bouwhistorische objecten door nabije ligging.
-	Negatief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt tot visuele verstoring van bouwhistorische objecten door nabije ligging.
- -	Sterk negatief effect	Het locatiealternatief en de inlussing leidt tot sterke visuele verstoring en mogelijk tot fysieke aantasting van bouwhistorische objecten.

2.3.2.2 Invloed op historische geografie

Historische geografie

Historisch geografische waarden zijn structuren en elementen in het landschap die ontstaan zijn door historische invloed van menselijk handelen. Hierbij valt te denken aan vlakelementen zoals cultuurlandschappen met kenmerkende ontginningspatronen en lijnen of routes in het landschap met een bepaalde historische waarde, zoals ontginningsassen, oude dijkstructuren, landwegen of verkavelingspatronen.

Effectbeoordeling beïnvloeding historische geografie

Historisch geografische elementen kunnen negatieve effecten ondervinden van een nieuw hoogspanningsstation en bijbehorende inlussing, bijvoorbeeld wanneer het historische tracé van een weg of dijk wordt doorkruist en dus verandert. Of dat door de plaatsing van het station de ontginningsstructuur (deels) verdwijnt. In die gevallen is er sprake van fysieke aantasting, dit wordt altijd als een sterk negatief effect beoordeeld. Het kan ook voorkomen dat een onderdeel van het station en/of de inlussing in de nabijheid van een historisch geografisch element wordt geplaatst, waardoor visuele verstoring optreedt. Dit leidt tot een negatief effect. In open gebieden is de visuele beïnvloeding groter dan in meer besloten gebieden. De historische geografie zal in besloten gebieden in mindere mate worden verstoord of aangetast dan in open gebied.

De effectbeoordeling vindt plaats per onderscheiden historisch geografische lijn- en vlakelement.

Onderstaande tabel geeft de mate van de beïnvloeding van de historische geografie aan en de bijbehorende score:

Tabel 2.6: klassegrenzen criterium 'invloed op historische geografie'

+ +	Sterk positief effect	Het locatiealternatief leidt tot een grote versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van specifieke historisch geografische elementen.
+	Positief effect	Het locatiealternatief leidt tot versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van specifieke historisch geografische elementen.
0/+	Beperkt positief effect	Het locatiealternatief leidt tot geringe versterking van de beleefde of inhoudelijke kwaliteit van specifieke historisch geografische elementen.
0	Geen of nauwelijks effect	Het locatiealternatief heeft geen invloed op specifieke historisch geografische elementen.
0/-	Beperkt negatief effect	Het locatiealternatief leidt mogelijk tot visuele verstoring van specifieke historisch geografische elementen door nabije ligging.
-	Negatief effect	Het locatiealternatief leidt tot visuele verstoring van specifieke historisch geografische elementen door nabije ligging.
- -	Sterk negatief effect	Het locatiealternatief leidt tot visuele verstoring en mogelijk tot fysieke aantasting van specifieke historisch geografische elementen.

3 Referentiesituatie

Het volgende hoofdstuk beschrijft de referentiesituatie, uitgewerkt aan de hand van de beoordelingscriteria die in het vorige hoofdstuk zijn behandeld. In het daaropvolgende hoofdstuk worden de effecten beschreven, afgezet tegen deze referentiesituatie.

3.1 Huidige situatie

Beschrijving huidige situatie landschap en cultuurhistorie

In de systematiek van het locatieonderzoek is ervoor gekozen de huidige situatie te beschrijven aan de hand van de beoordelingscriteria. De beschrijving van de huidige situatie voor zowel landschap als cultuurhistorie volgt daarbij de indeling van de beoordelingscriteria:

1. Gebiedskarakteristiek
2. Specifieke elementen en hun samenhang/context
3. Historische (steden)bouw (Cultuurhistorie)
4. Historische geografie (Cultuurhistorie)

Cultuurhistorie is daarnaast ook onderdeel van de beschrijving van de huidige situatie van de gebiedskarakteristiek en ook van de beschrijving van de huidige situatie van de specifieke elementen en hun samenhang.

Bij de beschrijving van de huidige situatie is uitgegaan van de beschikbare informatie van de provincie en de gemeente. Deze zijn opgenomen in het achtergronddocument (Bijlage 1 Achtergronddocument *Landschap en Cultuurhistorie* (24 maart 2026)).

De huidige kernkwaliteiten van het gebied zijn onder andere beschreven in de Streekgidsen (en Koepelgids) van de provincie Gelderland. De kernkwaliteiten worden hierin bepaald door vier vaste thema's:

1. de landschappelijke karakteristiek
De landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen.

2. de mate van openheid, beslotenheid & ruimtebeleving
De beleving van ruimte, horizon, donkerte, stilte, openheid & beslotenheid, landmarks & oriëntatiepunten en zichtlijnen.

3. de ordenende structuren
De (3-dimensionale) structuren en lijnen die in het landschap het beeld bepalen en begrenzen en sterk bepalend zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling.

4. de stad-land relatie.
Stedelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied, waaronder recreatie.

Deze vier thema's vormen een globaal beeld van de herkenbaarheid van een landschap. Op die manier zijn verschillende landschapstypen te onderscheiden met eigen karakteristieken en daarbij horende kenmerkende landschappelijke elementen.

De hierboven genoemde thema's, landschappelijke karakteristiek, de mate van openheid, beslotenheid en ruimtebeleving en de stad-land relatie zijn onder het beoordelingscriterium gebiedskarakteristiek geplaatst. De eerste twee thema's

beschrijven samen de ruimtelijke karakteristieken van het landschap. Hier is ingegaan op de belangrijke kenmerken van het landschap, zoals landschapstype, de mate van openheid en geslotenheid en de aard van het landschap. Het thema ‘stad-land relaties’ gaat in op de (recreatieve) fiets- en wandelverbindingen in het onderzoeksgebied. Voor de beleving van het landschap zijn deze routes belangrijk. Kenmerkende zichtlijnen zijn dan ook gekoppeld aan deze verbindingen.

Het derde thema, de ordenende structuren, valt onder het criterium specifieke elementen en hun samenhang.

Dit rapport bouwt voort op de streekgids en voegt extra verdieping toe. Het beschrijft de landschappelijke en cultuurhistorische verschillen tussen de vier locatiealternatieven op basis van specifieke data van provincie en gemeente, zoals GIS-kaarten en cultuurhistorische analyses. Een beleidsanalyse bepaalt de status (vastgesteld of erkend) van landschappelijke en cultuurhistorische elementen en geeft richting aan de omgang met deze waarden. De resultaten van deze verdiepende studie zijn opgenomen in Bijlage 1 Achtergronddocument *Landschap en Cultuurhistorie* (24 maart 2026).

Om de huidige situatie verder goed te kunnen begrijpen wordt in de volgende paragraaf op hoofdlijnen beschreven hoe het landschap ontstaan is. Hierdoor wordt duidelijk wat nog waardevolle en zichtbare kenmerken zijn van het landschap en ook welke kenmerken niet meer aanwezig zijn. Met andere woorden: hoe het landschap is gevormd tot zijn huidige verschijningsvorm.

3.1.1 Ontstaan van het landschap

In deze paragraaf is op hoofdlijnen de ontstaansgeschiedenis van het landschap beschreven. Het achtergronddocument geeft een volledige beschrijving hiervan (Bijlage 1 Achtergronddocument *Landschap en Cultuurhistorie* (24 maart 2026)).

Het landschap is ontstaan door geomorfologische processen gedurende een koude periode (Pleistoceen) en warmere periode (Holoceen). Tijdens deze perioden is het reliëf van het landschap ontstaan, waarop door de mens verschillende cultuurlandschappen zijn aangelegd.

<u>Pleistoceen</u>
Gedurende het Pleistoceen, een miljoenen jaren durende periode die eindigde ongeveer 10.000 jaar geleden, sedimenteerden grote rivieren zoals de voorlopers van de Rijn dikke lagen zand en grind in Midden-Nederland. Tijdens het Saalien, de voorlaatste ijstijd, drukte het landijs deze afzettingen op tot opvallende reliëfs zoals de stuwwallen in Nijmegen en de Veluwe. Gedurende perioden van geringe vegetatie vormden zich onder invloed van wind hoge rivierduinen of donken, die nog steeds in het landschap zichtbaar zijn. Een voorbeeld hiervan zijn de rivierduinen bij Bergharen, die als een gordel in het landschap liggen.

<u>Holoceen:</u>
Het Holoceen begon ongeveer 10.000 jaar geleden en markeerde een periode van klimaatopwarming. Door de snel stijgende zeespiegel konden rivieren zich niet insnijden, wat leidde tot de vorming van meanderende riviersystemen. Bij overstromingen bezonk grof materiaal zoals zand en grind dicht bij de

rivierbedding, terwijl verder van de bedding fijnere deeltjes zoals klei en leem werden afgezet. In deze tijd ontwikkelden de rivieren een meanderend systeem met stroomruggen en kommen. De rivier veranderde meermaals van route. De oude stroomgeulen zijn nog goed herkenbaar in het landschap.

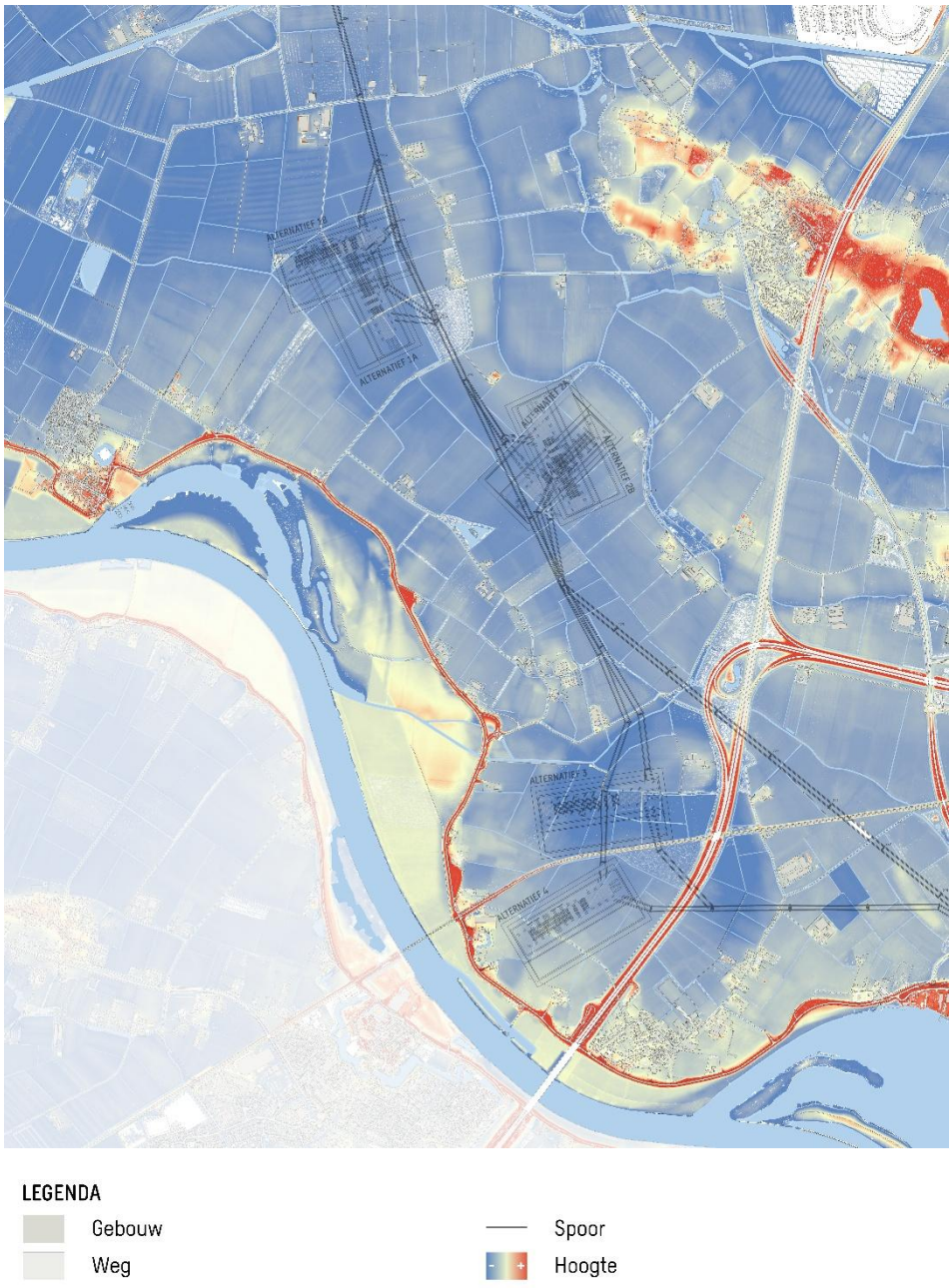

Figuur 3.1: Hoogtekaart met hoger gelegen stroomruggen en lagergelegen komgronden met oude rivierarmen.

Bewoningsgeschiedenis

Al 4.000 voor Chr. vestigden mensen zich op de hogere delen van het landschap, zoals de rivierduinen en de stroomruggen langs de Maas. Al tijdens de Middeleeuwen waren de oevers van de Maas strategische plekken voor het bouwen van kastelen, zoals kasteel Batenburg. Vanaf de middeleeuwen is het gebied verder in ontwikkeling gekomen. Op de stroomrug langs de Maas ontstonden dorpen als Batenburg en Niftrik.

Vanaf de late middeleeuwen werden de lagergelegen komgronden planmatig in gebruik genomen. Er werden dijken, dwarsdijken en weteringen en sloten aangelegd, en het natte landschap werd rationeel verkaveld.

De volgende paragraaf gaat nader in op de landschapstypen die zijn ontstaan en de kenmerken die deze landschappen karakteriseren.

3.1.2 Gebiedskarakteristiek

De gebiedskarakteristiek van het projectgebied wordt grotendeels bepaald door de landschappelijke elementen die horen bij de twee landschapstypen, het stroomruggenlandschap en het kommenlandschap. Deze twee landschapstypen zijn historisch-geografisch nog verder onder te verdelen. Dit wordt gedaan in hoofdstuk 3.1.5. Historische geografie. In de huidige situatie zorgt deze onderverdeling niet voor een onderscheidend ruimtelijk beeld. Daarom wordt in dit hoofdstuk, onder gebiedskarakteristiek alleen gesproken over de twee landschapstypen; stroomruggenlandschap en kommenlandschap.

3.1.2.1 Landschappelijke karakteristiek/landschapstypen

Het landschap wordt onderscheiden in het hoger gelegen stroomruggenlandschap en het lagergelegen kommenlandschap. Andere hoge delen zijn de reliëfrijke dekzandruggen en lage rivierduinen bij Hernen. Hierop heeft het kampenlandschap zich gevormd. Dit kampenlandschap (bij Hernen) vormt de noordgrens van het onderzoeksgebied.

<u>Stroomruggenlandschap</u>

Het stroomruggenlandschap bestaat uit de hoger gelegen delen van het (rivieren) gebied van Land van Maas & Waal. Op de oude stroomruggen langs de huidige Maas ligt een organisch gegroeid agrarisch landschap met een afwisseling van gras- en bouwlanden, boomgaarden, beplante wegen en sporadische bosjes. Hier liggen ook meer op de dijk gerichte dorpen, dijkwoningen en verspreide bebouwing (Streekgids Land van Maas & Waal, deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd, februari 2022). In het gebied liggen in het stroomruggenlandschap twee ‘losse’ donken. Hierop zijn het gehucht Lienden en het agrarische ensemble De Fleerde gesticht (beide zijn oude ontginningen op hogere droge oeverwallen). Een ander donk is gelegen tussen de Niftrikse wetering en de A50, ter hoogte van de Nieuwe Lagestraat 3. Dit is een overblijfsel van een laag rivierduin, die deels begraven is.

<u>Kommenlandschap</u>

Tussen de rivierduinen bij Hernen en de huidige stroomruggen van de Maas ligt een min of meer open, lagergelegen kommenlandschap. In de Streekgids wordt dit gebied beschreven als een patchwork van kleine en middelgrote kommen doorsneden door stroomruggen, zoals die van de Oude Maasarm.

Deze open gebieden worden gebruikt als bouw- en hooiland, met een eendenkooi, bosschages en lanen langs hoofdwegen die zorgen voor enige beslotenheid. Bewoning is minder intensief en ligt vooral op van nature hoger

gelegen stroomruggen, donken of aan landwegen. De verkavelingsstructuur is rationeel en blokvormig, aangepast aan moderne eisen. Waterstructuren omvatten weteringen zoals de Niftrikse Wetering. (Streekgids Land van Maas & Waal, deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd, februari 2022).

Aard en vorm van het landschap

Het gebied wordt gekenmerkt door een sterk agrarisch karakter. Boerderijen, weiden, akkers en boomkwekerijen bepalen het beeld. In het landschap liggen kleinschalige, rustige dorpen en historische kernen in een groene omgeving. De ruimtebeleving is afwisselend: lanen, boomgaarden, erfbeplanting en kleine bosschages begrenzen de landschappelijke ruimtes en geven het landschap structuur. Rust en stilte vormen daarbij een belangrijk en gewaardeerd kenmerk van het gebied.

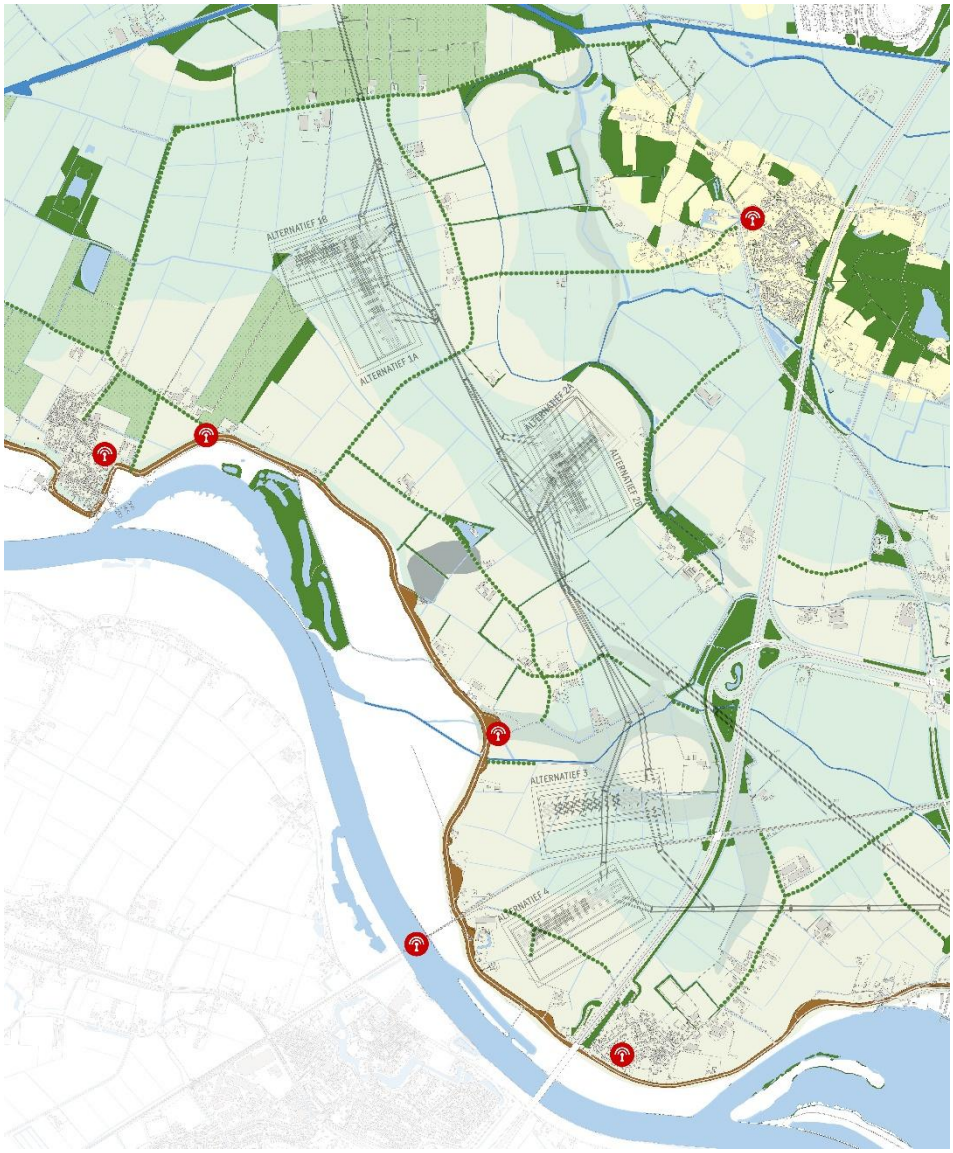

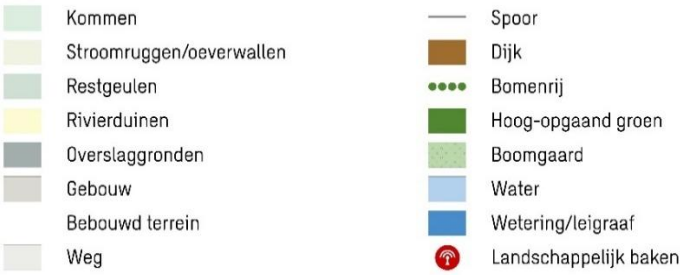

Figuur 3.2: Overzichtskaart gebiedskarakteristiek

3.1.2.2 Openheid, beslotenheid & ruimtebeleving

Openheid en beslotenheid

Het studiegebied heeft van oorsprong wat meer open en besloten gebieden. Het oeverwallenlandschap is historisch gezien een half-open landschap. Hier zorgen lanen, bosschages en erfbeplanting voor een afwisselende ruimtebeleving. Het kommenlandschap is veelal open, en vormt hiermee een contrast met het oeverwallenlandschap en het rivierduinenlandschap. In het kommenlandschap liggen waardevolle open gebieden, zoals Het Neerveldsche Blok, het Schebbelaarsche Veld en het Leurensche Veld. Deze waarden zijn door de provincie als zodanig erkend (Streekgids Land van Maas & Waal). De waardevolle open ruimtes zijn begrensd door landbouwwegen met laanbeplanting.

Het Neerveldsche Blok wordt door de aanwezigheid van een langgerekte boomgaard met bosrand, gezien vanaf de Hoefweg, opgedeeld in twee open ruimten.

Oriëntatiepunten en zichtlijnen

Vanuit de open gebieden zijn de beboste toppen van de rivierduincomplexen van veraf zichtbaar. Vanaf de Maasdijk heeft men een verhoogd zicht op het landschap en zijn er verre zichten over het binnenland en de uiterwaarden van de Maas. De steilranden van de rivierduinen langs de noordkant vormen opvallende herkenningspunten in het landschap en hebben zo een bakeneffect. Ook de kerktorens en enkele molens in de dorpen zijn bakens in het gebied (Streekgids Land van Maas & Waal, deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd, februari 2022).

De volgende oriëntatiepunten (landschappelijke bakens) zijn voor dit project van belang:

- De kerktoren van Batenburg: H. Victorkerk
- De standerdmolen van Batenburg
- De kerktoren van Bergharen: St. Annakerk (katholieke kerk)
- De kerktoren van Hernen: H. Judocuskerk
- De kerktoren van Niftrik: H. Damianuskerk
- Gemaal: Van Citters I
- De spoorbrug: Edithbrug

Vanaf recreatieve routes beleeft men het landschap (zie volgende paragraaf), en is er in meer of mindere mate zicht op deze oriëntatiepunten. Dit zijn zichtlijnen die variëren van ca. 500 meter tot 3.000 meter. Belangrijke zichtlijnen zijn:

- Bergharensestraat – kerktoren Hernen (H. Judocuskerk)
- Neerveld – kerktoren Batenburg (H. Victorkerk)
- Gordenaars – Standerdmolen Batenburg
- Gordenaars - kerktoren Batenburg
- Molendijk – kerktoren Bergharen (St. Annakerk)
- Liendensedijk – kerktoren Hernen (H. Judocuskerk)
- Flerdeweg – kerktoren Batenburg (H. Victorkerk)
- Ruffelseweg – Edithbrug
- Nieuwe Lagestraat en A50 – Edithbrug
- Nieuwe Lagestraat – gemaal Van Citters I
- Lagestraat – kerktoren Niftrik (H. Damianuskerk)
- Schaarsestraat – Standerdmolen Batenburg

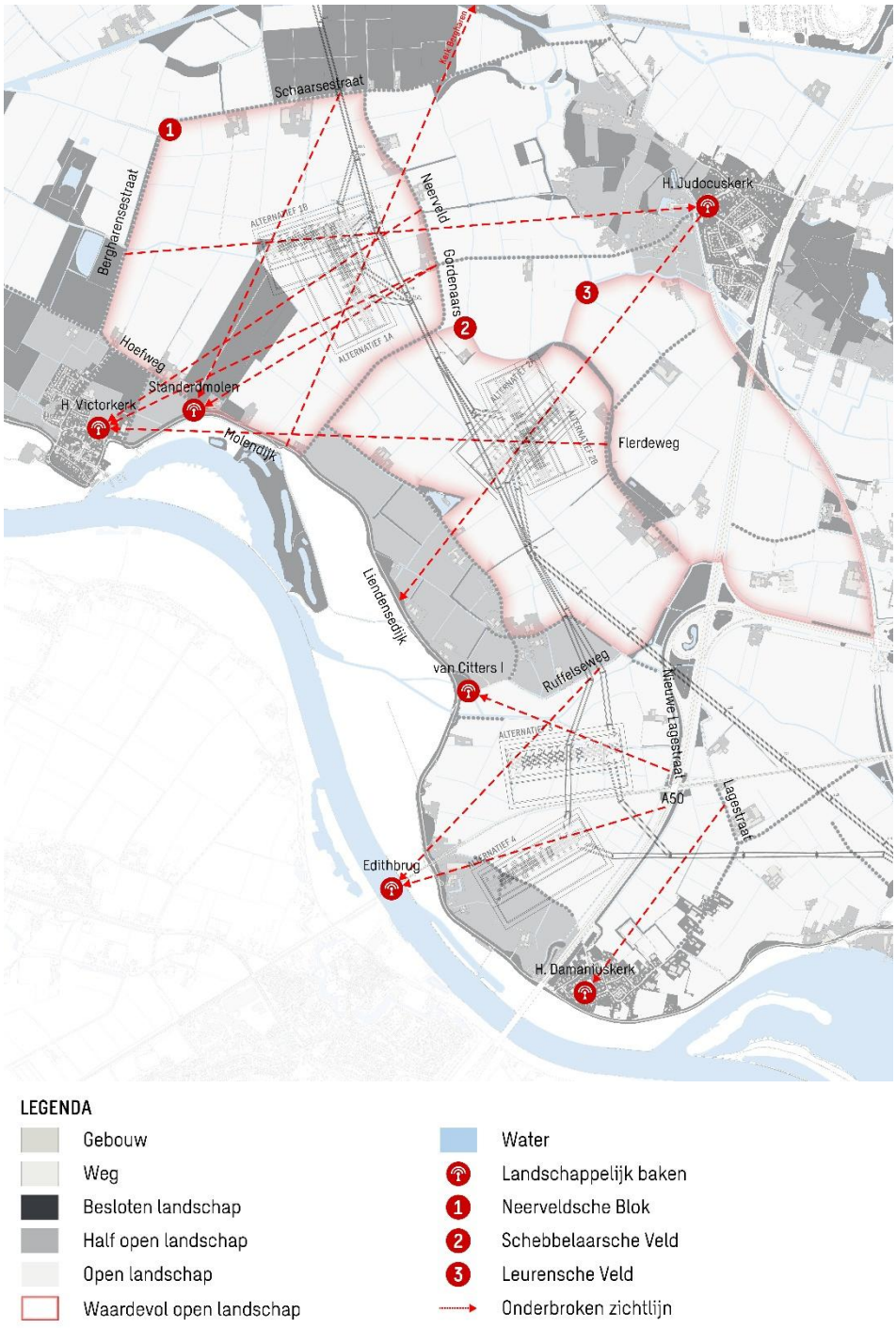

Figuur 3.3: Kaart open/besloten ruimtelijkheid en zichtlijnen

3.1.2.3 De stad-land relatie (recreatieve verbindingen)

De stad-land relatie wordt bepaald door de mate van verstedelijking in een (landelijk) gebied, de verbindende hoofdinfrastructuur en de daaraan gekoppelde recreatieve mogelijkheden.

In het plangebied is slechts een zeer beperkte mate van verstedelijking aanwezig. Dit zijn de lokale kernen Hernen, Batenburg en Niftrik, die voornamelijk op de stroomruggen en dekzandvlakten zijn gelegen. Daarnaast zijn er in het gebied veelal verspreid liggende boerderijen. Ook vormt een kleine concentratie van boerderijen het buurtschap Lienden.

Hoofdinfrastructuur

Qua infrastructuur vormen de A50 en de spoorweg de bovenregionale verbindingen die het rivierenlandschap doorkruisen. De A326 verbindt Wijchen en Nijmegen met de A50. De snelweg A50 vormt een fysieke barrière tussen Niftrik, Wijchen en het plangebied.

De Maasbandijk-Liendensedijk-Molendijk en de Hernenseweg vormen de hoofdontsluitingen van het gebied. Het gebied is vanuit Brabant ook bereikbaar met enkele pontjes over de Maas.

Recreatief netwerk

De Maasbandijk-Liendensedijk- Molendijk vormt de drager van het recreatieve netwerk en verbindt de verschillende dorpen met elkaar. De dijk vormt een ‘scenic route’ en kent verschillende rustpunten en pleisterplaatsen. Een kleine jachthaven bij de plaats Batenburg biedt mogelijkheden voor waterrecreatie.

Het gebied is beleefbaar middels een extensief netwerk van recreatieve fiets- en wandelpaden. De zichtlijnen uit de vorige paragraaf zijn daarom gekoppeld aan dit netwerk. Het fietsnetwerk volgt voornamelijk de langere wegen die het gebied doorkruisen. Het wandelnetwerk volgt ook kleinere routes en klompenpaden.

Het netwerk concentreert zich rond de drie kernen van Hernen, Batenburg en Niftrik. Tussen deze kernen zijn vier primaire verbindingen:

- De Ruffelseweg, de Ekenseweg en de Flerdeweg.
- De Gordenaars en De Dreef.
- De Bergharensestraat en de Schaarsestraat.
- De Maasdijk tussen Batenburg en Niftrik.

De kaart op de volgende bladzijde toont de recreatieve routes. Op deze kaart zijn ook zichtlijnen richting oriëntatiepunten geprojecteerd.

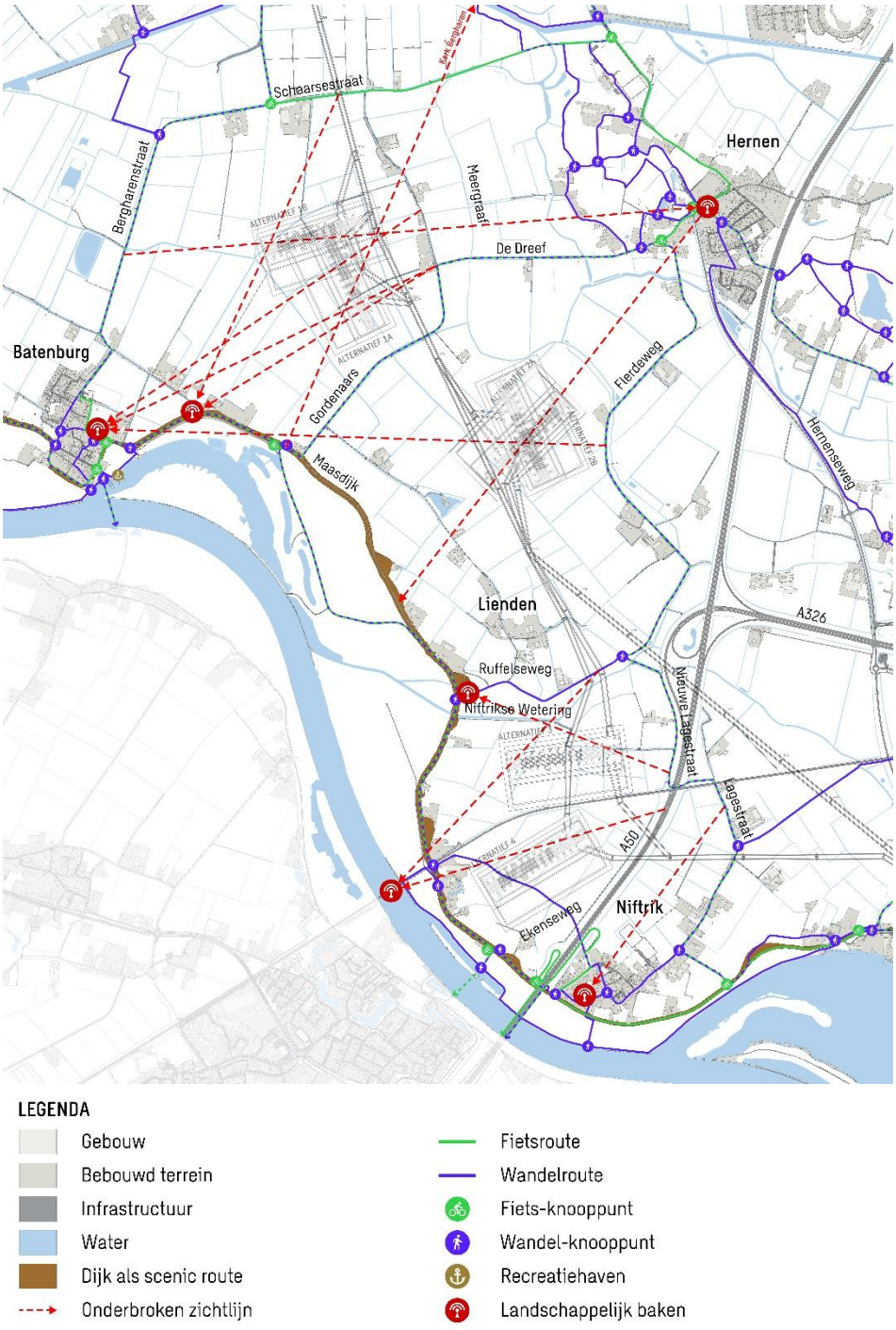

Figuur 3.4: Overzichtskaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen)

3.1.3 Specifieke elementen en hun samenhang/context

De specifieke elementen en hun samenhang worden bepaald door de ordenende structuren, zoals ook benoemd in de Streekgids Land van Maas & Waal, deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd (februari 2022).

3.1.3.1 De ordenende structuren

Met de ordenende structuren worden de (3-dimensionale) structuren en lijnen bedoeld die in het landschap het beeld bepalen en begrenzingen aangeven. En sterk bepalend zijn voor de ruimtelijke beleving van een landschap.

In het plangebied gaat het om:

- Slingerende dijklint langs de Maas (Maasbandijk, Liendensedijk, Molendijk)
- Oude Maaslopen en stroomruggen:
    - de Meergraaf en de bijbehorende stroomruggen
    - De Niftrikse wetering
- Dijken en dwarsdijken:
    - Ekenseweg,
    - Ruffelseweg,
    - Lagestraat
- Randen van de open ruimten

<u>Dijklint langs de Maas</u>

De meest zichtbare ordenende structuur is het dijklint langs de Maas. Vanaf de dijk is het landschap beleefbaar. En vanuit het plangebied is deze structuur een herkenbare lijn in het landschap. De Maasdijk loopt als een eenduidige, continue lijn door het landschap op de oeverwal. De dijk vormt een scherpe grens tussen buiten- en binnendijks gebied en vormde historisch ook de belangrijkste wegenstructuur en ontwikkelingslijn. Het dijklint langs de Maas is verdeeld in drie stukken, ter hoogte van Niftrik wordt het de Maasbandijk genoemd, bij Lienden de Liendensedijk en bij Batenburg de Molendijk.

<u>Oude Maaslopen en stroomruggen</u>

Oude Maaslopen zijn restanten van geulen van het meanderend afwateringsstelsel van de Maas. Ondanks het feit dat deze Maaslopen geen onderdeel meer zijn van de Maas, zijn ze nog goed herkenbaar in het open kommenlandschap.

Centraal in het onderzoeksgebied ligt een voormalige meanderbocht van de Maas met daarnaast stroomruggen, namelijk De Meergraaf. Op deze stroomruggen zijn historische erven aangelegd. De verlaten meanderbocht volgt deels de oude meander in het open kommengebied en is gedeeltelijk gekanaliseerd tot een wetering. Langs de Meergraaf staat een bosschage die door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is aangemerkt als groen erfgoed.

Ten zuiden van Lienden en de Ruffelseweg ligt een tweede oude Maasloop. In deze restgeul is de Niftrikse Wetering aangelegd.

<u>Dijken en dwarsdijken</u>

De Ekenseweg is een dijk die werd aangelegd op de overgang tussen de hoger gelegen stroomrug en de lager gelegen komgrond. Haaks op de oost-westrichting van de rivierdijken liggen historisch gezien de dwarsdijken in noord-zuidrichting en de zijkades als symbolen voor de strijd tegen het water. In het plangebied zijn dit de Ruffelseweg en de Lagestraat (beide dijkrelicten).

De dijken in het gebied zijn relatief laag, ongeveer 1 meter boven het omliggende maaiveld. Op de dijk ligt een weg. De Ekenseweg en de Lagestraat hebben laanbeplanting, terwijl de Ruffelseweg onbeplant is.

De randen van de open ruimten

Aan de randen van de open ruimten liggen de hoofdwegen met laanbeplanting. Deze groenstructuren begrenzen de open ruimten, en zijn daarmee zeer bepalend voor de ruimtelijke structuur van het landschap. In het onderzoeksgebied gaat dit om de Bergharensestraat, Hoefweg, Gordenaars, Neerveld en Liendensestraat.

De randen van de open ruimten bestaan uit bomen van de eerste grootte (bomen hoger dan 15 meter). De Bergharensestraat, Gordenaars en Neerveld zijn aan twee zijden beplant. De overige wegen hebben aan één zijde van de weg laanbeplanting.

Spoorlijn en snelweg A50

De snelweg en de spoorlijn vormen meer autonome lijnen in het landschap. Op zichzelf zijn deze lijnen ook ordenend. Beide doorkruisen echter de landschappelijke opbouw van de stroomruggen, rivierkommen en oeverwalachtige vlakten. Hierbij volgen ze niet het landschappelijk hoofdpatroon. Deze lijnen zijn eerder begrenzend dan ordenend en vormen daarmee een barrière in het landschap.

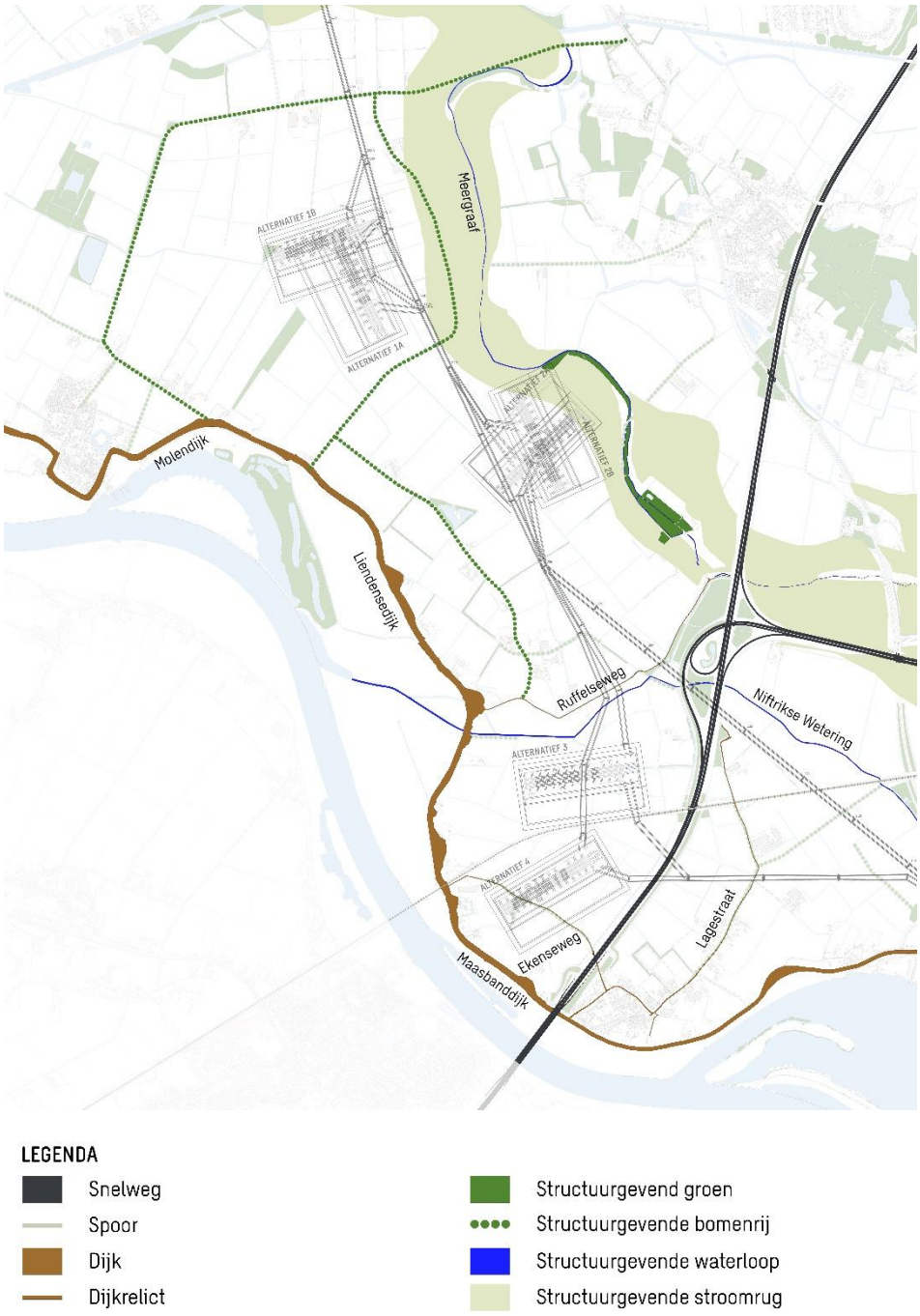

Figuur 3.5: Overzichtskaart specifieke elementen en hun samenhang

3.1.4 Historische (steden)bouw

Onder historische (steden)bouw vallen de relevante, vastgestelde rijks-, provinciale- en gemeentelijke monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. De molenbiotoop bij Batenburg is provinciaal vastgesteld. Ook zijn er cultuurhistorisch erkende waarden, zoals historische erven.

In of direct nabij het studiegebied liggen een aantal rijks- en gemeentelijke monumenten. Dit zijn:

Rijksmonumenten

Gemaal van Citters I

Het gemaal van Citters I bevindt zich bij de aansluiting van de Ruffelseweg en de Maasbandijk. Het gemaal dateert uit 1926 en zorgt voor de ontwatering van de Niftrikse Wetering naar de Maas (en vice versa). Het gemaal bestaat uit een in het dijklichaam opgenomen onderbouw en een boven de dijk uitstekende bovenbouw. Hierdoor is het gemaal een herkenbaar punt in het landschap. Het gemaal heeft in het rijksmonumentenregister een erkende architectonische en stedenbouwkundige waarde.

Standerdmolen Batenburg

Net ten oosten van Batenburg staat de Standerdmolen Batenburg in een bocht van de Maasbandijk. De molen stamt uit 1556 en is tussen 1959 en 1960 gerestaureerd. De molen is duidelijk herkenbaar in het landschap, en is aangeduid als landschappelijk baken (Streekgids Land van Maas & Waal, deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd, febr. 2022). De molen heeft een molenbiotoop van 400 m, die is vastgesteld in de provinciale omgevingsverordening. Hierbinnen mogen geen windbelemmerende ontwikkelingen plaatsvinden. De molen is tevens onderdeel van het beschermd stads- en dorpsgezicht van Batenburg.

Kasteel Batenburg

Ten noorden van Batenburg bevindt zich de ruïne van het mottekasteel Batenburg. Dit kasteel is gebouwd vóór 1080 en is in 1794 verwoest. Het kasteel is grotendeels tot het maaiveld ontmanteld. Van één toren staat nog een hoge muur overeind. De ruïne is grotendeels omgeven door solitaire hoge bomen, bebouwing, een boomgaard en verderop een bomenlaan en bomenrij. Hierdoor ligt de ruïne verscholen en is het vanuit de omgeving niet zichtbaar.

Kasteel Huis te Hernen

Kasteel Huis te Hernen bevindt zich aan de westzijde van Hernen. Dit kasteel stamt vermoedelijk uit de 14^{e} eeuw, is (deels) vernieuwd in de 18^{e} eeuw en tussen 1942 en 1957 gerenoveerd. Het kasteel bevat woonvleugels, is grotendeels omgracht en heeft naast een donjon meerdere torens. Het kasteel is nog grotendeels intact en heeft een hoogte van ca. 17 m. Doordat het kasteel omgeven is door grote bomen, is het vanuit de omgeving moeilijk waar te nemen. De nabijgelegen H. Judocuskerk is wel goed zichtbaar.

H. Judocuskerk

De H. Judocuskerk in Hernen, is gebouwd in 1890 en in 1893 ingewijd. Het is een neoromaanse kerk ontworpen door architect Stornebrink. De kerk heeft een opvallende hoge toren die als baken geldt voor de wijde omgeving. De kerk is rijk gedecoreerd met glas-in-loodramen en elementen zoals spitsbogen en gewelven. De monumentale waarde van deze kerk is gelegen in haar architectonische kenmerken, historische betekenis voor de lokale katholieke

gemeenschap en waarde als onderdeel van het Nederlandse culturele erfgoed. Daardoor heeft zij de status van rijksmonument.

Edith Spoorbrug

De Edithbrug is een spoorbrug over de Maas tussen Ravenstein en Niftrik, onderdeel van de spoorlijn tussen 's-Hertogenbosch en Nijmegen. De brug, ontworpen door ingenieur Alexander Brogden en ir. Johan van Hasselt, werd oorspronkelijk in 1872 gebouwd als een vakwerkligger. De huidige enkelsporige brug, die uit vier opeenvolgende boogbruggen bestaat, dateert uit 1946. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de brug meerdere keren opgeblazen. Herstelwerkzaamheden door Britse troepen zorgden ervoor dat de brug weer bruikbaar was in februari 1945, waarna ze in 1948 definitief werd hersteld. De Edithbrug draagt een belangrijke cultuurhistorische waarde vanwege haar symboliek van veerkracht en technische innovatie, alsook haar verbinding met vergelijkbare in de oorlog beschadigde infrastructuur, zoals de brug over de Linge bij Geldermalsen.

Beschermd stads-/dorpsgezicht

Batenburg

Batenburg is één van de oudste stadjes van Gelderland en gelegen op de noordelijke oever van de Maas. Batenburg heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de streek. Het kasteel (ruïne) van Batenburg vormt de kiem waaruit de stad is ontstaan.

Het aanwijzingsbesluit verklaart de landelijke eenvoud van de bebouwing, de stedenbouwkundige aanleg, de standerdmolen, het onbebouwde kasteelterrein en de ongeschonden relatie tussen het kasteelterrein en de stad als van waarde. Om dit ensemble te beschermen, is het terrein tussen de Molendijk, Hoefweg en Bredeweg in de bescherming opgenomen.

Er wordt in het aanwijzingsbesluit niets aangegeven over de relatie tussen Batenburg en het omliggende landschap.

Ravenstein

Buiten het onderzoeksgebied, op ruim 1 kilometer afstand, ligt het beschermd stads- en dorpsgezicht Ravenstein. Door de openheid van het landschap liggen locatiealternatieven 3 en 4 in het zicht van het beschermde stads- en dorpsgezicht. Het aanwijzingsbesluit beschrijft dat het kasteel en de structuur van de nederzetting, grotendeels bewaard is gebleven en daarmee als ‘’vestingplaatsje in zijn totaliteit een beeld oplevert dat van algemeen belang is vanwege en karakter en schoonheid ervan’’. De aanleg van een hoogspanningsstation op meer dan 1 kilometer afstand doet geen afbreuk aan deze waarden.

Gemeentelijke monumenten

De beschrijving van de gemeentelijke monumenten richt zich op de monumenten buiten de bebouwde kom. Dit komt omdat alle locatiealternatieven liggen in het buitengebied en de visuele invloed van deze alternatieven niet reikt tot in de bebouwde kom.

Tabel 3.1: Overzicht met gemeentelijke monumenten in het onderzoeksgebied

Locatie	Type	Bouwjaar	Opmerking
Molendijk 21 Batenburg	Dijkwoning	1912	
Liendensedijk 5 Batenburg	T-boerderij	19e-eeuws	Gelegen op de stroomrug langs de Maas
Flerdeweg 5 Leur	T-boerderij met schuur	Eind 19e-eeuws	Gelegen op donk in het kommenlandschap
Gordenaars 7 Leur	Varkenshok	Begin 20e-eeuws	Gelegen op de stroomrug langs oude Maasloop
De Dreef 6 Hernen	T-boerderij	19e-eeuws	Genaamd de Zandberg
Hoefweg 5 Batenburg	Kortgevelboerderij	Begin 20e-eeuws	
Hoefweg 7 Batenburg	T-boerderij	Omstreeks 1860	Genaamd Vreugdenhof
Lagestraat 20 Niftrik	Boerderij met karnhuis	Omstreeks 1865	
Maasbandijk 66 Niftrik	Boerderij met bijschuur	Omstreeks 1940	Genaamd ‘’De Beiershof’’
Ravensteinseweg 521 Wijchen	Dijkmagazijn (poldermagazijn)	Omstreeks 1920	
Ravensteinseweg 519 Wijchen	Woonhuis	Omstreeks 1850	

Historische erven

In het onderzoeksgebied liggen ook historisch-bouwkundige objecten die niet zijn aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument. Deze objecten zijn onder andere van waarde vanwege hun historische bouw en hun ligging op oude landschappelijke structuren zoals een stroomrug. De cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Wijchen geeft een overzicht van deze historische erven.

Tabel 3.2: Overzicht met historische erven in het onderzoeksgebied

Locatie	Type	Bouwjaar	Opmerking
Neerveld 5 Hernen	Boerderij	1912	Gelegen op de stroomrug langs de oude Maasarm
Neerveld 8 Hernen	T-boerderij	1900	Gelegen op de stroomrug langs de oude Maasarm
Molendijk 17 Batenburg	Boerderij	1800	Historisch erf langs de Maas
Jan Steegweg 1A Batenburg		1928	Historisch erf op donk van Liende
Jan Steegweg 6 Batenburg	Boerderij	1928	Historisch erf op donk van Liende
Maasbandijk 78 Niftrik	Boerderij	1670	Historisch erf langs de Maas
Maasbandijk 74 Niftrik	Boerderij	1910	Historisch erf langs de Maas
Maasbandijk 72 Niftrik		1900	Historisch erf langs de Maas
Flerdeweg 4 Leur	Boerderij	1900	Historisch erf op donk bij Leur
Flerdeweg 6 Leur	Boerderij	1803	Historisch erf op donk bij Leur

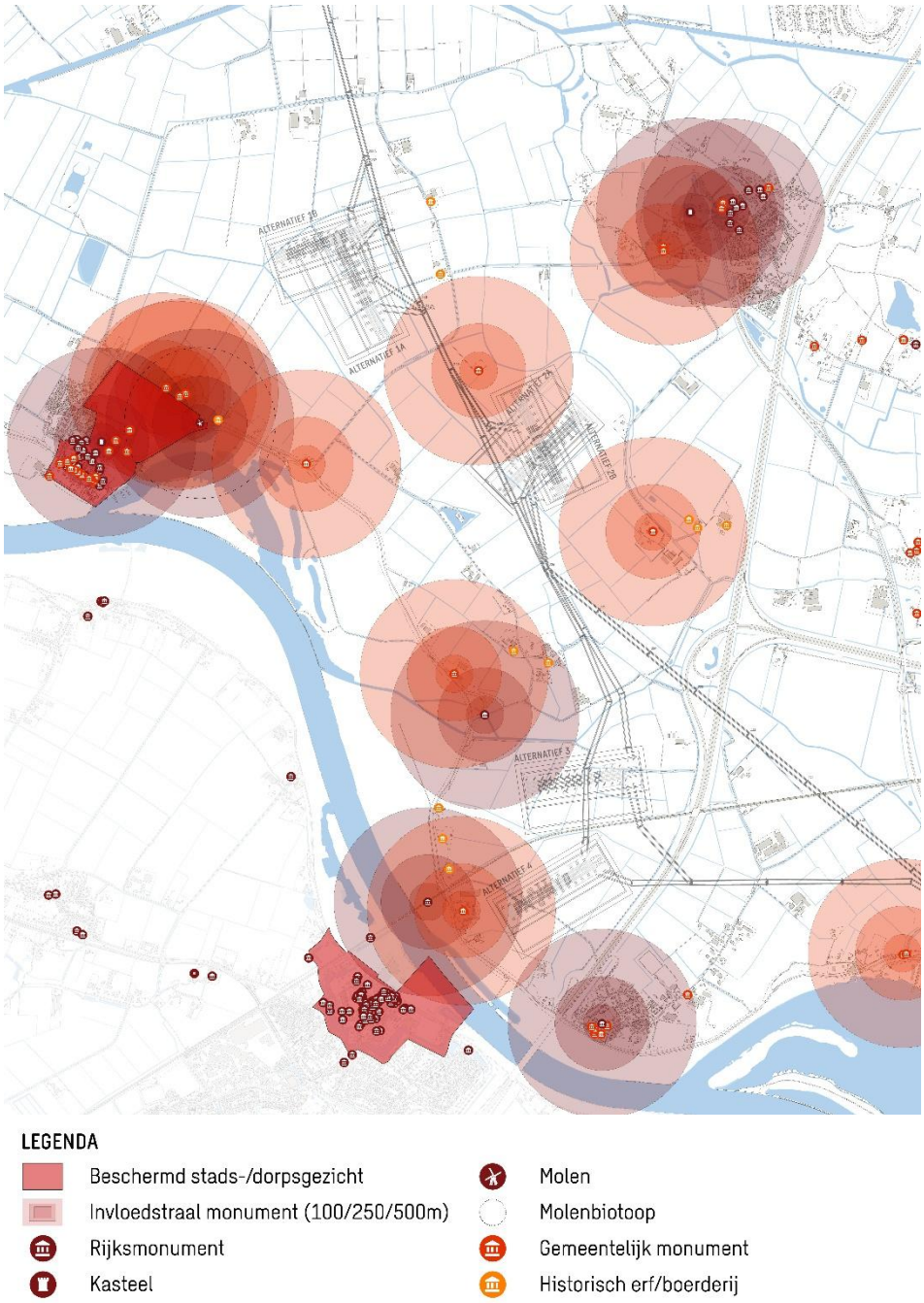

Figuur 3.6: Overzichtskaart historische stedenbouw

3.1.5 Historische geografie

Er zijn in het studiegebied enkele specifieke historisch geografische vlakken en lijnen te onderscheiden.

Historisch geografische vlakken

In het plangebied zijn drie historisch geografische eenheden (vlakken) te onderscheiden (bron: Kaart Historisch geografische eenheden van de provincie Gelderland):

- Oude ontginningen in kommen, onder te verdelen in:
    - Regelmatige blok- tot strookvormige verkaveling
    - Niet regelmatige indeling
- Oude ontginningen op afwisselend nat-droge stroomruggen, onder te verdelen in:
    - Ontginningen met een gevarieerde structuur
    - Regelmatige ontginningen op de lagere delen
    - Regelmatige ontginningen op de hogere delen
- Oude ontginningen op droge oeverwallen/stroomruggen en donken
- Historische groenstructuren

<u>Oude ontginningen in kommen</u>

De oude ontginningen in de kommen zijn herkenbaar door ofwel een regelmatige blok- tot strookvormige verkaveling, ofwel een onregelmatige indeling

De regelmatige blok- tot strookvormige verkaveling is terug te vinden in het noordelijk deel van het Neerveldsche Blok en een stuk in het zuidoostelijk deel daarvan. De niet regelmatige indeling is grofweg terug te vinden in het gebied tussen de A50-Ruffelseweg- Maasbandijk, gelegen iets ten noorden van de Ekenseweg.

<u>Oude ontginningen op afwisselend nat-droge stroomruggen</u>

De oude ontginningen op afwisselend nat-droge stroomruggen zijn onderverdeeld in ontginningen met een gevarieerde structuur en regelmatige ontginningen op de lagere of hogere delen van de stroomruggen.

De ontginningen met een gevarieerde structuur zijn te vinden tussen A50-Maasbandijk en de percelen direct ten noorden van de Ekenseweg. En tussen Liendensedijk-Liendensestraat-Ruffelseweg-Gordenaars. En deels ten oosten van Neerveld-Gordenaars tot aan de Meergraaf.

De regelmatige ontginningen op de hogere delen van de stroomrug zijn te vinden rond Batenburg en tussen de Hoefweg- Maasbandijk- Gordenaars tot halverwege het Neerveldsche Blok.

De regelmatige ontginningen op de lagere delen van de stroomrug zijn de percelen direct ten westen van de Gordaars en Neerveld. En tussen knooppunt Bankhoef- deel Liendensestraat -deel Gordenaars en de Meergraaf.

Oude ontginningen op droge oeverwallen/stroomruggen en donken

De oude ontginningen op de droge (en hogere) oeverwallen/stroomruggen en donken zijn te vinden bij het gehucht Lienden en agrarisch ensemble De Fleerde aan de Flerdeweg. Geen van de locatiealternatieven overlapt met dit type geografische vlakken, maar voor de volledigheid is dit type wel opgenomen.

Historische groenstructuren

In het zoekgebied liggen twee historische groenstructuren. Langs de oude Maasloop ligt een oude boskern die door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) aangemerkt is als ‘’Groen Erfgoed’’. Dit erfgoed staat al aangegeven op de historische kaart uit 1850. De vegetatie is autochtoon en kenmerkend voor dit gebied. Autochtoon plantmateriaal betekent dat het gaat om plantensoorten die hier na de laatste ijstijd zijn ontstaan. In heel Nederland resteert nog maar ca. 3% van het totale inheemse en autochtone plantmateriaal en landschapselementen (Maes, 2016). Het is daarom zeer belangrijk dat wat er nog resteert, behouden blijft en beschermd wordt in toekomstige ontwikkelingen.

In het Neerveldsche Blok ligt een bosschage die door de provincie is aangemerkt als ‘’Oude Boskern’’.

Historisch geografische lijnen

De historisch geografische lijnen bestaan hier uit:

- Weteringen (gegraven waterlopen)
- Wegen/ Paden met of zonder parallelle weteringen
- Dijken/ kades
-

Weteringen

Een belangrijk gedeelte van de gemeente Wijchen maakt deel uit van de komgronden. Voor de ontginning van dit lagergelegen landschap is de aanleg van de Niftrikse wetering van cruciale betekenis. De loop van de wetering gaat voor een groot deel terug op een reeds ouder afwateringssysteem via het Wijchens Maasje, waarvan het Wijchense Meer als belangrijkste restant tot op heden open bleef.

De weteringen en leigraven lopen als (gegraven) waterlopen door de laagste delen van de kom in de oude Maaslopen. Ze vormen de belangrijkste ontwateringsstructuur, maar zijn niet overal goed beleefbaar.

De volgende weteringen zijn als historisch geografische eenheid opgenomen:

- De Meergraaf (met een uitloper naar de Jan de Steegweg)
- Een deel van de Niftrikse wetering
- De Niftrikse Uitvliet

Wegen/ Paden met of zonder parallelle weteringen

De historische wegen/ paden in het gebied zijn achtereenvolgens:

- Een deel van de Liendensestraat

- De Jan Steegweg
- De Neerveld en een stukje van de Gordaars
- De paden met parallelle wetering haaks op de Hoefweg
- De Hoefweg met parallelle wetering
- Bergharensestraat met parallelle wetering

Dijken/ kades

De belangrijkste, meest zichtbare dijkstructuur is de Maasbandijk-Liendensedijk-Molendijk.

Daarnaast zijn er binnendijks nog oude dijken/ kades te vinden. Dat zijn:

- De Ekenseweg
- De Ruffelseweg
- Lagestraat

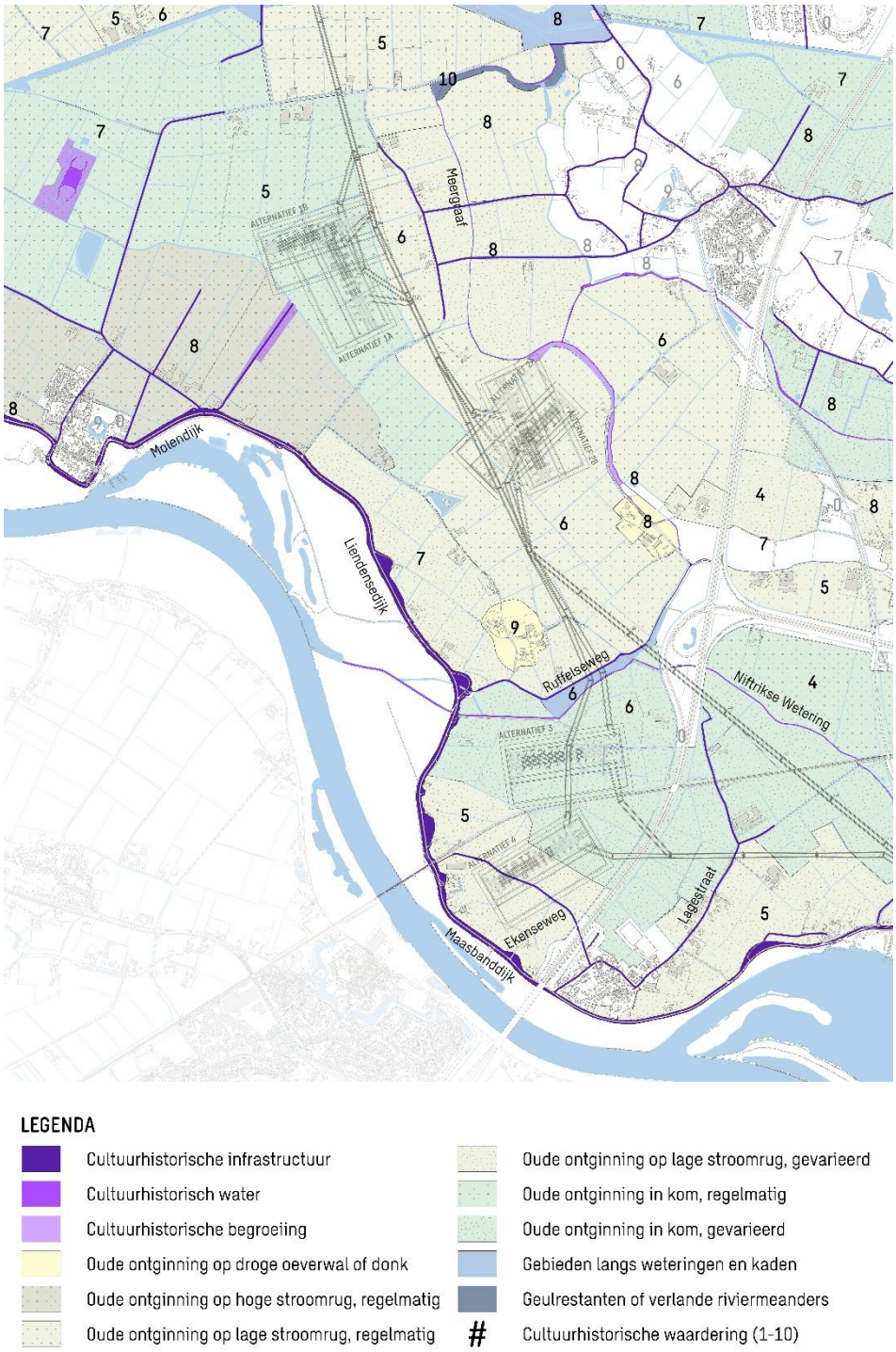

Figuur 3.7: Overzichtskaart historisch geografische vlakken en lijnen met waardering van de provincie (op een schaal van 1 tot 10)

3.2 Autonome ontwikkelingen

Er zijn vooralsnog geen autonome ontwikkelingen in het studiegebied aan te wijzen. Met autonome ontwikkelingen worden ontwikkelingen bedoeld die een formeel vastgesteld plandocument als basis hebben. Dit zijn niet de visies, ambities, zoekgebieden voor specifieke ontwikkelingen en ook niet de planontwikkelingen die nog vastgesteld moeten worden.

4 Effectbeoordeling locatiealternatieven en aansluiting op hoogspanningsnet

4.1 Effectbeoordeling

4.1.1 Beïnvloeding gebiedskarakteristiek

De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de karakteristieken en kenmerken van de in het studiegebied te onderscheiden landschapstypen of delen daarvan. Deze beoordeling vindt plaats op het niveau van het station en de inlussing.

De plaatsing van het nieuwe hoogspanningsstation met de bijbehorende inlussing heeft altijd in meer of mindere mate een negatief effect op de gebiedskarakteristiek.

Bij de beoordeling gaat het hier om:

- De landschappelijke karakteristiek: De aantasting van de belangrijkste landschappelijke kenmerken van de landschapstypen.
- De mate van openheid, beslotenheid & ruimtebeleving: De beleving van ruimte, horizon, donkerte, stilte, openheid & beslotenheid, landmarks & oriëntatiepunten en zichtlijnen, de zichtbaarheid en beleving van het station en de inlussing, in het landschap.

<u>Toelichting doorsnedes</u>

Dit hoofdstuk bevat enkele doorsnedes ter illustratie van hoogtes en afstanden. De hoogtes in deze doorsnedes zijn genoteerd ten opzichte van het NAP. De hoogte van het maaiveld in het onderzoeksgebied ligt gemiddeld tussen de +6 en +7 NAP.

Figuur 4.1: Overzichtskaart gebiedskarakteristiek en locatiealternatieven

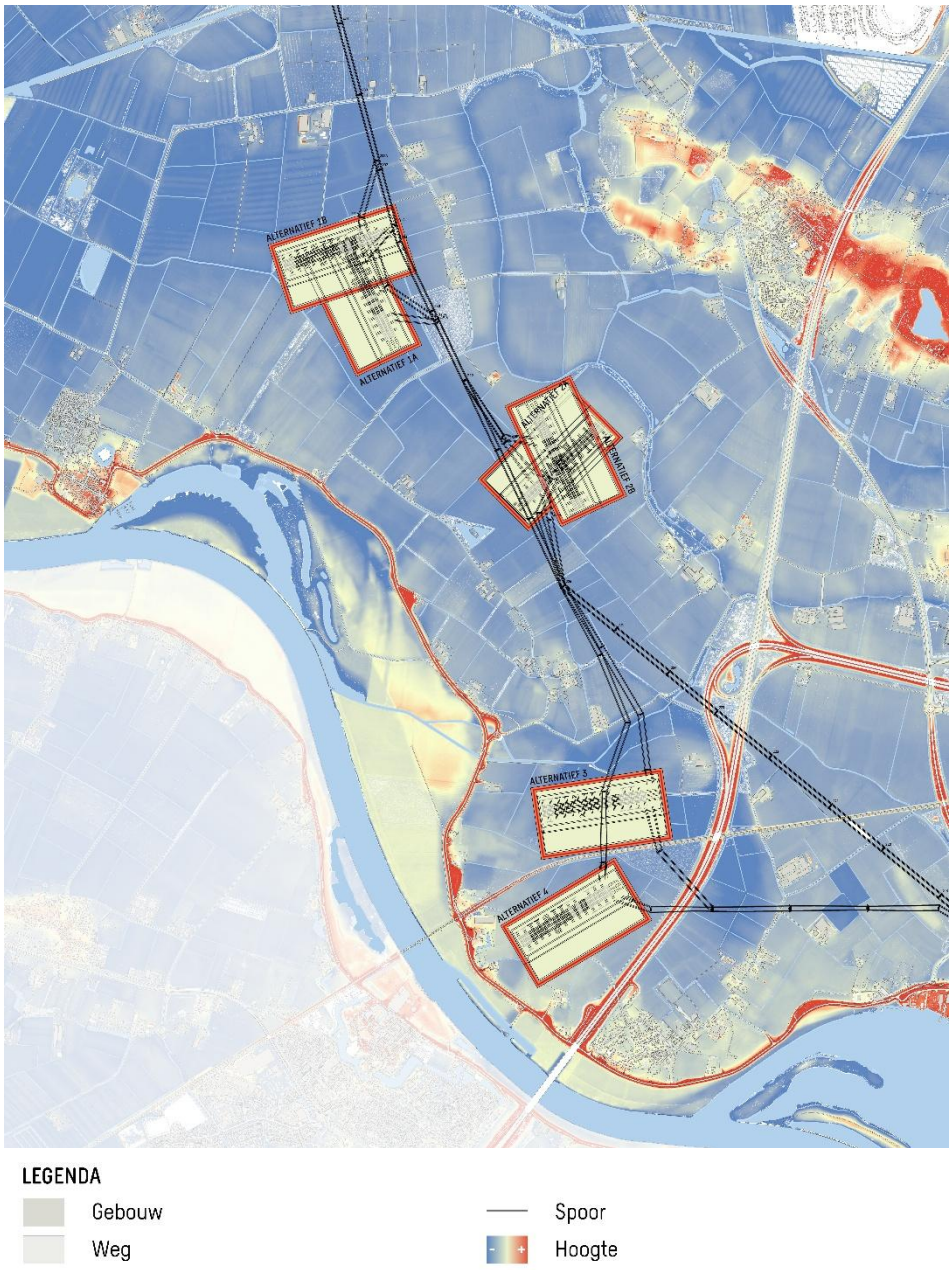

Figuur 4.2: Hoogtekaart met locatiealternatieven na ophoging en aanleg ringdijk. De kaart toont een inversie van de hoogtes in het landschap (locatiealternatief in het lager gelegen kommenlandschap wordt hoger dan de naastgelegen stroomruggen en de ringdijk is even hoog als de Maasbandijk.

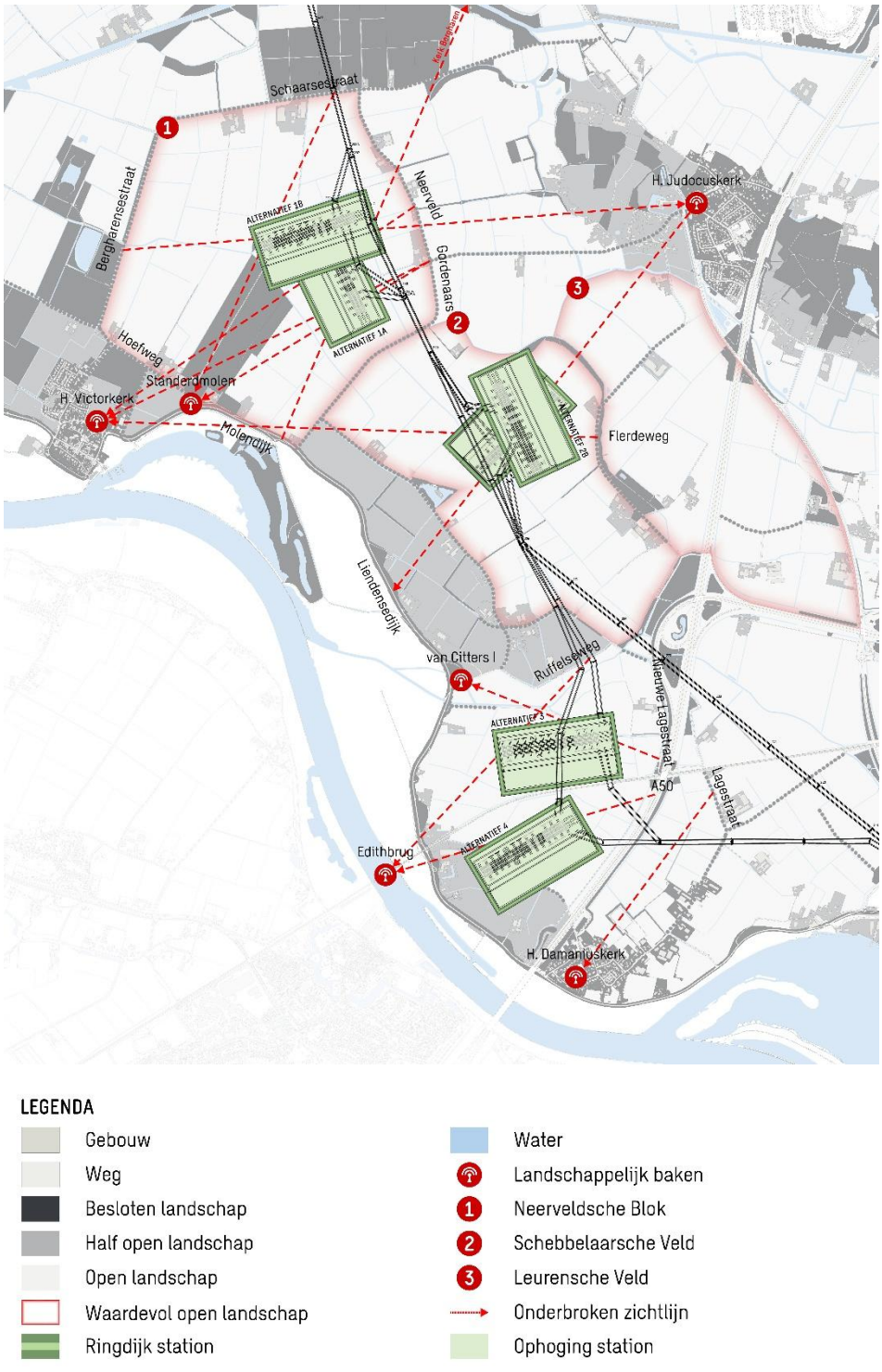

Figuur 4.3: Overzichtskaart oriëntatiepunten, zichtlijnen en locatiealternatieven

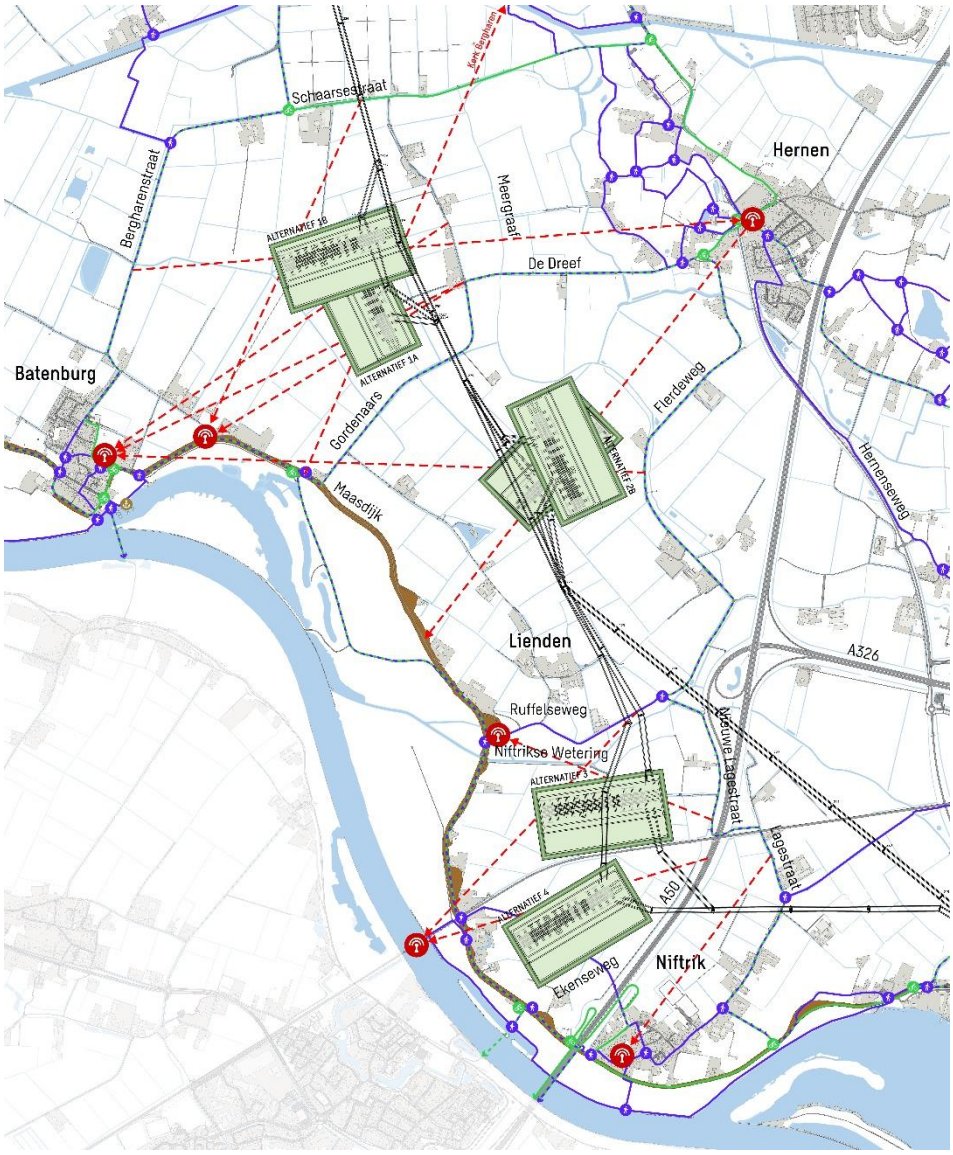

Figuur 4.4: Overzichtskaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen)

4.1.1.1 Locatie 1A

Locatie 1A is geprojecteerd in het Neerveldsche Blok. Dit gebied heeft een provinciaal erkende waarde als waardevol open gebied. De plaatsing van het nieuwe station zorgt ervoor dat de openheid wordt aangetast. De openheid aan de oostzijde van het Neerveldsche Blok verdwijnt grotendeels. Ook het zicht op de beplante randen aan de andere zijden van deze ruimte, die de ruimte definiëren, verdwijnt. Het gebied wordt door de plaatsing van het station opgedeeld in een kleinere en grotere open ruimte.

Het hoogteverschil tussen stroomrug en kom verdwijnt door onder andere de ophoging van het station en de ringdijk eromheen. Het nivelleert de beleving van de hoogte van de stroomrug; het station komt iets hoger te liggen dan de stroomrug. Er is sprake van een kleine inversie van het landschap. De lagere kom komt gelijk of zelfs hoger te liggen dan de aangrenzende stroomrug. De ringdijk wordt een opgaand element in de open ruimte en ligt hoger dan de beplante wegen rondom de open ruimte. Onderdelen van het station (met een hoogte van ca. 13 meter) blijven nog zichtbaar, doordat deze hoger zijn dan de ringdijk. Daarnaast is het station in aard en vorm anders dan de aard en vorm van de open ruimte. Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, heeft een grote rechthoekige vorm en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en de watergangen) en kent weinig opgaande elementen. De ringdijk is een nieuw opgaand element in het landschap, waardoor de openheid verdwijnt.

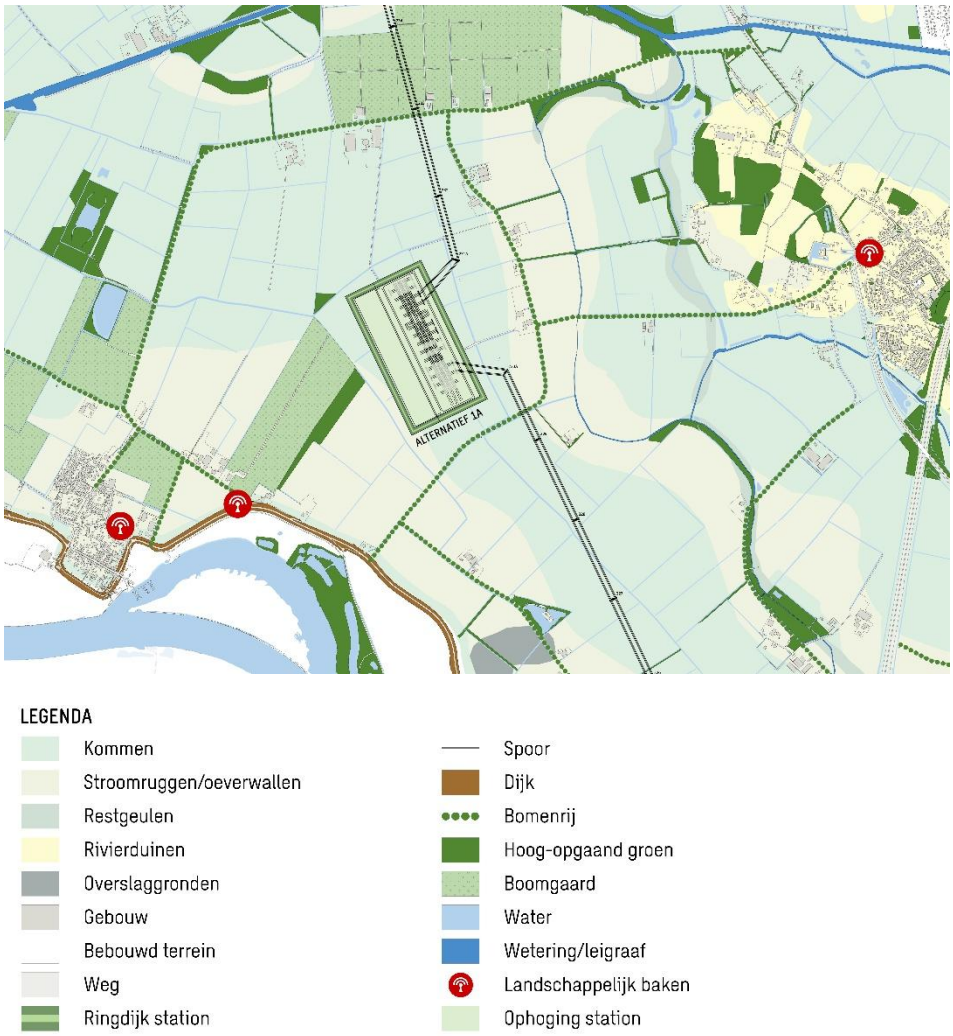

Figuur 4.5: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 1a

De plaatsing van het station in de komgronden zorgt er ook voor dat de relatie tussen de verschillende gebieden (kom, stroomrug, rivierduin) niet meer (goed) zichtbaar is.

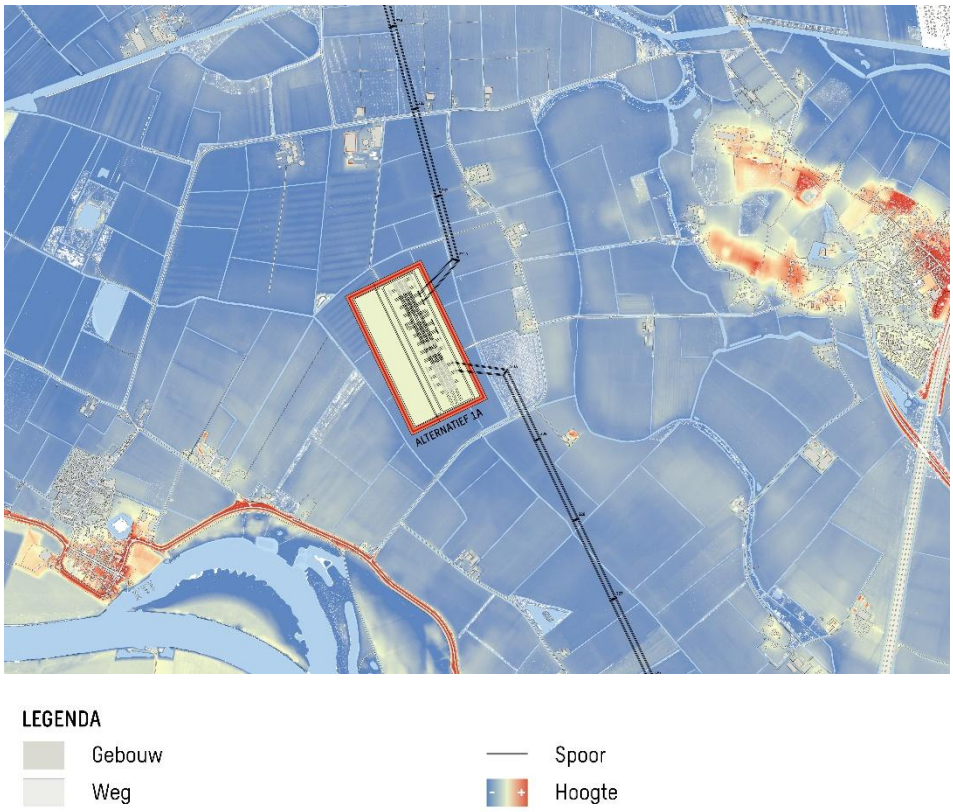

Figuur 4.6: Hoogtekaart locatiealternatief 1a

Figuur 4.7: Dwarsprofiel locatiealternatief 1A in relatie tot de openheid. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Het zicht op de verschillende aanwezige landmarks & oriëntatiepunten verdwijnt grotendeels.

Vanaf de Molendijk, Gordenaars, Neerveld, deel Schaarsestraat en Bergharensestraat is de open ruimte van het Neerveldsche Blok zichtbaar.

Vanaf de Molendijk, ter hoogte van de Gordenaars, is in de huidige situatie het zicht op de kerktoren van Bergharen (St.Annakerk) al beperkt door de aanwezigheid van bomen op het rivierduin en de bestaande hoogspanningsverbinding. Het hoogspanningsstation (incl. ringdijk) vermindert het zicht op de rand van het rivierduin en de kerktoren nog meer.

Gezien vanaf de Schaarsestraat ontneemt locatiealternatief 1A het zicht gedeeltelijk op de standerdmolen van Batenburg.

Kasteel Hernen is vanaf de wegen rondom alternatief 1A in de huidige situatie al niet zichtbaar door de aanwezigheid van beplanting direct rond het kasteel.

Er is in de huidige situatie vanaf de wegen Gordenaars, Neerveld en een groot stuk van de Bergharensestraat wel zicht op de kerktoren van Hernen. De

stationslocatie neemt vanaf het grootste deel van de Bergharensestraat het zicht op kerktoren van Hernen weg.

De andere oriëntatiepunten zijn de molen en kerktoren van Batenburg. Door de positionering van alternatief 1A verdwijnt vanaf de hoek Neerveld-Gordenaars het zicht op deze twee oriëntatiepunten. Meer ten noorden van de Neerveld verdwijnt ook het zicht op de kerktoren van Batenburg. De molen is vanaf hier niet zichtbaar door de aanwezigheid van de bestaande boomgaard en aansluitende bosschage.

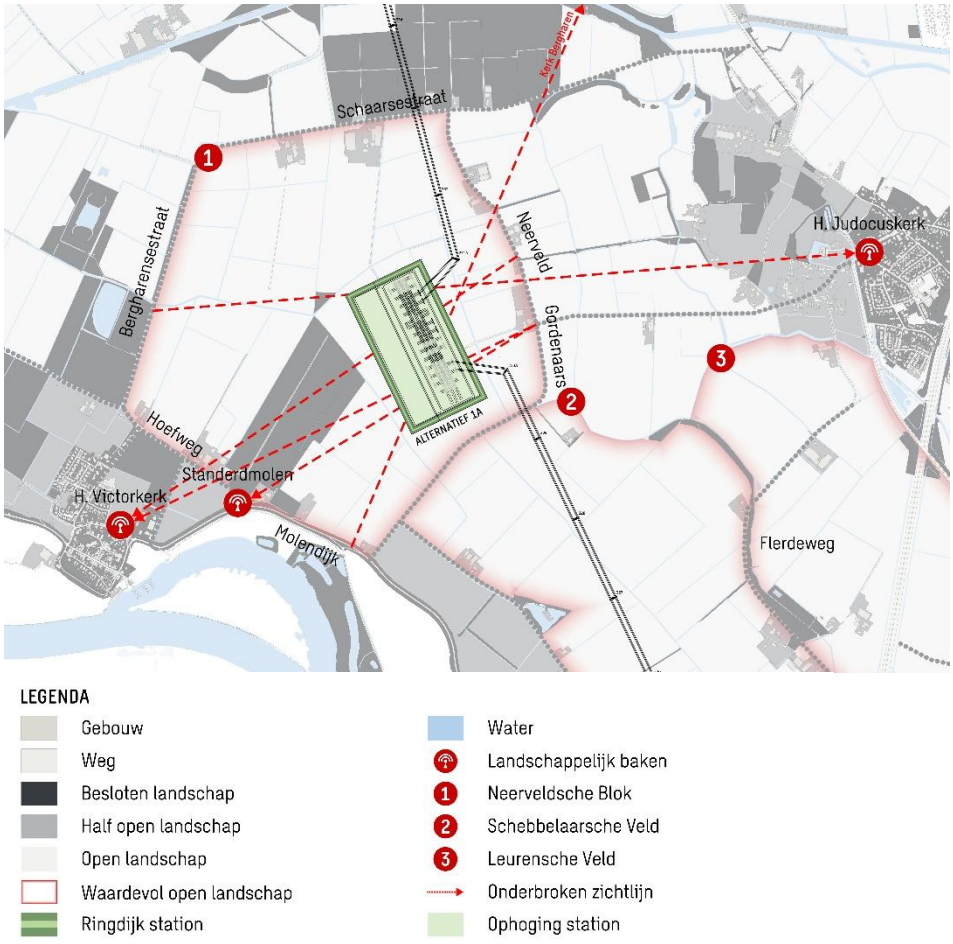

Figuur 4.8: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 1a

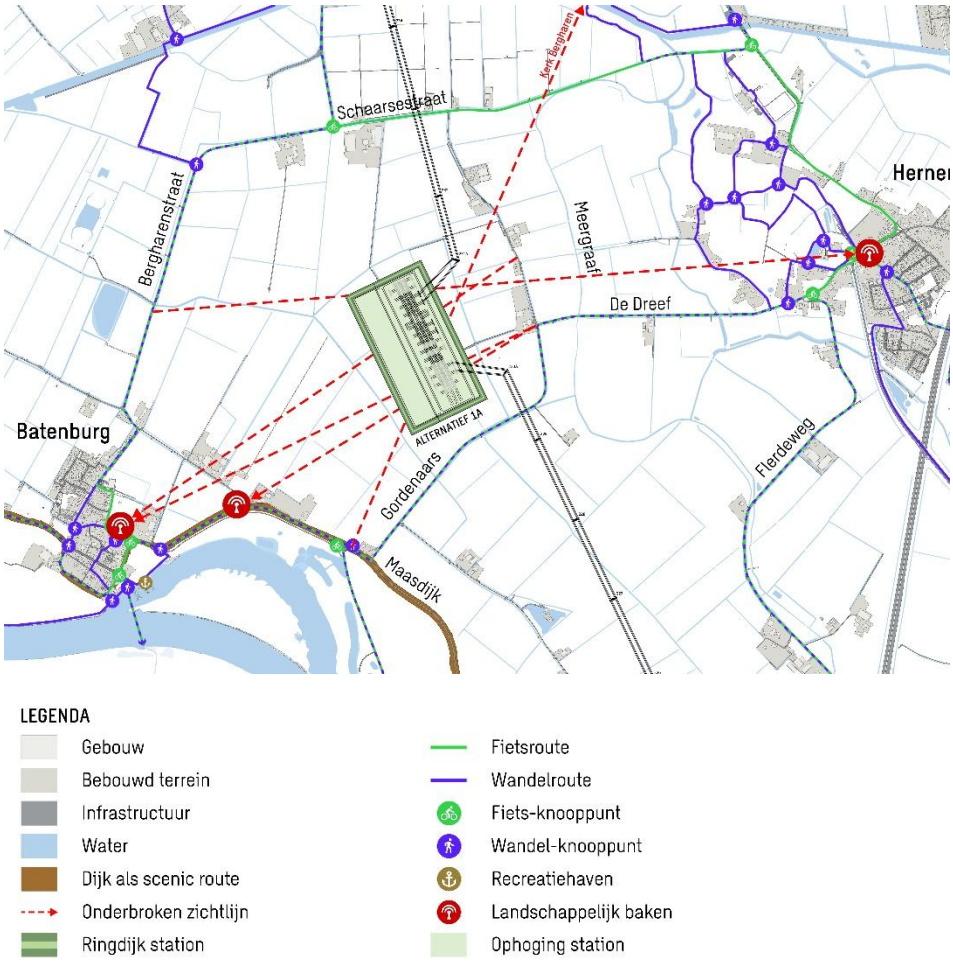

Figuur 4.9: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 1a

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1a is relatief dicht bij het station gelegen, waardoor het effect van deze inlussing op het landschap beperkt is. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Hier betekent dit dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de gebiedskarakteristiek.

Conclusie

De aard, vorm en grootte, de nivellering van de hoogteverschillen tussen de verschillende landschapstypen, het verdwijnen van het zicht op de beplante randen, de aantasting van het erkende waardevolle open gebied en het beperken van het zicht op oriëntatiepunten zorgen ervoor dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg heeft (- -).

4.1.1.2 Locatie 1B

Net als locatie 1A is ook locatie 1B geprojecteerd in het Neerveldsche Blok. Dit gebied heeft de provinciaal erkende waarde; waardevol open gebied. De plaatsing van het nieuwe station zorgt ervoor dat de openheid wordt aangetast. De openheid aan de oostzijde van het Neerveldsche blok verdwijnt voor een deel. Ook het zicht op de beplante randen aan de andere zijden van deze ruimte, die de ruimte definiëren, verdwijnt. Het gebied wordt door de plaatsing van het station opgedeeld in een grotere en minder grote open ruimte.

Het hoogteverschil tussen stroomrug en kom verdwijnt ook hier door o.a. de ophoging van het station en de ringdijk eromheen. Het nivelleert de beleving van de hoogte van de stroomrug; het station komt iets hoger te liggen dan de stroomrug. Er is sprake van een kleine inversie van het landschap. De lagere kom komt gelijk of zelfs hoger te liggen dan de aangrenzende stroomrug. De ringdijk wordt een opgaand element in de open ruimte en ligt hoger dan de beplante wegen rondom de open ruimte. Onderdelen van het station (met hoogten van ca. 13 meter) blijven nog zichtbaar, doordat deze hoger zijn dan de ringdijk. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en de watergangen) en kent weinig opgaande elementen. De ringdijk is een nieuw opgaand element in het landschap, waardoor de openheid verdwijnt.

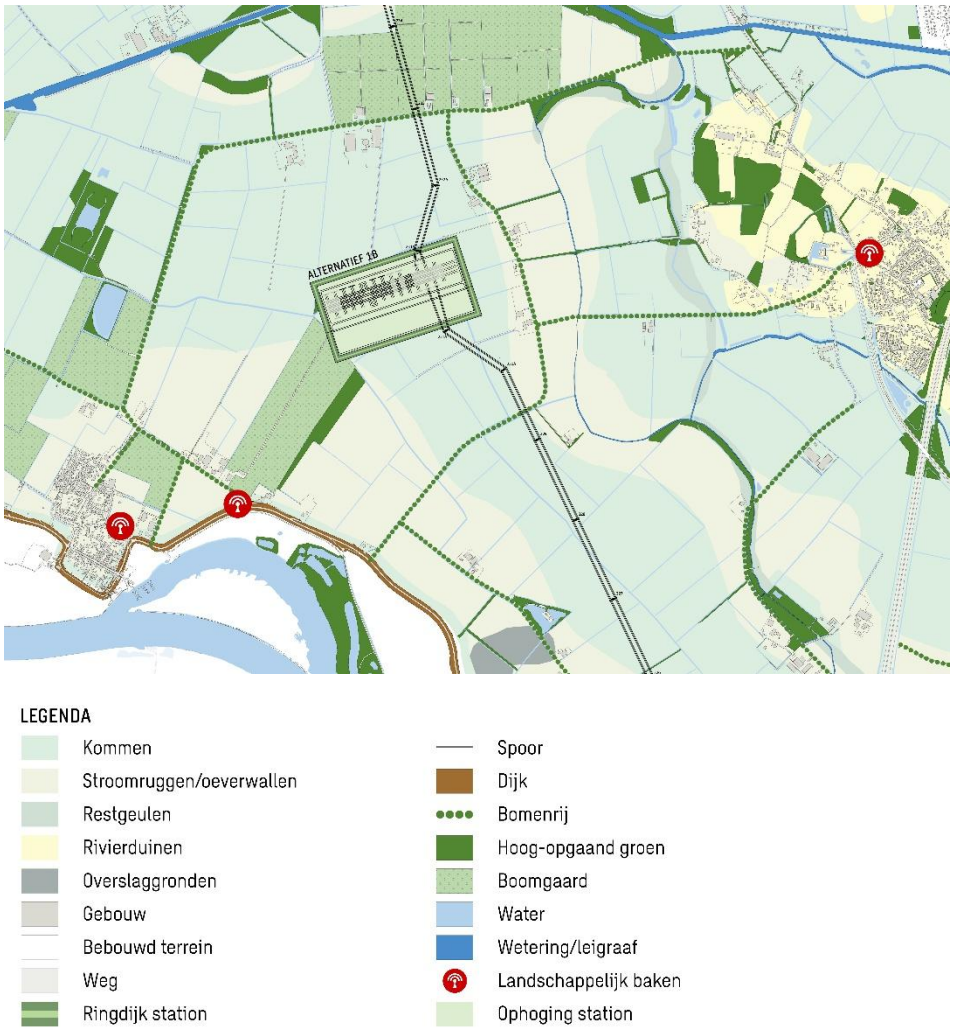

Figuur 4.10: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 1B

Daarnaast is het station in aard en vorm anders dan de aard en vorm van de open ruimte. Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, is een grote rechthoek en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van ca. 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en watergangen) en is niet opgaand. Ook in deze lager gelegen kom wordt het reliëf beïnvloed door de ophoging en de ringdijk. De plaatsing van het station in de komgronden zorgt er ook voor dat de relatie tussen de verschillende gebieden (kom, stroomrug, rivierduin) niet meer (goed) zichtbaar is.

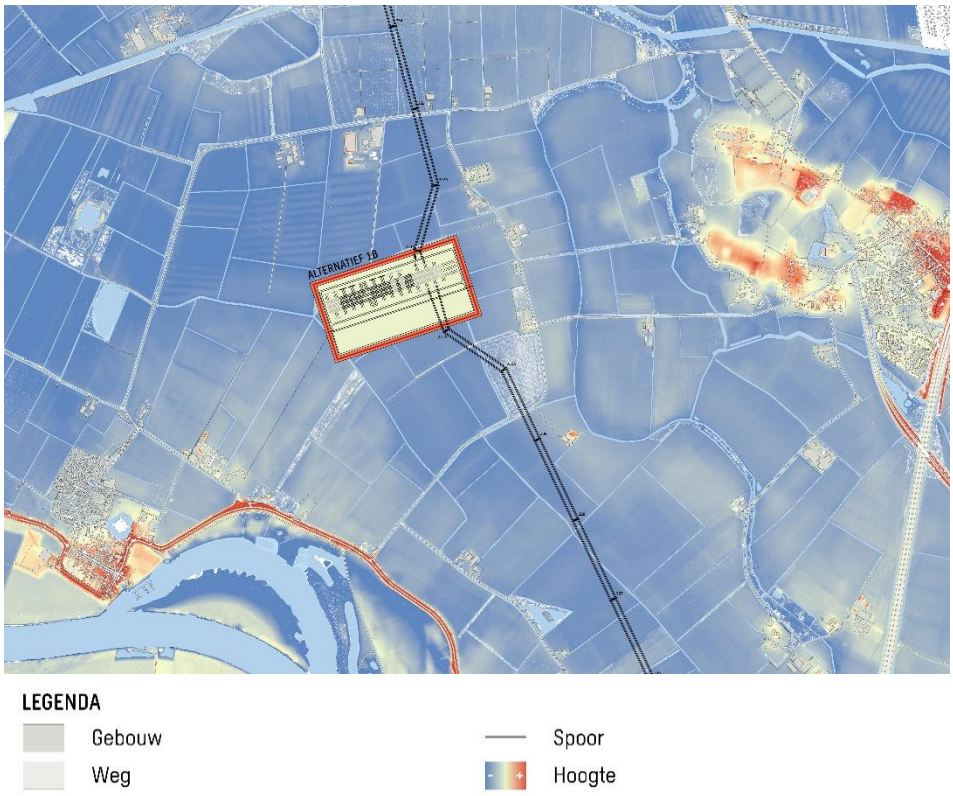

Figuur 4.11: Hoogtekaart locatiealternatief 1B

Figuur 4.12: Dwarsprofiel locatiealternatief 1B in relatie tot de openheid. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Het zicht op de verschillende aanwezige landmarks en oriëntatiepunten verdwijnt grotendeels.

Vanaf de Molendijk, Gordenaars, Neerveld, deel Schaarsestraat en Bergharensestraat is de open ruimte van het Neerveldsche Blok zichtbaar.

Vanaf de Molendijk, ter hoogte van de Gordenaars, is in de huidige situatie, het zicht op de kerktoren van Bergharen (St. Annakerk) al beperkt door de aanwezigheid van bomen op het rivierduin en de bestaande hoogspanningsverbinding. Het hoogspanningsstation (incl. ringdijk) vermindert het zicht op de rand van het rivierduin en de kerktoren nog meer. Het zicht op het open gebied wordt vanaf de Molendijk, door alternatief 1B minder aangetast dan door alternatief 1A. Het verschil is minimaal, en maakt geen verschil in de beoordeling.

Gezien vanaf de Schaarsestraat ontneemt locatiealternatief 1B het zicht gedeeltelijk op de standerdmolen van Batenburg.

Kasteel Hernen is vanaf de wegen rondom alternatief 1B in de huidige situatie al niet zichtbaar door de aanwezigheid van beplanting direct rond het kasteel.

Er is in de huidige situatie vanaf de wegen Gordenaars, Neerveld en een groot stuk van de Bergharensestraat wel zicht op de kerktoren van Hernen. De stationslocatie neemt vanaf het grootste deel van de Bergharensestraat het zicht op kerktoren van Hernen weg.

De andere oriëntatiepunten zijn de molen en kerktoren van Batenburg. Door de positionering van alternatief 1B verdwijnt vanaf de hoek Neerveld-Gordenaars het zicht op deze twee oriëntatiepunten. Meer ten noorden van de Neerveld verdwijnt ook het zicht op de kerktoren van Batenburg.

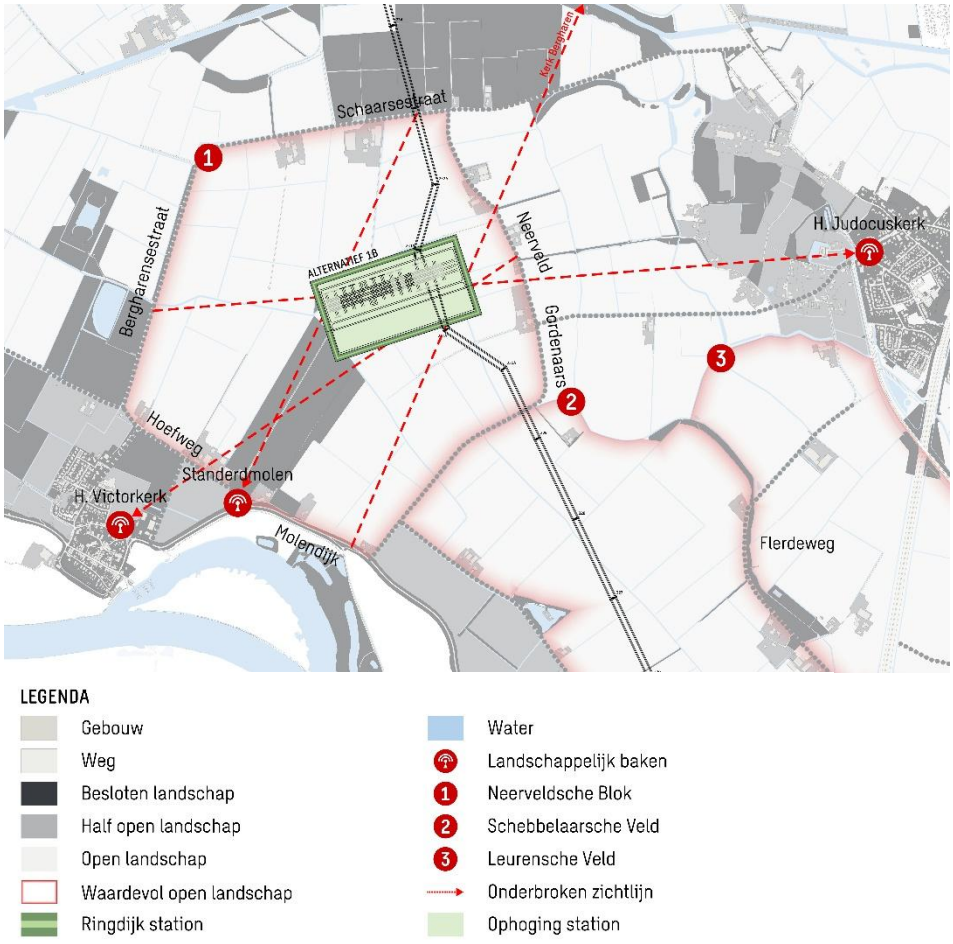

Figuur 4.13: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 1B

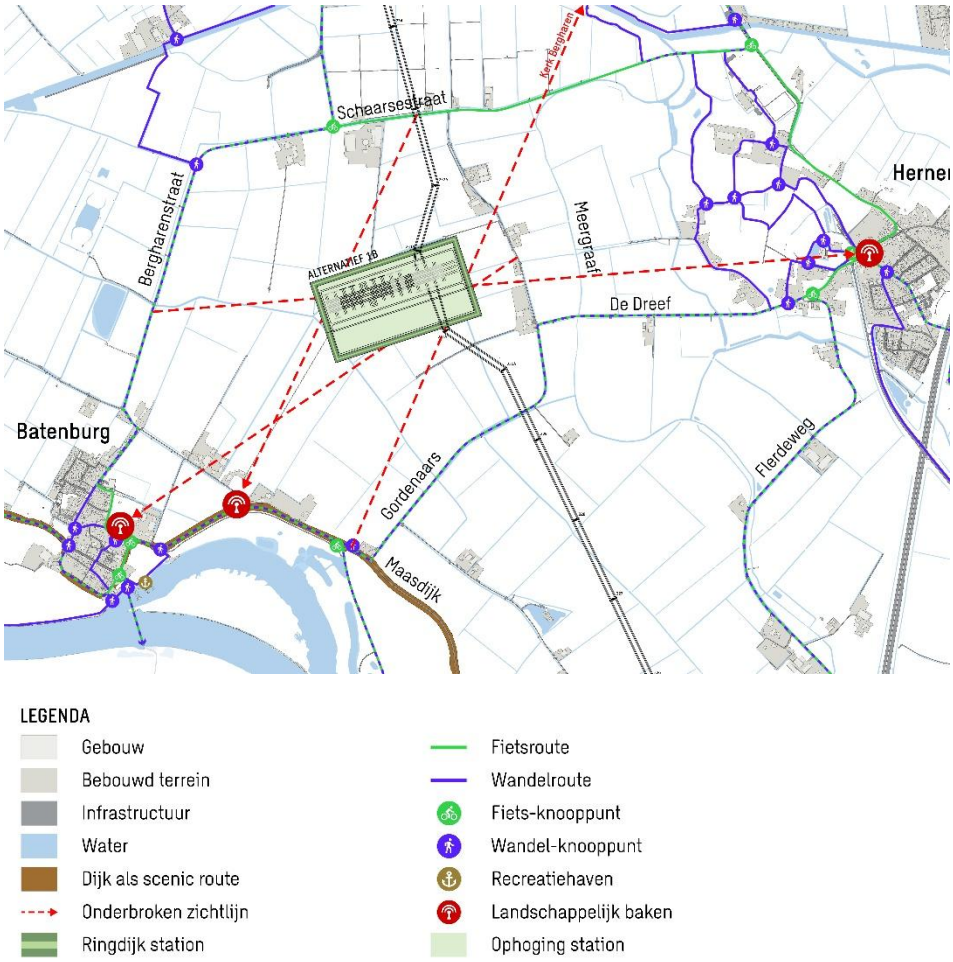

Figuur 4.14: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 1B

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1B is relatief dicht bij het station gelegen, waardoor het effect van deze inlussing op het landschap beperkt is. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Hier betekent dit dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de gebiedskarakteristiek.

Conclusie

De aard, vorm en grootte, de nivellering van de hoogteverschillen tussen de verschillende landschapstypen, het verdwijnen van het zicht op de beplante randen, de aantasting van het erkende waardevolle open gebied en het beperken van het zicht op oriëntatiepunten zorgen ervoor dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg heeft (- -).

4.1.1.3 Locatie 2A

Locatie 2A is geprojecteerd in het Schebbelaarsche Veld. Dit gebied heeft de provinciaal erkende waarde; waardevol open gebied. De plaatsing van het nieuwe station zorgt ervoor dat deze openheid wordt aangetast. De openheid in het midden van het Schebbelaarsche Veld verdwijnt. Het zicht op de beplante randen aan de andere zijden van deze ruimte, die de ruimte definiëren, verdwijnt deels. Het waardevolle open gebied wordt door de plaatsing van het station opgedeeld in twee separate ruimten.

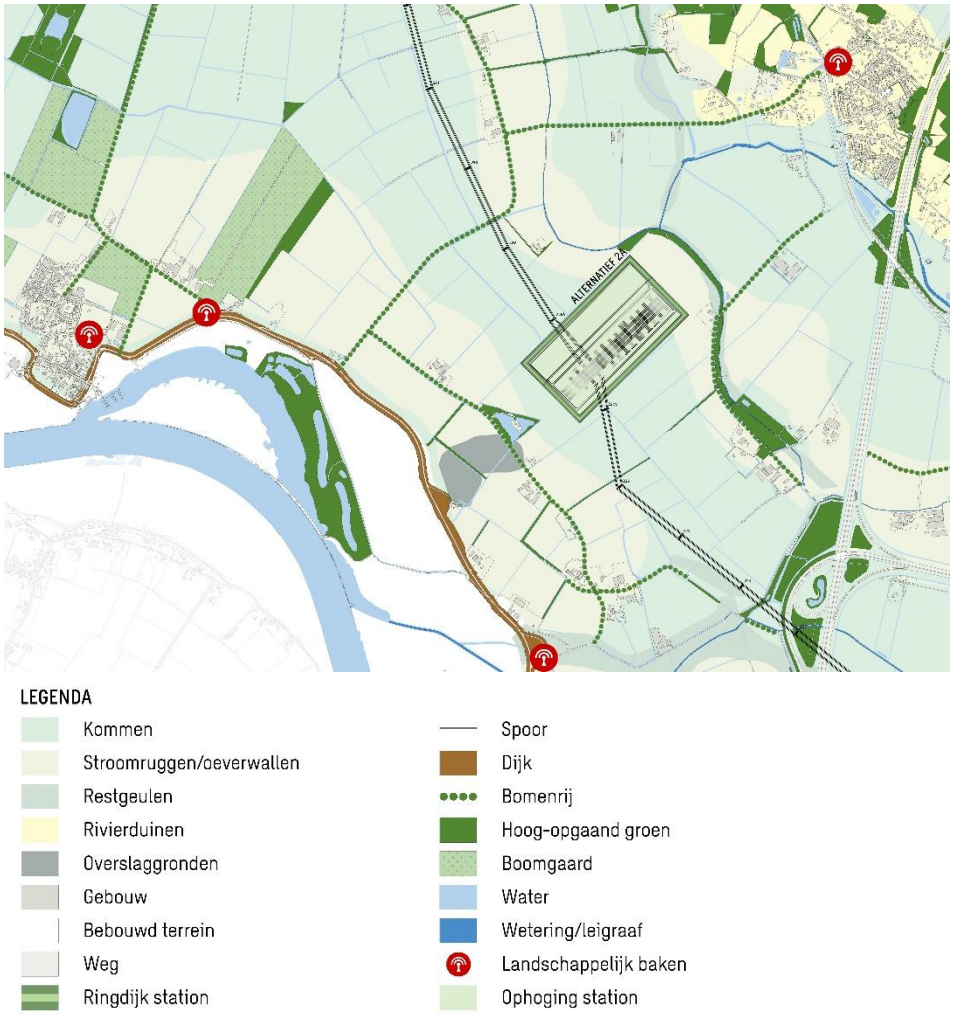

Figuur 4.15: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 2A

Het hoogteverschil tussen stroomrug en kom verdwijnt ook hier door o.a. de ophoging van het station en de ringdijk eromheen. Het nivelleert de beleving van de hoogte van de stroomrug; het station komt iets hoger te liggen dan de stroomrug. Er is sprake van een kleine inversie van het landschap. De lagere kom komt gelijk of zelfs hoger te liggen dan de aangrenzende stroomrug. Ook hier ligt de ringdijk hoger dan de wegen rondom.

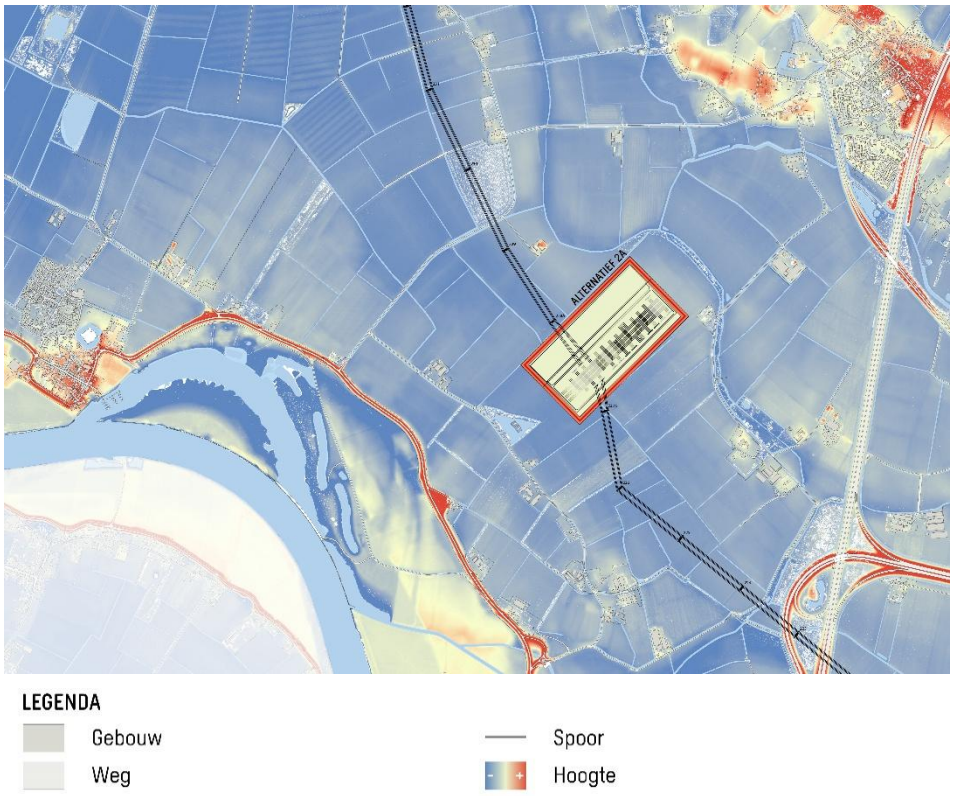

Figuur 4.16: Hoogtekaart locatiealternatief 2A

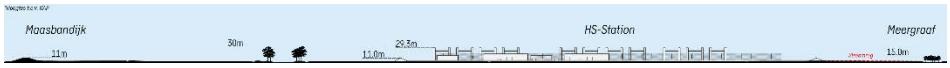

Figuur 4.17: Dwarsprofiel locatiealternatief 2A in relatie tot stroomrug en komgronden. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Onderdelen van het station (met hoogten van ca. 13 meter) blijven nog zichtbaar, doordat deze hoger zijn dan de ringdijk. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en de watergangen) en kent weinig opgaande elementen. De ringdijk is een nieuw opgaand element in het landschap, waardoor de openheid verdwijnt.

Daarnaast is het station in aard en vorm anders dan de aard en vorm van de open ruimte. Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, is een grote rechthoek en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van ca. 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en watergangen) en is niet opgaand. Ook in deze lager gelegen kom wordt het reliëf beïnvloed door de ophoging en de ringdijk.

Vanaf de Gordenaars, de Liendensestraat, Ruffelseweg en Flerdeweg is de open ruimte van het Schebbelaarsche Veld zichtbaar.

Vanaf de Gordenaars en het noordelijk deel van de Ruffelseweg is de open ruimte vrijwel geheel zichtbaar. Vanaf de Liendensestraat is de open ruimte gedeeltelijk zichtbaar. Dit komt door de aanwezigheid van enkele erven en een omzoomde waterplas. Vanaf de Flerdeweg is er met name zicht op het westelijk deel van de open ruimte, waarin het locatiealternatief 2A is gelegen.

Het zicht op de verschillende aanwezige landmarks en oriëntatiepunten verdwijnt gedeeltelijk.

Vanaf de Liendensedijk is er zicht op de kerktoren van Bergharen (St. Annakerk) en vrijwel geen zicht op de kerktoren van Hernen. Dit laatste komt doordat het zicht al beperkt wordt door de aanwezigheid van bosschages langs de Meergraaf.

Vanaf de Flerdeweg verdwijnt het zicht op de kerktoren van Batenburg door de positionering van locatiealternatief 2A. Vanaf deze straat is er in de huidige situatie ook al geen zicht op de molen van Batenburg.

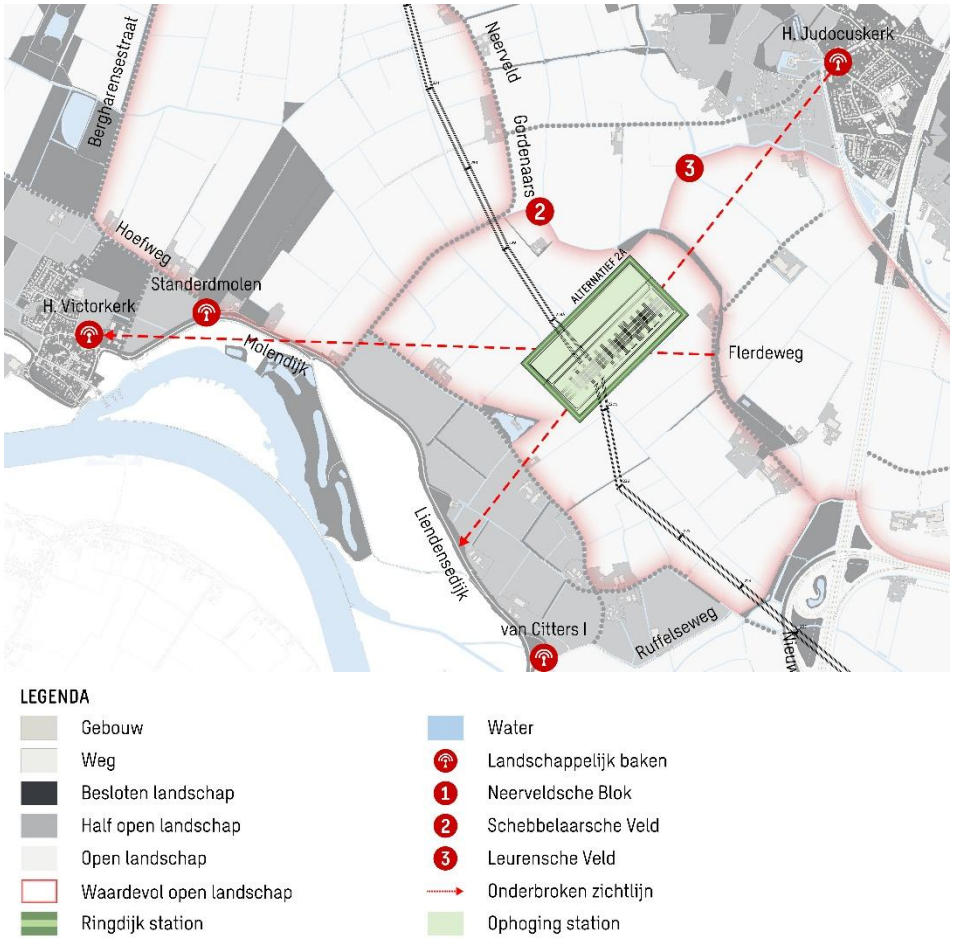

Figuur 4.18: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 2A

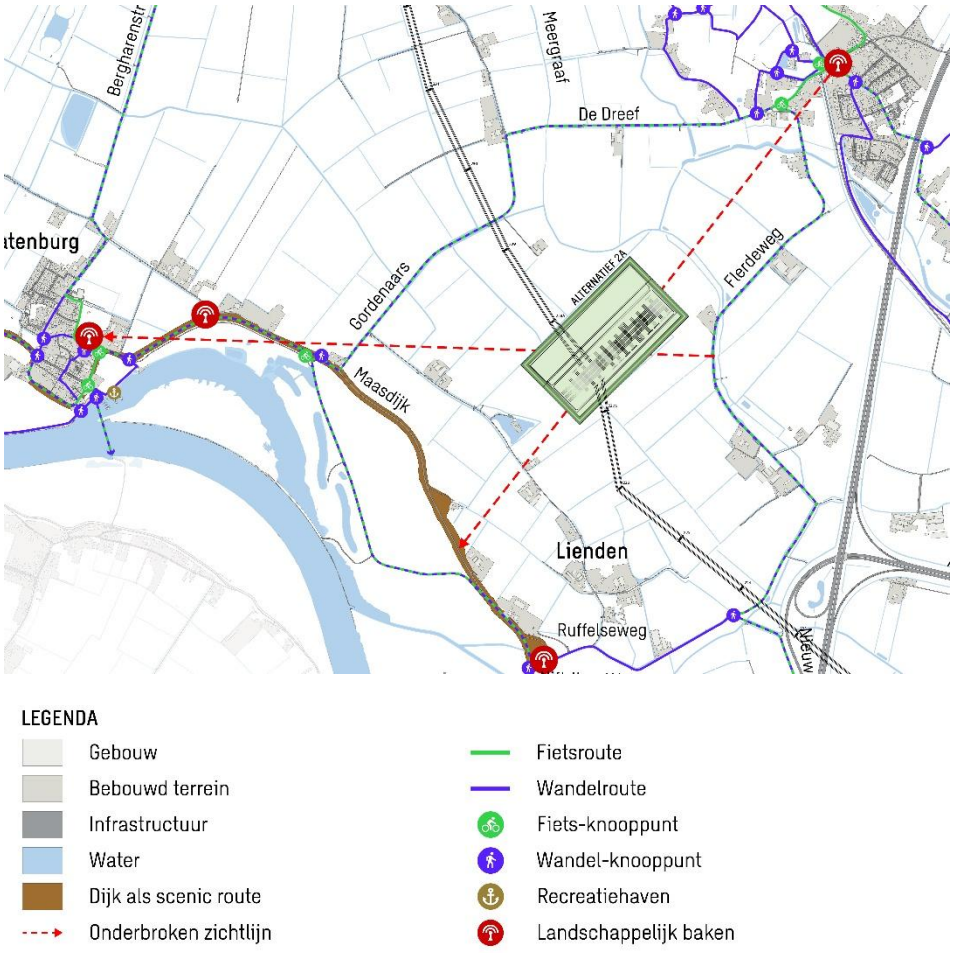

Figuur 4.19: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 2A

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2A is relatief dicht bij het station gelegen, waardoor het effect van deze inlussing op het landschap beperkt is. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Hier betekent dit dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de gebiedskarakteristiek.

Conclusie

De aard, vorm en grootte, de nivellering van de hoogteverschillen tussen de verschillende landschapstypen, het verdwijnen van het zicht op de beplante randen, de aantasting van het erkende waardevolle open gebied en het beperken van het zicht op oriëntatiepunten zorgen ervoor dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg heeft (- -).

4.1.1.4 Locatie 2B

Locatie 2B is net als locatie 2A geprojecteerd in het Schebbelaarsche Veld. Dit gebied heeft de provinciaal erkende waarde; waardevol open gebied. Ook door de plaatsing van dit station wordt de openheid aangetast. De openheid in het midden van het Schebbelaarsche Veld verdwijnt. Het zicht op de beplante randen aan de andere zijden van deze ruimte, die de ruimte definiëren, verdwijnt deels. Het waardevolle open gebied wordt door de plaatsing van het station opgedeeld in twee separate ruimten. Het verschil met 2A is dat deze separate ruimten een andere vorm hebben. Dit maakt geen verschil in de beoordeling van dit locatiealternatief.

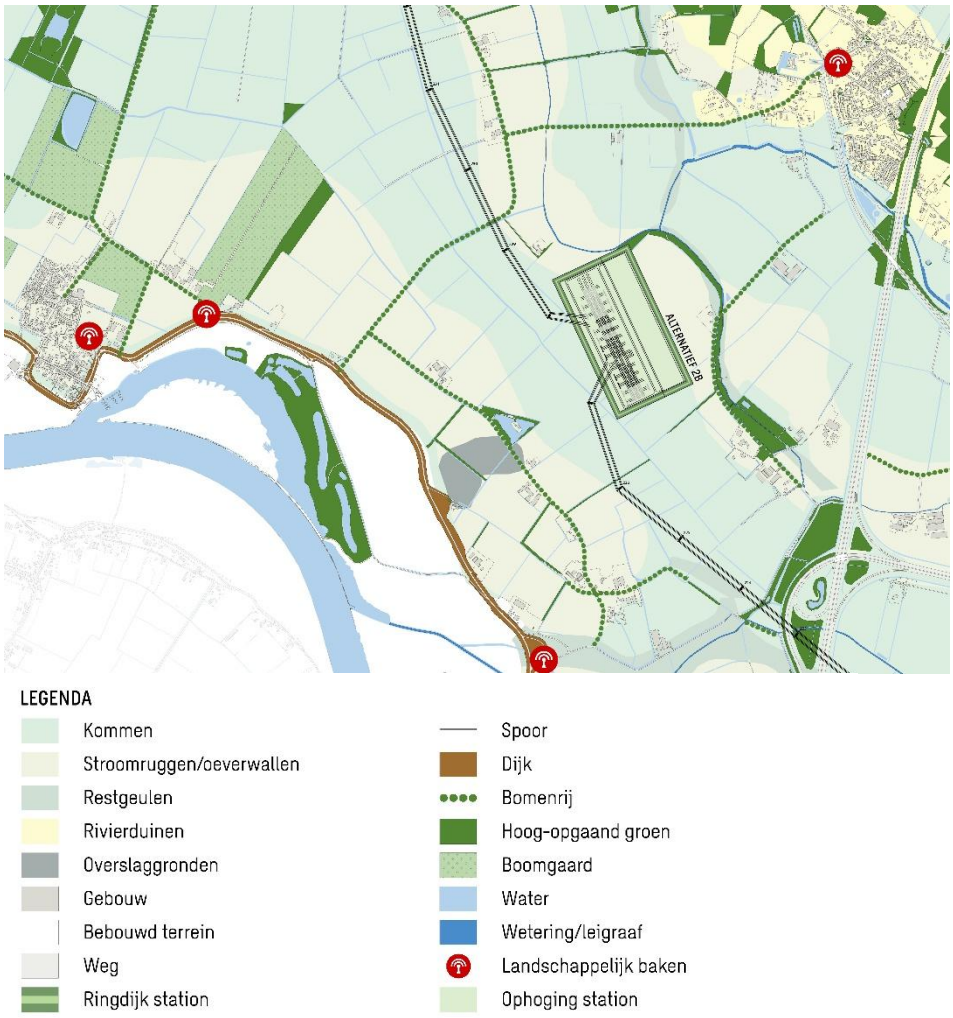

Figuur 4.20: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 2B

Ook hier geldt dat het hoogteverschil tussen stroomrug en kom verdwijnt door o.a. de ophoging van het station en de ringdijk eromheen. Het nivelleert de beleving van de hoogte van de stroomrug; het station komt iets hoger te liggen dan de stroomrug. Er is sprake van een kleine inversie van het landschap. De lagere kom komt gelijk of zelfs hoger te liggen dan de aangrenzende stroomrug. De ringdijk wordt een opgaand element in de open ruimte. Ook hier ligt de ringdijk hoger dan de wegen rondom.

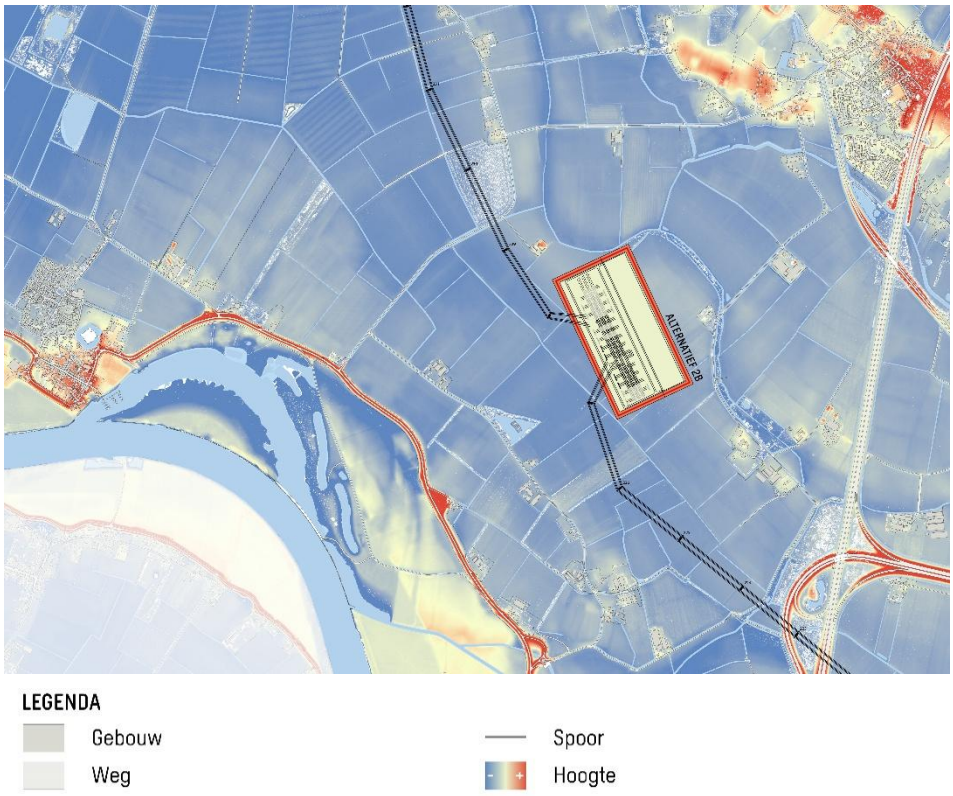

Figuur 4.21: Hoogtekaart locatiealternatief 2B

Daarnaast is het station in aard en vorm anders dan de aard en vorm van de open ruimte. Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, is een grote rechthoek en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van ca. 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De kom heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en de watergangen) en is niet opgaand. Ook in deze lager gelegen kom wordt het reliëf beïnvloed door de ophoging.

Vanaf de Gordenaars, de Liendensestraat, Ruffelseweg en Flerdeweg is de open ruimte van het Schebbelaarsche Veld zichtbaar.

Vanaf de Gordenaars en het noordelijk deel van de Ruffelseweg is de open ruimte vrijwel geheel zichtbaar. Vanaf de Liendensestraat is de open ruimte gedeeltelijk zichtbaar. Dit komt door de aanwezigheid van enkele erven en een omzoomde waterplas. Vanaf de Flerdeweg is er met name zicht op het westelijk deel van de open ruimte, waarin ook het locatiealternatief 2B is gelegen. Vanaf dit stuk van de Flerdeweg neemt het station het zicht op de beplante overzijde (beplanting langs de Meergraaf) van de ruimte grotendeels weg.

Het zicht op de verschillende aanwezige landmarks en oriëntatiepunten verdwijnt gedeeltelijk.

Vanaf de Liendensedijk is er zicht op de kerktoren van Bergharen (St. Annakerk) en vrijwel geen zicht op de kerktoren van Hernen. Dit laatste komt

doordat het zicht al beperkt wordt door de aanwezigheid van bosschages langs de Meergraaf. Vanaf de Liendensestraat blijft het zicht op de kerktoren van Bergharen bestaan.

Vanaf de Flerdeweg verdwijnt het zicht op de kerktoren van Batenburg door de positionering van locatiealternatief 2B. Vanaf deze straat is er in de huidige situatie ook al geen zicht op de molen van Batenburg.

Vanaf de Ruffelseweg is er in de huidige situatie door de afstand (ca. 5 km) en de aanwezigheid van bomenrijen en bosschages al vrijwel geen zicht op de kerktoren van Batenburg.

Kasteel Hernen is vanaf de wegen rondom alternatief 2B in de huidige situatie al niet zichtbaar door de aanwezigheid van beplanting direct rond het kasteel.

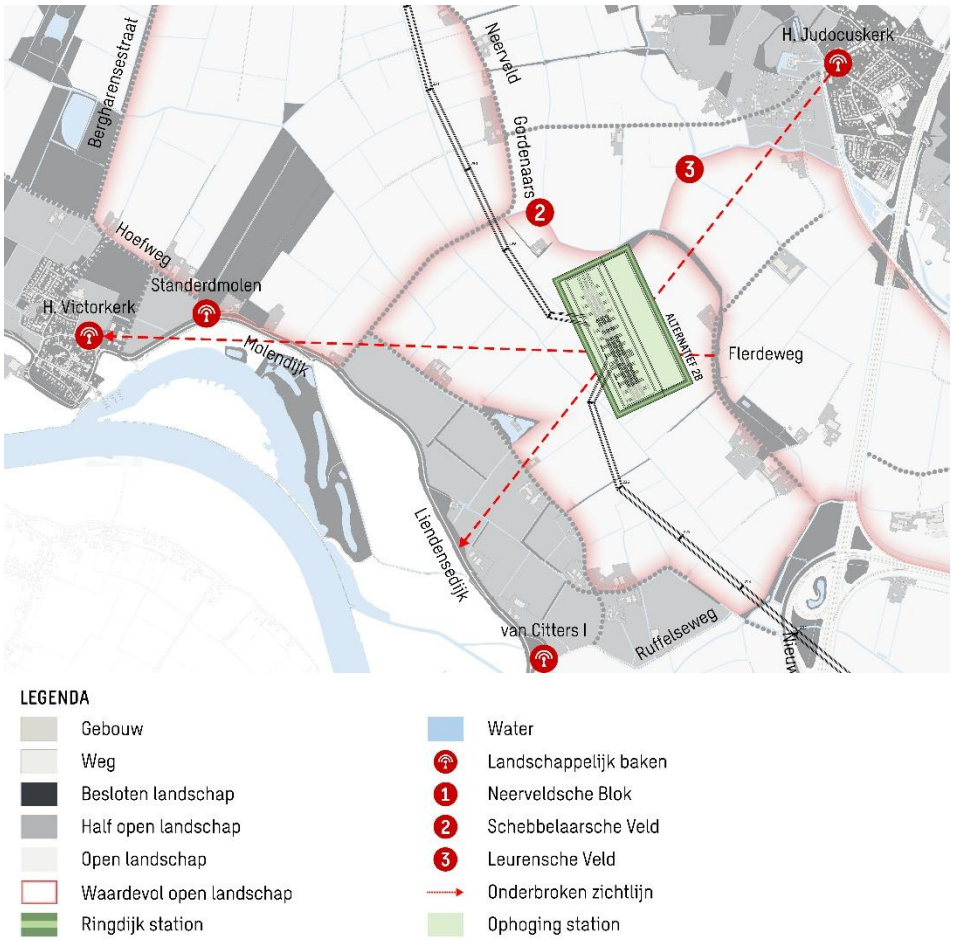

Figuur 4.22: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 2B

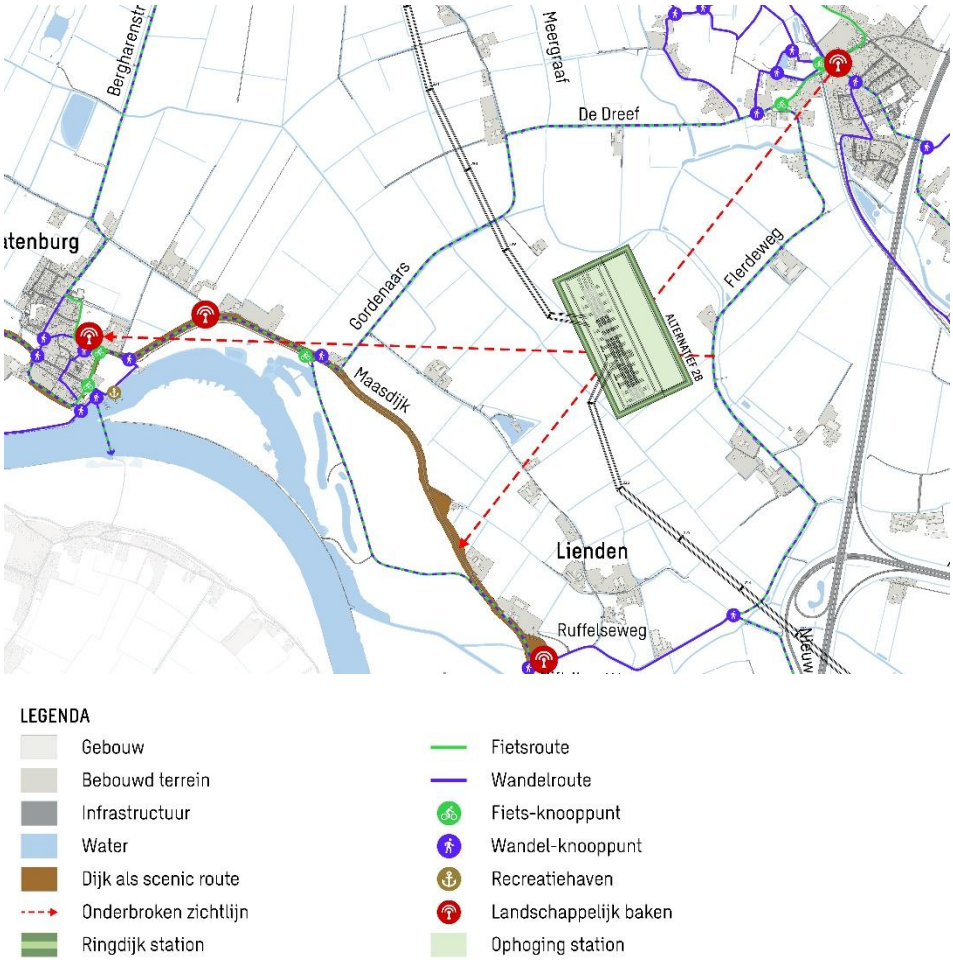

Figuur 4.23: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 2B

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2B is relatief dicht bij het station gelegen, waardoor het effect van deze inlussing op het landschap beperkt is. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Hier betekent dit dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de gebiedskarakteristiek.

Conclusie

De aard, vorm en grootte, de nivellering van de hoogteverschillen tussen de verschillende landschapstypen, het verdwijnen van het zicht op de beplante randen, de aantasting van het erkende waardevolle open gebied en het beperken van het zicht op oriëntatiepunten zorgen ervoor dat het locatiealternatief 2B (per saldo) een zeer grote aantasting van de gebiedskarakteristiek tot gevolg heeft (- -).

4.1.1.5 Locatie 3

Locatiealternatief 3 is gelegen in het kommenlandschap ten zuidoosten van Lienden. De betreffende kom waarin het locatiealternatief ligt, is door de snelweg A50 en de spoorlijn Nijmegen-Den Bosch in grofweg vier delen opgesplitst

De openheid van deze gehele kom is hier dus al verstoord. Dit gebied is ook niet aangeduid als waardevol open gebied.

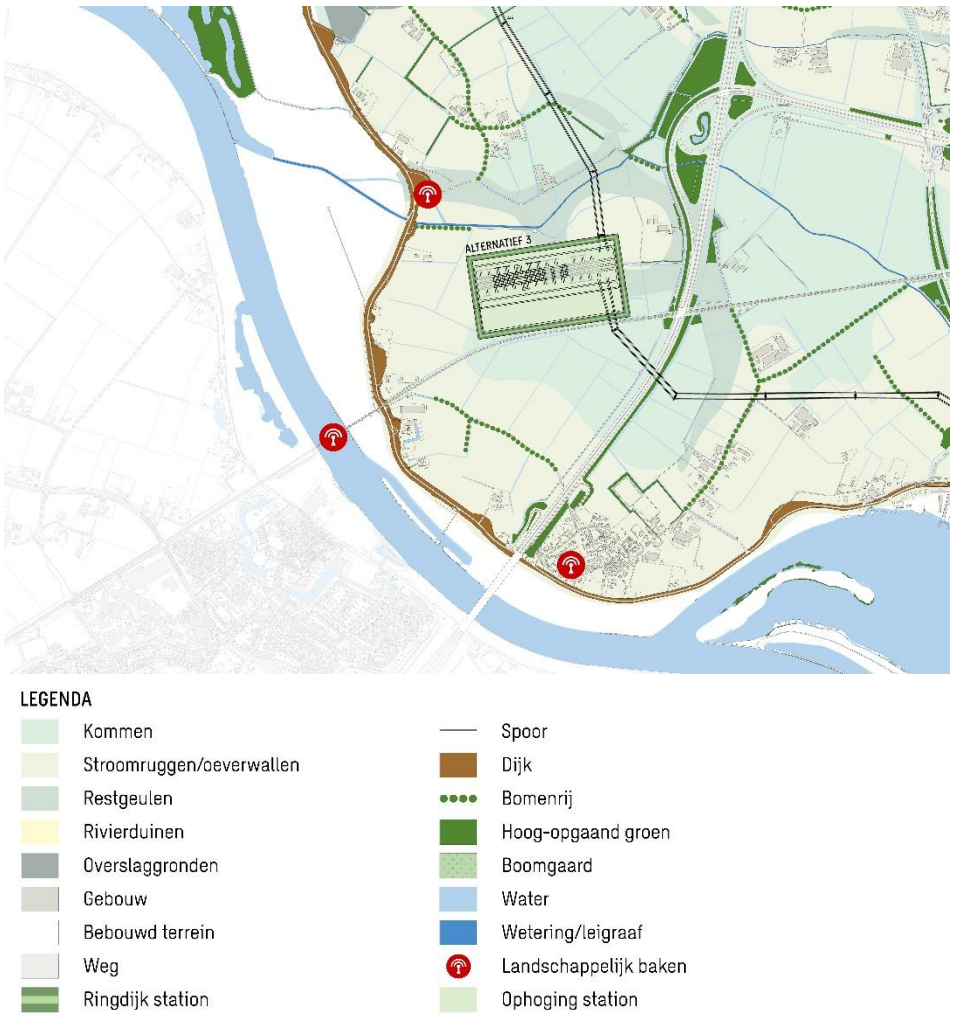

Figuur 4.24: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 3

De locatie van locatiealternatief 3 is dus begrensd door de hoger gelegen spoorlijn (ca. 2,5 meter t.o.v. maaiveld) en A50 (met daarlangs de Nieuwe Lagestraat), de hoger gelegen Maasbandijk en de Ruffelseweg. Het plaatsen van een station met bijbehorende ophoging en ringdijk, zorgt voor een nivellering met de Maasbandijk t.o.v. het maaiveld. De ringdijk komt ook hoger te liggen dan het spoor. Het nivelleert niet alleen de beleving van de Maasbandijk, maar zorgt ook voor de nivellering van de hoogteverschillen tussen stroomrug, restgeul en kom. Met andere woorden het hoogteverschil tussen kom, stroomrug en oude restgeul verdwijnt. En de ringdijk wordt op sommige plekken even hoog als de Maasbandijk. De ringdijk wordt een zichtbaar opgaand element in de open ruimte.

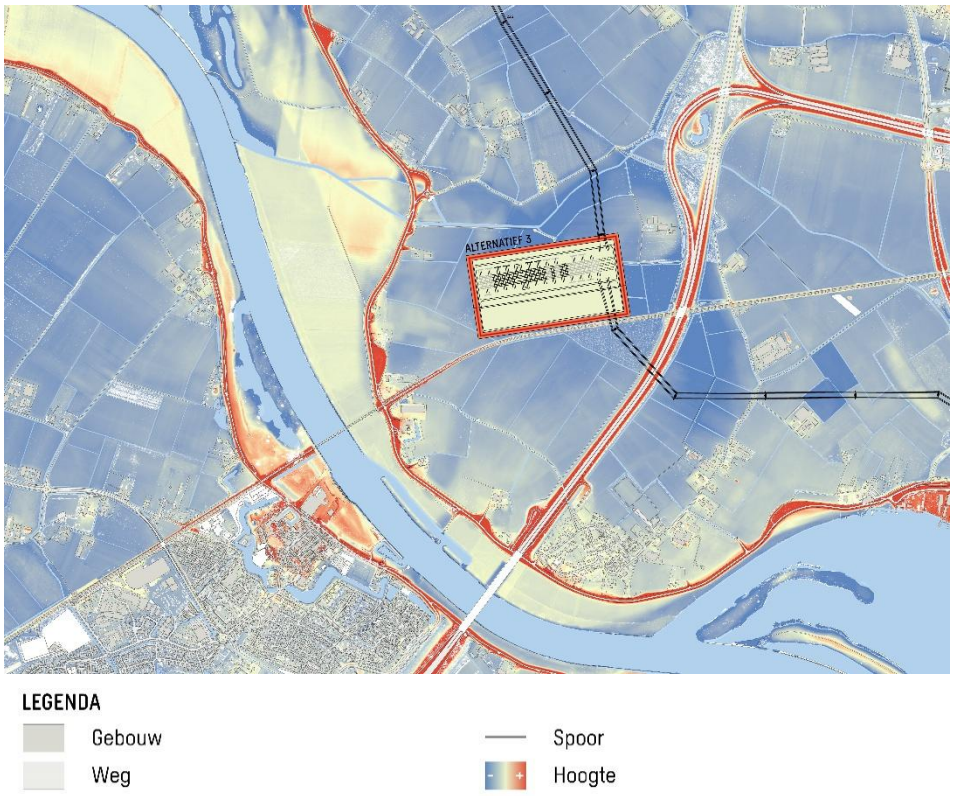

Figuur 4.25: Hoogtekaart locatiealternatief 3

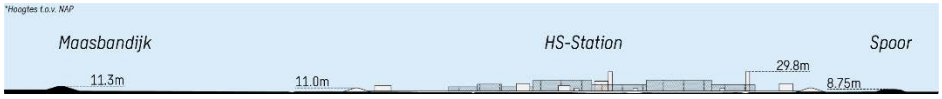

Figuur 4.26: dwarsprofiel locatiealternatief 3 in relatie tot stroomrug Maasbandijk en spoorweg. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Vanaf de omringende wegen is er zicht op dit open gebied. Vanaf de Nieuwe Lagestraat is er tevens zicht op het gemaal van Citters 1. Door locatiealternatief 3 verdwijnt dit zicht. Vanaf de Ruffelseweg is er zicht op de spoorbrug (de Edithbrug) naar Ravenstein. Door locatiealternatief 3 verdwijnt dit zicht. Het zicht vanaf de A50 richting de Edithbrug blijft wel behouden.

Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, is een grote rechthoek en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van ca. 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De aard, vorm en grootte komt enigszins overeen met die van de veevoederfabriek, aan de andere zijde van de Maas. Deze hal is dusdanig hoog dat deze ook zichtbaar is vanaf deze locatie.

De kom waarin locatiealternatief 3 wordt geplaatst heeft een landelijk vooral agrarisch karakter, bestaat uit verschillende vlakken en lijnen (de percelen en

de watergangen) en is niet opgaand. Ook in deze lager gelegen kom wordt het reliëf beïnvloed door de ophoging.

Figuur 4.27: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 3

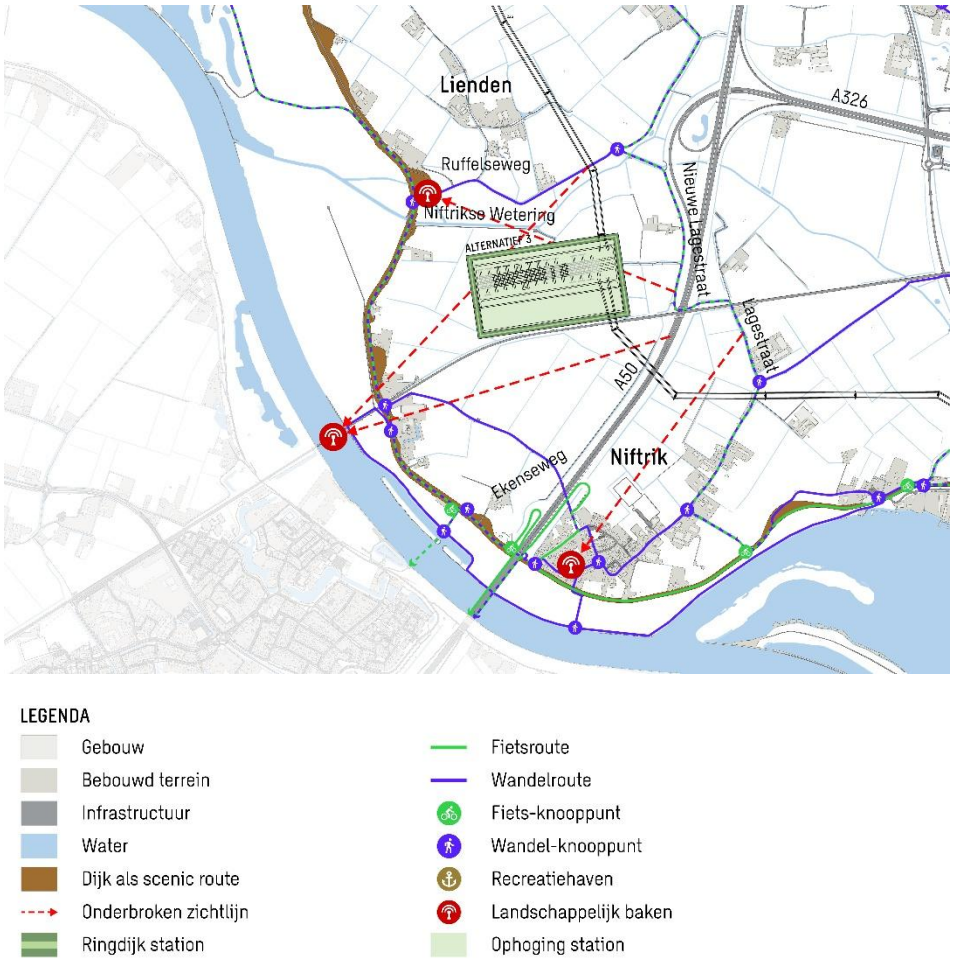

Figuur 4.28: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 3

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 3 doorsnijdt over een langere lengte het landschap, met meerdere groenstructuren. En heeft meerdere knikken op kortere afstand, waardoor de lijn meer zichtbaar wordt in het landschap. De inlussing kruist vanuit het oosten de A50 en heeft daardoor ook invloed op het landschap aan de andere zijde van de snelweg. De inlussing verstoort aan de westzijde van de A50 het zicht richting de Edithbrug en belemmert aan de oostzijde het uitzicht vanaf de Lagestraat op de kerk van Niftrik. De inlussing zorgt voor een onrustig beeld dat vanuit de omgeving zichtbaar is, waardoor het effect van de inlussing op gebiedskarakteristiek groot is.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen waardevolle gebiedskarakteristieken, waardoor er geen sprake is van een verbetering voor dit beoordelingscriterium.

Conclusie

De aard, vorm en grootte van het station, de ophoging van de lager gelegen kom, de nivellering van de hoogteverschillen tussen ringdijk en Maasbandijk, de nivellering tussen station en omliggende percelen, wegen, watergangen etc. en het beperken van het zicht op het gemaal zorgen voor een aantasting van de gebiedskarakteristiek. De open ruimte (kom) is hier al aangetast door de doorkruising van spoor en snelweg, en het gebied heeft niet de erkende waardevolle openheid. De beoogde inlussing doorsnijdt het landschap over een langere lengte, heeft meerdere knikken op korte afstand, waardoor een onrustig beeld in het landschap ontstaat. Locatiealternatief 3 heeft (per saldo) een zeer negatief effect op de gebiedskarakteristiek tot gevolg (- -).

4.1.1.6 Locatie 4

Locatiealternatief 4 is deels gelegen in de kom en deels op de stroomrug, tussen het spoor, de A50 en de Maasbandijk. De betreffende kom waarin het locatiealternatief ligt, is door de snelweg A50 en de spoorlijn Nijmegen-Den Bosch in grofweg vier delen opgesplitst.

De openheid van deze gehele kom is hier dus al verstoord. Dit gebied is ook niet aangeduid als waardevol open gebied.

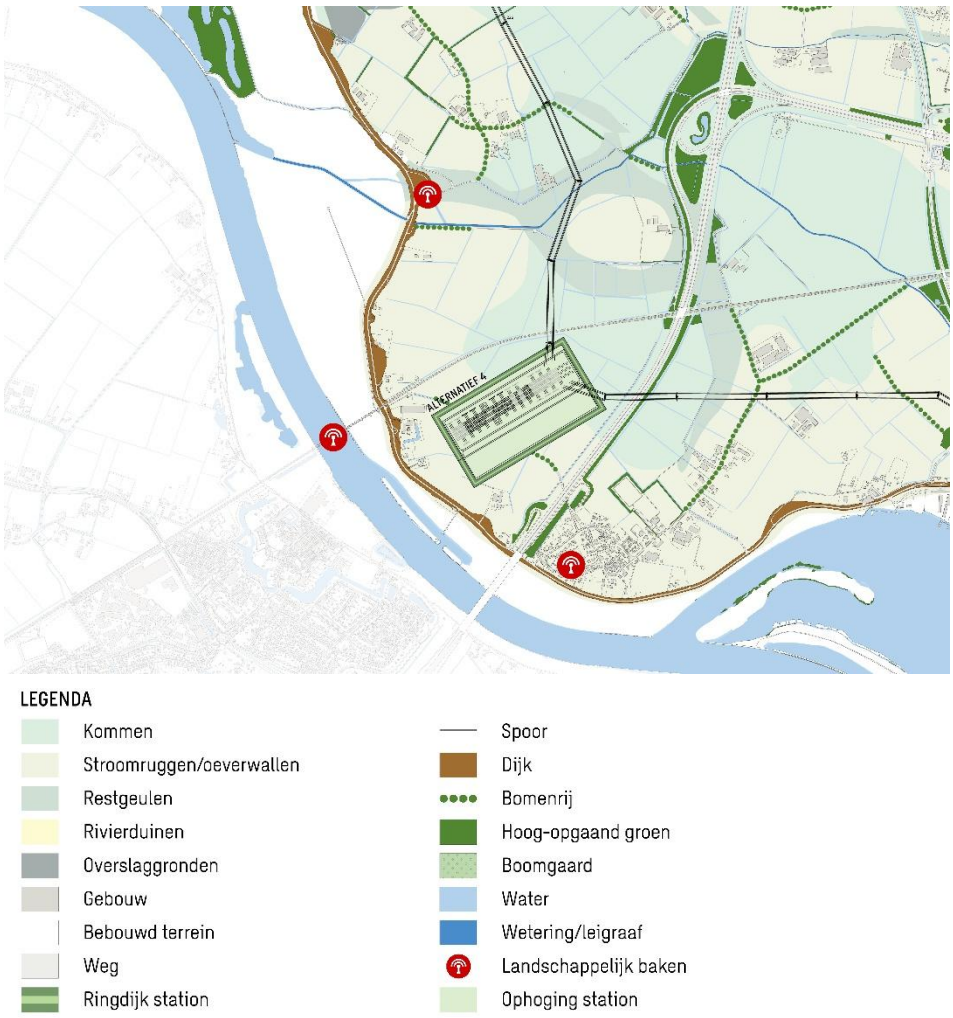

Figuur 4.29: Kaart gebiedskarakteristiek locatiealternatief 4

De locatie van locatiealternatief 4 is dus begrensd door de hoger gelegen spoorlijn (ca. 2,5 meter t.o.v. maaiveld) en de nog hoger gelegen A50 en de hoger gelegen Maasbandijk. Het plaatsen van een station met bijbehorende ophoging en ringdijk, zorgt voor een nivellering met de Maasbandijk t.o.v. het maaiveld. Het hoogteverschil tussen kom, stroomrug wordt kleiner. En de ringdijk wordt op sommige plekken even hoog als de Maasbandijk. De ringdijk komt ook hoger te liggen dan het spoor. Er is hier sprake van een inversie van het landschap. De ringdijk wordt een zichtbaar opgaand element in de open ruimte.

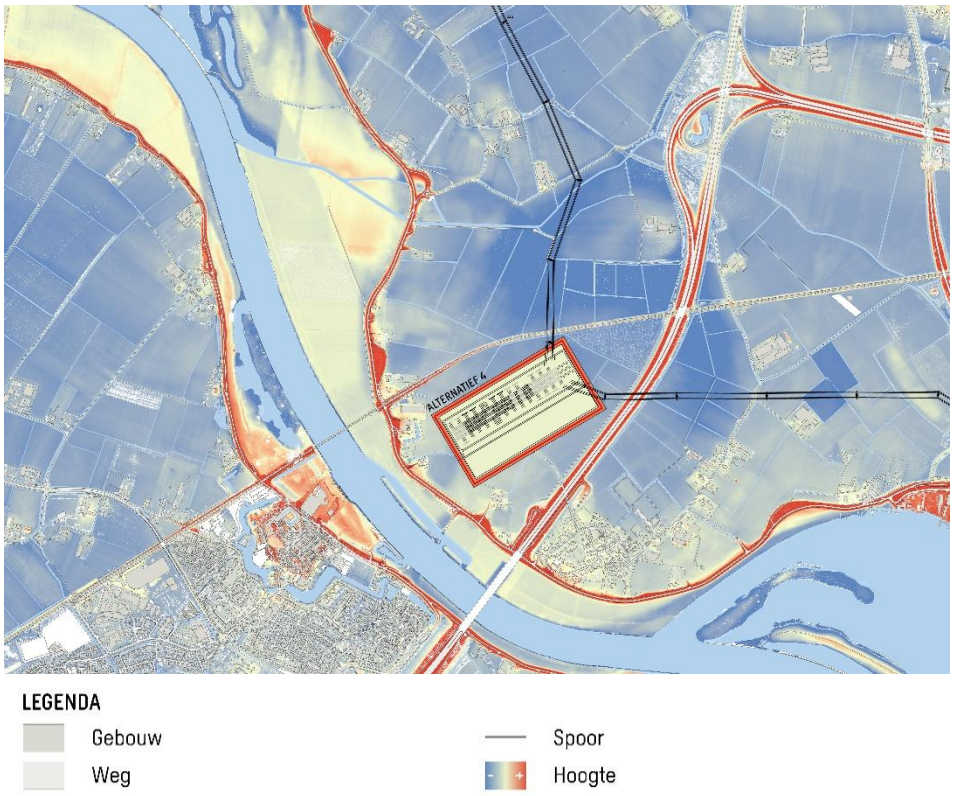

Figuur 4.30: Hoogtekaart locatiealternatief 4

Figuur 4.31: Dwarsprofiel locatiealternatief 4 in relatie tot Maasbandijk, spoorweg, snelweg en lager gelegen kom. Hoogtes ten opzichte van het NAP

In het plangebied van locatiealternatief 4 is een historische dwarsdijk gelegen, de Ekenseweg. Vanaf de Ekenseweg is er richting het noorden zicht op het meer open deel van het plangebied (kom) en het spoor. Naar het zuiden is er zicht op het meer besloten deel (stroomrug) en de Maasbandijk. De snelweg is altijd zichtbaar. Vanaf de Ekenseweg is er straks voor het deel dat wordt aangetast geen zicht meer op de dijk.

De openheid van het noordelijk deel en ook het meer besloten zuidelijke deel wordt door de plaatsing van het locatiealternatief 4 aangetast.

Het station heeft een technisch, industrieel (innovatief) karakter, is een grote rechthoek en bestaat uit opgaande elementen, waarvan de meeste een hoogte hebben van ca. 13 meter. Deze elementen zijn deels nog zichtbaar. De ringdijk zelf heeft een kunstmatige, rechthoekige vorm in een meer organisch landschap. De bestaande dijken slingeren meer en zijn veelal niet recht. De ringdijk versterkt juist de geometrische vorm (de rechthoek) van het station. En maakt het dus meer zichtbaar. De aard, vorm en grootte komt enigszins overeen met die van de veevoederfabriek, aan de andere zijde van de Maas. Deze hal is dusdanig hoog dat deze ook zichtbaar is vanaf deze locatie.

Ook de begrenzingen door het spoor en de snelweg zijn niet echt landschappelijk. Net als het hoogspanningsstation. Dit zijn bovenregionale structuren en autonome lijnen in het landschap. Ook het hoogspanningsstation is op zich meer autonoom.

Het station zelf komt echter niet overeen met de aard, vorm en grootte van het landschap waarin alternatief 4 wordt geplaatst.

Het zicht vanaf de A50 op de spoorbrug is in de huidige situatie al beperkt, door de aanwezigheid van groen op de erven langs de Maasbandijk en groen langs een perceel op de stroomrug. Door de plaatsing van locatiealternatief 4 verdwijnt deze zichtlijn.

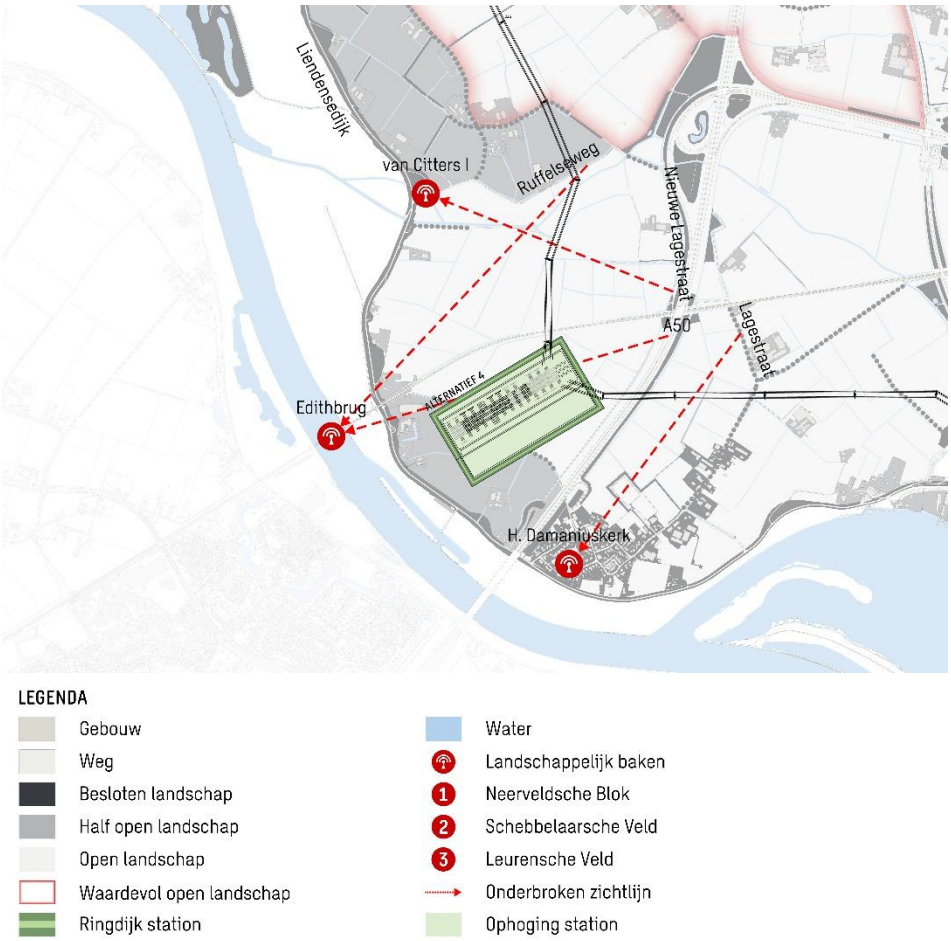

Figuur 4.32: Kaart oriëntatiepunten en zichtlijnen locatiealternatief 4

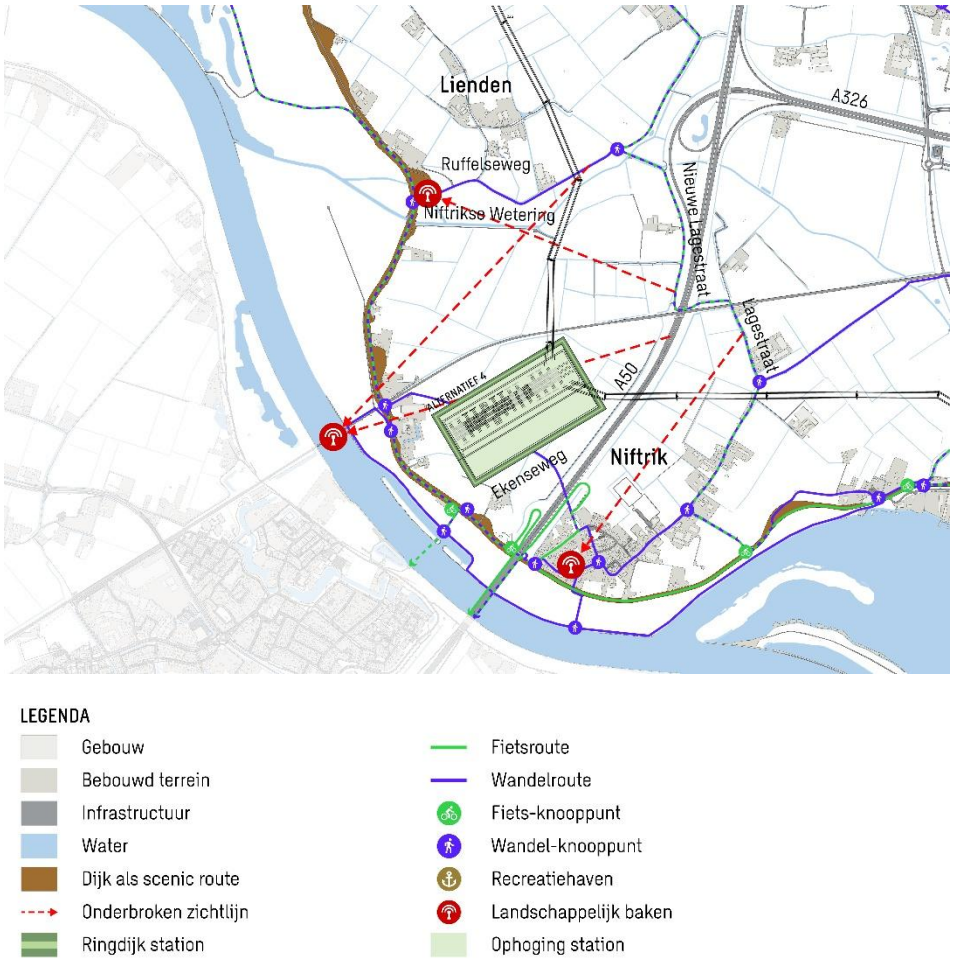

Figuur 4.33: Kaart stad-land relatie (recreatieve verbindingen) locatiealternatief 4

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing nader beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 4 doorsnijdt over een langere lengte het landschap, met meerdere groenstructuren. En heeft meerdere knikken op kortere afstand, waardoor de lijn meer zichtbaar wordt in het landschap. De inlussing vanuit het oosten kruist de A50, waardoor dit ook impact heeft op het landschap aan de andere zijde van de A50. De inlussing verstoort aan de westzijde van de A50 het zicht richting de Edithburg en belemmert aan de oostzijde het uitzicht vanaf de Lagestraat op de kerk van Niftrik. De inlussing zorgt voor een onrustig beeld dat vanuit de omgeving zichtbaar is, waardoor het effect van de inlussing op gebiedskarakteristiek groot is.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen waardevolle gebiedskarakteristieken, waardoor er geen sprake is van een verbetering voor dit beoordelingscriterium.

Conclusie

De aard, vorm en grootte van het station, de ophoging van de lager gelegen kom, de nivellering van de hoogteverschillen tussen oeverwal, kom en tussen ringdijk en Maasbandijk, zorgen voor een aantasting van de gebiedskarakteristiek. De open ruimte is hier al aangetast, door de doorkruising van spoor en snelweg. Het gebied heeft niet de erkende waardevolle openheid. De beoogde inlussing doorsnijdt het landschap over een langere lengte, heeft meerdere knikken op korte afstand, waardoor een onrustig beeld in het landschap ontstaat. Locatiealternatief 4 heeft (per saldo) een zeer negatief effect op de gebiedskarakteristiek tot gevolg (- -).

4.1.2 Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang/context

De beoordeling gaat hier om:

- in hoeverre het station (plus inlussing) de specifieke elementen en hun samenhang in het landschap verstoort.
- De storende contrasten tussen het station (plus de inlussing) en de specifieke elementen in het landschap.
- Het beeld van het station en de inlussing in de omgeving, dat wordt afgeleid uit de verschijningsvorm van het station en de inlussing zelf (aard, vorm, grootte) en het onrustige beeld dat ontstaat door visuele verstoring.
- de ligging van een locatiealternatief kan een specifiek element doorsnijden. Dit is een fysieke aantasting van lijnelementen.

Toelichting doorsnedes

Dit hoofdstuk bevat enkele doorsnedes ter illustratie van hoogtes en afstanden. De hoogtes in deze doorsnedes zijn genoteerd ten opzichte van het NAP. De hoogte van het maaiveld in het onderzoeksgebied ligt gemiddeld tussen de +6 en +7 NAP.

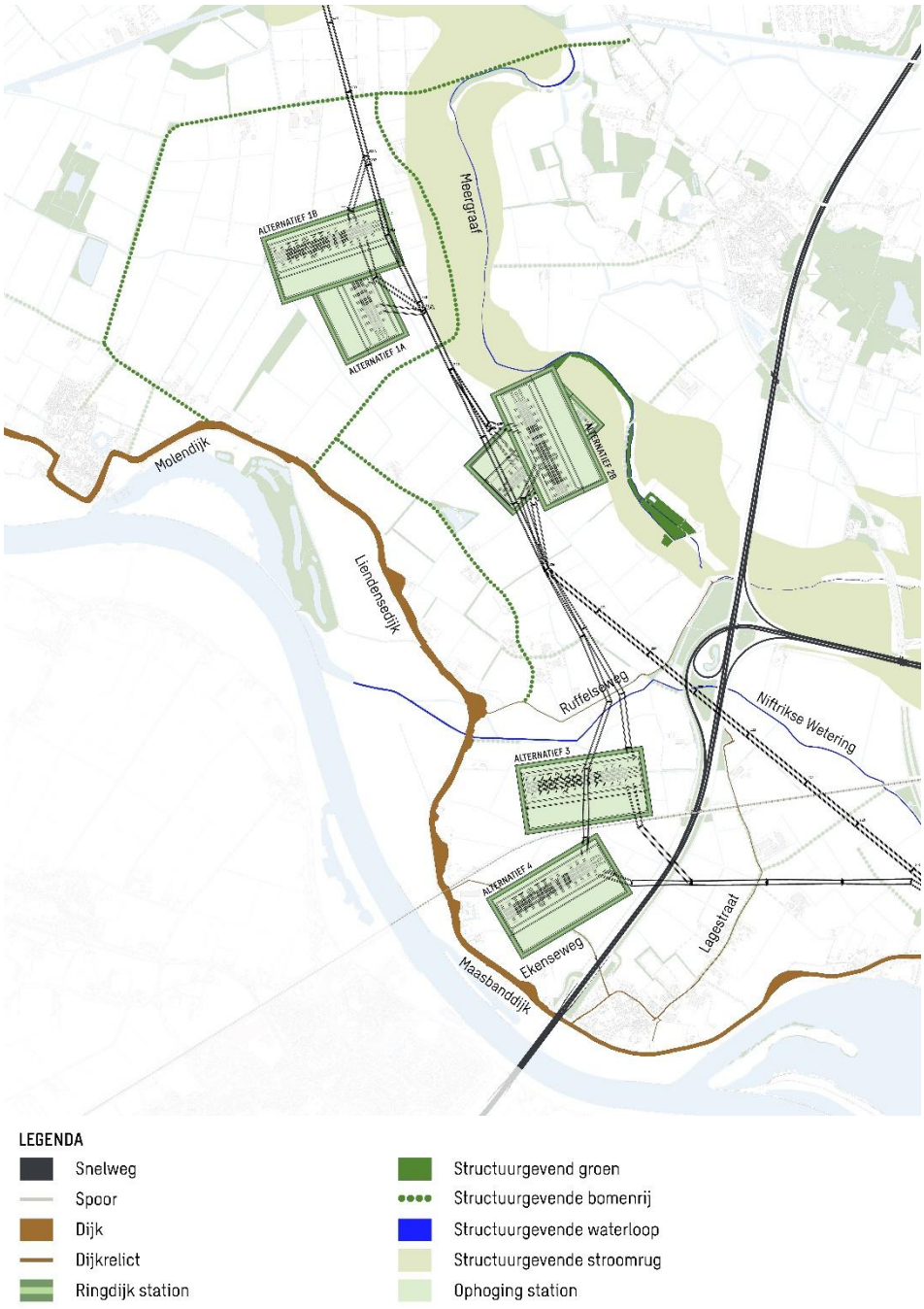

Figuur 4.34: Overzichtskaart specifieke elementen en locatiealternatieven

4.1.2.1 Locatie 1A

Locatiealternatief 1A ligt in het kommenlandschap ‘’Neerveldsche Blok’’. Structurerende elementen nabij het locatiealternatief zijn: de begrenzing van het Neerveldsche Blok en de Oude Maasloop met stroomrug (Meergraaf). Iets verder ligt het slingerend dijklint langs de Maas.

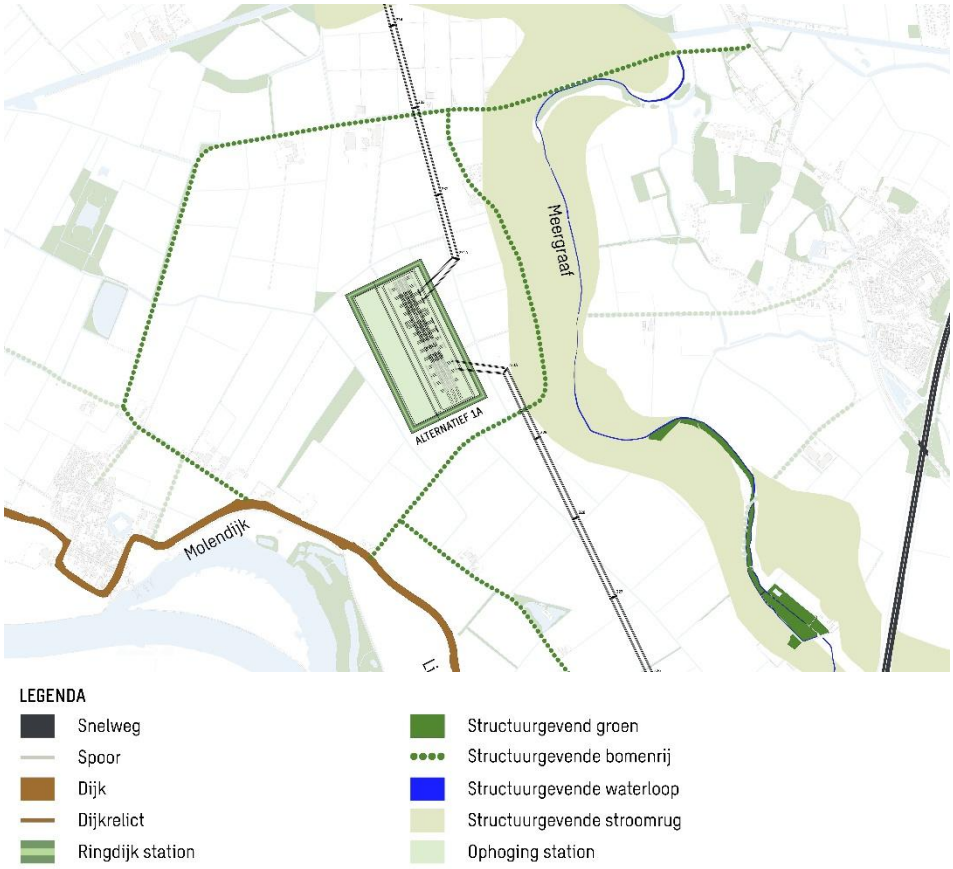

Figuur 4.35: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 1a

<u>De begrenzing van het Neerveldsche Blok</u>

De begrenzing van het Neerveldsche Blok ligt op ongeveer 150 meter ten zuiden van het locatiealternatief. Deze begrenzing bestaat ter hoogte van de Gordenaars uit bomen van de eerste grootte (bomen tussen de 15 en 20 meter). Deze relatief hoge bomen staan in verhouding tot de hoogte van het locatiealternatief (ophoging en de ringdijk), waardoor er geen storend contrast ontstaat. Door de afstand worden beide elementen los van elkaar ervaren, waardoor er geen of nauwelijks effect is.

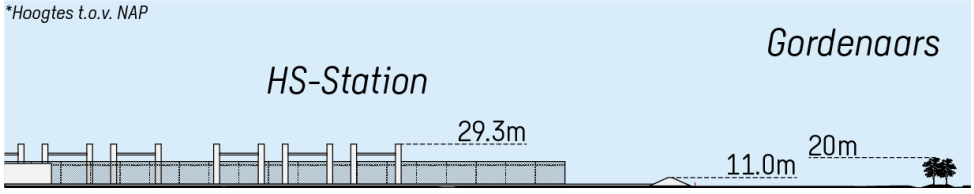

Figuur 4.36: Dwarsprofiel locatiealternatief 1A in relatie tot de bomen langs de Gordenaars. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Oude Maasloop met stroomrug (Meergraaf)

De Meergraaf (Oude Maasarm), met de bijbehorende stroomruggen, liggen op minder dan 200 meter afstand ten oosten van het locatiealternatief. De nabijgelegen stroomrug is een subtiele verhoging in het maaiveld (tussen de 0,5 en 1 meter). Door de ligging van het locatiealternatief in de relatieve laagte, de ophoging van het station en met name de ringdijk, wordt de hoogtebeleving van de stroomrug verzwakt. Dit zorgt voor een storend contrast.

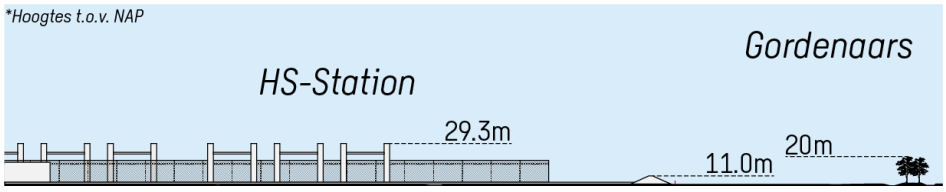

Figuur 4.37: Dwarsprofiel ligging in lage komgrond locatiealternatief 1A in relatie tot de stroomrug (Neerveld). Hoogtes ten opzichte van het NAP

Het slingerend dijklint langs de Maas

Het slingerend dijklint langs de Maas ligt op meer dan 500 meter afstand ten zuidwesten van het locatiealternatief. Door de grote afstand is hier geen sprake van een fysieke doorsnijding of een storend contrast. Wel is het locatiealternatief zichtbaar vanaf het dijklint, maar heeft niet of nauwelijks effect op het dijklint.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1a heeft geen invloed op de specifieke elementen en hun samenhang

Conclusie

De grote afstand tussen locatiealternatief 1A en het slingerend dijklint zorgen niet of nauwelijks voor een effect. Er ontstaat geen storend contrast tussen het locatiealternatief en de begrenzing van het Neerveldsche Blok. De relatief kleine afstand (<200 meter) tussen deze locatie en de Neerveld, de ophoging en de ringdijk van de locatie zorgen voor een verstoring van de hoogtebeleving. Het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote aantasting van de specifieke elementen en hun samenhang (-) tot gevolg.

4.1.2.2 Locatie 1B

Locatiealternatief 1B ligt in het kommenlandschap ‘’Neerveldsche Blok’’. Structurerende elementen nabij het locatiealternatief zijn; de begrenzing van het Neerveldsche Blok en de Oude Maasloop met stroomrug (Meergraaf). Iets verder ligt het slingerend dijklint langs de Maas.

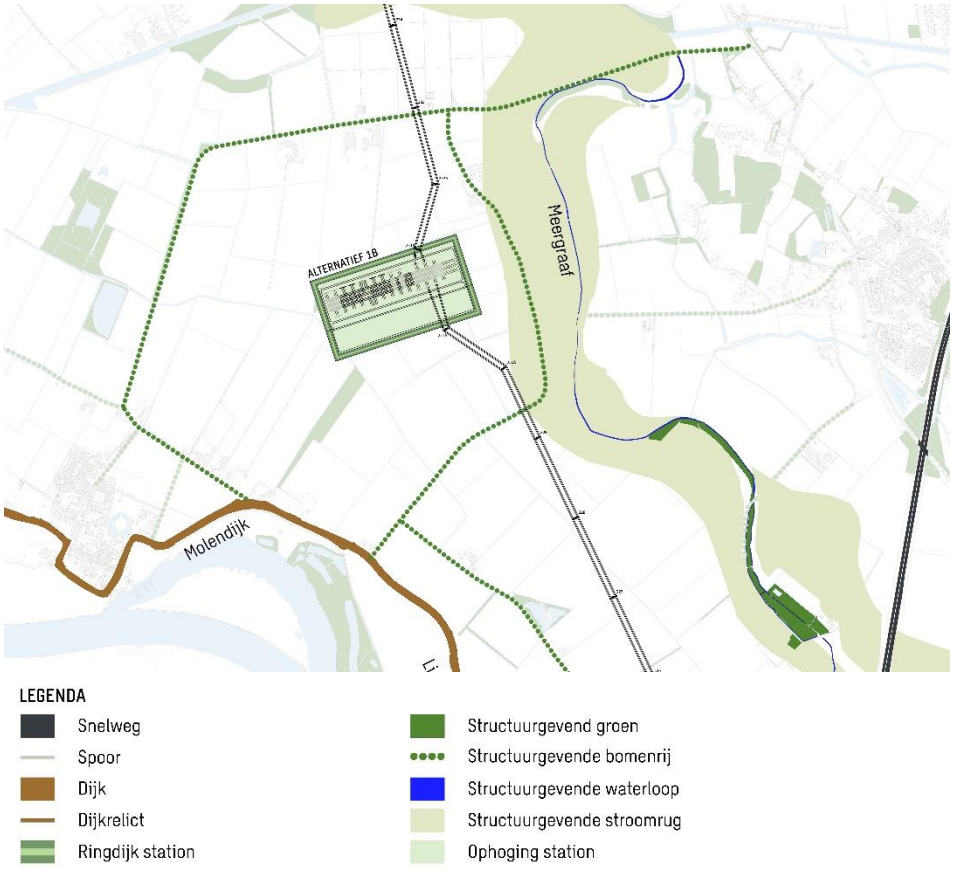

Figuur 4.38: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 1B

<u>De begrenzing van het Neerveldsche Blok</u>

De begrenzing van het Neerveldsche Blok ligt op ongeveer 200 meter ten oosten van het locatiealternatief. Deze begrenzing bestaat ter hoogte van de Neerveld uit bomen van de eerste grootte (bomen hoger dan 15 meter). Deze relatief hoge bomen staan in verhouding tot de hoogte van het locatiealternatief (ophoging en ringdijk), waardoor er geen storend contrast ontstaat. Door de afstand worden beide elementen los van elkaar ervaren, waardoor er geen of nauwelijks effect is.

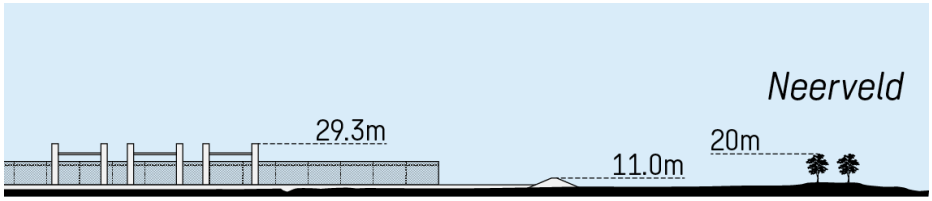

Figuur 4.39: Dwarsprofiel locatiealternatief 1B in relatie tot de bomen langs de Neerveld en de stroomrug. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Oude Maasloop met stroomrug (Meergraaf)

De Meergraaf (Oude Maasarm), met de bijbehorende stroomruggen, liggen op minder dan 100 meter afstand ten oosten van het locatiealternatief. De nabijgelegen stroomrug is een subtiele verhoging in het maaiveld (tussen de 0,5 en 1 meter). Door de ligging van het locatiealternatief in de relatieve laagte, de ophoging van het station en met name de ringdijk, wordt de hoogtebeleving van de stroomrug verzwakt. Dit zorgt voor een storend contrast.

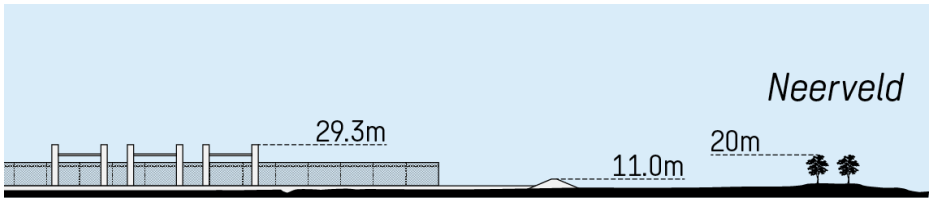

Figuur 4.40: Dwarsprofiel ligging in lage komgrond locatiealternatief 1B in relatie tot de stroomrug (Neerveld). Hoogtes ten opzichte van het NAP

Het slingerend dijklint langs de Maas

Het slingerend dijklint langs de Maas ligt op meer dan 500 meter afstand ten zuidwesten van het locatiealternatief. Door de grote afstand is hier geen sprake van een fysieke doorsnijding of een storend contrast. Wel is het locatiealternatief zichtbaar vanaf het dijklint, maar heeft niet of nauwelijks effect op het dijklint.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1B heeft geen invloed op de specifieke elementen en hun samenhang.

Conclusie

De grote afstand tussen locatiealternatief 1B en het slingerend dijklint zorgen voor niet of nauwelijks effect. Er ontstaat geen storend contrast tussen het locatiealternatief en de begrenzing van het Neerveldsche Blok. De relatief kleine afstand (<200 meter) tussen deze locatie en de Neerveld, de ophoging en de ringdijk van de locatie zorgen voor een verstoring van de hoogtebeleving. Het locatiealternatief heeft (per saldo) een grote aantasting van de specifieke elementen en hun samenhang (-) tot gevolg.

4.1.2.3 Locatie 2A

Locatiealternatief 2A ligt in het kommenlandschap ‘’Schebbelaarsche Veld’’. Structurerende elementen zijn de Oude Maasloop met stroomruggen en de begrenzing van het Schebbelaarsche Veld.

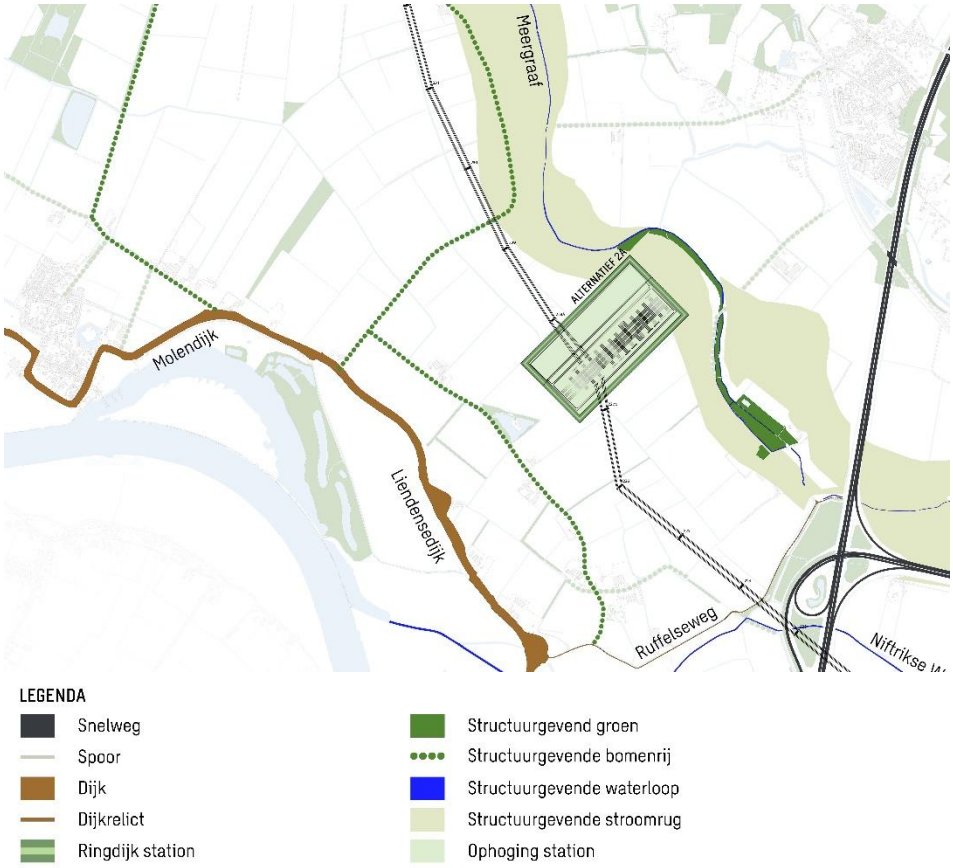

Figuur 4.41: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 2A

Oude Maasloop met stroomrug

De oude Maasloop met naastgelegen stroomrug zijn zeer kenmerkende structuren die herinneren aan de geomorfologische ontstaansgeschiedenis van het landschap. De stroomrug is een subtiele verhoging van het maaiveld van ongeveer 60 centimeter, waarop historische erven zijn aangelegd. De begrenzing van het locatiealternatief overlapt met de ligging van de stroomrug, waardoor er sprake is van een fysieke aantasting. Door de ophoging en de ringdijk (4,5 meter) van het locatiealternatief wordt de hoogtebeleving van de naastgelegen stroomrug aangetast. Hier ontstaat een storend contrast.

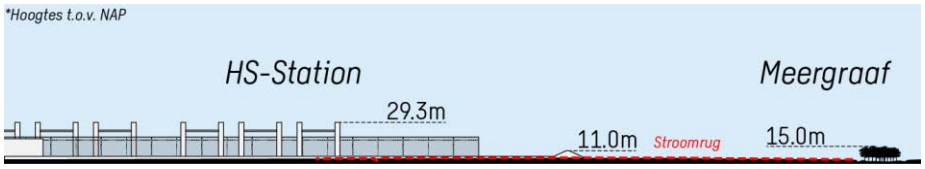

Figuur 4.42: Dwarsprofiel ligging in lage komgrond locatiealternatief 2A in relatie tot de stroomrug (Oude Maasarm). Hoogtes ten opzichte van het NAP

Begrenzing van het Schebbelaarsche Veld

De begrenzing van het Schebbelaarsche Veld ligt op meer dan 300 meter ten zuidwesten van het locatiealternatief. Deze begrenzing bestaat ter hoogte van de Liendensestraat uit bomen van de eerste grootte bomen (bomen hoger dan 15 meter). Deze relatief hoge bomen staan in verhouding tot de hoogte van het locatiealternatief, waardoor er, in combinatie met de grote afstand, geen storend contrast ontstaat. Door deze afstand worden beide elementen los van elkaar ervaren.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2A heeft geen invloed op de specifieke elementen en hun samenhang

Conclusie

De grote afstand tussen locatiealternatief 2A en de begrenzing van het Schebbelaarsche Veld, en de relatief hoge bomen langs deze structuur, verhouden zich tot elkaar en zorgen daarmee voor niet of nauwelijks effect. Het locatiealternatief overlapt met de stroomrug langs de Oude Maasloop. De relatief kleine natuurlijke verhoging in relatie tot de ophoging en de ringdijk van het locatiealternatief zorgen voor fysieke aantasting van de stroomrug en storende contrasten met de naastgelegen delen van de stroomrug. Er ontstaat als het ware een inversie van het landschap. Dit betekent dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting heeft op de specifieke elementen en hun samenhang/context (- -).

4.1.2.4 Locatie 2B

Locatiealternatief 2B ligt in het kommenlandschap ‘’Schebbelaarsche Veld’’. Structurerende elementen zijn de Oude Maasloop met stroomruggen en de begrenzing van het Schebbelaarsche Veld.

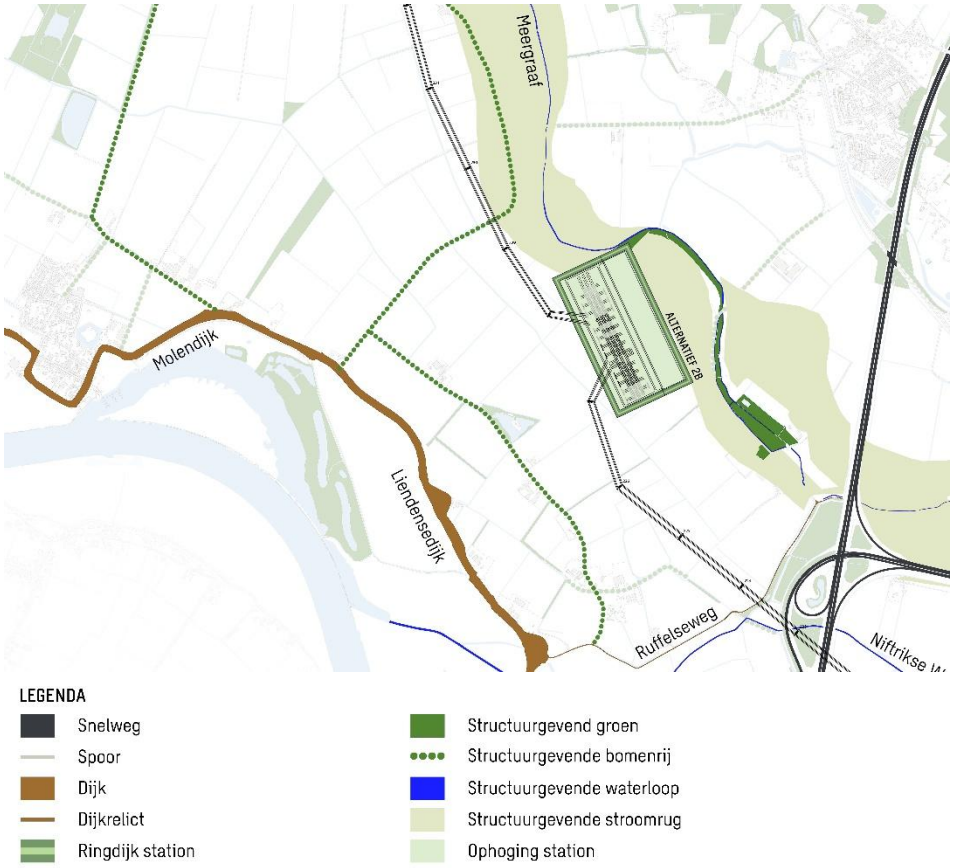

Figuur 4.43: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 2B

<u>Oude Maasloop met stroomrug</u>

De oude Maasloop met naastgelegen stroomrug zijn zeer kenmerkende structuren die herinneren aan de geomorfologische ontstaansgeschiedenis van het landschap. De stroomrug is een subtiele verhoging van het maaiveld van ongeveer 60 centimeter, waarop historische erven zijn aangelegd. De begrenzing van het locatiealternatief 2B overlapt voor een kleiner deel met de ligging van de stroomrug, dan locatiealternatief 2A. Maar het verschil is niet significant kleiner. Er is nog steeds sprake van een fysieke aantasting. Ook hier geldt dat met name door de ophoging en de ringdijk (4,5 meter) van het locatiealternatief 2B, de hoogtebeleving van de naastgelegen stroomrug wordt aangetast. Hier ontstaat een storend contrast.

Figuur 4.44: Dwarsprofiel ligging in lage komgrond locatiealternatief 2B in relatie tot de stroomrug (Oude Maasarm). Hoogtes ten opzichte van het NAP

Begrenzing van het Schebbelaarsche Veld

De begrenzing van het Schebbelaarsche Veld ligt op meer dan 300 meter ten zuidwesten van het locatiealternatief 2B. Deze begrenzing bestaat ter hoogte van de Liendensestraat uit bomen van de eerste grootte (bomen hoger dan 15 meter). Deze relatief hoge bomen staan in verhouding tot de hoogte van het locatiealternatief, waardoor er, in combinatie met de grote afstand, geen storend contrast ontstaat. Door deze afstand worden beide elementen los van elkaar ervaren.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2B heeft geen invloed op de specifieke elementen en hun samenhang

Conclusie

De grote afstand tussen locatiealternatief 2B en de begrenzing van het Schebbelaarsche Veld, en de relatief hoge bomen langs deze structuur, verhouden zich tot elkaar en zorgen daarmee voor niet of nauwelijks effect. Het locatiealternatief overlapt met de stroomrug langs de Oude Maasloop. De relatief kleine natuurlijke verhoging in relatie tot de ophoging van het locatiealternatief zorgen voor fysieke aantasting van de stroomrug en storende contrasten met de naastgelegen delen van de stroomrug. Er ontstaat als het ware een inversie van het landschap. Dit betekent dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting heeft op de specifieke elementen en hun samenhang/context (- -).

4.1.2.5 Locatie 3

Locatiealternatief 3 ligt in het kommenlandschap ‘’Lage Straat’’. Structurerende elementen zijn de Niftrikse Wetering, de dwarsdijk Ruffelseweg en het slingerend dijklint langs de Maas. Direct ten zuiden van het locatiealternatief ligt de spoorweg en verder de snelweg (A50). In de beschrijving van de huidige situatie is al beschreven dat deze lijnen barrières / verstoringen vormen in het landschap, en zijn daarom niet verder behandeld in onderstaande effectbeschrijving. De inlussing van het locatiealternatief 3 reikt echter ook verder dan dit plangebied. De inlussing van de hoogspanningsverbinding heeft daarom ook betrekking op het kommenlandschap ten oosten van de A50 en kruist daarmee de dwarsdijk de Lagestraat.

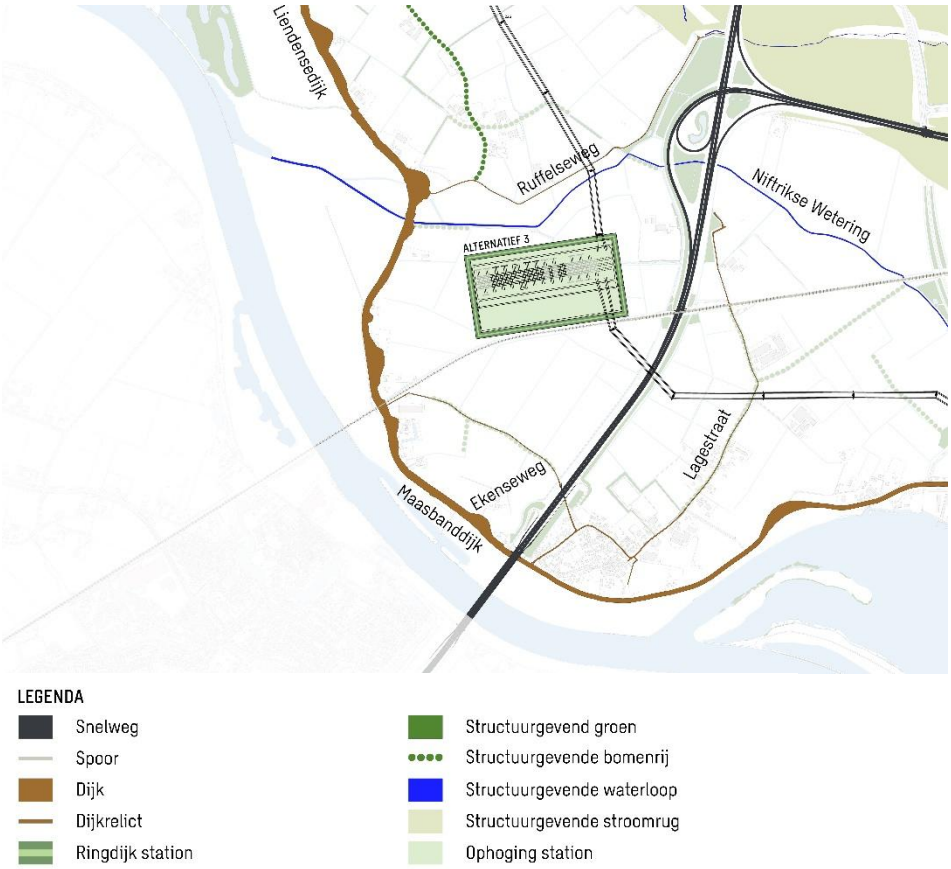

Figuur 4.45: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 3

<u>Niftrikse Wetering</u>

De Niftrikse Wetering is een gegraven watergang die belangrijk is voor de ontwatering van het kommenlandschap. In de huidige situatie vormt de wetering samen met het naastgelegen open (agrarische) gebied en het gemaal een samenhangende structuur in het landschap. Locatiealternatief 3 ligt op ongeveer 100 meter ten zuiden van de Niftrikse Wetering. Er is dus geen sprake van een fysieke aantasting van de Niftrikse Wetering zelf. Het tussengebied kan ook agrarisch blijven om de openheid langs de wetering te borgen. Wel vervalt de agrarische functie van het terrein ter plekke van het locatiealternatief, waardoor de huidige samenhang tussen de wetering en de omgeving visueel wordt aangetast. Het is belangrijk voor de samenhang dat het

tussengelegen gebied (100 meter) open blijft, zodat de Niftrikse Wetering als onderscheidende structuur in het landschap herkenbaar blijft.

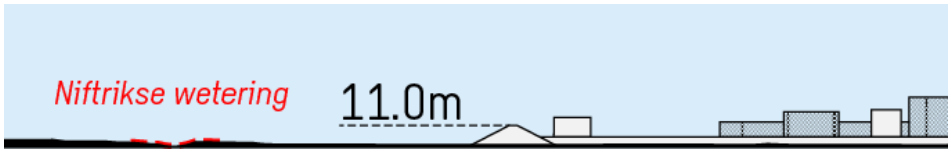

Figuur 4.46: Dwarsprofiel locatiealternatief 3 in relatie tot de Niftrikse Wetering. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Dwarsdijken Ruffelseweg en Lagestraat

Dwarsdijken zijn aangelegd voor de ontginning van de komgronden. De Ruffelseweg is zo'n dwarsdijk en ligt meer dan 200 meter ten noorden van locatiealternatief 3. Door deze grote afstand wordt de samenhang van de dijk in zijn omgeving niet visueel verstoord en is er geen sprake van een storend contrast. Wel is het locatiealternatief zichtbaar vanaf de dijk. Ook is er een effect van de nieuwe inlussing. Dit is hieronder nader beschreven onder het kopje ''Effecten van de inlussing''.

Figuur 4.47: dwarsprofiel locatiealternatief 3 in relatie tot de Ruffelseweg. Hoogtes ten opzichte van het NAP

Slingerend dijklint langs de Maas

Het slingerend dijklint langs de Maas ligt op meer dan 300 meter afstand ten westen van het locatiealternatief. Door de grote afstand is hier geen sprake van een fysieke doorsnijding of een storend contrast. Wel is het locatiealternatief zichtbaar vanaf het dijklint, maar het effect hiervan is niet of nauwelijks merkbaar.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De hoogspanningsleidingen van de inlussing van locatiealternatief 3 kruisen de Ruffelseweg en Lagestraat. De Ruffelseweg heeft geen laanbeplanting, waardoor er geen doorsnijding, maar een overspanning van de weg is. Langs de Lagestraat staan wel laanbomen, die waarschijnlijk moeten wijken. Deze doorsnijding zorgt lokaal voor een fysieke aantasting.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen andere waardevolle specifieke elementen, behalve de dwarsdijk Lagestraat. Hierdoor is er geen sprake is van

een verbetering voor dit beoordelingscriterium. De doorsnijding wordt enkel naar het zuiden verplaatst.

Conclusie

De grote afstand tussen locatiealternatief 3 en de Ruffelseweg en het slingerend dijklint langs de Maas zorgt ervoor dat er geen sprake is van visuele verstoring van de dijk of een storend contrast. Het locatiealternatief ligt binnen de visuele invloedssfeer van de Niftrikse Wetering, omdat het de samenhang tussen de wetering en het omliggende agrarisch gebied aantast. De inlussing zorgt voor een doorsnijding van de laanbomen langs de Lagestraat, en daarmee zorgt het lokaal voor een fysieke aantasting. Dit betekent dat het locatiealternatief (per saldo) een grote aantasting van de specifieke elementen en hun samenhang (-) heeft.

4.1.2.6 Locatie 4

Locatiealternatief 4 ligt in het kommenlandschap ‘’Lage Straat’’ en voor een deel op de stroomrug bij Niftrik. Structurerende elementen zijn de dwarsdijk Ekenseweg en het slingerend dijklint langs de Maas. Direct ten noorden van het locatiealternatief ligt de spoorweg en naar het zuiden de snelweg (A50). In de beschrijving van de huidige situatie is al beschreven dat deze lijnen barrières / verstoringen vormen in het landschap, en zijn daarom niet verder behandeld in onderstaande effectbeschrijving. De inlussing van het locatiealternatief 4 reikt echter ook verder dan dit plangebied. De inlussing van de hoogspanningsverbinding heeft ook betrekking op het kommenlandschap ten noorden van de spoorlijn en ten oosten van de A50 en kruist daarmee respectievelijk de dwarsdijken Ruffelseweg en Lagestraat.

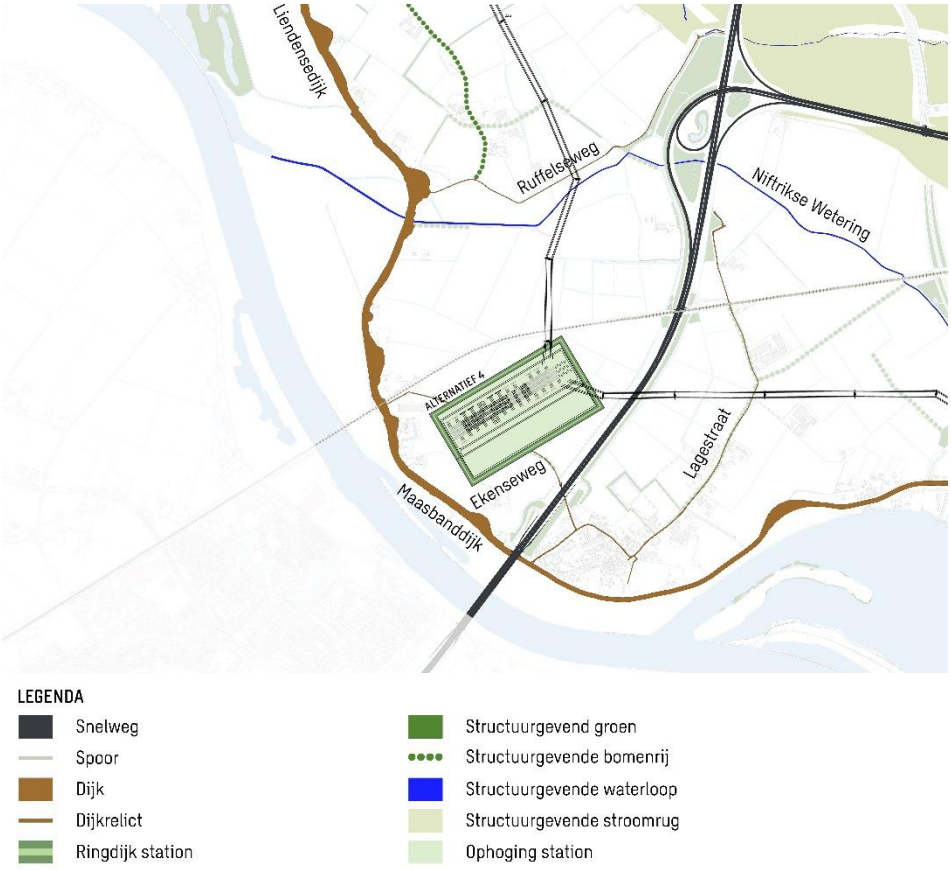

Figuur 4.48: Kaart specifieke elementen locatiealternatief 4

<u>Dwarsdijken Ekenseweg, Ruffelseweg en Lagestraat</u>

Dwarsdijken zijn aangelegd voor de ontginning van de komgronden. Locatiealternatief 4 overlapt fysiek de dwarsdijk Ekenseweg en tast deze dus aan. De dwarsdijk vervalt ter hoogte van het locatiealternatief, en zal moeten worden omgelegd, waardoor de fysieke aantasting groot is.

Slingerend dijklint langs de Maas

Het slingerend dijklint langs de Maas ligt op minder dan 200 meter afstand ten westen van het locatiealternatief. In het tussengelegen gebied staat plaatselijk bebouwing met erfbeplanting. Door de afstand is hier geen sprake van een fysieke doorsnijding of een storend contrast. Wel is het locatiealternatief duidelijk zichtbaar vanaf het dijklint en is er sprake van visuele verstoring.

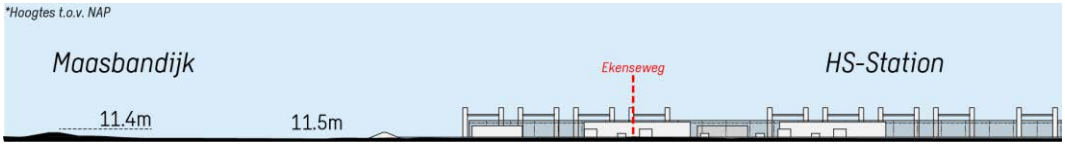

Figuur 4.49: Dwarsprofiel locatiealternatief 4 in relatie tot het slingerend dijklint langs de Maas (Maasbandijk). Hoogtes ten opzichte van het NAP

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De hoogspanningsleidingen van de inlussing van locatiealternatief 4 kruisen de Ruffelseweg, en Lagestraat. De Ruffelseweg heeft geen laanbeplanting, waardoor er geen doorsnijding, maar een overspanning van de weg is. Langs de Lagestraat staan wel laanbomen, die waarschijnlijk moeten wijken. Deze doorsnijding zorgt lokaal voor een fysieke aantasting.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen andere waardevolle specifieke elementen, behalve de dwarsdijk Lagestraat. Hierdoor is er geen sprake is van een verbetering voor dit beoordelingscriterium, de doorsnijding wordt enkel naar het zuiden verplaatst.

Conclusie

Het locatiealternatief overlapt met de Ekenseweg, waardoor deze zal moeten worden omgelegd en de fysieke aantasting hiermee groot is. De afstand tussen locatiealternatief 4 en het slingerend dijklint langs de Maas, en het verdwijnen van de beplanting langs de Ekenseweg zorgen ervoor dat het locatiealternatief zichtbaar is vanaf de dijk. Door de inlussing verdwijnen plaatselijk de laanbomen langs de Lagestraat, waardoor er lokaal sprake is van een fysieke aantasting. Dit betekent dat het locatiealternatief (per saldo) een zeer grote aantasting heeft op de specifieke elementen en hun samenhang/context (- -).

4.1.3 Beïnvloeding historische (steden)bouw

De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van de bestaande historische bouwkunst in het studiegebied. Historische bouwkunst bestaat uit beschermd stads- en dorpsgezichten, rijksmonumenten, provinciale monumenten en gemeentelijke monumenten. Daarnaast zijn ook andere cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken opgenomen die ouder zijn dan 100 jaar. De beoordeling vindt plaats op het niveau van het station en de inlussing.

De effectbeoordeling vindt plaats op aantallen objecten en de kwaliteit ervan. Per waarde is de fysieke, de beleefde en de inhoudelijke kwaliteit beschouwd. Bij alle locatiealternatieven is geen sprake van fysieke aantasting, omdat geen van de locaties overlappen met waarden die behoren tot historische stedenbouw. Het effect op historische bouwkunst wordt groter als de inhoudelijke kwaliteit en/of de nabijheid van het object hoger is.

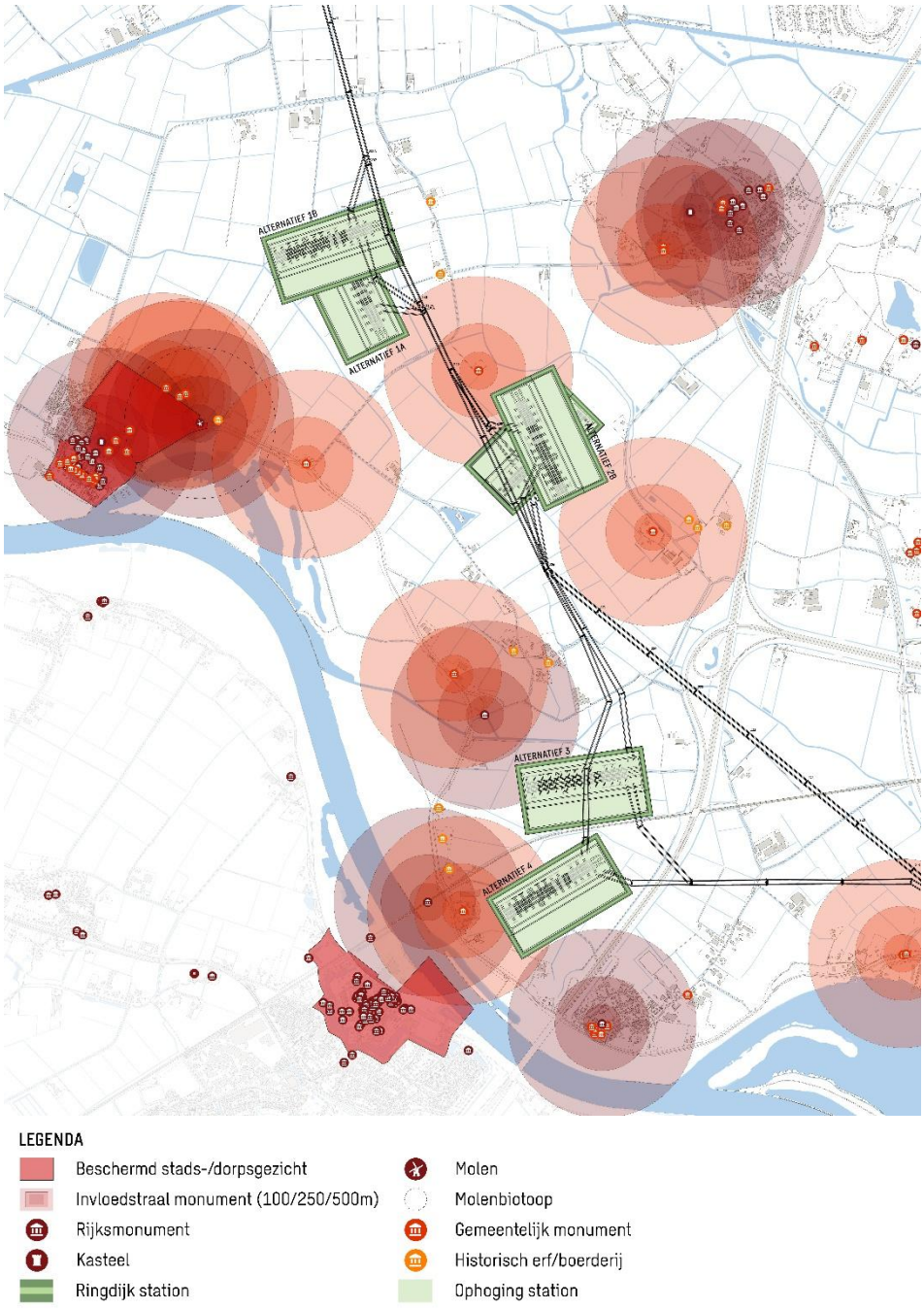

Figuur 4.50: Overzichtskaart historische (steden)bouw en locatiealternatieven

4.1.3.1 Locatie 1A

Locatie 1A is geprojecteerd in het Neerveldsche Blok. Aan de randen van het Neerveldsche Blok staan waarden van ‘Historische Stedenbouw’.

Ten zuidwesten van de stationslocatie, aan de Molendijk, ligt rijksmonument Standerdmolen Batenburg en beschermd stads- en dorpsgezicht Batenburg. Rond de molen ligt een cirkel met een straal van 400 meter, dat in de omgevingsverordening van de provincie is vastgesteld als Molenbiotoop. Dit is ook overgenomen in het gemeentelijk beleid. De afstand tussen de stationslocatie en de standerdmolen is meer dan 900 meter. In het tussengelegen gebied ligt een groenstructuur, fruitboomgaard en meerdere boerderijen. Hierdoor is er geen sprake van visuele verstoring.

In de directe omgeving van de stationslocatie liggen vier gemeentelijke monumenten.

Aan de Gordenaars 7 staat een boerderij. Deze boerderij staat op ca. 400 meter van de stationslocatie, waardoor de beleefde kwaliteit verstoord kan worden. Alleen door de tussengelegen Gordenaars (beplante weg) en bestaande hoogspanningsverbinding liggen beide elementen ruimtelijk los van elkaar en kan gesproken worden over een beperkt negatief effect.

Daarnaast zijn er de dijkwoning aan de Molendijk 21 en twee boerderijen aan de Hoefweg 5 en Hoefweg 7. Deze liggen op meer dan 500 meter afstand van de stationslocatie. Door deze grote afstand en het tussenliggende groen liggen deze gemeentelijk monumenten en de stationslocatie los van elkaar en kan er niet meer gesproken worden over visuele verstoring.

Direct ten oosten van de stationslocatie liggen twee cultuurhistorisch waardevolle boerderijen, namelijk aan de Neerveld 5 en Neerveld 8. Deze boerderijen zijn niet aangeduid als monument, maar het bouwjaar, het uiterlijk en de ligging op de stroomruggen van de Oude Maasloop zorgen voor cultuurhistorische waarde. De tussengelegen afstand is meer dan 300 meter. In het tussengelegen gebied ligt geen opgaand groen, maar wel de bestaande hoogspanningsverbinding. De stationslocatie en deze waardevolle objecten zullen dus vanaf de Gordenaars visueel altijd in één beeld waarneembaar zijn.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1a heeft geen ruimtelijke invloed op de historische stedenbouw. De lijnverbinding wijkt iets om aan te kunnen sluiten op het station. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de aangeduide rijks- en gemeentelijke monumenten.

Conclusie

De relatief grote afstand (+500 meter) tussen deze locatie en het dichtstbijzijnde vastgestelde historische stedenbouw en de tussengelegen groenstructuren zorgen voor niet of nauwelijks effect. De nabije ligging (meer dan 300 meter) van de boerderijen aan de Neerveld, het ontbreken van tussenliggend groen

maar ook het ontbreken van een vastgestelde of cultuurhistorische waarde zorgen voor een beperkt negatief effect (0/-).

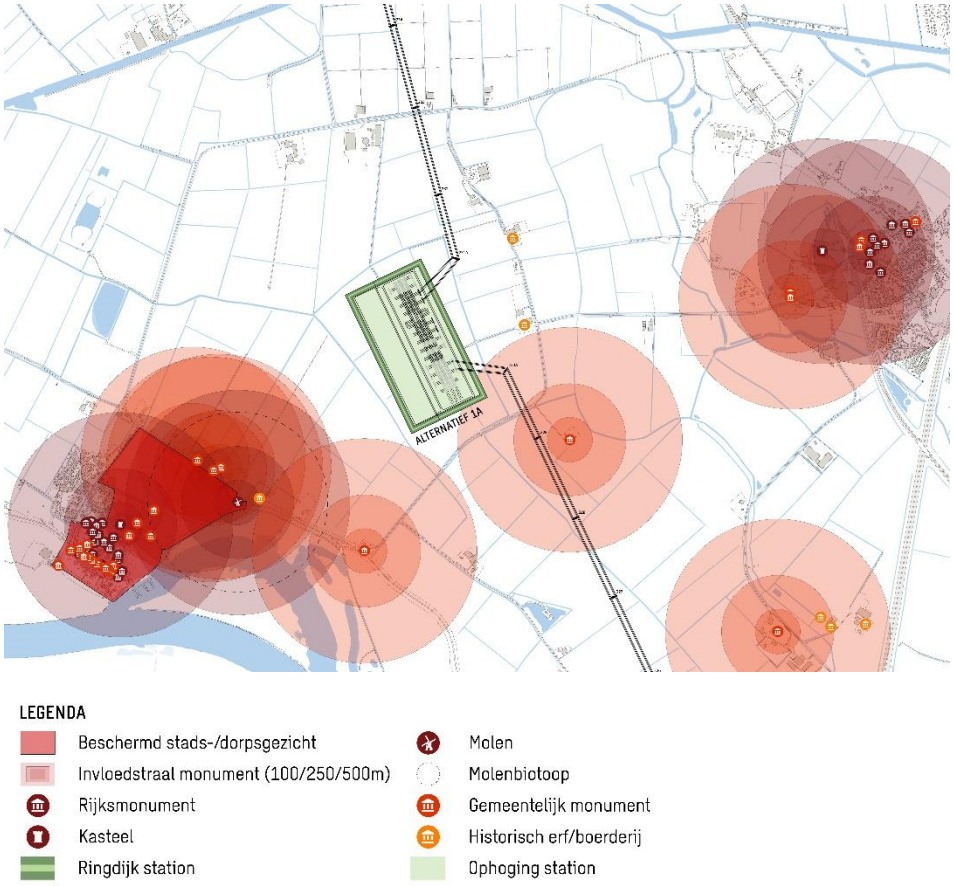

Figuur 4.51: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 1a

4.1.3.2 Locatie 1B

Locatie 1B is geprojecteerd in het Neerveldsche Blok. Aan de randen van het Neerveldsche Blok staan waarden van ''Historische Stedenbouw''.

Ten zuidwesten van de stationslocatie, aan de Molendijk, ligt rijksmonument Standerdmolen Batenburg en beschermd stads- en dorpsgezicht Batenburg. Rond de molen ligt een cirkel met een straal van 400 meter, dat in de omgevingsverordening van de provincie is vastgesteld als Molenbiotoop. De afstand tussen de stationslocatie en de standerdmolen is meer dan 900 meter. In het tussengelegen gebied ligt een groenstructuur, fruitboomgaard en meerdere boerderijen. Hierdoor is er geen sprake van visuele verstoring.

In de directe omgeving van de stationslocatie liggen vier gemeentelijke monumenten.

Aan de Gordenaars 7 staat een boerderij. Deze boerderij staat op meer dan 250 meter van de stationslocatie, waardoor de beleefde kwaliteit verstoord kan worden. Alleen door de tussengelegen Gordenaars (beplante weg) en bestaande hoogspanningsverbinding liggen beide elementen ruimtelijk los van elkaar en kan gesproken worden over een beperkt negatief effect.

Daarnaast zijn er de dijkwoning aan de Molendijk 21, en twee boerderijen aan de Hoefweg 5 en Hoefweg 7. Deze liggen op meer dan 500 meter afstand van de stationslocatie. Door deze grote afstand en het tussenliggende groen liggen deze gemeentelijk monumenten en de stationslocatie los van elkaar en kan er niet meer gesproken worden over visuele verstoring.

Direct ten oosten van de stationslocatie liggen twee cultuurhistorisch waardevolle boerderijen, namelijk aan de Neerveld 5 en Neerveld 8. Deze boerderijen zijn niet aangeduid als monument, maar het bouwjaar, het uiterlijk en de ligging op de stroomruggen van de Oude Maasloop zorgen voor cultuurhistorische waarde. De tussengelegen afstand is meer dan 300 meter. In het tussengelegen gebied staat geen opgaand groen, maar wel de bestaande hoogspanningsverbinding. De stationslocatie en deze waardevolle objecten zullen dus vanaf de Gordenaars visueel altijd in één beeld waarneembaar zijn.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 1B heeft geen ruimtelijke invloed op de historische stedenbouw. De lijnverbinding wijkt iets om aan te kunnen sluiten op het station. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de aangeduide rijks- en gemeentelijke monumenten.

Conclusie

De relatief grote afstand (+500 meter) tussen deze locatie en het dichtstbijzijnde vastgestelde monument en de tussengelegen groenstructuren zorgen niet of nauwelijks voor een effect. De nabije ligging (meer dan 300 meter) van de boerderijen aan de Neerveld, het ontbreken van tussenliggend groen maar ook het ontbreken van een vastgestelde of cultuurhistorische waarde zorgen voor een beperkt negatief effect (0/-).

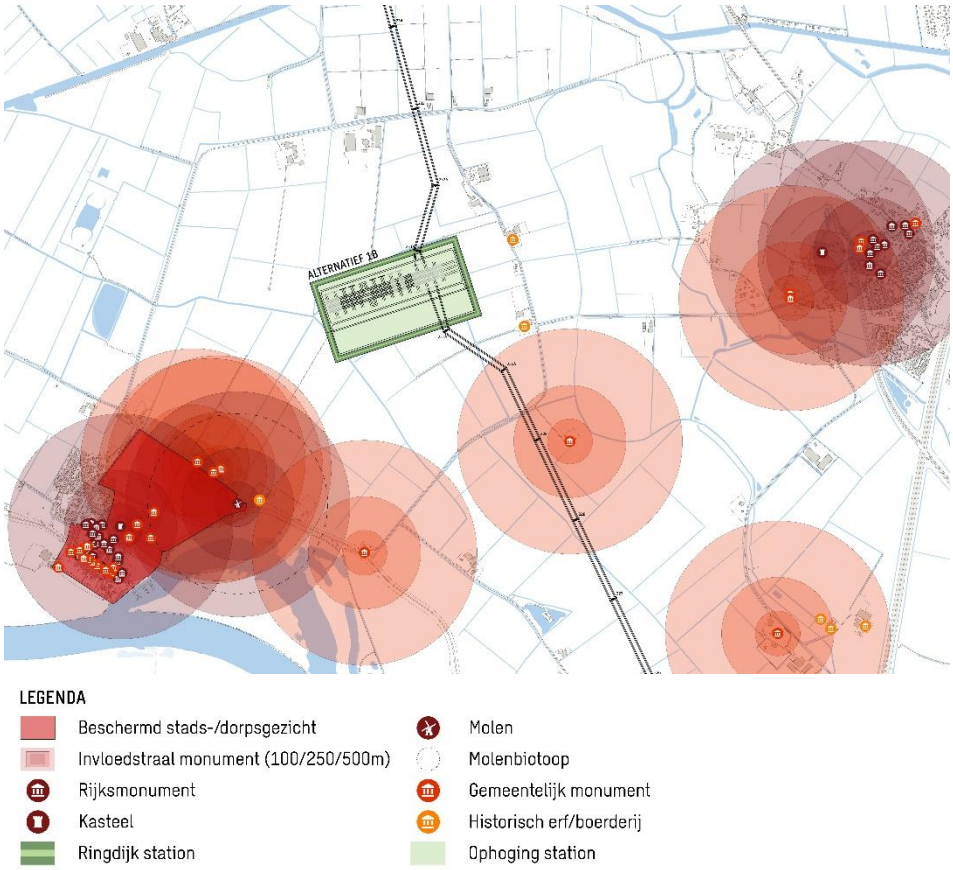

Figuur 4.52: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 1B

4.1.3.3 Locatie 2A

Locatie 2A is gelegen in de Schebbelaarsche Veld direct ten westen van de Oude Maasloop. Op de stroomruggen van de Oude Maasloop, in het verder open kommenlandschap, staan meerdere waarden van ''Historische Bouwkunst''.

Ten noorden van stationslocatie 2A, aan de Gordenaars 7, ligt een voormalige boerderij die is vastgesteld als gemeentelijke monument. De tussengelegen afstand is ca. 250 meter. In het tussengelegen gebied staat geen opgaand groen. De stationslocatie en dit gemeentelijk monument zullen dus, gezien vanaf de Gordenaars, visueel altijd in één beeld waarneembaar zijn.

Ten zuidoosten van locatie 2A, aan de Flerdeweg 5, ligt een voormalige boerderij die is vastgesteld als gemeentelijk monument. Dit monument staat op meer dan 500 meter afstand van de stationslocatie. In het tussengelegen gebied staat een groenstructuur, waardoor beide gebieden ''los'' van elkaar liggen en er geen sprake is van visuele verstoring. Langs de Liendensestraat staan boerderijen die geen cultuurhistorische waarden vertegenwoordigen.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding

aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2A heeft geen ruimtelijke invloed op de historische stedenbouw. De lijnverbinding wijkt iets om aan te kunnen sluiten op het station. De knik in de lijn wordt iets meer zichtbaar, maar is voor dit criterium verwaarloosbaar ten opzichte van de huidige situatie. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de aangeduide rijks- en gemeentelijke monumenten.

Conclusie

Langs de Liendensestraat staan boerderijen die geen cultuurhistorische waarden vertegenwoordigen. De inlussing zorgt niet voor een effect. De relatief kleine afstand (ca. 250 meter) tussen stationslocatie 2A in het open kommenlandschap en het dichtstbijzijnde gemeentelijk monument en het ontbreken van tussengelegen groenstructuren zorgen voor visuele verstoring en daarmee voor een beperkt negatief effect (0/-).

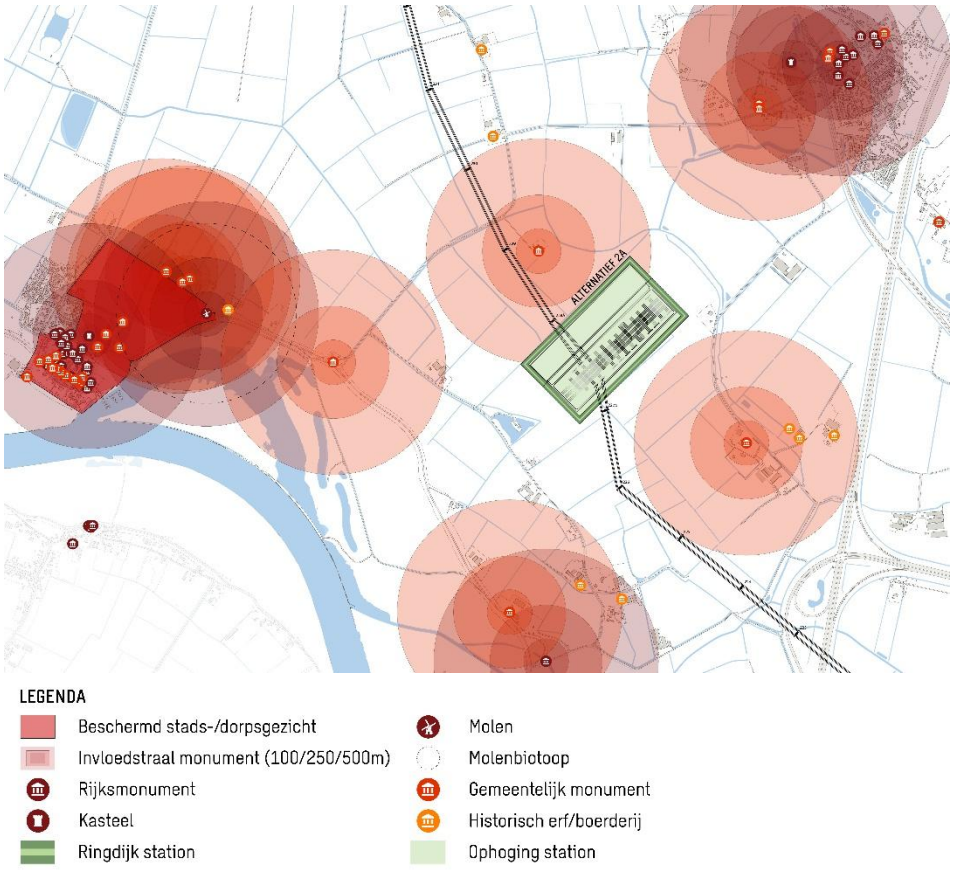

Figuur 4.53: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 2A

4.1.3.4 Locatie 2B

Locatie 2B is gelegen in de Schebbelaarsche Veld direct ten westen van de Oude Maasloop. Op de stroomruggen van de Oude Maasloop, in het verder open kommenlandschap, staan meerdere waarden van ‘Historische Bouwkunst’.

Ten noorden van locatiealternatief 2B, aan de Gordenaars 7, ligt een voormalige boerderij die is vastgesteld als gemeentelijke monument. De tussengelegen afstand is minder dan 300 meter. In het tussengelegen gebied ligt geen opgaand groen. De stationslocatie en dit gemeentelijk monument zullen dus, gezien vanaf de Gordenaars, visueel altijd in één beeld waarneembaar zijn.

Ten zuidoosten van locatie 2B, aan de Flerdeweg 5, ligt een voormalige boerderij die is vastgesteld als gemeentelijk monument. Dit monument staat (in tegenstelling tot de ligging van locatiealternatief 2A), op minder dan 500 meter afstand van de locatiealternatief 2B. In het tussengelegen gebied staat een groenstructuur, waardoor beide gebieden ’los’ van elkaar liggen en er geen sprake is van visuele verstoring.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is de inlussing nader bekeken. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. De inlussing voor locatiealternatief 2B lijkt ruimtelijk geen invloed te hebben, doordat er geen zichtbare knikken in de lijn komen om in te lussen op het station. De verbinding loopt als het ware in een rechte lijn door. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de inlussing ten opzichte van de huidige situatie geen invloed heeft op de aangeduide rijks- en gemeentelijke monumenten.

Conclusie

Langs de Liendensestraat staan boerderijen die geen cultuurhistorische waarden vertegenwoordigen. De inlussing zorgt niet voor een effect. De relatief kleine afstand (minder dan 300 meter) tussen locatiealternatief 2B in het open kommenlandschap en het dichtstbijzijnde gemeentelijk monument (Gordenaars 7) en het ontbreken van tussengelegen groenstructuren zorgen voor een visuele verstoring en daarmee voor een negatief effect (-).

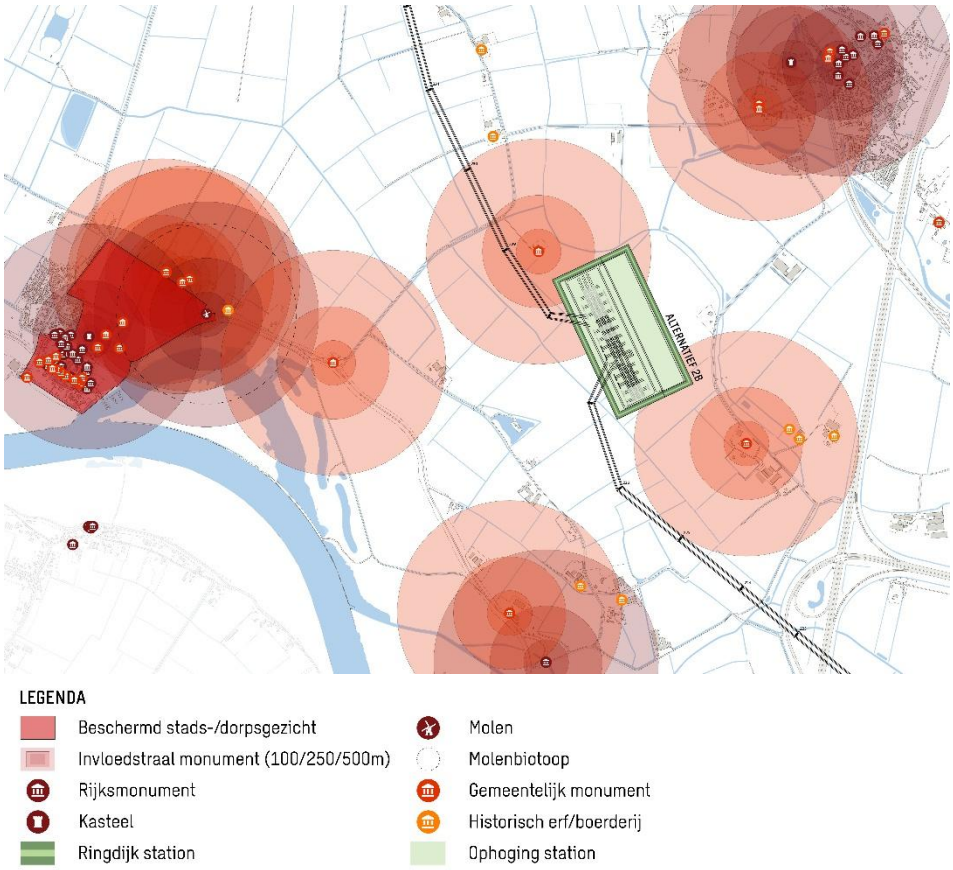

Figuur 4.54: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 2B

4.1.3.5 Locatie 3

Locatiealternatief 3 is gelegen in het kommenlandschap ten zuidoosten van Lienden, naast de spoorweg. In de directe omgeving staan meerdere waarden van ‘’Historische stedenbouw’’.

Ten noordwesten, aan de Maasbankdijk 100, staat rijksmonument gemaal Citters 1. Dit gemaal ontwatert via de Niftrikse Wetering een deel van het kommenlandschap. Het gemaal staat hoog op de dijk, waardoor het vanuit de weide omgeving zichtbaar is. Het gemaal, de Maasbandijk, de wetering en het omliggende landbouwgebied vertellen het verhaal van de ontginning van het landschap. Het gemaal heeft daarmee cultuurhistorische waarde als object (gemaal) en ook als ensemble. Locatiealternatief 3 ligt op ongeveer 300 meter afstand. Het tussengelegen gebied is open, met gedeeltelijk opgaand groen. Vanaf de Maasbandijk gezien zal het locatiealternatief 3 zichtbaar zijn op een deel van de achtergrond van dit gemaal. En dus ook visuele impact hebben op het ensemble. Vanaf de Ruffelseweg, de Nieuwe Lagestraat, de spoorweg en deels vanaf de A50 zal het locatiealternatief 3 altijd tegelijk zichtbaar zijn met het gemaal, waardoor er sprake is van een visueel effect op het ensemble.

Ten noordwesten, aan de Liendensedijk 21, staat een boerderij die is aangeduid als gemeentelijk monument. De afstand tussen het monument en het locatiealternatief is meer dan 500 meter. In het tussengelegen gebied ligt opgaand groen en direct rond het monument staat een brede rand met erfbeplanting. In de huidige situatie is er al geen visuele relatie. De positionering van locatiealternatief 3 zal deze situatie niet beïnvloeden.

Ten westen van het locatiealternatief ligt de Edithbrug over de Maas. De spoorbrug bestaat uit vier bogen, die zichtbaar zijn vanuit de weide omgeving. De spoorbrug is een rijksmonument. De afstand tussen de spoorbrug en het locatiealternatief is meer dan 900 meter. In het tussengelegen gebied ligt het talud van de spoorweg en opgaand groen rond de erven aan de Maasbandijk. In de huidige situatie is er al geen sprake van een visuele relatie tussen het locatiealternatief en de brug. De positionering van locatiealternatief 3 zal deze situatie niet beïnvloeden.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de lijnverbinding en de daarbij horende masten dichterbij de aangeduide rijks- en gemeentelijke monumenten komt te liggen. De verbinding ligt wel buiten de invloedssfeer van 500 meter van de monumenten en historische erven, maar zal iets meer zichtbaar worden. Ten oosten van Niftrik liggen twee gemeentelijke monumenten. Door de knik van de nieuwe inlussing blijft de verbinding relatief over een langere afstand in de invloedssfeer van deze monumenten. Er is sprake van een kleine, niet doorslaggevende, verslechtering doordat er in de huidige situatie al sprake van een effect was.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen objecten van historische stedenbouw, waardoor er geen sprake is van een verbetering voor dit beoordelingscriterium.

Conclusie

Het visuele effect van de nieuwe inlussing van stationslocatie 3 op de monumenten ten oosten van Niftrik is niet onderscheidend, doordat het slechts een beperkte verslechtering is ten opzichte van de bestaande situatie. Locatiealternatief 3 heeft een visuele invloed op rijksmonument Citters 1. De afstand bedraagt 300 meter en ligt in de invloedssfeer van het ensemble. Door de openheid is er sprake van een visuele verstoring. Het locatiealternatief 3 heeft daarmee een negatief effect (-).

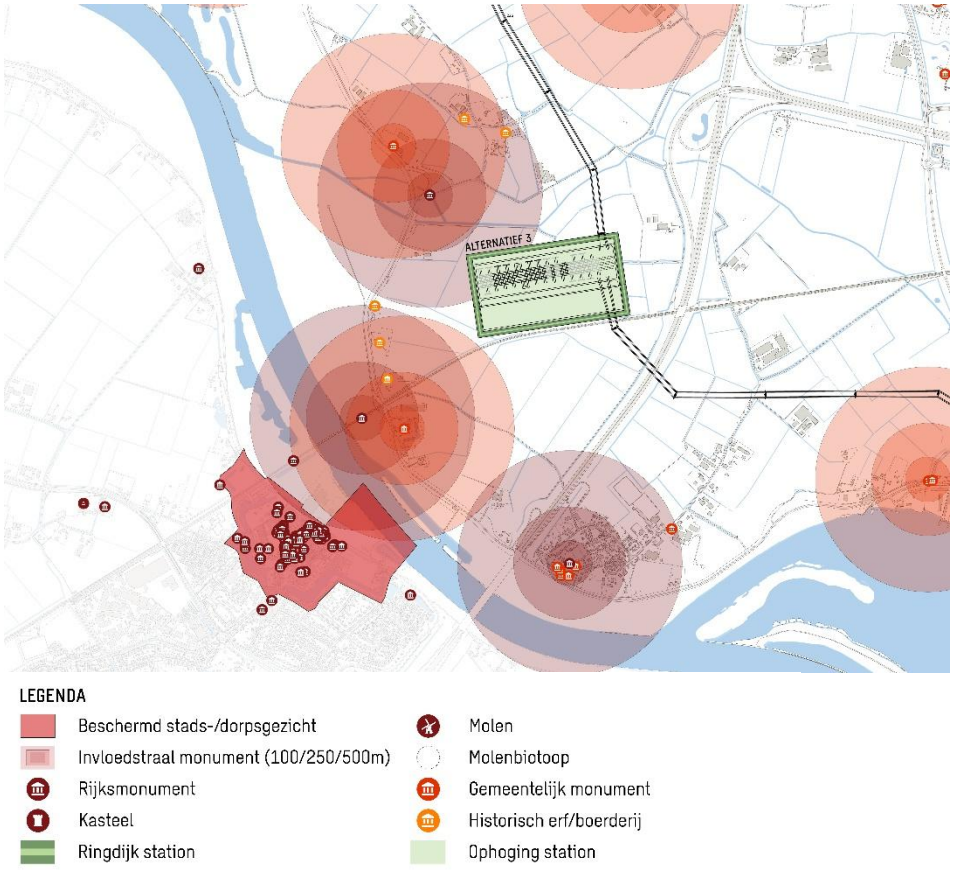

Figuur 4.55: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 3

4.1.3.6 Locatie 4

Locatiealternatief 4 is gelegen in het kommenlandschap ten zuidoosten van Lienden en ten noorden van Niftrik. Het ligt ingeklemd tussen de spoorweg in het noorden en de A50 in het zuiden. In de directe omgeving staan meerdere waarden van ‘’Historische stedenbouw’’.

Ten westen van het locatiealternatief ligt de Edithbrug over de Maas. De spoorbrug bestaat uit vier bogen die zichtbaar zijn vanuit de weide omgeving. De spoorbrug is een rijksmonument. De afstand tussen de spoorbrug en het locatiealternatief bedraagt ongeveer 700 meter. In het tussengelegen gebied staat opgaand groen rond de erven aan de Maasbandijk en de Ekenseweg. In de huidige situatie is er vanaf de A50 zicht op de Edithbrug door de hogere ligging van de weg. Locatiealternatief 4 zal deze zichtlijn beïnvloeden. Echter is dit niet de meest prominente zichtlijn op de brug, waardoor het effect beperkt is. De meer prominente zichtlijnen zijn er vanaf de Ekenseweg, het spoor en de Maasbandijk. Gezien vanaf de Maasbandijk en/of de spoorweg heeft locatiealternatief 4 geen invloed op de zichtbaarheid van de brug.

Nabij de brug, aan de Maasbandijk 66 is het gemeentelijk monument boerderij ‘De Beiershof’ gelegen. Met daarvoor op de dijk een herdenkingsmonument ‘Een brug te veel’. Locatie 4 ligt ook in de invloedssfeer van deze boerderij (binnen 250 meter). Door de aanwezigheid van erfbeplanting en de positionering van de stallen is er in de huidige situatie geen zichtrelatie en ook geen sprake van visuele verstoring.

Ten noordwesten, aan de Maasbandijk 100, staat rijksmonument gemaal Citters 1. Dit gemaal ontwaterd via de Niftrikse Wetering een deel van het kommenlandschap. Het gemaal staat hoog op de dijk, waardoor het vanuit de weide omgeving zichtbaar is. Het gemaal, de Maasbandijk, de wetering en het omliggende landbouwgebied vertellen het verhaal van de ontginning van het landschap. Het gemaal heeft daarmee cultuurhistorische waarde als object (gemaal) en ook als ensemble. Locatiealternatief 4 ligt op bijna 1 kilometer afstand. Het tussengelegen gebied is open, met gedeeltelijk opgaand groen en het talud van de spoorweg. Door de grote tussengelegen afstand is geen sprake meer van beïnvloeding van de ensemblewaarde.

Ten zuiden van locatiealternatief 4, in de dorpskern van Niftrik, staat de H. Damianuskerk. Deze kerk is een rijksmonument. De afstand tussen het locatiealternatief 4 en de kerk bedraagt meer dan 600 meter. In het tussengelegen gebied ligt de A50 op een talud, met aan de zijde van Niftrik een geluidsscherm. Er is geen visuele relatie.

Gezien vanaf de Reinland, op grotere afstand, ligt de kerktoren verscholen tussen het vele opgaande groen rond Niftrik. Van een zichtrelatie is in de bestaande situatie al geen sprake. Locatiealternatief 4 zal deze situatie niet verder beïnvloeden.

Effecten van de inlussing

Naast de positionering van het locatiealternatief is het effect van de inlussing beoordeeld. Ten opzichte van de huidige situatie wordt de huidige lijnverbinding aangepast om op een juiste technische wijze te kunnen aansluiten op het station. Voor wat betreft de historische stedenbouw betekent het dat de lijnverbinding en de daarbij horende masten dichterbij gemaal Citters 1 komt te liggen. De verbinding ligt wel buiten de invloedssfeer van 500 meter van de monumenten en historische erven, maar zal iets meer zichtbaar worden. Ten

oosten van Niftrik liggen twee gemeentelijke monumenten. Door de knik van de nieuwe inlussing blijft de verbinding relatief over een langere afstand in de invloedssfeer van deze monumenten. Er is sprake van een kleine, niet doorslaggevende, verslechtering doordat er in de huidige situatie al sprake van een effect was.

Door de nieuwe inlussing wordt een deel van de bestaande hoogspanningsverbinding uit het landschap verwijderd. Dit kan leiden tot een positief effect. Echter liggen hier geen objecten van historische stedenbouw, waardoor er geen sprake is van een verbetering voor dit beoordelingscriterium.

Conclusie

Locatiealternatief 4 ligt in de invloedssfeer van rijksmonument de Edithbrug (binnen 500 m) en gemeentelijk monument de Beiershof (250 m). Locatiealternatief 4 heeft alleen enige invloed op rijksmonument de Edithbrug. Er is geen zichtbare invloed op het gemeentelijk monument 'De Beiershof' en ook niet op het verderop gelegen ensemble van Citters 1. De inlussing van locatiealternatief 4 zorgt wel voor enige visuele verstoring op het ensemble aan de Maasbandijk 100 (gemaal Citters 1, de Niftrikse wetering en de dijk).

Locatiealternatief 4 en de inlussing hebben hierdoor een beperkt negatief effect (0/-)

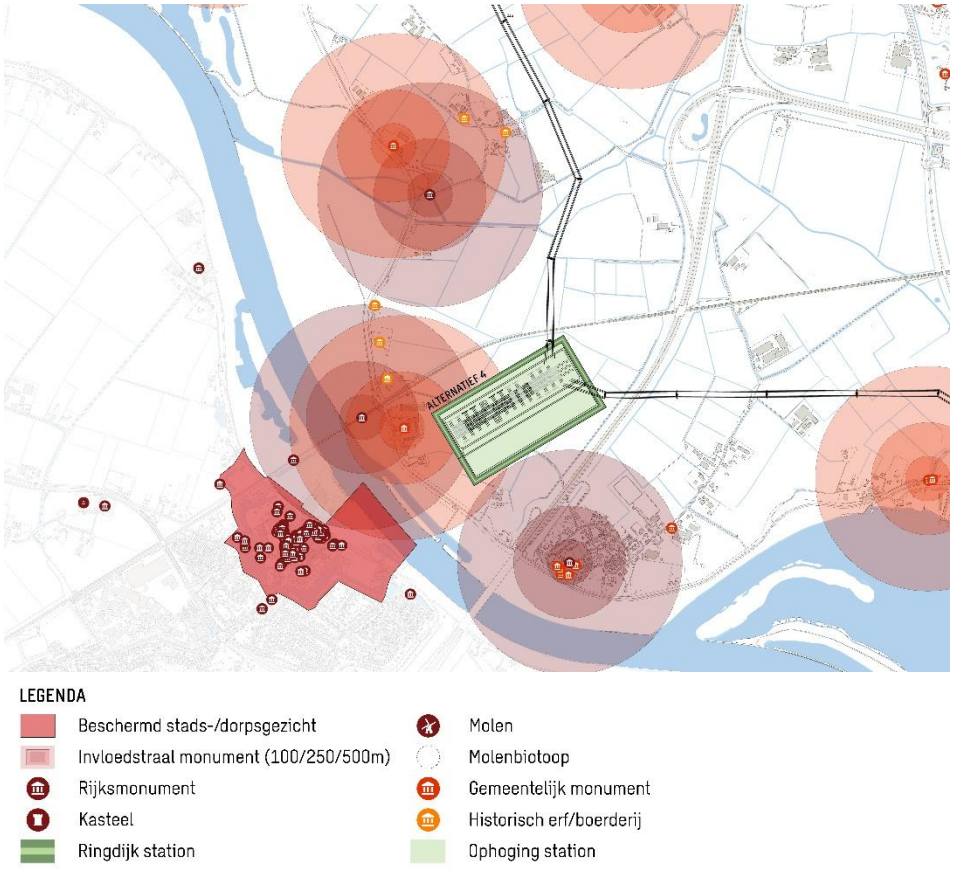

Figuur 4.56: Kaart historische stedenbouw locatiealternatief 4

4.1.4 Beïnvloeding historische geografie

De beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van historisch geografische structuren en vlakken in het landschap die zijn ontstaan door historische invloed van menselijk handelen. Historische geografie bestaat uit vlakken en lijnen, zoals cultuurlandschappen, (dwars)dijken, landwegen, weteringen en verkavelingsstructuur. Bij historische geografie wordt de ensemble-waarde van een cultuurhistorisch element beschouwd. De effectbeoordeling heeft plaatsgevonden op het niveau van het station en de inlussing.

De ligging van de stationslocatie ten opzichte van de historisch geografische waarde bepaalt het effect. De ligging direct op een historisch geografisch element zorgt voor een fysieke aantasting, terwijl een ligging op afstand kan zorgen voor visuele verstoring.

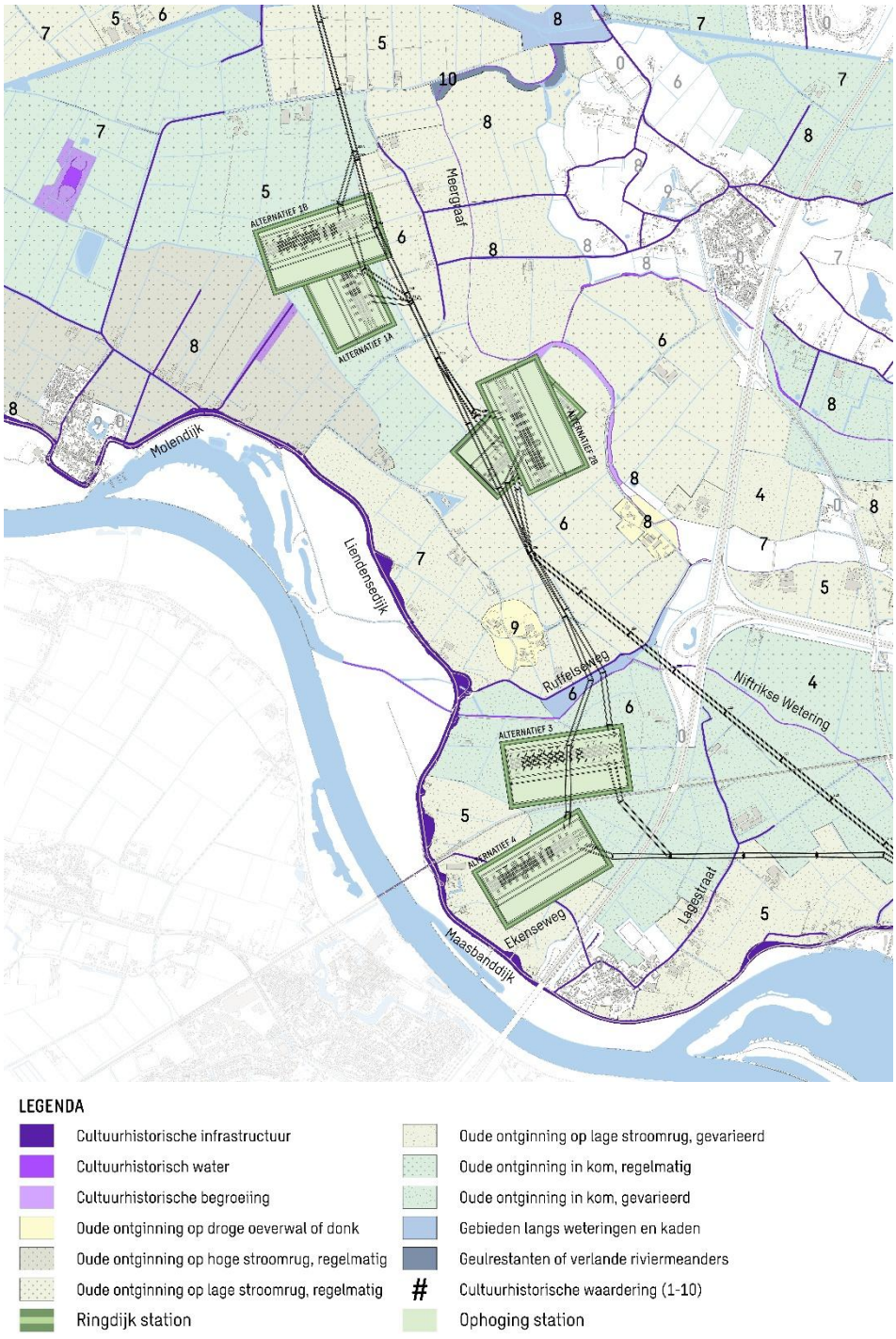

Figuur 4.57: Overzichtskaart historische geografie en locatiealternatieven

4.1.4.1 Locatie 1A

Locatiealternatief 1A ligt in het Neerveldsche Blok. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van het kommenlandschap, met het verkavelingspatroon, landwegen en weteringen. De laatste twee waarden liggen niet binnen de invloedssfeer van dit locatiealternatief.

Het locatiealternatief ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’oude ontginning in kommen’’, met een regelmatige blok- tot strookvormige verkaveling. De provincie waardeert dit gebied met een 5 (van 10), omdat in de huidige situatie het verkavelingspatroon al is aangetast. Ter plekke van het locatiealternatief zijn kavelsloten gedempt en percelen samengevoegd. In het Neerveldsche Blok is er ruimte om het station te plaatsen. Echter het station komt niet overeen met de grootte en de structuur van de verkaveling. Het station ligt dwars op de verkavelingsstructuur en is qua schaal groter dan de verkaveling.

Door de omvang van de stationslocatie zullen kavelsloten worden gedempt en zal een verdere aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvinden. De oriëntatie van de stationslocatie is haaks op de kavelrichting.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

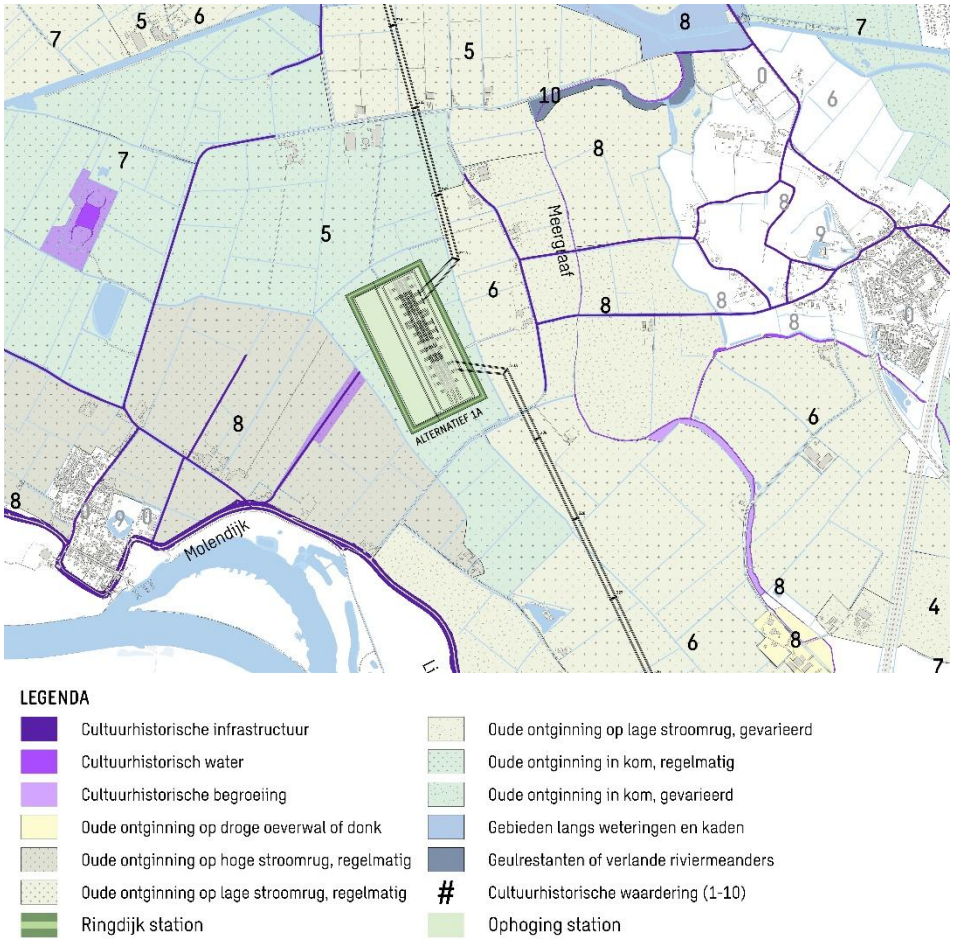

Figuur 4.58: Kaart historische geografie locatiealternatief 1a

4.1.4.2 Locatie 1B

Locatiealternatief 1B ligt in het Neerveldsche Blok. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van het kommenlandschap, met verkavelingspatroon, landwegen en weteringen. De laatste twee waarden liggen niet binnen de invloedssfeer van dit locatiealternatief.

Het locatiealternatief ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’oude ontginning in kommen’’, met een regelmatige blok- tot strookvormige verkaveling. De provincie waardeert dit gebied met een 5 (van 10), omdat in de huidige situatie het verkavelingspatroon al is aangetast. Ter plekke van de stationslocatie zijn kavelsloten gedempt en percelen samengevoegd. In het Neerveldsche Blok is er ruimte om het station te plaatsen. Echter het station komt niet overeen met de grootte en de structuur van de verkaveling. Het station ligt dwars op de verkavelingsstructuur en is qua schaal groter dan de verkaveling.

Door de omvang van de stationslocatie zullen kavelsloten worden gedempt en zal een verdere aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvinden.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

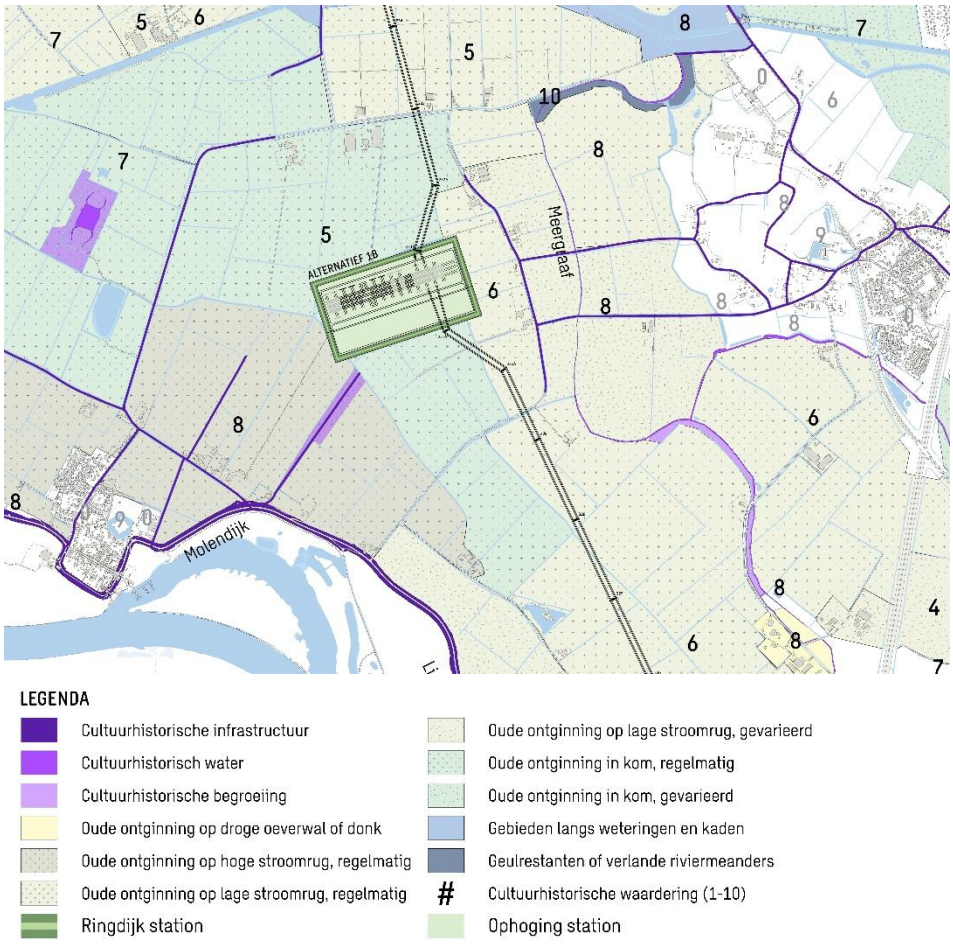

Figuur 4.59: Kaart historische geografie locatiealternatief 1B

4.1.4.3 Locatie 2A

Locatiealternatief 2A ligt in het Schebbelaarse Veld. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van het kommenlandschap, met verkavelingspatroon en oude stroomrug. De oude rivierarm en stroomruggen zijn al beoordeeld onder ‘’elementen en hun samenhang’’ en zijn om dubbelingen in de effectbeoordeling te voorkomen niet nader behandeld onder dit criterium. Het locatiealternatief ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’oude ontginningen op afwisselend nat-droge stroomruggen’’ met een regelmatig ontginningspatroon. De provincie waardeert dit gebied met een 6 (van 10), omdat het verkavelingspatroon grotendeels intact is gebleven. Ter hoogte van de stationslocatie zijn kavelsloten gedempt en percelen samengevoegd.

In het Schebbelaarsche Veld is ruimte om het station te plaatsen. Het station komt enigszins overeen met de grootte en oriëntatie van de kavel. Het station ligt in lijn met de verkavelingsstructuur. Echter door de omvang van locatiealternatief 2A zullen ook hier kavelsloten worden gedempt en zal ook een schaalvergroting/aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvinden. Deze is hier geringer dan bij de andere alternatieven.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

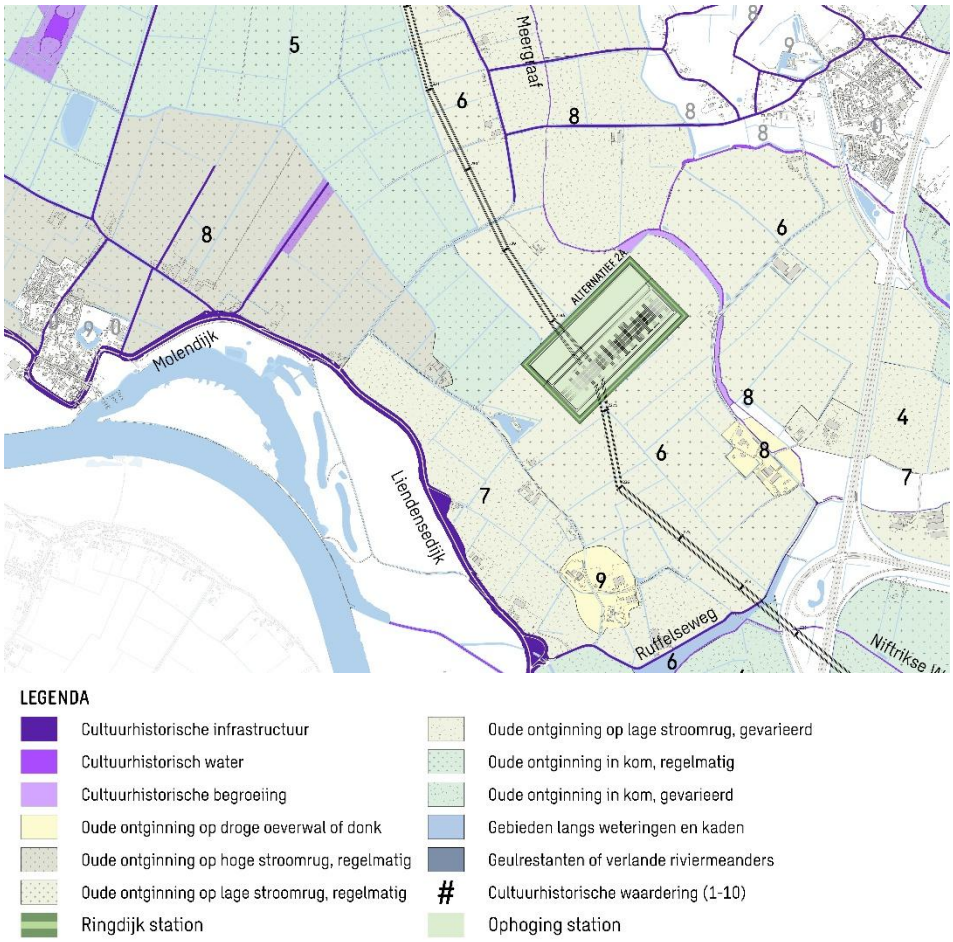

Figuur 4.60: Kaart historische geografie locatiealternatief 2A

4.1.4.4 Locatie 2B

Locatiealternatief 2B ligt in het Schebbelaarse Veld. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van het kommenlandschap, met verkavelingspatroon en oude stroomrug. De oude rivierarm en stroomruggen zijn al beoordeeld onder ‘’elementen en hun samenhang’’ en zijn om dubbelingen in de effectbeoordeling te voorkomen niet nader behandeld onder dit criterium. Het locatiealternatief 2B ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’oude ontginningen op afwisselend nat-droge stroomruggen’’ met een regelmatig ontginningspatroon. De provincie waardeert dit gebied met een 6 (van 10), omdat het verkavelingspatroon grotendeels intact is gebleven. Ter hoogte van de stationslocatie zijn kavelsloten gedempt en percelen samengevoegd.

In het Schebbelaarsche Veld is ruimte om het station te plaatsen. Het station komt enigszins overeen met de grootte van de kavel. Maar in tegenstelling tot locatiealternatief 2A niet met de oriëntatie van de kavel. Het station ligt haaks op de verkavelingsstructuur. De aantasting van de verkavelingsstructuur is hier iets groter dan bij locatiealternatief 2A, maar het verschil is niet significant groter. Door de omvang van locatiealternatief 2B zullen ook hier kavelsloten worden gedempt en zal ook een schaalvergroting/aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvinden.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

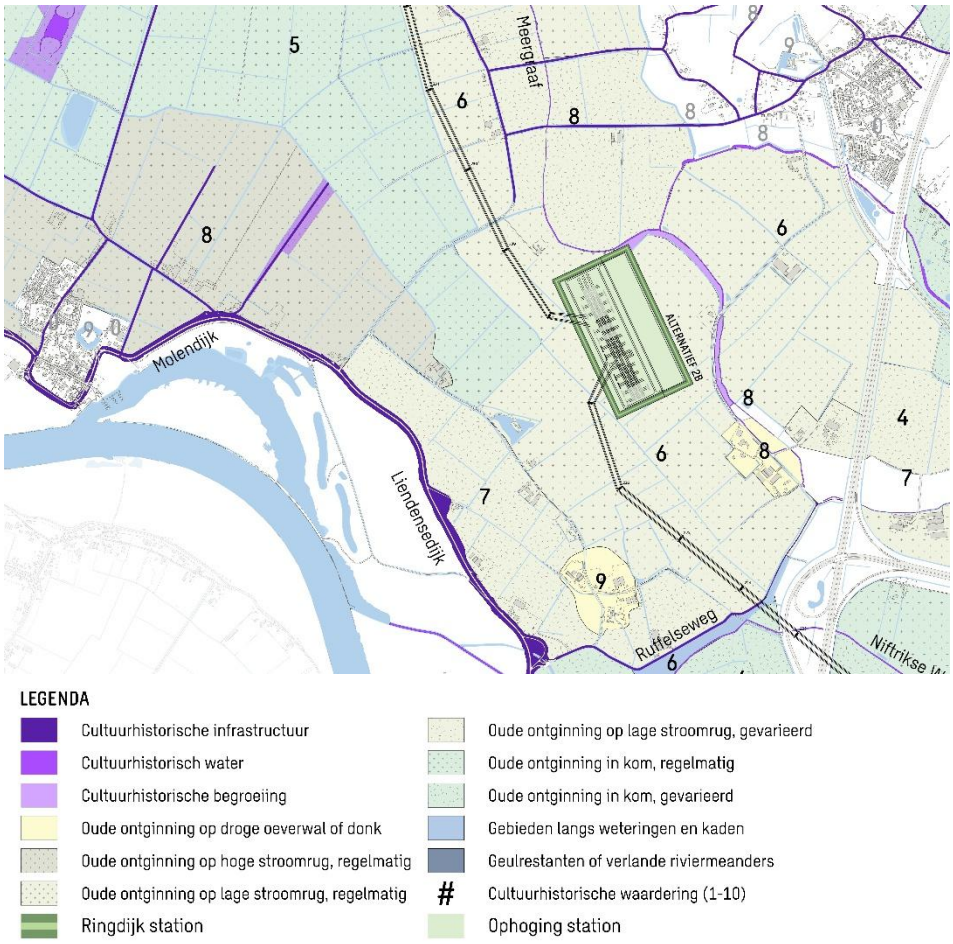

Figuur 4.61: Kaart historische geografie locatiealternatief 2B

4.1.4.5 Locatie 3

Locatiealternatief 3 ligt in de ‘’Lage Straat’’. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van het kommenlandschap, met verkavelingspatroon, kaden/dijken en weteringen. De kaden/dijken en weteringen zijn al beoordeeld onder ‘’elementen en hun samenhang’’ en zijn om dubbelingen in de effectbeoordeling te voorkomen niet nader behandeld onder dit criterium.

Het locatiealternatief ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’Kommen, niet regelmatig ingedeeld’’. De provincie waardeert dit gebied met een 6 (van 10), omdat in de huidige situatie het verkavelingspatroon is aangetast. Door de aanleg van de spoorweg en snelweg is de zichtbaarheid van het ontginnings- en verkavelingspatroon al aangetast. Ter hoogte van locatiealternatief 3 is het verkavelingspatroon kleinschalig en is een rivierdonk als oude vestigingsplaats nog duidelijk herkenbaar in het verkavelingspatroon. Door de omvang van locatiealternatief 3 zullen kavelsloten worden gedempt, waardoor de herkenbaarheid van de rivierdonk verdwijnt en zal een verdere aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvinden.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

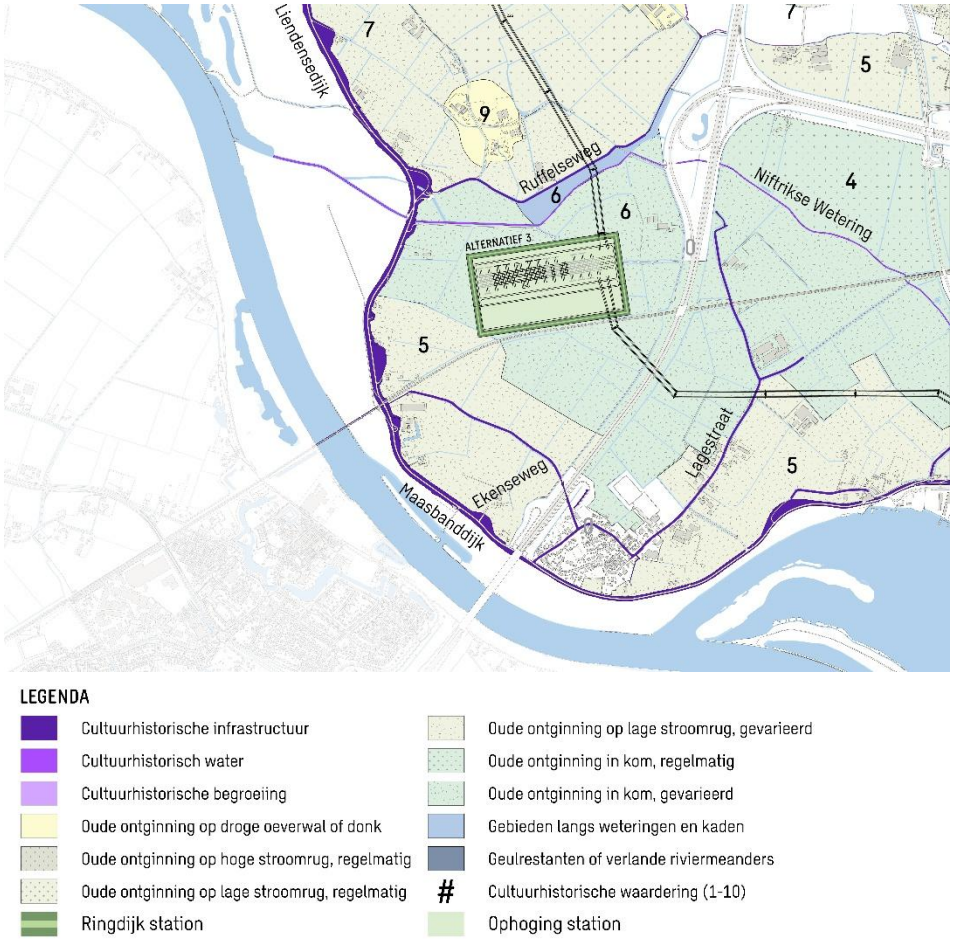

Figuur 4.62: Kaart historische geografie locatiealternatief 3

4.1.4.6 Locatie 4

Locatiealternatief 4 ligt gedeeltelijk in de ‘’Lage Straat’’ en op de stroomrug van Niftrik. Historische geografie wordt hier gekenmerkt door de ontginning van de stroomrug met naastgelegen komgronden met verkavelingspatroon en dijken. De kaden/dijken zijn al beoordeeld onder ‘’elementen en hun samenhang’’ en zijn om dubbelingen in de effectbeoordeling te voorkomen niet nader behandeld onder dit criterium.

Het locatiealternatief ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt als ‘’Stroomrugontginning met gevarieerde structuur’’ en ‘’Kommen, niet regelmatig ingedeeld’’. De provincie waardeert de stroomrug met een 5 en de komgronden met een 6 (van 10), omdat in de huidige situatie, met name op de stroomrug en in mindere mate in de komgronden, het verkavelingspatroon is aangetast. De grootte van het station komt niet overeen met de grootte van de kavels. Het past qua vorm niet binnen de bestaande verkavelingsstructuur. Door de omvang van locatiealternatief 4 zullen veel kavelsloten worden gedempt, waardoor er een verdere aantasting van het verkavelingspatroon plaatsvindt. Door de oriëntatie schuin op het verkavelingspatroon blijven er relatief veel restkavels over, waardoor het verkavelingspatroon verder onder druk komt te staan.

De fysieke aantasting van het verkavelingspatroon in combinatie met een lage gemiddelde waardering van het landschap zorgen voor een negatief effect (-).

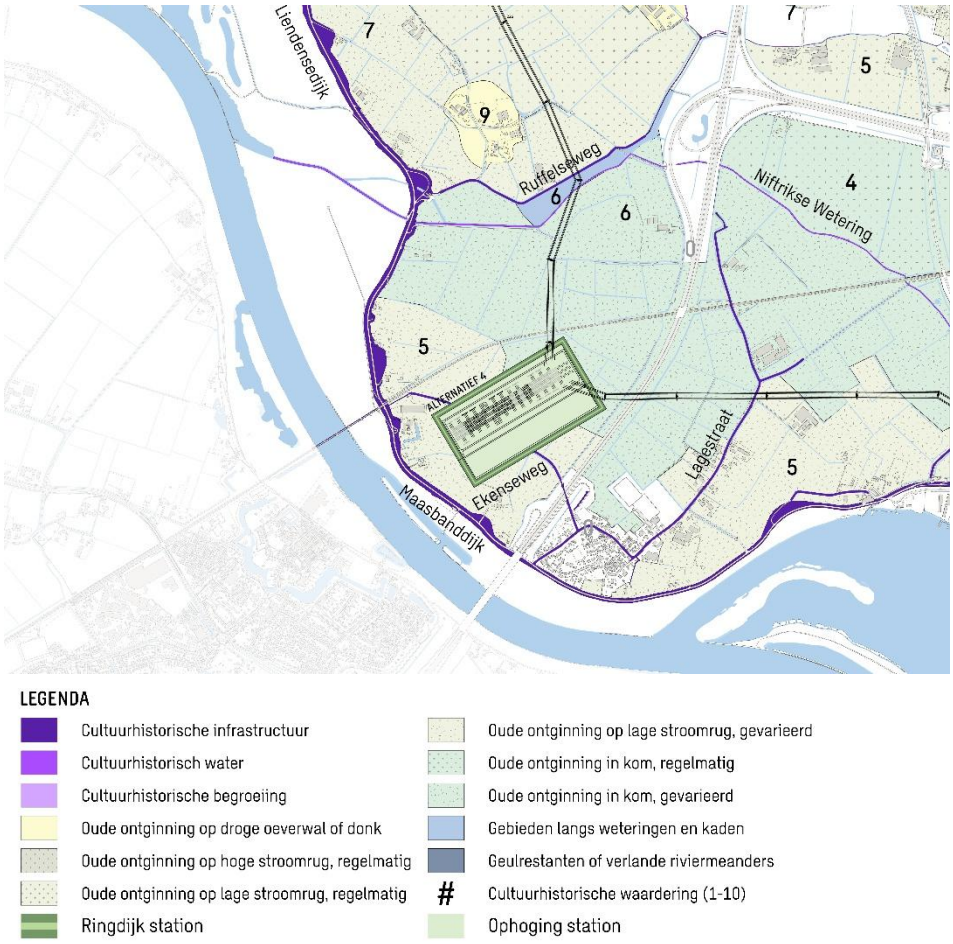

Figuur 4.63: Kaart historische geografie locatiealternatief 4

4.1.5 Samenvatting effectbeoordeling

In de vorige paragrafen zijn de effecten van de locatiealternatieven beoordeeld middels vier beoordelingscriteria. De tabel op de volgende pagina toont een overzicht van deze beoordeling. Hieronder volgt per locatiealternatief een samenvatting op de meest onderscheidende effecten.

Alternatieven 1A en 1B

- Gebiedskarakteristiek: Deze locaties liggen in een door de provincie gewaardeerde openheid. De ophoging van het terrein wordt als sterk negatief beoordeeld vanwege nivellering van het landschap.
- Specifieke elementen en hun samenhang: Beide alternatieven veroorzaken visuele verstoring door de nabijheid van specifieke elementen en hun samenhang (rand Neerveldsche blok).
- Historische stedenbouw: Er zijn nabijgelegen monumenten (langs de Maasbandijk), maar door het tussenliggende groen en afstand tot de monumenten is de visuele verstoring beperkt.
- Historische geografie: Beide alternatieven beïnvloeden de verkavelingsstructuur, wat een negatief effect heeft op de historische geografie.

Alternatieven 2A en 2B

- Gebiedskarakteristiek: Beide locaties liggen in een door de provincie gewaardeerde openheid, wat als sterk negatief wordt beoordeeld.
- Specifieke elementen en hun samenhang: Beide alternatieven zijn op een stroomrug geprojecteerd, met fysieke aantasting van specifieke elementen.
- Historische stedenbouw: Locaties 2A en 2B liggen op ca. 250 meter van een gemeentelijk monument, wat zorgt voor visuele verstoring.
- Historische geografie: Beide alternatieven beïnvloeden de verkavelingsstructuur, wat een negatief effect heeft op de historische geografie.

Alternatief 3

- Gebiedskarakteristiek: De openheid en hoogtebeleving van het landschap worden al negatief beïnvloed; de spoorweg en de snelweg verstoren de openheid. De open komgrond wordt hier door de provincie als minder waardevol gezien. De beoogde inlussing zorgt voor een onrustig beeld in de omgeving en heeft daarmee een zeer negatief effect op dit criterium.
- Specifieke elementen en hun samenhang: Er is beperkte visuele verstoring van specifieke elementen (Niftrikse Wetering).
- Historische stedenbouw: Locatiealternatief ligt op 300 meter afstand van het gemaal Citters 1. Er is een visuele verstoring van de rijksmonument.
- Historische geografie: Ook dit alternatief beïnvloedt de verkavelingsstructuur en heeft een negatieve impact op de historische geografie.

Alternatief 4

- Gebiedskarakteristiek: De openheid en hoogtebeleving van het landschap worden negatief beïnvloed; de spoorweg en de snelweg verstoren de openheid, wat als minder waardevol wordt gezien door de provincie. De beoogde inlussing zorgt voor een onrustig beeld in de omgeving en heeft daarmee een zeer negatief effect op dit criterium.
- Specifieke elementen en hun samenhang: Dit alternatief scoort sterk negatief vanwege de ligging op de dwarsdijk Ekenseweg.
- Historische stedenbouw: Er zijn nabijgelegen monumenten (langs de Maasbandijk), maar door het tussenliggende groen en bebouwing is de visuele verstoring beperkt.
- Historische geografie: Dit alternatief beïnvloedt de verkavelingsstructuur en heeft een negatief effect op de historische geografie.

Tabel 4.1 | Samenvatting effectbeoordeling landschap en cultuurhistorie

Beoordelingscriterium	**Beoordeling**					
	Locatie 1A	Locatie 1B	Locatie 2A	Locatie 2B	Locatie 3	Locatie 4
Beïnvloeding gebiedskarakteristiek	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang/context	-	-	- -	- -	-	- -
Beïnvloeding historische (steden)bouw	0/-	0/-	0/-	-	-	0/-
Beïnvloeding historische geografie	-	-	-	-	-	-

Disclaimer:

- Er is geen prioritering gegeven aan de verschillende waarden en criteria.
- Het is een objectieve beoordeling van de effecten van de locatiealternatieven op de verschillende waarden, conform de methodiek van de PlanMER.
- Bij de effectbeoordeling is niet gekeken naar kansen voor de inpassing van de locatiealternatieven. Een eerste analyse hiervoor is opgenomen in hoofdstuk 4.4 Kansen voor landschappelijke inpassing.
- Er is een eerste globaal beeld gegeven van de opties voor het herstellen en toevoegen van landschappelijke kwaliteiten, die mogelijk een bijdrage kunnen leveren aan de compensatie of waarbij aangesloten kan worden bij gebiedsopgaven. Dit staat in hoofdstuk 4.4. Kansen voor landschappelijke inpassing. Er is met nadruk een globaal beeld geschetst en nog geen concrete invulling. Dit is afhankelijk van meerdere factoren

4.2 Cumulatieve effecten

Er zijn geen cumulatieve effecten geconstateerd.

4.3 Mitigerende maatregelen

Er zijn maatregelen denkbaar die het effect van de verschillende locatiealternatieven en de bijbehorende inlussingen kunnen verzachten, waardoor ook de uitkomst van de beoordeling voor een criteria mogelijk positief verandert. Hieronder zijn nader te onderzoeken maatregelen aangegeven voor de betreffende locaties en de criteria waarop deze van invloed kunnen zijn. Of de voorgestelde maatregelen kunnen worden toegepast is ook afhankelijk van andere thema's en technische vereisten. Of deze daadwerkelijk tot een significant verschil leiden, en dus mitigerend zijn, is de vraag.

Tabel 4.2 | Overzicht met mitigerende maatregelen en optimalisaties

Locatie-alternatief	Beoordelingscriterium	Wat lost het op?	Optimalisatie of Mitigatie
1a, 1B, 2A en 2B	Gebiedskarakteristiek	Nader onderzoeken landschappelijke inpassing, zodat de openheid minder wordt aangetast.	Optimalisatie
Alle locaties		Maatwerkontwerp station: Onderzoeken of met een andere begrenzing en/of de vormgeving van de ringdijk effecten kunnen worden verzacht of kunnen worden weggenomen. Hierbij valt te denken aan het anders begrenzen (en vormgeven) van het station, zodat er minder restkavels overblijven. Maar ook aan andere vormen van de ringdijk, die meer organisch opgaan in het landschap.	Mitigatie en/of optimalisatie
2A en 2B	Elementen en hun samenhang	Opschuiven / anders vormgeven stationslocatie zodat het niet overlapt met de stroomrug en er geen fysieke aantasting meer plaatsvindt. NB: afhankelijk van andere aspecten en de technische mogelijkheden voor de vormgeving van het station en de inlussing.	Mitigatie
4	Elementen en hun samenhang	Onderzoeken andere begrenzing van de stationslocatie, zodat de Ekenseweg de begrenzing vormt i.p.v. wordt aangetast. Het geheel past hierdoor beter in de structuur van het landschap, en ligt evt. verder weg van de woningen en monumenten. Maatwerkontwerp voor station.	Mitigatie
4	Gebiedskarakteristiek	Onderzoeken of alleen een verhoogde dijk langs het spoor volstaat, om zo nivellering met de Maasbandijk te voorkomen. Het spoor, de A50 (beide autonome lijnen) en de Maasbandijk liggen op relatief korte afstand van het station. De A50 ligt hier al op een talud dat ook ca. 4,5 meter hoog is. En de Maasbandijk is hier hoger dan 4,5 meter. Alleen het spoortalud is lager, dus hier moet, om aan de normering te voldoen een verhoging komen.	Mitigatie
2B	Historische stedenbouw	Opschuiven locatie, zodat het verder van het gemeentelijke monument komt te liggen.	Mitigatie
1B	Historische geografie	Opschuiven / anders vormgeven locatiealternatief, zodat het beter op de kavel past, er minder restkavels overblijven en de waterstructuur van het gebied meer intact blijft.	Mitigatie
3 en 4		Verwijderen meerdere knikken in de lijn, zodat er een rustiger beeld van de lijn ontstaat in het landschap en de visuele verstoring ervan beperkt wordt.	Optimalisatie

4.4 Kansen voor landschappelijke inpassing

In hoofdstuk 2.3 Afwegingskader, tabel 2.2 is onder de beoordelingscriteria ‘Beïnvloeding gebiedskarakteristiek’ en ‘Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang’ opgenomen dat een eerste globaal beeld gegeven wordt van de opties voor het herstellen en toevoegen van landschappelijke kwaliteiten.

In de volgende paragrafen is per locatie een globaal beeld van de knelpunten (effecten) en kansen gegeven voor het herstellen en toevoegen van landschappelijke kwaliteiten. De kansen hebben betrekking op:

a. de directe omgeving van de locatiealternatieven en de inlussing.
b. het beïnvloedingsgebied van de alternatieven; De aangegeven zichtlijnen, zoals genoemd onder 3.1.2 Gebiedskarakteristiek
c. de waarden en effecten zoals in de vorige hoofdstukken beschreven.

Een belangrijk aandachtspunt bij een locatiealternatief is de inrichting van de omliggende restpercelen (zie paragraaf 4.5 Leemten in kennis). De navolgende kaarten laten zien welke percelen, op basis van kadastrale gegevens, worden beïnvloed door de ruimtelijke projectie van een locatiealternatief. In sommige gevallen kunnen deze percelen hun agrarische functie behouden. In andere gevallen kunnen zij worden ingezet voor de landschappelijke inpassing van het hoogspanningsstation, bijvoorbeeld door hier natuur- of watercompensatie te realiseren. Nadat een voorkeurslocatie is vastgesteld, kan worden bepaald wat de exacte inpassingsopgave is, hoeveel grond daarvoor nodig is, welke percelen daarvoor het meest geschikt zijn en welke gronden behouden kunnen blijven voor agrarisch gebruik.

4.4.1 Locatie 1A

Knelpunten

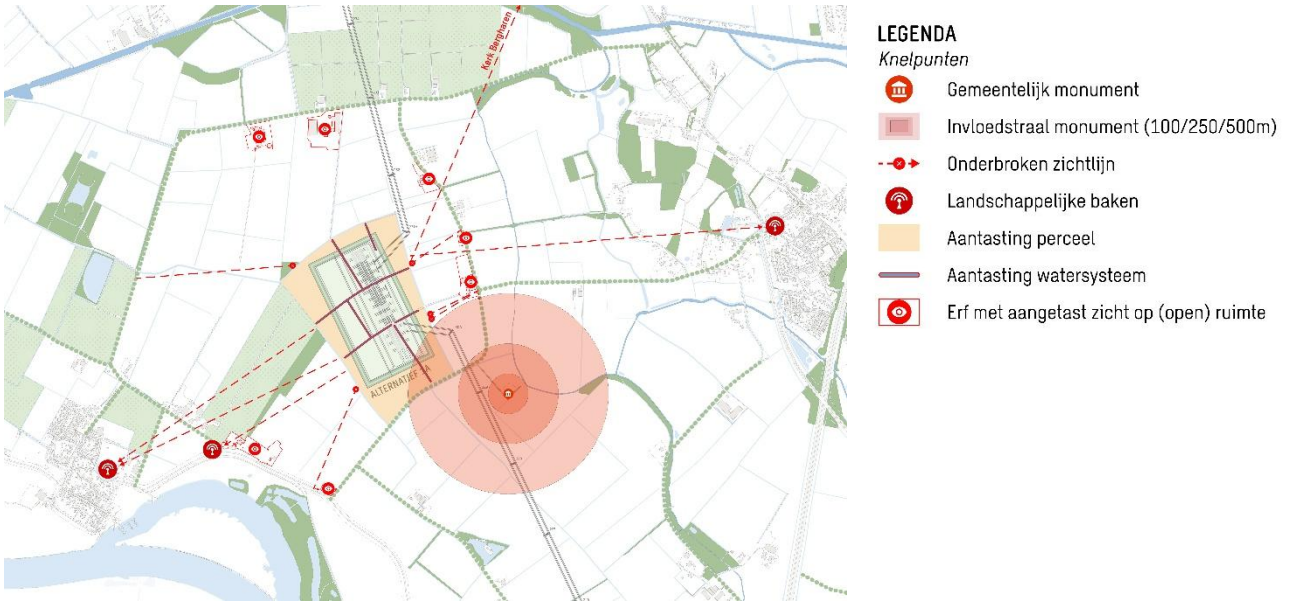

Figuur 4.64: Kaart met knelpunten locatiealternatief 1a

Kansen

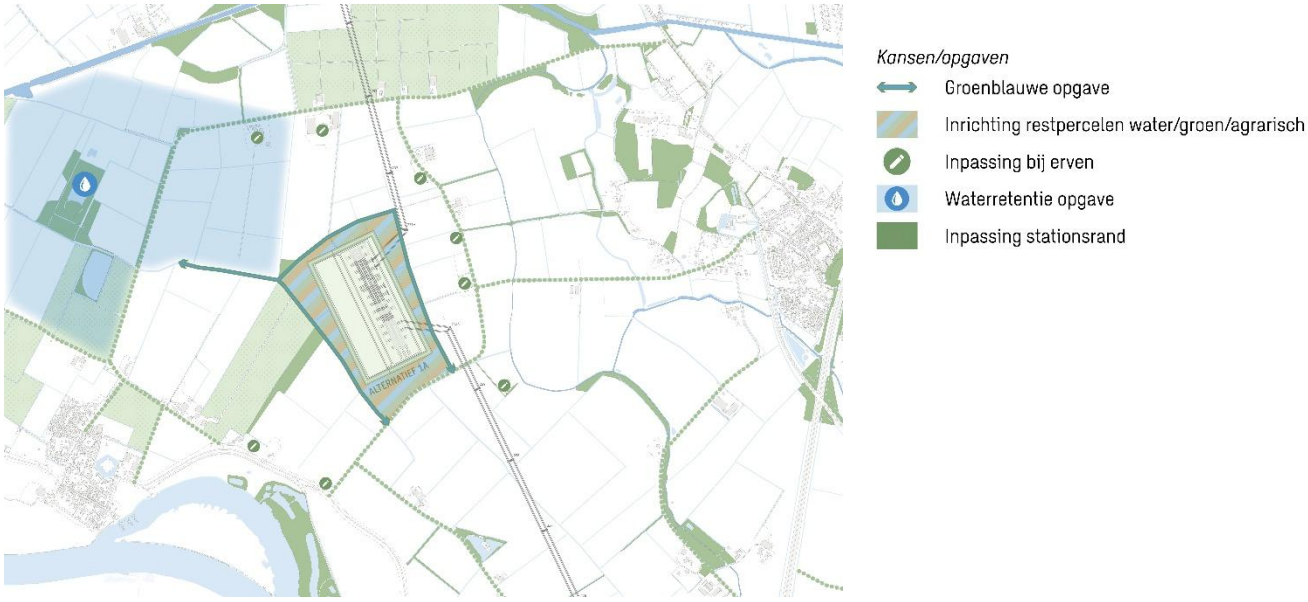

Figuur 4.65: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 1a

4.4.2 Locatie 1B

Knelpunten

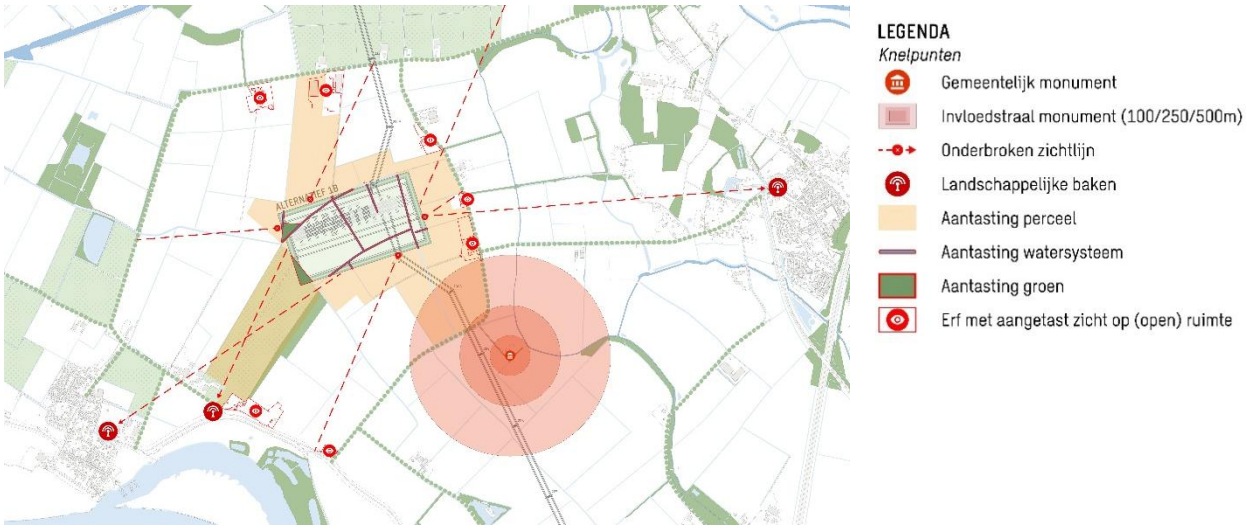

Figuur 4.66: Kaart met knelpunten locatiealternatief 1b

Kansen

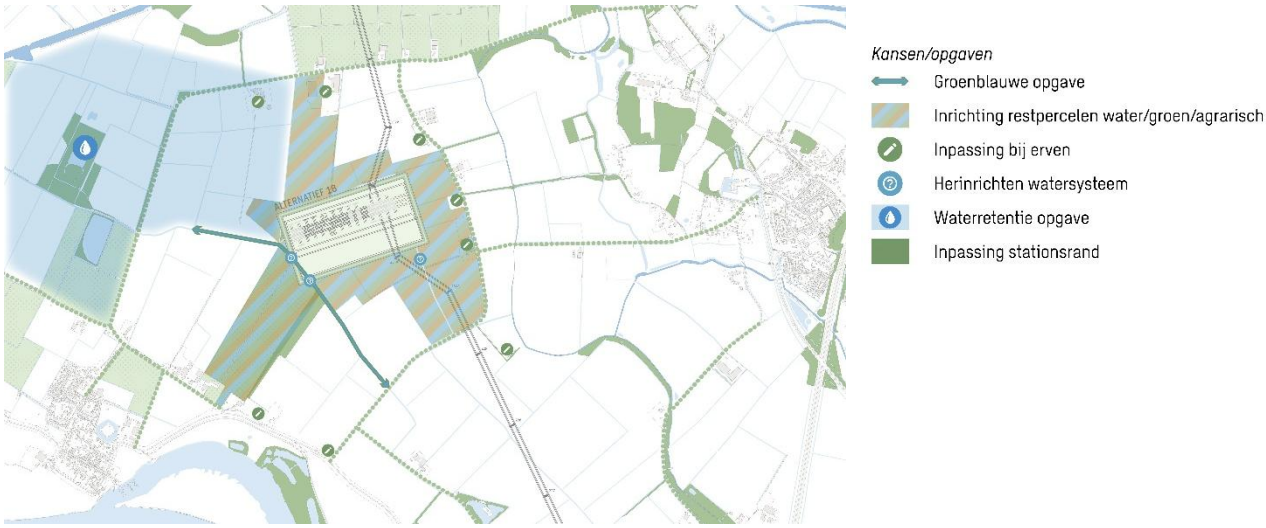

Figuur 4.67: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 1b

4.4.3 Locatie 2A

Knelpunten

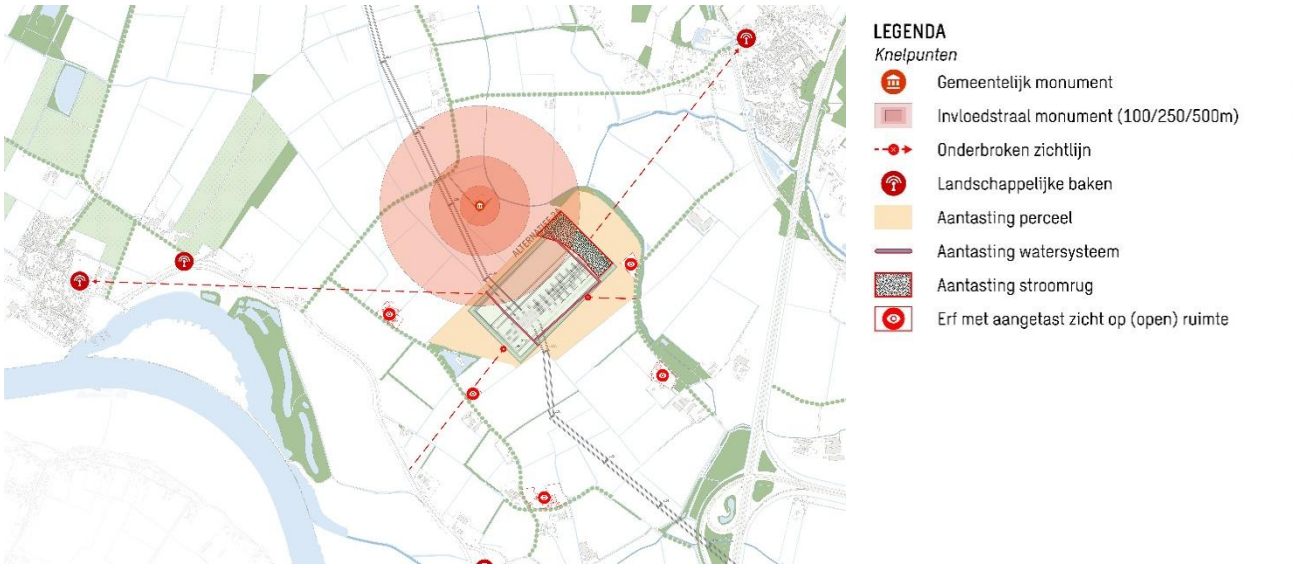

Figuur 4.68: Kaart met knelpunten locatiealternatief 2a

Kansen

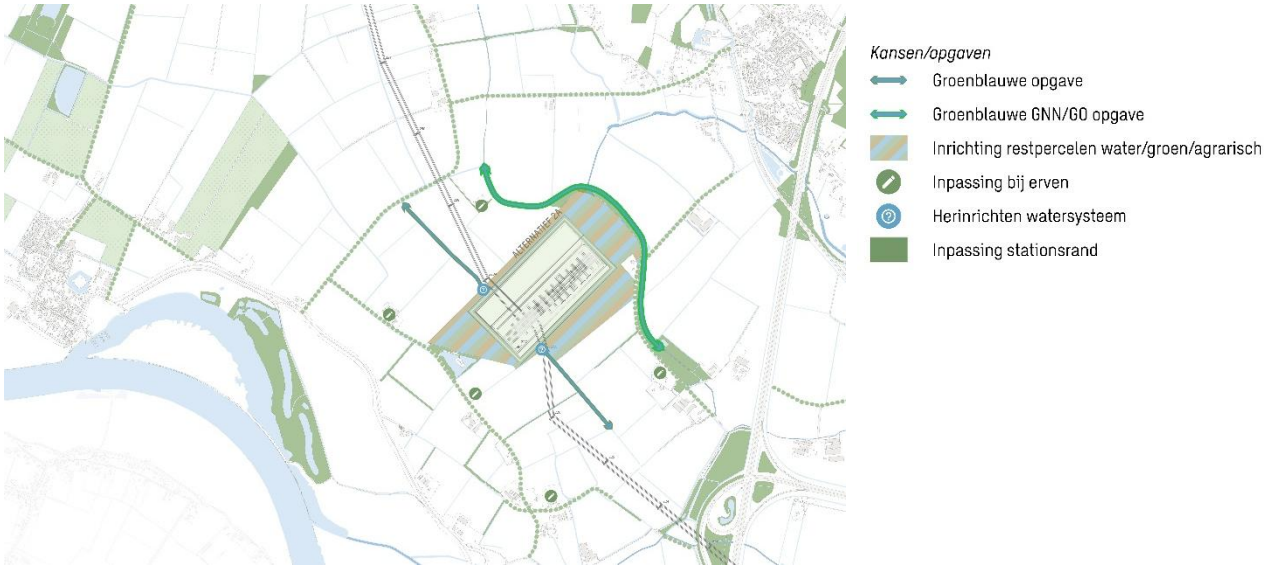

Figuur 4.69: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 2a

4.4.4 Locatie 2B

Knelpunten

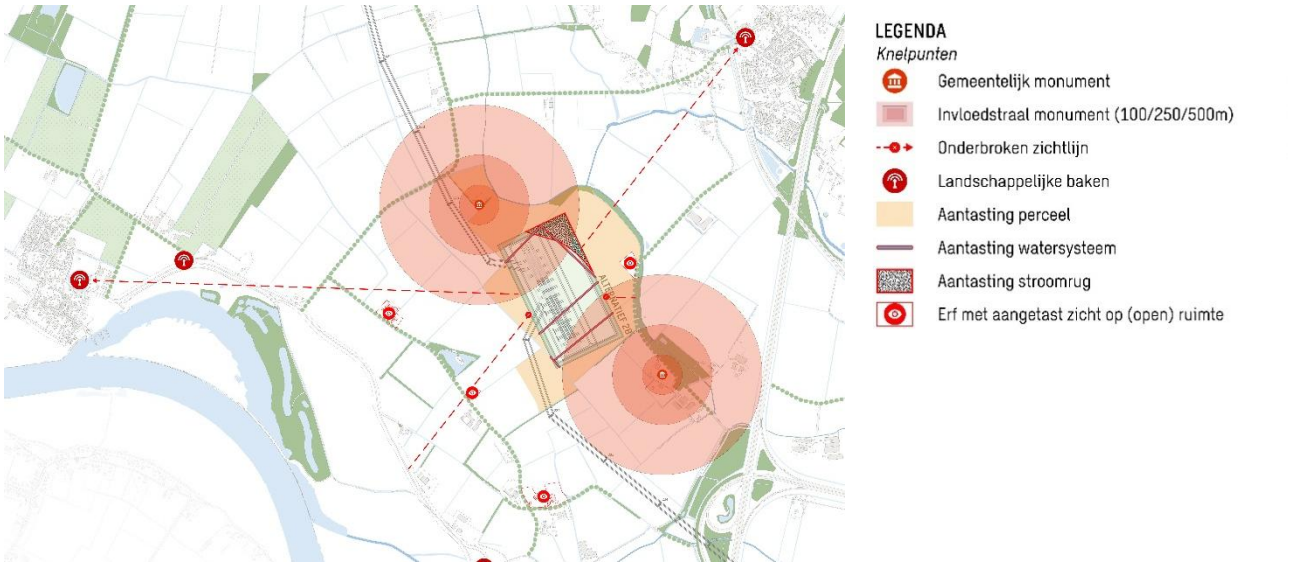

Figuur 4.70: Kaart met knelpunten locatiealternatief 2b

Kansen

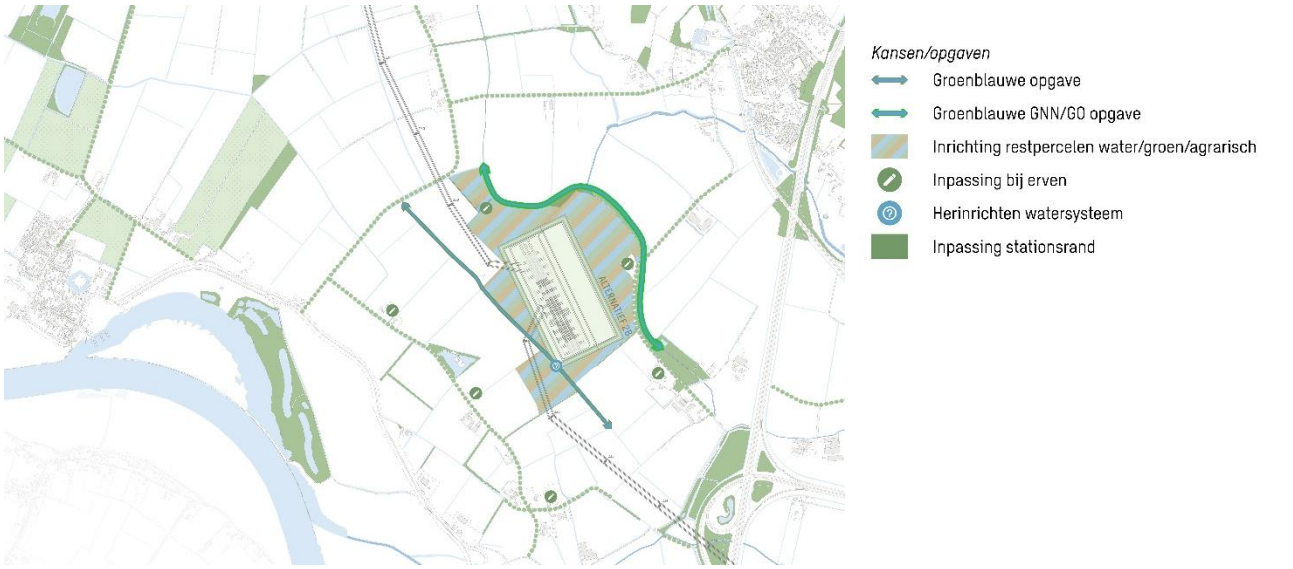

Figuur 4.71: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 2b

4.4.5 Locatie 3

Knelpunten

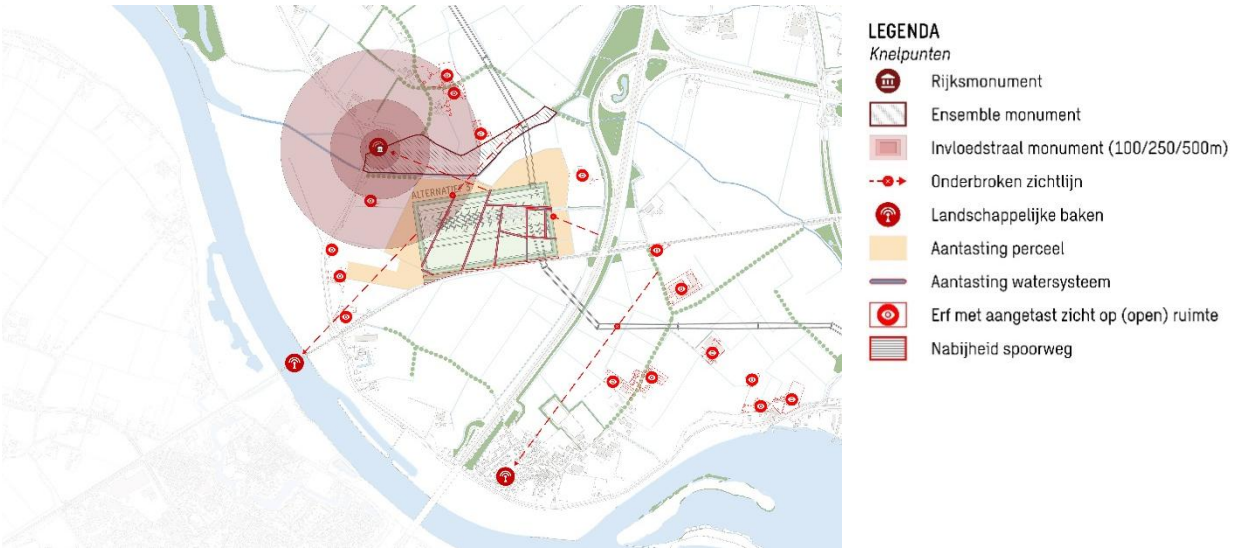

Figuur 4.72: Kaart met knelpunten locatiealternatief 3

Kansen

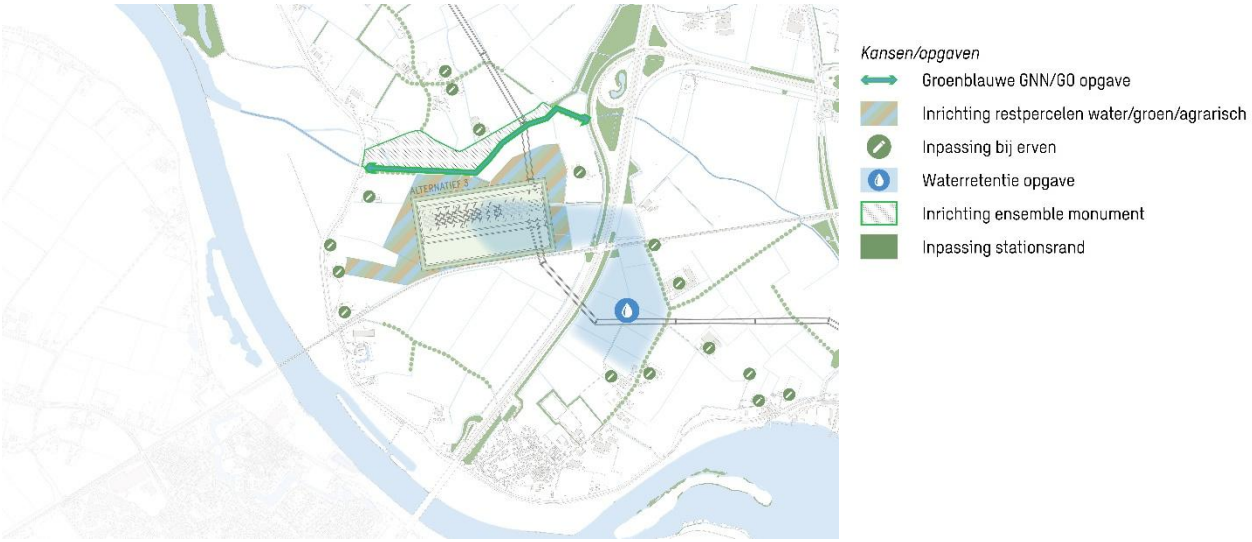

Figuur 4.73: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 3

4.4.6 Locatie 4

Knelpunten

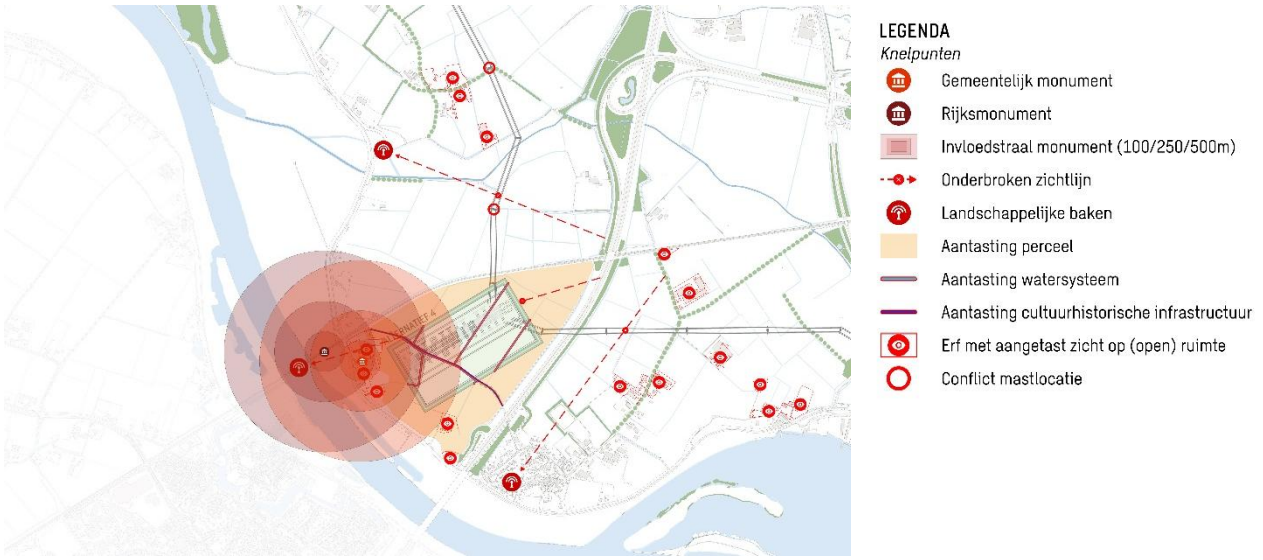

Figuur 4.74: Kaart met knelpunten locatiealternatief 4

Kansen

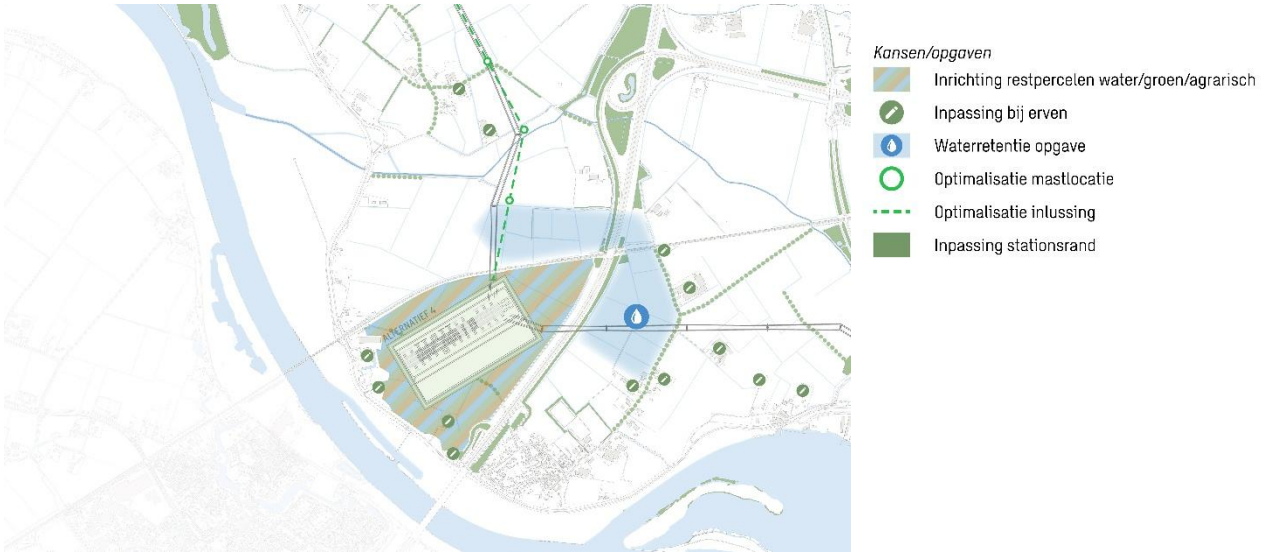

Figuur 4.75: Kaart met kansen en opgaven locatiealternatief 4

4.5 Leemten in kennis

Er zijn geen specifieke leemten in kennis geconstateerd.

Wat in het vervolgtraject nader onderzocht moet worden, zijn de mogelijke restkavels die ontstaan door de plaatsing van het hoogspanningsstation. De plaatsing van het station zorgt namelijk niet alleen voor een afname van het agrarisch areaal, maar ook voor een verandering in de kavelvorm en/of een splitsing van kavels. Er ontstaan mogelijk kavels die niet meer rendabel en/of bereikbaar zijn voor het agrarisch gebruik. Dit zijn restkavels. Het effect van restkavels op het landschap kan groot zijn, omdat hierdoor meer agrarisch areaal verloren gaat en mogelijk ingevuld wordt met onwenselijke functies. Dit betekent dat ook de gebiedskarakteristiek verder onder druk komt te staan.

In de fase waarin het project zich nu bevindt, is het moeilijk in te schatten in hoeverre er restkavels ontstaan. Dit is namelijk afhankelijk van verschillende factoren waar op dit moment nog geen zicht op is. Te denken valt aan eigenaarschap: “Is de kavel gemakkelijk bij een naastgelegen kavel te voegen en behoort deze aan dezelfde eigenaar? Is de kavel nog bereikbaar? Is de kavelmaat nog passend bij het gewenste landgebruik?”.

Restkavels bieden ook kansen voor de inpassing van een station, aan compensatie en mogelijk gebiedsopgaven. In de volgende fase van dit project, zodra een voorkeurslocatie is aangewezen, kan beter worden onderzocht waar mogelijk restkavels ontstaan en deze te beperken t.b.v. het agrarisch areaal. Wanneer er wel restkavels zijn dan kan bekeken worden hoe deze ingezet kunnen worden voor de landschappelijke inpassing.

4.6 Conclusie

Hieronder volgt een conclusie van de effectbeoordeling van de locatiealternatieven op basis van de gehanteerde criteria.

Gebiedskarakteristiek

Alle locatiealternatieven scoren op het criterium Gebiedskarakteristiek sterk negatief. Het criterium Gebiedskarakteristiek is daarom niet onderscheidend. De waarden, vallend onder het criterium Gebiedskarakteristiek, die worden aangetast verschillen wel per locatiealternatief. Voor de locatiealternatieven 1A, 1B, 2A en 2B gaat het hoofdzakelijk om de door de provincie gewaardeerde openheid en de nivellering van het landschap door de ophoging. Voor de locaties 3 en 4 gaat het naast een negatief effect op de open ruimten, hoofdzakelijk om de lijn(verbinding) en de inlussing van het station. Dit zorgt voor een onrustig beeld in de omgeving. Het effect van de locatiealternatieven 3 en 4 heeft betrekking op een groter gebied dan alleen de stationslocaties.

Elementen en hun samenhang

Voor het criterium elementen en hun samenhang scoren de locaties 1A, 1B en 3 negatief en de locaties 2A, 2B en 4 sterk negatief. 1A en 1B zorgen voor een visuele verstoring van de rand van het Neerveldsche Blok en de daarbij horende opgaande beplanting. Locatie 3 zorgt eveneens voor een visuele verstoring, maar dan van de Niftrikse wetering (als onderdeel van het ensemble van gemaal Citters I, rivierdijk, wetering en Ruffelseweg) die door een open gebied stroomt. De locaties 2A en 2B zijn beide op de stroomrug gelegen. Dit betekent een fysieke aantasting van dit specifieke element. Locatie 4 zorgt ook

voor een fysieke aantasting, maar dan door ligging van het station op de (oude) dwarsdijk de Ekenseweg.

Historische stedenbouw

Alle locaties, behalve locaties 2B en 3, scoren op dit criterium beperkt negatief. Locatie 2B scoort negatief, doordat het locatiealternatief op minder dan 250 meter van een gemeentelijk monument ligt, zonder tussenliggend opgaand groen, en dus voor een visuele verstoring zorgt. Locatie 3 scoort negatief doordat de visuele verstoring (300 meter) betrekking heeft op een rijksmonument.

Voor de overige locaties geldt dat er ofwel geen rijks-/gemeentelijke monumenten in de buurt zijn gelegen (1A en 1B), de afstand meer dan 300 meter is (2A) of dat de beïnvloeding van nabijgelegen monumenten door de aanwezigheid van tussenliggend groen en bebouwing zeer beperkt is (4).

Historische geografie

Alle locatiealternatieven scoren op het criterium Historische geografie negatief. Alle locaties beïnvloeden de verkavelingsstructuur waarvan de landschappen een lage waardering (5/6) hebben gekregen.

Tabel 4.3 | *Samenvatting effectbeoordeling landschap en cultuurhistorie*

Beoordelingscriterium	**Beoordeling**					
	Locatie 1A	Locatie 1B	Locatie 2A	Locatie 2B	Locatie 3	Locatie 4
Beïnvloeding gebiedskarakteristiek	- -	- -	- -	- -	- -	- -
Beïnvloeding specifieke elementen en hun samenhang/context	-	-	- -	- -	-	- -
Beïnvloeding historische (steden)bouw	0/-	0/-	0/-	-	-	0/-
Beïnvloeding historische geografie	-	-	-	-	-	-

Over het geheel genomen, zit het onderscheid tussen de locaties op de criteria ‘elementen en hun samenhang’ en ‘historische stedenbouw’. Echter is er tussen de verschillende locaties een differentiatie te maken in de typen waarden die worden beïnvloed en/of aangetast en waar bij de ene locatie de inlussing ook zorgt voor meer impact dan bij de andere.

Bijlage 1: **Achtergronddocument**

Landschap en Cultuurhistorie

380/150 kV-hoogspanningsstation Wijchen

12 oktober 2026

Opsteller: RL & AB

Gecontroleerd door: MS

Inhoudsopgave

Inhoud

Inhoudsopgave 2
1. Inleiding 4
1.1 Aanleiding van het onderzoek 4
1.2 Te onderzoeken locatiealternatieven 4
1.3 Plangebied en studiegebied 6
1.4 Leeswijzer 6
2. Onderzoeksopzet 7
2.1 Doel van het onderzoek 7
2.2 Werkwijze 7
3. Gebiedsbeschrijving 11
4. Juridisch- en beleidskader algemeen 17
4.1 Europese landschapsconventie (2000) 17
4.2 Nationale Omgevingsvisie (NOVI) 17
4.3 Omgevingswet 18
4.4 Overzicht Rijksbeschermde vastgestelde waarden 22
5. Juridisch- en beleidskader 23
5.1 Provinciaal beleid 23
5.1.1 Gaaf Gelderland. Omgevingsvisie 2018 23
5.1.2 Beleidskader Erfgoed en Cultuur 25
5.1.3 Gelderlandse Omgevingsverordening 14-11-2025 26
5.1.4 Toepassing regels landschap en omgevingsverordening. Provincie Gelderland 30
5.1.5 Streekgids Land van Maas & Waal. Ruimtelijke kwaliteit & Landschap 31
5.1.6 Overzicht van provinciaal vastgestelde en erkende waarden 36
5.2 Gemeentelijk beleid, beleidskaart en omgevingsplannen 38
5.2.1 Omgevingsvisie Wijchen. Vastgesteld op 06-02-26 38
5.2.2 Structuurvisie Wijchen (2009) 40
5.2.3 Erfgoedverordening Wijchen 2023 42
5.2.4 Omgevingsplan gemeente Wijchen (2025) 43

5.2.5 Geconsolideerde versie Buitengebied en herziening 2014 (2015) 43
5.2.6 Parapluplan Cultuurhistorie Wijchen (2017) 44
5.2.7 Gebiedsraamwerk Buitengebied Batenburg, Niftrik, Hernen, Bergharen, Leur 47
5.2.8 Overzicht van gemeentelijk vastgestelde en erkende waarden 49
6. Conclusies en aanbevelingen 52
6.1 Conclusies 52
6.2 Aanbevelingen 55
Bronnenlijst 58

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

TenneT is voornemens een nieuw 380/150 kV-station (station Wijchen) te realiseren op een nader te bepalen locatie in de omgeving van de kern van Wijchen. Het hoogspanningsstation zal worden verbonden met de bestaande bovengrondse 380 kV-verbinding ten zuidwesten van Wijchen. Ook zal het nieuwe hoogspanningsstation via een ondergrondse 150 kV-kabel worden verbonden met het bestaande 150 kV-hoogspanningsstation in Oss.

Het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation is nodig omdat er veel meer stroom gebruikt wordt in het oosten van Noord-Brabant vanwege de energietransitie. Het 150 kV-hoogspanningsnet rondom Oss kan op dit moment geen extra stroom meer vervoeren. Daardoor is er netcongestie rondom Oss en Eindhoven. Door het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation kan een nieuwe verbinding worden gemaakt tussen het landelijke 380 kV-hoogspanningsnet bij Wijchen en het regionale 150 kV-hoogspanningsnet rondom Oss. Door deze extra verbinding kunnen meer bedrijven en huishoudens in het oosten van Noord-Brabant op het 150 kV-hoogspanningsnet aangesloten worden. Zij kunnen daardoor verder elektrificeren.

Netbeheerder TenneT heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) gevraagd een projectprocedure te starten waarmee een nieuw 380/150 kV-hoogspanningsstation mogelijk wordt gemaakt. Met de projectprocedure wordt bepaalt waar het nieuwe 380/150 kV-hoogspanningsstation uiteindelijk komt te staan. De definitieve locatie van het hoogspanningsstation zal worden vastgelegd in het projectbesluit.

In de locatiestudie zijn vier stationslocaties (inclusief inlussing op de bestaande 380 kV-hoogspanningsverbinding) onderzocht en beoordeeld op milieueffecten. Dit gebeurt voor alle relevante thema's die een relatie hebben met de mens en de fysieke leefomgeving. Een van de thema's waar in de locatiestudie aandacht aan wordt besteed is landschap en cultuurhistorie. Voorliggend bureauonderzoek levert de input voor de effectbeschrijving en -beoordeling van de voorgenomen ontwikkeling voor dit thema.

1.2 Te onderzoeken locatiealternatieven

Figuur 1.1 toont een kaart van de stationslocaties met daarbij de beoogde nieuwe verbinding op de bestaande hoogspanningsverbinding. De locaties liggen binnen de grenzen van de gemeente Wijchen, tussen de Maas en de snelweg A50. Op één van deze 26 ha grote locaties zal het nieuwe station Wijchen gebouwd worden.

Voor de realisatie van het 380/150 kV-hoogspanningsstation Wijchen worden binnen het plangebied vier alternatieve locaties onderzocht.

Locatie 1A en 1B betreffen locatiealternatieven in het Neerveldse Blok, gesitueerd tussen Batenburg en Hernen nabij de wegen Gordenaars en Neerveld.

Locatie 2A en 2B liggen ten zuiden hiervan, in het Schebbelaarsche Veld, in de lengterichting tussen de Maas en Hernen. Deze locatie grenst aan de Flerdeweg en Liendensestraat en wordt omgeven door de Meergraaf en aangrenzende bospercelen.

Locatie 3 bevindt zich verder zuidelijk in de (voorheen) Niftrikse polder, omsloten door de Maasdijk, Ruffelseweg, de A50 en het spoor.

Locatie 4 is gelegen aan de overzijde van het spoor, aan de uiterste rand van het projectgebied. Deze locatie is tevens omsloten door dit spoor, de A50 en de Maasdijk.

Figuur 1.1: Overzichtskaart locatiealternatieven

1.3 Plangebied en studiegebied

Het plangebied bestaat uit het geheel van de mogelijke locaties, inclusief de tracés voor de inlussing van de bestaande 380 kV-verbinding. Het studiegebied is het gebied waarbinnen mogelijke effecten worden onderzocht omdat hier effecten kunnen optreden. Het studiegebied is (aanzienlijk) groter dan het plangebied, omdat sommige effecten een grotere reikwijdte hebben dan het plangebied.

1.4 Leeswijzer

Na de inleidende woorden over het project en het studiegebied wordt in hoofdstuk 2 de onderzoeksopzet nader toegelicht en de werkwijze nader beschreven. In hoofdstuk 3 is de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap beschreven. Hieruit volgen per tijdsperiode een overzicht van alle landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Hoofdstuk 4 en 5 behandelen de beleidsanalyse. Als eerste is in hoofdstuk 4 het landelijk beleid uiteengezet. Hoofdstuk 5 zoomt vervolgens in op het provinciale en gemeentelijke beleid. Uit deze beleidsanalyse volgt de status van landschappelijke en cultuurhistorische waarden en hoe er met deze waarden om dient te worden gegaan. Tot slot komen de onderzoeksresultaten samen in hoofdstuk 6, waarin de conclusies worden besproken en een advies wordt gepresenteerd ten aanzien van omgang met landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

2. Onderzoeksopzet

2.1 Doel van het onderzoek

De huidige onderzoeksfase heeft als doel inzicht te verschaffen in de aanwezige en te verwachten landschappelijke en cultuurhistorische waarden en elementen in het plangebied. Het bevat een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis, een inventarisatie van de waarden en karakteristieken en analyseert het vigerende beleid hieromtrent.

Voorliggende inventarisatie betreft een eerste stap in het onderzoek naar de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Mogelijke knelpunten kunnen op deze wijze in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld worden gebracht en deze zijn waar mogelijk van invloed op de locatiekeuze van het hoogspanningsstation. In een later stadium, als een voorkeurslocatie is gekozen, kan deze inventarisatie input leveren voor de inpassing van het station.

Op basis van deze inventarisatie worden aanbevelingen gedaan over welke landschappelijke en cultuurhistorische waarden dienen te worden ontzien. Daarnaast worden adviezen gegeven over de omgang met landschappelijke waarden, bijvoorbeeld door het benutten van de aanwezige waarden bij de uitwerkingen van het ontwerp of bij de inpassing van het hoogspanningsstation.

2.2 Werkwijze

2.2.1 Algemeen

Het onderzoek heeft zich in de eerste plaats gericht op het inventariseren van de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden nabij de vier locatiealternatieven. Om landschappelijke en cultuurhistorische waarden in hun context te kunnen beschouwen zijn ook de waarden in de omgeving geïnventariseerd.

In het voorliggende onderzoek zijn de landschappelijke en cultuurhistorische waarden geordend aan de hand van hun status. Deze status bepaalt hoe er met een waarde dient te worden omgegaan en is daarom van belang.

Er is onderscheid gemaakt tussen vastgestelde waarden, erkende waarden en overige waarden.

Vastgestelde waarden

Vastgestelde waarden zijn waarden die, als te beschermen, via nationale en/of provinciale regelgeving en richtlijnen zijn opgenomen: rijksmonumenten, provinciale, gemeentelijke monumenten en beschermd stads- en dorpsgezichten.

Erkende waarden

Erkende waarden zijn niet (of nog niet) in regelgeving vastgelegd, maar wel beleidsmatig algemeen als zodanig erkend. Deze waarden komen voort uit gebiedsbeschrijvingen van provincies en gemeenten.

Overige waarden

Overige waarden zijn waarden die niet zijn erkend door de provincie of gemeente. Deze waarden zijn doorgaans door de provincie of de gemeente in gebiedsbeschrijvingen benoemd, maar niet op kaart aangeduid. Om een volledig overzicht te krijgen van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het onderzoeksgebied zijn deze waarden opgenomen. Deze waarden komen voort uit aanvullende bronnen, zoals historisch kaartmateriaal (zie overzicht bronnen in volgende paragrafen).

2.2.2 Inventarisatie landschap & cultuurhistorie

Om de effecten op de omgeving van de verschillende locatiealternatieven in beeld te brengen wordt een beoordeling opgesteld. Er zijn beoordelingscriteria opgesteld voor de onderdelen Landschap én Cultuurhistorie. De volgende paragrafen beschrijven het onderscheid tussen landschap en cultuurhistorie en welke waarden hieronder vallen.

Landschap

Het door aardkundige processen gevormde landschap is de achtergrond waarop het door de mens gecreëerde landschap is ontstaan. In Gelderland zijn hierdoor verschillende landschapstypen ontstaan met onderscheidende karakteristieken. Het gaat om de herkenbare en onderscheidende karakteristieken, zoals ontginningsstructuur van dijken, verkavelingspatronen, hoogteligging en reliëf, openheid en geslotenheid, landgebruik, etc.

De verschillende vormen van landschap worden hiertoe onderverdeeld in:

- **Gebiedskarakteristiek (vlakken)**: Hieronder vallen de landschapstypen en worden de karakteristieken beschreven die het landschap onderscheiden.
- **Specifieke elementen en hun samenhang/context (lijnen):** Hieronder vallen infrastructurele lijnen, ontginningsstructuur van dijken, rivieren en weteringen, maar soms ook belangrijke groenstructuren zoals lanen.
- **Specifieke elementen en hun samenhang/context (punten):** Hieronder vallen elementen in het landschap, zoals wielen en eendenkooien.

Tabel 2.1: Geïnventariseerde landschappelijke elementen

Vlakken	
Categorie	Type
Landschapstypen	Oeverwallen en komgronden
Lijnen	
Ontginningsstructuur	Dijkenpatroon, verkavelingspatroon, bewoningsstructuur
Infrastructuur	Wegen, spoorlijnen
Waterstaat	Slotenpatroon, weteringen
Groen	Lanen, boomgaarden, bosschages
Punten	
Landschapselementen	Wielen, eendenkooien

Cultuurhistorie

Cultuurhistorie is opgedeeld onder de thema's Historische geografie, Historische Stedenbouw en Natuurlijk erfgoed.

Historische Geografie

Historische geografie is het resultaat van de wisselwerking tussen mens en omgeving. Geologische processen hebben omstandigheden gecreëerd waar door de mens cultuurlandschappen zijn ontstaan. Binnen dit onderdeel zijn de elementen die behoren tot de historische geografie beschreven. Dit zijn cultuurhistorische gebieden zoals landgoederen of polders.

Historische Stedenbouw

Historische stedenbouw bevat de relevante identiteitsbepalende gebouwde elementen. De inventarisatie hiervan omvat beschermde stads- en dorpsgezichten, Rijksmonumenten, provinciale- en gemeentelijke monumenten en waardevolle bouwkundige objecten (molens, boerderijen, sluizen, etc.) en ensembles (erven, dorpen, linten, landgoederen, etc.).

Natuurlijk Erfgoed

Natuurlijk erfgoed omvat historisch groen zoals bossen, houtwallen, bomen en struiken die op de historische kaart van 1850 staan aangegeven. Deze vegetatie is vaak inheems en autochtoon, typisch voor het gebied waarin ze voorkomen. Autochtoon plantmateriaal verwijst naar soorten die hier na de laatste IJstijd zijn ontstaan, terwijl inheemse planten uniek zijn voor specifieke gebieden. Slechts ongeveer 3% van het totale inheemse en autochtone plantmateriaal en landschapselementen blijft in

Nederland bewaard (Maes, 2016). Daarom is het essentieel om het resterende natuurlijk erfgoed te beschermen en behouden bij toekomstige ontwikkelingen.

Bovenstaande thema's kunnen verder worden onderverdeeld in categorieën en bijbehorende typen cultuurhistorische elementen. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de in dit bureauonderzoek gehanteerde categorieën.

Tabel 2.2: Geïnventariseerde thema's cultuurhistorie

Thema Historische Geografie	
Categorie	Type
	Beschermd stadsgezicht, historische verkaveling, landgoederen
	Liniedijk, inundatieveld, vesting
Thema Historische Stedenbouw	
	Boerderij/woonhuis, molens, gemalen, sluizen
	Fort, kastelen
	Rijksmonument
Thema Natuurlijk Erfgoed	
	Monumentale bomen
	Dijk- en laanbeplanting
	Historisch bos

Om te bepalen welke elementen in het landschap aanwezig zijn is gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal en cultuurhistorisch-landschappelijke waardenkaarten en ruimtelijke kwaliteitskaarten van de provincie en gemeente. Daarnaast is gebruikgemaakt van onderstaande bronnen:

- Provinciale cultuurhistorische Waardenkaarten (CHW);
- Gemeentelijke cultuurhistorische kaarten (indien beschikbaar);
- Ruimtelijke Plannen (bestemmings- en beleidsplannen per gemeente/provincie of landelijk) (Ruimtelijkeplannen.nl);
- Topografie en luchtfoto (Esri);
- Overige beschikbare kaartlagen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
    - Historisch kaartmateriaal (Esri en Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed);
    - Kadastrale Minuutplannen 1832;
    - Topografisch Militaire Kaart 1850;
    - Opeenvolgende Topografische Kaarten 1900 t/m 1995;

3. Gebiedsbeschrijving

Ontstaansgeschiedenis

Pleistoceen

Gedurende het Pleistoceen, een periode die miljoenen jaren geleden begon en eindigde ongeveer 10.000 jaar geleden, hebben de grote rivieren, voornamelijk de voorlopers van de Rijn, een dik pakket afzettingen gedeponeerd in Midden-Nederland. Deze afzettingen bestaan uit zand- en grindlagen. Het landijs, dat grote delen van Nederland bedekte tijdens het Saalien (de voorlaatste ijstijd), drukte deze afzettingen op tot opvallende reliëfs zoals stuwwallen in Nijmegen en de Veluwe. De Betuwse stuwwal, een ander prominent geomorfologisch kenmerk, verdween grotendeels na deze periode.

Tijdens perioden van geringe vegetatie vormden zich hoge rivierduinen of donken, die nog steeds zichtbaar zijn in het landschap. Een goed voorbeeld hiervan zijn de rivierduinen bij Bergharen, die als een gordel in het landschap liggen.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Stuwwal van Nijmegen
- Zand- en grindlagen
- Rivierduinen en donken

Holoceen

Het Holoceen begon ongeveer 10.000 jaar geleden en markeert een periode met een opwarming van het klimaat. De rivieren ontwikkelden een meanderend systeem met stroomruggen en kommen. Fossiele stroomruggen, zoals het 'Wijchense Maasje', dat van Wijchen via Hernen (nu te herkennen als de gekanaliseerde Meergraaf), Horssen en Altforst naar het westen loopt en ongeveer 4000 jaar geleden in onbruik raakte, zijn belangrijke kenmerken uit deze periode.

In deze periode werden de grote verschillen tussen de afvoer van water in het voorjaar en vrijwel geen afvoer in de late zomer en herfst kleiner. Het aangevoerde sediment werd steeds fijner en de snel stijgende zeespiegel voorkwam dat de rivieren zich konden insnijden. Hierdoor ontstond het meanderende riviersysteem. Bij overstromingen werden dicht bij de bedding van de rivier de grofste deeltjes, zoals zand en grind, afgezet. Verder van de bedding nam de stroomsnelheid van het water af en bezonken de fijnste deeltjes, zoals klei en leem.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Meanderende riviersystemen
- Oeverwallen (zand en grind) en komgronden (klei en leem)

Eerste bewoning en Romeinse Tijd

De oudste menselijke sporen in het gebied tussen de Rivierduinen van Wijchen tot Woerd zijn gevonden op rivierduinen zoals ten oosten van Dreumel. Deze donken waren geschikte vestigingsplaatsen vanwege hun hoogte en droogte. In de late steentijd deed de landbouw zijn intrede, waarbij mensen van de Hazendonk cultuur zich vanaf circa 4000 v.Chr. vestigden, onder andere bij Wijchen. De meeste vindplaatsen uit deze tijd en de daaropvolgende bronstijd bevinden zich in het oostelijke deel van het gebied, op de donken van de stroomrug van de Wijchense Maas en op de oeverwallen van Waal en Maas.

Aan het einde van de ijzertijd en een deel van de Romeinse tijd was het gebied relatief dichtbevolkt. Tijdens de Romeinse tijd liep de versterkte noordgrens (Limes) van het Romeinse rijk door het rivierengebied. Dit gebied speelde een belangrijke rol in de voedselvoorziening voor de diverse forten langs de Limes. Hier en daar stonden grote boerenbedrijven die lijken op Romeinse villae uit zuidelijke streken. In het eind van de 3e eeuw nam de bewoning sterk af, mogelijk door grotere overstromingsactiviteit van de rivieren. Echter, het gebied raakte nooit helemaal onbewoond; continuïteit van bewoning wordt gesuggereerd door het feit dat woonplaatsen zich in latere tijd op dezelfde locaties bevinden als in de Romeinse tijd.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Archeologische vondsten op rivierduinen en donken, zoals van Romeinse infrastructuur en forten

Middeleeuwen en nieuwe tijd

Het huidige landschap heeft zijn wortels in de vroege middeleeuwen, met name de Karolingische tijd (8ste – 9de eeuw). Vrijwel alle dorpen in het gebied zijn in deze periode ontstaan of verder tot ontwikkeling gekomen. De mens koos de hogere oeverwallen en donken als vestigingsplaats. Op de oeverwal van de Maas ontwikkelden zich dorpen zoals Alphen, Maasbommel, Appeltern, Batenburg, Niftrik en Balgoy. Op oudere oeverwallen (donken) konden dorpen zoals Wijchen, Bergharen, Horssen, Puiflijk en Woerd ontstaan. Hernen en Altforst liggen op de rivierduinen op de oude stroomrug van het Wijchense Maasje.

Op plaatsen waar de oeverwal vrij smal was, ontstonden kenmerkende gestrekte dorpen waarbij huizen en boerderijen oorspronkelijk aan twee of drie evenwijdige wegen stonden. Op bredere stroomruggen liggen ronde dorpen zoals Wijchen, Bergharen en Puiflijk.

Bij de ontginning van de oeverwallen werd eerst bos gekapt en kavelsloten aangebracht. Sloten en greppels voerden overtollig water af naar de rivieren en komgebieden. De

oeverwallen ontwikkelden zich tot afwisselende landschappen met boomgaarden, gras- en bouwlanden, buurtschappen en dorpen. De landschappen zijn hierdoor half-open landschappen en hebben meestal een onregelmatige, blokvormige verkaveling.

Al tijdens de Middeleeuwen waren de oevers van de Maas strategische plekken voor het bouwen van kastelen, zoals kasteel Batenburg. De heer van Baten verplichtte boeren uit de omgeving om graan te verwerken in een voorloper van de Standerdmolen bij Batenburg. Deze molen wordt in de 18e eeuw vervangen voor de Standerdmolen.

Eendenkooien, kenmerkende onderdelen van het rivierengebied, ontstonden in de middeleeuwen. Ze zijn een vorm van lokjacht waarbij de kooiker, samen met een kooikerhond en tamme eenden, wilde eenden naar de vangpijpen lokt en vangt. Een eendenkooi bestaat uit een plas water met bos eromheen en vier tot zes vangpijpen rondom de kooiplas.

Vanaf de late Middeleeuwen werden lager gelegen komgronden planmatig in gebruik genomen als weide en hooiland. Er werden dijken, dwarsdijken, weteringen en sloten aangelegd, en het natte landschap werd rationeel verkaveld. Langs de rechte wegen werd wegbeplanting aangebracht. Uiteindelijk werden ook boerderijen in de lagergelegen komgronden aangelegd. Natte gebieden en oude rivierarmen werden niet in gebruik genomen voor de landbouw, maar bleven natuurgebieden.

In tegenstelling tot de oeverwallen zijn de komgronden open landschappen. De vruchtbare kleigronden langs de rivier waren geschikt als weidegrond door hun vruchtbaarheid als gevolg van de jaarlijkse overstromingen.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Oeverwallen afwisselend landgebruik met een half open structuur, onregelmatige verkaveling
- Komgronden, planmatig rationeel verkaveld, weide en open landschappen
- Standerdmolen Batenburg
- Dorpsstructuren op oeverwallen en donken
- Historische agrarische percelen zoals kromme akkers
- Eendenkooien

Waterhuishouding

De waterhuishouding speelde een cruciale rol in de ontwikkeling van het landschap. Dijkringen werden aangelegd vanaf de 13de eeuw, met onderhoudsverplichtingen voor bewoners. Om wateroverlast tegen te gaan, werden weteringen aangelegd, zoals de Nieuwe Wetering en de Niftrikse Wetering. Gemalen pompen overtollig water uit de weteringen, zoals het gemaal Citters bij Appeltern. Overstromingen en dijkdoorbraken hebben historische sporen achtergelaten in het landschap, zoals de wielen die getuigen

van dijkdoorbraken. De afwateringsproblematiek heeft de geschiedenis van het gebied bepaald, met uitdagingen zoals het lozen van binnenwater en bescherming tegen rivierwater bij hoge waterafvoeren.

In de uiterwaarden heeft kleiwinning plaatsgevonden en stonden steenfabrieken. Sinds enkele decennia worden de uiterwaarden voornamelijk voor natuurontwikkelingsprojecten gebruikt. Daarnaast worden in het kader van het rijksprogramma Ruimte voor de Rivier diverse verruimingswerkzaamheden uitgevoerd.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Dijkringen en weteringen, sloten
- Gemalen en sluizen
- Doorbraakkolken

Recente ontwikkelingen

Moderne infrastructuur zoals snelwegen (A50, A73) en spoorlijnen hebben het gebied ontsloten. Over de Maas bij Ravenstein werd een spoorbrug aangelegd (Edith spoorbrug). De brug heeft een belangrijke rol gespeeld tijdens de Tweede Wereldoorlog. Natuurontwikkelingsprojecten en het rijksprogramma Ruimte voor de Rivier hebben het landschap opnieuw vormgegeven. Windenergie en hoogspanningsleidingen zijn recente toevoegingen aan het landschap.

Wijchen, de grootste nederzetting van de regio met ongeveer 41.000 inwoners, is een satellietdorp van Nijmegen en ligt op een rivierduin. Het dorp werd na 1880 aangesloten op het spoor, wat een flinke impuls voor de economie betekende.

Langs de Veldweg verschenen arbeiderswoningen en villa's langs de Herenstraat. Na 1945 zette de groei door, mede ingegeven door de succesvolle industrialisatie en de aanleg van wegen zoals de A73.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Snelwegen (A50 en A73)
- Edith spoorbrug bij Ravenstein
- Natuurontwikkelingsprojecten langs de Maas

Defensie

Tijdens de Romeinse tijd was het rivierengebied een belangrijk defensiegebied met forten langs de versterkte noordgrens (Limes). In latere periodes werden kastelen en vestingwerken gebouwd op strategische locaties langs de rivieren. Een goed voorbeeld hiervan is Kasteel Batenburg. Het hoog middeleeuwse kasteel werd oorspronkelijk gebouwd als een versterkte burcht, bedoeld om het gebied te beschermen tegen invallen en om toezicht te houden op de belangrijke handelsroutes in de regio. De ruïne van kasteel Batenburg is een van de weinige overblijfselen van middeleeuwse kastelen in het gebied en biedt een beeld van het verleden.

Bij Hernen ligt kasteel Hernen. Dit is een goed bewaard laat middeleeuws kasteel gelegen in het dorp Hernen.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden uit deze tijd:

- Romeinse forten en infrastructuur
- Kastelen Batenburg en Kasteel huis te Hernen

Gebiedskenmerken

In het studiegebied ontwikkelden twee landschapstypen. Dit zijn de oeverwallen en komgronden, welke elk hun eigen onderscheidende landschappelijke kenmerken hebben.

<u>Oeverwallen</u>

Oeverwallen zijn hoger gelegen gebieden langs de Maas, gevormd door sedimentatie van grovere materialen zoals lichte klei en zavel. De oeverwallen zijn als eerste ontgonnen, waardoor de oudste bebouwing hier ligt. Op strategische locaties langs de Maas werden kastelen gebouwd (Kasteel Batenburg en Huis te Hernen). Deze gebieden hebben een afwisselend beeld van open akkerland en boomgaarden, gecombineerd met kleinschalige beboste structuren door dorpen en historische bouwwerken. Bewoning is geconcentreerd in gestrekte, ronde, en lineaire dorpen zoals Wijchen. De verkavelingsstructuur is onregelmatig en blokvormig, met historische 'kromme akkers'. Waterstructuren omvatten rivierdijken, sloten en greppels.

Kenmerken per landschapstype:

- Archeologische vindplaatsen
- Historische bebouwing zoals Kastelen Batenburg en Huis te Hernen en Standerdmolen Batenburg
- Halfopen landschap met bosjes, akkerlanden en boomgaarden
- Onregelmatige verkaveling
- Rivierdijken

<u>Komgronden</u>

Komgronden zijn laaggelegen terreinen achter de oeverwallen, gevormd door sedimentatie van fijnere materialen zoals zware klei. Vanaf de late middeleeuwen werden de komgronden planmatig ontgonnen. In de komgronden liggen restanten van oude Maasarmen met natte natuurgebieden. Deze open gebieden worden voornamelijk gebruikt als weide- en hooiland, met enkele grienden en eendenkooien die zorgen voor enige geslotenheid. Bewoning is minder intensief en vaak verplaatst tijdens ruilverkavelingen. De verkavelingsstructuur is rationeel en blokvormig, aangepast aan moderne eisen. Waterstructuren omvatten weteringen zoals de Niftrikse Wetering en de Nieuwe Wetering, die het water via uitwateringssluizen bij Appeltern afvoeren naar de Maas.

Kenmerken per landschapstype:

- Laaggelegen komgronden, zware klei
- Dijken en dwarsdijken
- Boerderijen
- Relatief weinig bebouwing
- Rationeel verkaveld
- Open graslanden en hooiland
- Restanten van oude Maasarm met natte natuurgebieden
- Kavelsloten, weteringen en afwateringssluizen.

4. Juridisch- en beleidskader algemeen

Er zijn verschillende wetten die een rol spelen bij de totstandkoming van het huidige beleid omtrent landschap. Van belang zijn het Europese landschapsconventie van 2000, de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en de Omgevingswet in 2024. Dit wordt hieronder belicht. Het provinciaal en gemeentelijk beleid is in het volgende hoofdstuk toegelicht.

4.1 Europese landschapsconventie (2000)

De Europese landschapsconventie (ook bekend als Verdrag van Florence) heeft als doel het bevorderen van de bescherming, het beheer en de inrichting van landschappen en het organiseren van Europese samenwerking op dat gebied. Nederland heeft de conventie in 2005 geratificeerd. Nederland heeft zich hiermee verplicht om in wetgeving de betekenis van landschappen te erkennen, landschapsbeleid te formuleren en te implementeren, procedures in te stellen voor inspraak en landschap te integreren in beleid dat gevolgen heeft voor het landschap. De Europese Landschapsconventie (ELC) werkt onder meer door in de NOVI.

4.2 Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

De NOVI is op 11 september 2020 vastgesteld. De NOVI vervangt de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012), waaronder de Structuurvisie Buisleidingen (2012) die ten grondslag ligt aan dit project. In de NOVI geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomstige ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Het doel van de NOVI is om kansen voor de kwaliteit van onze leefomgeving te verbeteren. Kansen om sociale samenhang, gezondheid en economisch herstel te bevorderen en kansen om schone, veilige en duurzame technieken, die bijdragen aan de beoogde transitie naar een circulaire samenleving – stevig te verankeren in onze manier van leven en werken.

Er zijn 21 nationale belangen in de fysieke leefomgeving beschreven. Deze nationale belangen komen samen in vier prioriteiten: ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, een duurzaam en (circulair) economisch groeipotentieel, sterke en gezonde steden en regio's, toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. Bij de afweging van de belangen staat een evenwichtig gebruik van de fysieke leefomgeving centraal voor zowel de boven- als de ondergrond. Ten behoeve van die afweging gebruikt de NOVI drie afwegingsprincipes:

- Slimme combinaties maken waar dat mogelijk is;
- De kenmerken van het gebied centraal stellen;
- Niet uitstellen of doorschuiven.

Een van de 21 nationale belangen is het behouden en versterken van landschappelijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang.

4.3 Omgevingswet

Met ingang van 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. In deze wet zijn meerdere wetten, regelingen en internationale verdragen gebundeld met betrekking tot het ruimtelijk beleid en de leefomgeving. Voor het onderhavige thema landschap is hierbij onder andere de Wet Ruimtelijke Ordening van belang.

Landschap

De Omgevingswet stelt 'een goede omgevingskwaliteit' centraal, wat impliceert dat aspecten zoals landschapskwaliteit meegenomen moeten worden bij het toedelen van functies aan locaties. De rijksoverheid stelt beperkte instructieregels op voor landschappelijke kwaliteit, wat betekent dat provincies en gemeenten veel ruimte hebben om hun eigen specifieke landschapsbeleid en regels te ontwikkelen. De minister van Natuur en Stikstof heeft de bevoegdheid om onder andere Nationale Parken en Bijzondere Provinciale Landschappen aan te wijzen. Er liggen geen Nationale Parken of Bijzonder Provinciale Landschappen in het onderzoeksgebied.

Provincies en gemeenten zijn verplicht het belang van landschapskwaliteit in hun beleid en omgevingsplannen te verankeren. Dit gebeurt middels omgevingsvisies en omgevingsplannen. Hoofdstuk 4 beschrijft het beleid van de provincie en gemeenten.

Cultureel erfgoed

Voor de invoering van de omgevingswet was het rijksbeleid voor het cultureel erfgoed vastgelegd in de Erfgoedwet (2016) en de Monumentenwet (1988). Sinds de invoering van de Omgevingswet is de omgang met cultuurhistorie in de fysieke leefomgeving onderdeel van de Omgevingswet. Op hoofdlijnen zijn er regels gesteld over activiteiten die cultureel erfgoed betreffen en die gevolgen hebben of kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving:

Artikel 4.28. (rijksregels cultureel erfgoed)

1. De in artikel 4.3 bedoelde regels over activiteiten die cultureel erfgoed betreffen, worden gesteld met het oog op het behoud van cultureel erfgoed.
2. De regels strekken er in ieder geval toe dat beschadiging of vernieling van cultureel erfgoed wordt voorkomen, en dat het, voor zover het gaat om monumenten, in stand wordt gehouden.

Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet verandert een aantal regels rond cultureel erfgoed en werelderfgoed. Onder de Omgevingswet zijn in principe gemeenten bevoegd gezag voor vergunningverlening voor de rijksmonumentenactiviteit bij zogeheten meervoudige aanvragen.

Gemeenten en provincies zijn verplicht de belangen van cultuurhistorie in hun beleid en omgevingsplannen te verankeren. De Omgevingswet onderscheidt cultureel erfgoed op

drie niveaus, te weten Rijksmonumenten, provinciale monumenten, gemeentelijke monumenten en daarnaast niet beschermde cultureel erfgoed. Hieronder is beschreven hoe rijksmonumenten zijn beschermd. Provincies en gemeenten beschermen cultureel erfgoed middels een erfgoedverordeningen. Dit is beschreven in hoofdstuk 4.

Rijksmonumenten

In de omgevingswet zijn regels opgenomen voor de bescherming van rijksmonumenten:

Artikel 5.22. (artikel 5.18 beoordelingsregels aanvraag rijksmonumentenactiviteit)

Voor een rijksmonumentenactiviteit worden de regels, bedoeld in artikel 5.18, gesteld met het oog op het behoud van cultureel erfgoed en in dat kader tot:

a) het voorkomen van ontsiering, beschadiging, sloop of verplaatsing van monumenten en archeologische monumenten,
b) het bevorderen van het gebruik van monumenten, zo nodig door wijziging van die monumenten, rekening houdend met de monumentale waarden,
c) het conserveren en in stand houden van archeologische monumenten, bij voorkeur in situ.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed documenteert de rijksmonumenten in het monumentenregister. Er is onderscheid gemaakt tussen rijksmonumentale gebieden (landgoederen en parken) en rijksmonumentale punten (monumenten). In het zoekgebied liggen geen rijksmonumenten. De meeste rijksmonumenten liggen in bebouwd gebied en zullen niet door deze ontwikkeling worden beïnvloed. Er ligt één rijksmonumentaal object in het zoekgebied, te weten:

- Gemaal van Citters I

  Het gemaal van Citters I bevindt zich bij de aansluiting van de Ruffelseweg en de Maasdijk. Het dateert uit 1926, en vormt de verbinding tussen de Maas en de Niftrikse Wetering. Het gemaal bestaat uit een in het dijklichaam opgenomen onderbouw en een boven de dijk uitstekende bovenbouw. De hoogte die daaruit volgt maakt het een herkenbaar punt in het landschap van het plangebied. Het gemaal heeft in het rijksmonumentenregister een erkende architectonische en stedenbouwkundige waarde.

- Standerdmolen Batenburg

  Net ten oosten van Batenburg staat de Standerdmolen Batenburg in een bocht van de Maasdijk. De molen stamt uit 1556, en is in 1959-1960 gerestaureerd. De molen is duidelijk herkenbaar in het landschap, en vormt daarmee ook een landschappelijk baken (Streekgids land van Maas en Waal). De molen heeft een biotoop van 400m waarbinnen geen wind belemmerende ontwikkelingen mogen plaatsvinden. De molen valt tevens binnen het beschermde stads-/dorpsgezicht van Batenburg.

- Kasteel Batenburg

In het noorden van Batenburg bevindt zich de ruïne van het motte kasteel Batenburg. Dit kasteel is gebouwd vóór 1080 en is in 1794 verwoest. Het kasteel is grotendeels tot maaiveld ontmanteld. Van één toren staat nog een hoge muur overeind. Het kasteel is grotendeels omgeven door hoge bomen, dan wel direct er om heen, dan wel in de nabijheid. Het kasteel is moeilijk waar te nemen vanuit de verdere omgeving.

- Kasteel Huis te Hernen

Kasteel Huis te Hernen bevindt zich aan de westzijde van Hernen. Dit kasteel stamt vermoedelijk uit de 14de eeuw, is (deels) vernieuwd in de 18e eeuw en in 1942-'57 gerenoveerd. Het kasteel bevat woonvleugels, is grotendeels omgracht en heeft naast een donjon meerdere torens. Hoewel het kasteel nog grotendeels intact en hoog opgaand is, is het omgeven door hoge bomen. Het kasteel is daardoor, in tegenstelling tot de nabijgelegen kerk, moeilijk waar te nemen vanuit de verdere omgeving.

- Edith Spoorbrug

De Edithbrug is een spoorbrug over de Maas tussen Ravenstein en Niftrik, onderdeel van de spoorlijn tussen 's-Hertogenbosch en Nijmegen. De brug, ontworpen door ingenieur Alexander Brogden en ir. Johan van Hasselt, werd oorspronkelijk in 1872 gebouwd als een vakwerkligger. De huidige enkelsporige brug, die uit vier opeenvolgende boogbruggen bestaat, dateert uit 1946. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de brug meerdere keren opgeblazen. Herstelwerkzaamheden door Britse troepen zorgden ervoor dat de brug weer bruikbaar was in februari 1945, waarna ze in 1948 definitief werd hersteld. De Edithbrug draagt een belangrijke cultuurhistorische waarde vanwege haar symboliek van veerkracht en technische innovatie, alsook haar verbinding met vergelijkbare in de oorlog beschadigde infrastructuur, zoals de brug over de Linge bij Geldermalsen.

- H. Damianuskerk

De H. Damianuskerk is een Rooms Katholieke kerk in Niftrik. De kerk dateert uit eind 19e eeuw, maar is tijdens de Tweede Wereldoorlog verwoest. Na de oorlog werd de kerk opnieuw opgebouwd.

Beschermd stads- en dorpsgezichten

Beschermde stads- en dorpsgezichten zijn gebieden in of bij een stad met een bijzonder cultuurhistorisch karakter. Bescherming van deze gebieden is erop gericht om de lokale cultuurhistorische identiteit te behouden. Het Rijk wijst beschermde stads- en dorpsgezichten aan. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en naleving ervan middels omgevingsplannen. In redengevende omschrijvingen wordt aangegeven

wat de waarden van de beschermde stads- en dorpsgezichten zijn. Het volgende beschermde stads- en dorpsgezicht ligt gedeeltelijk in het plangebied:

- Beschermd stads-/dorpsgezicht Batenburg

Batenburg is één van de oudste stadjes van Gelderland gelegen op de noordelijke oever van de Maas. Batenburg heeft een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de streek. De burcht (ruïne) van Batenburg vormt de kiem waaruit de stad is ontstaan.

De redengevende beschrijving verklaart de landelijke eenvoud van de bebouwing, de stedenbouwkundige aanleg, de standerdmolen, het onbebouwde kasteelterrein en de ongeschonden relatie tussen het kasteelterrein en de stad als van waarde. Om dit ensemble te beschermen is het terrein tussen de Molendijk, Hoefweg en Bredeweg is in de bescherming opgenomen.

Er wordt in de redengevende beschrijving niks beschreven over de relatie tussen Batenburg en het omliggende landschap.

Het dorp Batenburg heeft een beschermd dorpsgezicht volgens het bestemmingsplan stedelijk gebied Wijchen. Dit betekent dat het oppervlak hiervoor aangewezen bestemd is voor het behoud, beheer en versterking van de cultuurhistorische waarden.

Dit wordt geconcretiseerd in enkele eisen, welke de burgermeester en wethouders kunnen stellen aan de situering, kapvormen en bebouwing ten behoeve van:

a. De instandhouding en herstel van het stedenbouwkundig beeld;
b. De landschappelijke kwaliteiten in de omgeving van de bebouwing;
c. De cultuurhistorische en ruimtelijke waarden.

Met betrekking tot de ontwikkeling van het hoogspanningsstation heeft dit enkele mogelijke gevolgen. De ontwikkeling van een hoogspanningsstation kan invloed hebben op het stedenbouwkundig beeld en de landschappelijke kwaliteiten van de omgeving, bijvoorbeeld door zichtlijnen van- en naar het beschermde dorpsgezicht te onderbreken. Ook contrasteert de industriële aard van een hoogspanningsstation sterk met dat van het dorp. Hiermee kan de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit van het beschermde dorpsgezicht afnemen.

- Beschermd stads- en dorpsgezicht Ravenstein

Buiten het onderzoeksgebied, op ruim 1 kilometer afstand, ligt het beschermd stads- en dorpsgezicht Ravenstein. Door de openheid van het landschap liggen locatiealternatief 3 en 4 in het zicht van het beschermd stads- en dorpsgezicht. Het aanwijzingsbesluit beschrijft het kasteel, en de structuur van de nederzetting, grotendeels bewaard is gebleven en daarmee als ‘’vestingplaatsje in zijn totaliteit een beeld oplevert dat van algemeen belang is vanwege en karakter en schoonheid ervan’’. De aanleg van een hoogspanningsstation op meer dan 1 kilometer afstand doet geen afbreuk aan deze waarden.

4.4 Overzicht Rijksbeschermde vastgestelde waarden

Op basis van voorgaande beleidsinventarisatie kan een overzicht gemaakt worden met waarden die het Rijk heeft vastgesteld. Onderstaande overzicht bevat waarden die binnen de locatiealternatieven liggen en waarden die in de directe omgeving liggen.

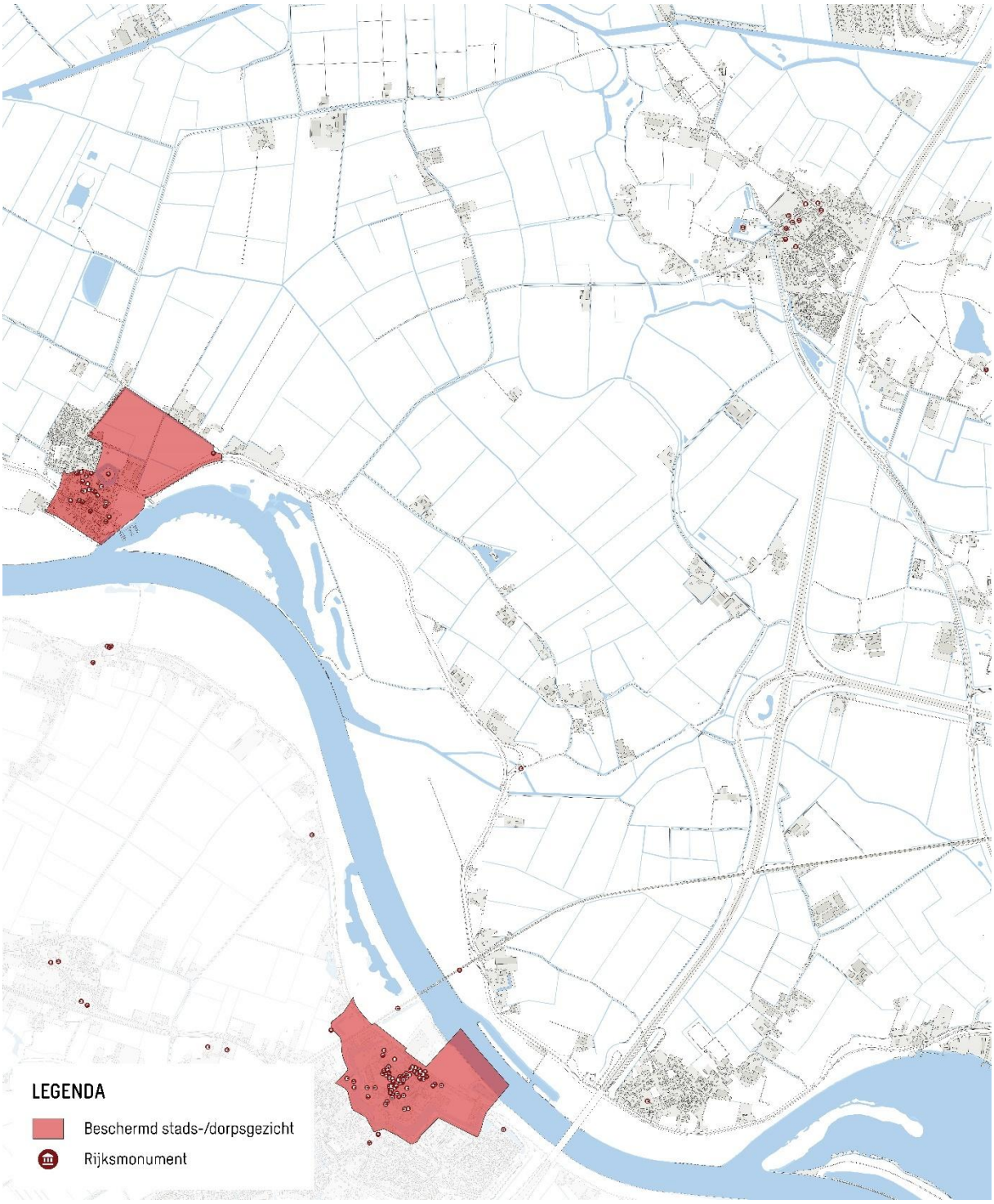

Figuur 4.1: Overzicht Rijksbeschermde waarden in het onderzoeksgebied.

5. Juridisch- en beleidskader

5.1 Provinciaal beleid

Het omgevingsbeleid van de provincie Gelderland bestaat uit twee instrumenten welke hun grondslag vinden in het stelsel van de Omgevingswet: de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Deze paragraaf gaat in op de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en uitwerking van het ruimtelijk beleid in een streekgids. De volgende paragraaf behandelt het gemeentelijke beleid.

5.1.1 Gaaf Gelderland. Omgevingsvisie 2018

De omgevingsvisie Gaaf Gelderland is vastgesteld op 19 december 2018. Op dit moment werkt de provincie Gelderland aan het vernieuwen van de omgevingsvisie. Eind 2025 hebben bijeenkomsten plaatsgevonden voor inwoners en partners. In 2026 verwerkt de provincie de resultaten hiervan een vernieuwde omgevingsvisie. In dit achtergronddocument zijn we uitgegaan van de vigerende omgevingsvisie.

Landschap

Wat de provincie als van waarde ziet voor landschap

De provincie Gelderland waardeert haar gevarieerde landschap, gevormd door sterke natuurkrachten zoals ijs, wind, zand en water, evenals door menselijke ingrepen zoals bossen, coulissenlandschap en rivierenbeheer.

De provincie biedt een variatie aan Gelderse streken met unieke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten: het coulisselandschap in de Achterhoek, de Veluwe met haar bossen, heidevelden en zandverstuivingen, **het rivierenlandschap met dijken, oeverwallen, stuwwallen en uiterwaarden**, karakteristieke dorpen en de stedelijke Regio Arnhem-Nijmegen.

Doelen en ambities voor landschap

De provincie spant zich in voor een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden en behoud en versterking van de kwaliteit van het landschap. Het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO) worden beschermd tegen aantasting van de kern-kwaliteiten: dat zijn de natuurwaarden, de potentiële waarden en de omgevingscondities. Het GNN is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang. Het uitgangspunt is dat in het GNN geen nieuwe initiatieven plaatsvinden, behalve ontwikkelingen van een groot algemeen of provinciaal belang of waarvoor geen alternatieven bestaan.

In de GO is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met een (substantiële) versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden. De

ecologische verbindingszones maken deel uit van de GO, evenals de weidevogelgebieden en de rustgebieden voor winter- ganzen. De provincie treft maatregelen vanwege de bescherming, de instandhouding of het herstel van biotopen, leefgebieden, een gunstige staat van instandhouding en het Natuurnetwerk Nederland.

Verder richt het beleid zich op behoud van de basiskwaliteit van landschappen in Gelderland. Voor de landschappen van bovenregionale waarde geldt een beschermingsregime met kernkwaliteiten en met een juridisch vangnet in de verordening, zodat de provincie in gesprek kan komen indien het provinciaal belang in het geding raakt.

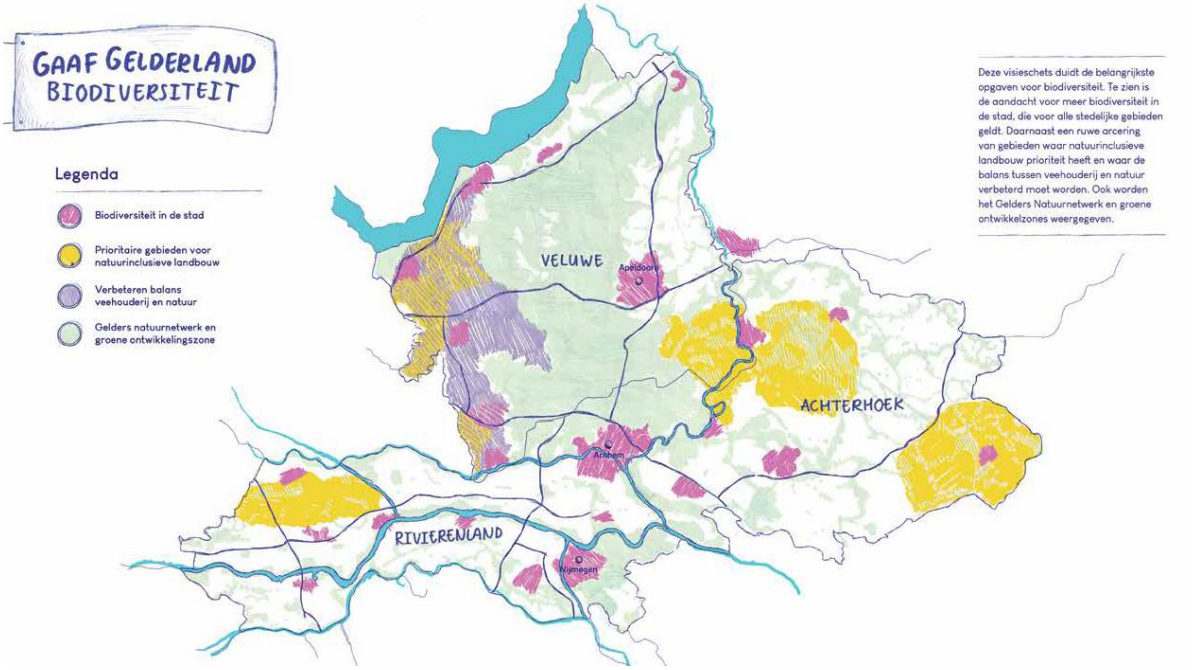

Figuur 5.1: Visieschets Biodiversiteit uit de omgevingsvisie

Cultuurhistorie

<u>Wat de provincie als van waarde ziet voor cultuurhistorie</u>
Gelderland kent een rijke cultuurhistorische waarde, van prehistorische jagerskampen tot Germaanse stammen en latere bewoners die het landschap hebben vormgegeven. De provincie waardeert haar strategische ligging en de historische ontwikkeling van dorpen en steden zoals de Hanzesteden, Nijmegen en Arnhem.

<u>Doelen en ambities voor cultuurhistorie</u>
De provincie heeft als doel om de rijke cultuurhistorie te behouden en te versterken. Dit omvat het ondersteunen van kunst, cultuur en sport, waarbij de instelling ArtEZ hogeschool voor de kunsten een belangrijke rol speelt.

Het beleid ten aanzien van landschap en cultuurhistorie werkt de provincie verder uit in de omgevingsverordening.

5.1.2 Beleidskader Erfgoed en Cultuur

In het beleidskader geeft de provincie Gelderland haar strategische beleid voor Erfgoed en Cultuur. Het kader is vastgesteld op 25 september 2024. Het beleidskader loopt vooruit op de vernieuwing van de Gelderse omgevingsvisie en is hier input voor. Om de Gelderse identiteit meer zichtbaar en beleefbaar te maken, richten we ons op vijf thema's die tevens onze strategische doelen vormen. Twee van deze thema's zijn voor deze studie relevant:

- Erfgoed en ruimte
- Toekomstbestendig erfgoed

Erfgoed en ruimte

Nederland staat voor grote uitdagingen op het gebied van waterveiligheid, droogte, natuurherstel, woningbouw, infrastructuur en landbouw. Hierbij speelt erfgoed een cruciale rol, vaak als uitgangspunt of onderlegger voor moderne oplossingen. Veranderingen bieden kansen om cultuurhistorische elementen te integreren, waarbij historische ontwikkeling kan bijdragen aan actuele vraagstukken zoals bodem- en waterbeheer, groenstructuren en landschapsstructuren. Erfgoed kan vernieuwing inspireren en verrijken, en zorgt voor ruimtelijke kwaliteit, samenhang, identiteit en herkenbaarheid.

De provincie adviseert over erfgoedwaarden en belangen in ruimtelijke opgaven en stimuleert partners om erfgoed in hun ontwerpplannen te integreren. In plaats van losse elementen richt de provincie zich op kenmerkende erfgoedensembles die van belang zijn voor de identiteit van Gelderland. Deze gebieden hebben unieke erfgoedkenmerken die we per regio selecteren.

Toekomstbestendig erfgoed

De provincie wil het erfgoed behouden vanwege de historische, leefomgevings- en verbindende waarde. Door bescherming en ontwikkeling kunnen inwoners en bezoekers het erfgoed beleven, ervan leren en ervan genieten. Er wordt gestreefd naar het behoud van een basisniveau, waarbij gemeenten worden gestimuleerd om bij te dragen aan onderhoud en restauratie van gemeentelijke monumenten en aan de instandhouding van historische molens en stoomgemalen.

Naast behoud richt de provincie zich op restauratie, herbestemming en verduurzaming van zowel rijksmonumenten als gemeentelijke monumenten, waarbij religieus en agrarisch erfgoed bijzondere aandacht krijgen. Religieus erfgoed heeft grote uitdagingen door ontkerkelijking en functieverandering, en is door complexiteit en monumentale status moeilijker te herbestemmen. Agrarisch erfgoed, zoals historische boerderijen, kampt met onderhoudsproblemen en leegstand, die mogelijk verergeren door de landbouwtransitie.

5.1.3 Gelderlandse Omgevingsverordening 14-11-2025

De provincie Gelderland heeft instructieregels opgesteld en beoogt daarmee een evenwichtige afweging van het gebruik van de fysieke leefomgeving ter vervulling van de maatschappelijke behoeften en het in stand houden of verbeteren van omgevingskwaliteiten.

Afdeling 4.2 Activiteiten met betrekking tot natuur en landschap

In paragraaf 4.2.2 Activiteiten die houtopstanden betreffen beschrijft de provincie maatwerkregels voor houtopstanden. Het doel hiervan is drieledig:

1. de natuurbescherming;
2. de instandhouding van het bosareaal; of
3. het beschermen van landschappelijke waarden.

De provincie is bevoegd om een kapverbod op te leggen voor gebieden met bijzondere natuurwaarden of landschappelijke waarden. Hier wordt in ieder geval onder verstaan:

- een oude bosgroeiplaats;
- cultuurhistorisch waardevolle beplantingen; en
- beschermde natuurwaarden

Voor andere bosopstanden geldt een meld- en compensatieplicht. Voorwaardelijk is onder andere:

- de oppervlakte van de herbeplanting is ten minste gelijk aan de gevelde of tenietgegane oppervlakte;
- een situatie gerealiseerd die op termijn leidt tot tenminste vergelijkbare ecologische en landschappelijke waarden in verhouding tot de gevelde of tenietgegane houtopstand;

De Gelderse omgevingsverordening koppelt veel landschappelijke waarden aan het onderdeel natuur en maakt onderscheid in de volgende gebieden:

1. Gelders Natuur Netwerk
2. Groene ontwikkelingszones

Binnen deze gebieden zijn nieuwe ontwikkelingen onder strikte voorwaarden mogelijk, mits de impact van deze ontwikkeling op de natuur wordt gecompenseerd. De locatiealternatieven overlappen niet met één van deze natuurgebieden en worden dus niet verder uitgewerkt in dit achtergronddocument.

Afdeling 5.3 Instructieregels omgevingsplan: landschap

Deze afdeling is opgenomen met het oog op de instandhouding en versterking van de landschappelijke diversiteit en kwaliteiten.

1. Als een omgevingsplan een activiteit of ontwikkeling toelaat, bevat de toelichting op het omgevingsplan een beschrijving van de wijze waarop rekening is gehouden met de in het plangebied aanwezige kernkwaliteiten, in het bijzonder de nationale landschappen.
2. Als een activiteit of ontwikkeling leidt tot een aantasting van de kernkwaliteiten, laat het omgevingsplan die alleen toe als uit de toelichting op het omgevingsplan blijkt dat:

    a. per saldo sprake is van versterking van het landschap in lijn met de ontwikkeldoelen, bedoeld in bijlage Kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen landschap die in de betreffende Gelderse streek van toepassing zijn; en

    b. de versterking en de uitvoering hiervan worden vastgelegd.

Voor dit project is het gebied ‘’Land van Maas en Waal’’ van toepassing.

Afdeling 5.4 Instructieregels omgevingsplan: erfgoed

In of nabij de locatiealternatieven liggen geen van de volgende UNESCO-Werelderfgoedlocaties:

- Hollandse Waterlinies
- Neder-Germaanse Limes

Paragraaf 5.4.3 Molenbiotoop

Deze paragraaf is opgenomen met het oog op de instandhouding en versterking van historische molens en het molenlandschap in de provincie Gelderland. Een omgevingsplan laat binnen een molenbiotoop geen nieuwe bebouwing of beplanting toe als daardoor de windvang van de molen wordt beperkt.

Afdeling 5.7 Instructieregels omgevingsplan: ruimtelijke inrichting, ontwikkeling van gebieden en regionale samenwerking

Paragraaf 5.7.7 Energietransitie

Artikel 5.86 (oogmerk instructieregels over energietransitie)

Deze paragraaf is opgenomen met het oog op:

a. de bijdrage van zonne- en windenergie aan de energietransitie;
b. zorgvuldig ruimtegebruik; en
c. het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied.

Er zijn regels opgenomen voor het inpassen van zonneparken en windturbines. De provincie gaat niet in op de inpassing van hoogspanningsverbindingen en hoogspanningsstations.

Bijlage Omgevingsverordening: Beschermen Landschap Gelderse Streken: Land van Maas en Waal

Voor zover een omgevingsplan van toepassing is op locaties binnen de bij een nieuwe activiteit of ontwikkeling rekening gehouden met de voor die streek vastgestelde kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen van het landschap als bedoeld in bijlage Gelderse streek Land van Maas en Waal Kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen. Uitgangspunt is dat alle ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan de versterking van de kernkwaliteiten van de Gelderse streken. De volgende tabel geeft een overzicht van de kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen:

Tabel 5.1: Overzicht kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen als onderdeel van de omgevingsverordering

LAND VAN MAAS EN WAAL	
Kernkwaliteiten	**Ontwikkeldoelen**
Landelijk rivierengebied, met voornamelijk agrarische cultuurlandschappen, gelegen tussen Waal en Maas. De Waal is dynamischer dan de Maas.	Ruimtelijke ontwikkelingen houden rekening met en dragen zo mogelijk bij aan de kernkwaliteiten van het Land van Maas en Waal. Ontwikkeling naar een duurzame landbouw versterkt het landschap. Dijkversterking met versterking van de ruimtelijke kwaliteit en de dijk als scenic route.
Rivierengebied met klassieke opbouw van rivier, brede en smalle uiterwaarden, dijktrajecten, oude rivierarmen, fijnmazige (hoger gelegen) oeverwallen en min of meer open (lager gelegen) komgronden. Landschap mede gevormd door continue strijd tegen het water en de klei-, zand- en grindwinning van de laatste decennia. Dorpspolderstructuren met (dwars)dijken, kaden, weteringen, sluizen etc.	Accentueren van de landschappelijke opbouw van het rivierengebied: rivieren met natuurrijke uiterwaarden, kleinschalige diversiteit op de oeverwal met veel historische waarden en een rivierkomlandschap met rationele verkaveling en grote maten.
Vrij uitzicht vanaf dijken over het binnendijkse landschap en over de rivieren.	Zichtlijnen behoeden voor verstorende elementen. De dijken ontwikkelen als lange doorgaande lijnen in het landschap.
Karakteristieke, kleinschalige oeverwallen met rijke afwisseling van boomgaarden, gras- en bouwlanden, buurtschappen, dorpen, verspreide bebouwing.	Doorontwikkeling van de kleinschalige mix van wonen, werken, energietransitie en recreëren, passend verbonden met de dijken als lange doorgaande lijnen in het landschap. Aanleg, herstel en beheer van groene landschapselementen.
Open kommen met weidebouw, rationaal verkaveld patroon van sloten en weteringen, wegbeplanting langs rechte wegen en enkele natte natuurgebieden. In contrast met	In de agrarisch komgebieden is de landbouw een belangrijke drager van de openheid en kunnen combinaties met klimaatadaptatie en natuurontwikkeling landschapsversterkend zijn. De gelede openheid zoveel mogelijk behouden.

kleinschaligheid van de oeverwallen en rivierduinen.	
Ruilverkavelingen uit de wederopbouwperiode, met name in west Maas en Waal structuur-bepalend, o.a. boerderijstraten in het buitengebied.	Landschappelijke erfgoedwaarden van oude ruilverkavelingen koesteren en behouden. Blijvend benutten voor grondgebonden en duurzame veehouderij. In combinatie met energietransitie en klimaatadaptatie, en versterking van de natte natuurgebieden. Openheid koesteren.
Ecologische waarden met name langs de rivieren en weteringen en in het vennengebied. Natura 2000 waarden in Rijntakken en Beuningen.	Intensief inzetten op het verder aanleggen van ecologische verbindingszones (o.a. in het kommengebied).Beschermen Natura 2000 waarden.In de uiterwaarden is, naast de functie voor de doorstroming van het rivierwater en voor landbouw, natuur- en landschapsontwikkeling van belang, evenals benutting als recreatief uitloopgebied voor de steden en dorpen en voor klimaatadaptatie.

De volgende landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn relevant voor dit onderzoek:

- Oeverwallenlandschap. Karakteristieke, kleinschalige oeverwallen met rijke afwisseling van boomgaarden, gras- en bouwlanden, buurtschappen, dorpen, verspreide bebouwing.
- Kommenlandschap. Open kommen met weidebouw, rationaal verkaveld patroon van sloten en weteringen, wegbeplanting langs rechte wegen en enkele natte natuurgebieden.
- Dijken en dwarsdijken
- Weteringen
- Sluizen
- Oude rivierlopen (Maasloop)

Deze kernkwaliteiten zijn in partnerschap verder uitgewerkt met de streken zelf. Concreter en meer gelokaliseerd, aangevuld met preciezere ontwikkeldoelen en ontwerprichtlijnen, opgetekend in kwaliteitsgidsen per streek. Deze streekgidsen maken geen deel uit van deze verordening en zijn daarmee niet juridisch bindend, maar bieden inspiratie voor de toepassing van de in deze bijlage geformuleerde kernkwaliteiten en ontwikkeldoelen in de dagelijkse praktijk.

5.1.4 Toepassing regels landschap en omgevingsverordening. Provincie Gelderland

In een notitie verduidelijkt de provincie de nieuwe regels ten aanzien van het landschap.

Toelichting bij Artikel 5.33 (beschermen landschap algemeen)

Deze regel geldt in héél Gelderland. Om te weten wat de kernkwaliteiten zijn die in het plangebied van toepassing zijn, zijn de artikelen opgenomen waarin per streek deze kernkwaliteiten benoemd zijn.

Het is denkbaar dat er zich ontwikkelingen voordoen die leiden tot een aantasting van de kernkwaliteiten van het landschap. Dat is alleen mogelijk als er ook een versterking van het landschap plaatsvindt. Voorkeur heeft om dat gelijk in het project zelf mee te nemen op of nabij de betreffende locatie, maar als dat niet mogelijk is mag die versterking ook elders in de streek plaatsvinden.

Die versterking moet geborgd worden, bestuurs- en/of privaatrechtelijk. Dit lichten we verderop in deze handreiking nog verder toe. De regels landschap zijn van toepassing op alle ontwikkelingen waarvoor het omgevingsplan (voorheen: bestemmingsplan) moet worden herzien en op de buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (“BOPA”; art. 8.0b lid 1 onder b BKL).

De provincie stelt specifiek voor grootschalige ontwikkelingen:

‘’Grootschalige ontwikkelingen (denk bijvoorbeeld aan de realisatie van nieuwe woonwijken of bedrijventerreinen, maar ook bosaanleg of ontgrondingen) betreffen vaak grotere (opper)vlakken, waarbij niet zozeer landschappelijke inpassing aan de orde is, maar waarbij een gebied van karakter verandert (gebiedstransformatie). In die gevallen is de uitdaging veeleer om een goede afweging van alternatieve locaties gedaan te hebben (waarbij het landschap medebepalend kan zijn voor de locatiekeuze); de in het gebied aanwezige kwaliteiten op te nemen in het ontwerp; het project zó te ontwerpen en in te richten dat er een nieuwe landschappelijke kwaliteit ontstaat en om na te denken over de vormgeving van de nieuwe stads- of dorpsranden’’.

Plannen waarbij de provincie wel graag betrokken wil worden in de participatiefase en de ontwerpen van de ontwikkelingen of activiteiten wil zien zijn:

- plannen waarbij sprake is van aantasting van kernkwaliteiten landschap

5.1.5 Streekgids Land van Maas & Waal. Ruimtelijke kwaliteit & Landschap

De provincie Gelderland heeft voor alle streken in de provincie streekgidsen opgesteld. Deze streekgids is geen onderdeel van de omgevingsverordening en daarmee niet juridisch bindend. De streekgids heeft als doel te sturen en te inspireren op een goede streekeigen vormgeving en inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven in de Provincie Gelderland.

De Streekgids geeft middels een kenschets de essentie van het totale Gelderse Landschap weer. Per deelgebied wordt vervolgens ingegaan op de kernkwaliteiten van het landschap aan de hand van vier thema's:

- Landschappelijke karakteristiek;
- Openheid, beslotenheid en ruimtebeleving;
- Ordenende structuren;
- Stad-landrelatie.

Voor dit bureauonderzoek is het deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd van belang.

Deelgebied Rivierduinen van Wijchen tot Woerd

Kernkwaliteit landschappelijke karakteristiek

Reliëfrijke rivierduincomplexen en brede oeverwallen

Het gebied bevat rivierduinen en vlaktes met grove zandbodems, gevormd langs de Maas. Deze duinen liggen tot 12 meter hoger dan de komgronden, met steile noordelijke randen en geleidelijk aflopende zuidelijke zijden. Bredere stukken hebben meerdere rijen hoge duintoppen en vennen tussen de lage duinpannen, zoals de Hatertsche en Overasseltsche Vennen. Aan deze complexen grenzen oude, licht glooiende oeverwallen die overgaan in komgronden.

Kleinschalig rivierduinen- en oeverwallenlandschap

De rivierduinen en oeverwallen vormen een klein, gevarieerd landschap met dichte bossen op hogere toppen, oude nederzettingen op vlaktes, open bouwlanden, en monumentale bomenlanen. De oude oeverwallen hebben een organisch gegroeid landschap met gras- en bouwlanden, boomgaarden, beplante wegen, en sporadische bosjes, met minimale bebouwing. Het jonge oeverwallenlandschap langs de Maas toont een mix van gras- en bouwlanden en sporadische boomgaarden, met dijkgerichte dorpen en verspreide bebouwing.

Patchwork van kleine en middelgrote kommen doorsneden door brede oeverwal- en rivierduinstructuren

Het lager gelegen kommenlandschap tussen de rivierduinen en de huidige oeverwallen van de Maas bevat weide- en akkerbouwvelden. Oude Maasloopstructuren zijn herkenbaar in de verkaveling, en langs deze oeverwallen liggen open akkercomplexen en bebouwing op donken.

Adelijk erfgoed

De rivierduincomplexen waren aantrekkelijke locaties voor landgoederen, wat bijdroeg aan het bosrijke karakter. In het gebied zijn landgoederen zoals Horssen, Huis te Leur en Kasteel Hernen te vinden.

(Water)erfgoed

Het gebied bevat sporen van het gevecht tegen het water, zoals wielen, vluchtheuvels, donken, weteringen, en leigraven die via sluizen en gemalen op de Maas afwateren, waaronder het stoomgemaal de Tuut.

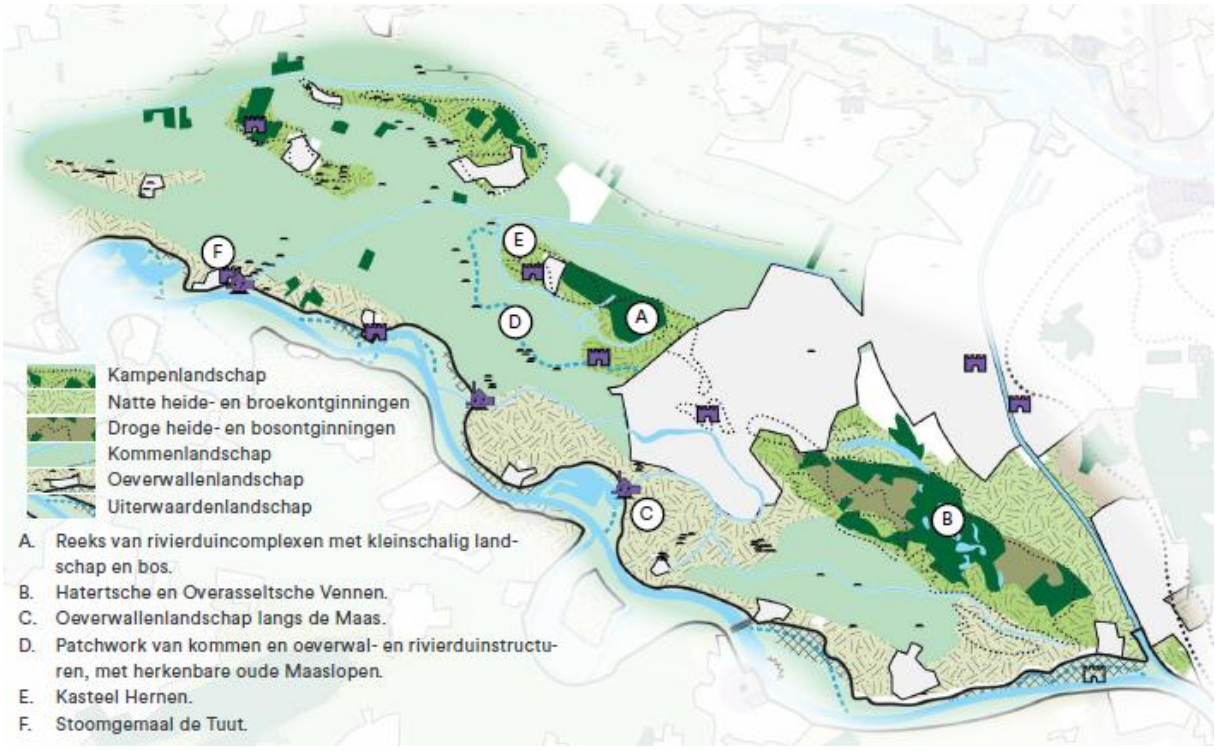

Figuur 5.2: overzichtskaart kernkwaliteit Landschappelijke karakteristiek

Kernkwaliteit Openheid, beslotenheid en ruimtebeleving

De open bouwlanden van het Schebbelaarsche Veld en Leurensche Veld

De open bouwlanden langs de oude Maasloop oeverwallen vormen historisch vrij toegankelijke ruimtes, omringd door beplante wegen.

Waardevolle kleinere open kom- en broekgebieden

Deze kleinere kom- en broekgebieden zijn voornamelijk grasland, wat hun open karakter benadrukt. Ze bieden waardevolle open ruimtes als contrast met de besloten oeverwallen en rivierduinen. Voorbeelden zijn het Laagveld bij Horssen, het Neerveldsche Blok bij Batenburg en het Neder- en Overasseltsche Broek.

Zichtlijnen en bakens in het landschap

De beboste toppen van rivierduincomplexen zijn zichtbaar vanuit de open gebieden. Vanaf de Maasdijk biedt verhoogd zicht op het landschap brede uitzichten over het binnenland en de Uiterwaarden van de Maas. De steilranden van rivierduinen langs de noordkant en kerktorens en molens dienen als herkenningspunten en bakens in het gebied.

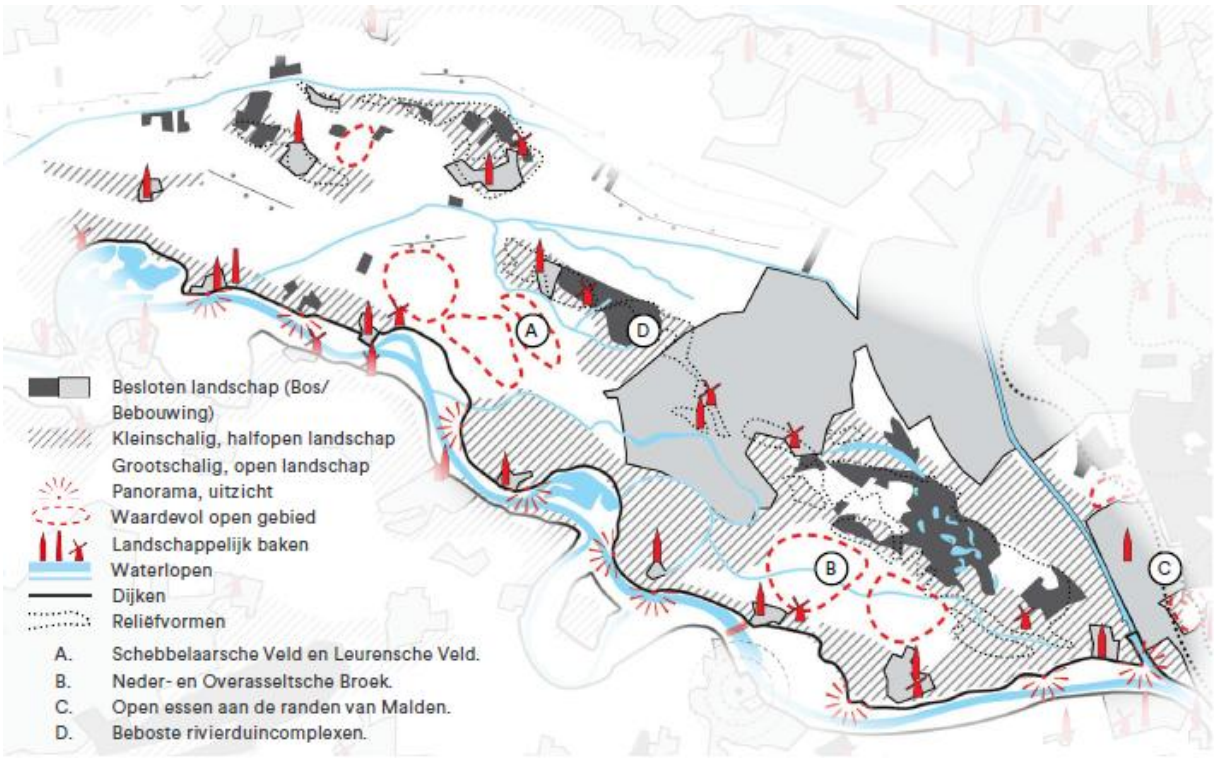

Figuur 5.3: overzichtskaart kernkwaliteit Openheid, beslotenheid en ruimtebeleving

Kernkwaliteit Ordenende structuren

De weteringen en leigraven door het hart van de kommen

Historisch gezien maken de weteringen en leigraven deel uit van de ontwateringsstructuur. De Nieuwe wetering loopt tussen de rivierduinen door naar het oude stoomgemaal de Tuut bij Appeltern. Andere leigraven kronkelen door oude Maaslopen. Het landschapsplan van de ruilverkaveling voorziet in parkachtige beplanting langs de weteringen.

Reeks van rivierduinen

Een reeks van oude rivierduinen loopt van zuid-oost naar noord-west, gevormd langs een vroegere loop van de Maas. Deze duinen vormen een lange lijn, waarop dorpen zoals Wijchen zijn ontstaan. Altforst en Woerd liggen op de meest westelijke, kleinere rivierduin.

Slingerend dijklint

De Maasdijk vormt een doorlopende lijn door het landschap op de oeverwal en fungeert als een scherpe grens tussen buiten- en binnendijks. Dwarsdijken en zijkades in noord-zuidrichting symboliseren historisch de strijd tegen het water.

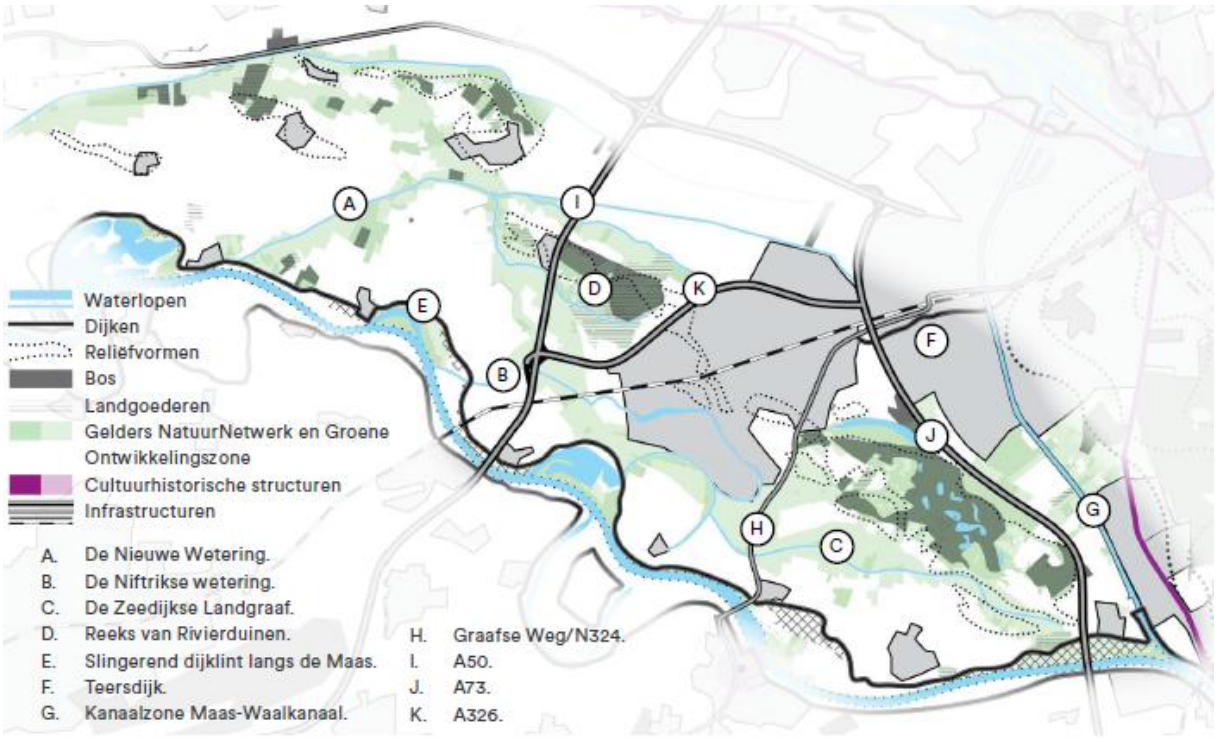

Figuur 5.4: overzichtskaart kernkwaliteit Ordenende structuren

Kernkwaliteit Stad-landrelatie

Verstedelijking voornamelijk op oeverwallen en rivierduinen met Beuningen en Wijchen als centrumplaatsen

Deze gebieden hebben sterke banden met Nijmegen. Rond Wijchen zijn grote uitbreidingen geweest, waarbij de ontwikkeling deels plaatsvond buiten de rivierduin, in de kommen.

Verstilde kleine dorpjes langs de Maas

De stedenbouwkundige ontwikkeling in de dorpjes langs de Maas is beperkt. Deze dorpen en de stad Batenburg behouden een rustiek karakter, met delen die beschermd dorps- of stadsgezicht hebben.

Dijken als dragers van de recreatieve hoofdstructuur

De oeverwallen van de Maas zijn per fiets bereikbaar en de dijken verbinden de dorpen binnen het recreatieve netwerk. Langs de dijk zijn meerdere rustpunten en pleisterplaatsen te vinden.

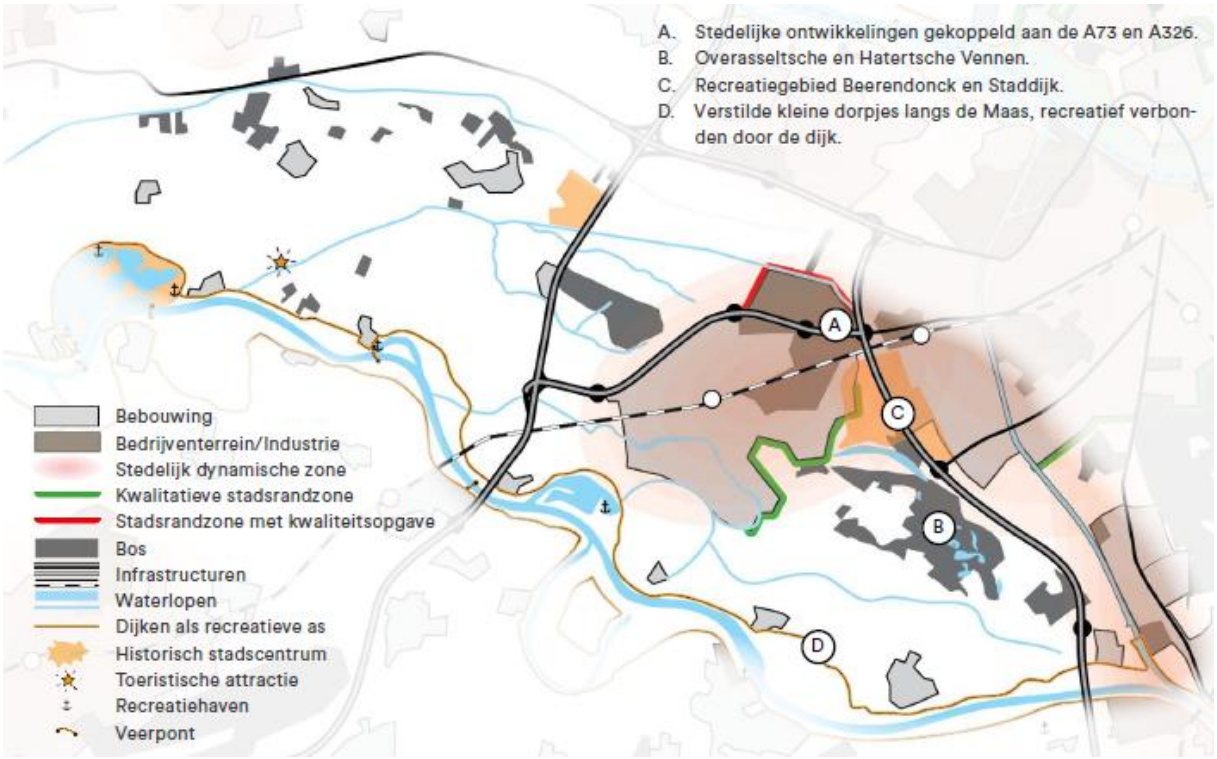

Figuur 5.5: overzichtskaart kernkwaliteit Stad-landrelatie

5.1.6 Overzicht van provinciaal vastgestelde en erkende waarden

Op basis van voorgaande beleidsinventarisatie kan een overzicht gemaakt worden met waarden die de provincie heeft vastgesteld en waarden die de provincie als zodanig erkend. Onderstaande overzicht bevat waarden die binnen de locatiealternatieven liggen en waarden die in de directe omgeving liggen.

Tabel 5.2: Overzicht provinciale vastgestelde en erkende waarden in of nabij de locatiealternatieven

Thema	**Bron**	**Beschrijving en status**
Gelders Natuur Netwerk	Omgevingsverordening Gelderland	Natuurontwikkelingsprojecten Vastgestelde waarde
Groene ontwikkelingszones	Omgevingsverordening Gelderland	Natuurontwikkelingsprojecten Vastgestelde waarde
Molenbiotoop Standerdmolen Batenburg	Omgevingsverordening Gelderland	Korenmolen bij Batenburg. Vastgestelde waarde
Oude bosgroeiplaats (Schebbelaarsche Veld)	Omgevingsverordening Gelderland/ Landschaps-atlas Groen erfgoed (RCE)	Vastgestelde waarde
Oeverwallenlandschap	Omgevingsverordening Gelderland / Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Kommenlandschap	Omgevingsverordening Gelderland / Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Kampenlandschap	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Dijken en dwarsdijken	Omgevingsverordening Gelderland	Erkende waarde
Weteringen	Omgevingsverordening Gelderland	Erkende waarde
Sluizen en gemalen	Omgevingsverordening Gelderland	Erkende waarde
Oude Maasarm	Omgevingsverordening Gelderland / Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Openheid van het Schebbelaarsche veld, Neerveldsche Blok en Leurensche Veld	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Niftrikse Uitvliet (waterlopen)	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Slingerend dijklint langs de Maas	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde

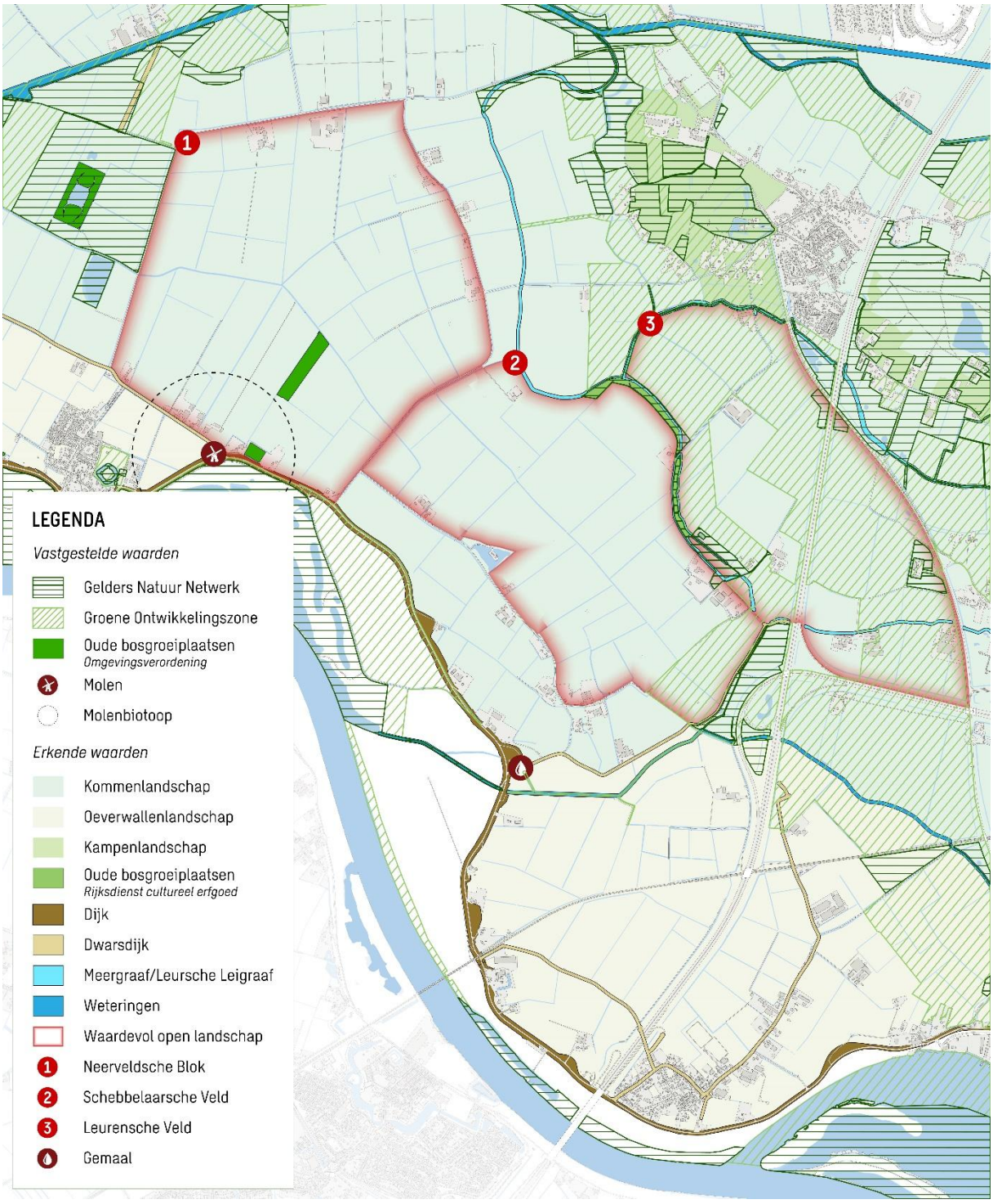

Figuur 5.6: Overzicht provinciale waarden in het onderzoeksgebied.

Bovenstaande kaart is samengesteld op basis van het kaartmateriaal uit de Streekgids Land van Maas en Waal. Ook zijn elementen toegevoegd die zijn benoemd in de Omgevingsverordening Gelderland, zodat er een samenhangend beeld ontstaat van vastgestelde en erkende provinciale waarden. In het deelrapport is een verdere nuancering aangebracht voor de landschapstypen op basis van bureauonderzoek en andere bronnen.

5.2 Gemeentelijk beleid, beleidskaart en omgevingsplannen

In deze paragraaf is het gemeentelijk beleid uiteengezet. Als eerste zijn de gemeente brede visies, zoals de omgevingsvisie beschouwd. Vervolgens is nader ingegaan op de omgevingsplannen en vigerende bestemmingsplannen. Hier worden enkel de functies/bestemmingen behandeld die overlappen met de locatiealternatieven.

5.2.1 Omgevingsvisie Wijchen. Vastgesteld op 06-02-26

De gemeentelijke visie van Wijchen op landschap en cultuurhistorie is vastgelegd in de omgevingsvisie, die gekoppeld is aan het Strategisch Kompas Wijchen 2035. Hier volgt een analyse van beide aspecten, inclusief juridische status en speerpunten.

Juridische Status en Koppeling aan het Strategisch Kompas

De omgevingsvisie van Wijchen is juridisch verankerd in de nieuwe Omgevingswet die in werking is getreden op 1 januari 2024. Deze wet zorgt voor eenvoudige en duidelijke regels voor de leefomgeving en vereist dat elke gemeente een omgevingsvisie opstelt. De omgevingsvisie fungeert als sturingsinstrument van de gemeenteraad, waarbij de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, beheer, bescherming en behoud van het grondgebied worden beschreven.

Het Strategisch Kompas Wijchen 2035 vormt het koersdocument voor alle beleidsdomeinen van de gemeente. Het geeft richting aan toekomstig beleid en dient als toetsingskader en richtsnoer voor gemeentelijk handelen. De omgevingsvisie neemt relevante onderdelen uit het Strategisch Kompas over en breidt deze uit met specifieke verdiepingen en verbredingen om een actuele en complete visie te bieden.

De trots van Wijchen

In een toekomstbeeld 2035 schetst de gemeente waar de gemeente trots op is.

Afwisselende en dynamische landschappen

Duurzaamheid, groen en natuur vindt de gemeente een groot goed. De gemeente is trots op haar open landerijen, rivierduinen, bossen en watergebieden. Een gebied vol afwisseling en dynamiek, waar van alles te beleven is. Deze waardevolle natuur- en buitengebieden wil de gemeente behouden en mogelijk uitbreiden.

De gemeente heeft haar ambities uiteengezet in speerpunten. Het beleid ten aanzien van landschap en cultuurhistorie valt onder speerpunt 2 ‘’Aantrekkelijke wijken en kernen’’.

Speerpunt 2: Aantrekkelijke wijken en kernen

Doelen landschap:

- Behoud en versterking van bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
- Versterken van de samenhang tussen ecologische structuren en recreatieve netwerken.
- Ontwikkeling van een recreatief netwerk bestaande uit routes en kleinschalige recreatieve voorzieningen.
- Werken aan een beleefbare omgeving voor jong en oud.

Doelen cultuurhistorie:

- Nadruk op historische periodes zoals de Steentijd, Romeinen en Middeleeuwen.
- Archeologie benutten als inspiratie voor gebiedsinrichting en planontwikkeling.

De gemeente werk aan een visie op het buitengebied. Wel heeft de gemeente een inventarisatie opgenomen van het buitengebied. Belangrijk is deze cultuurhistorische waardenkaart:

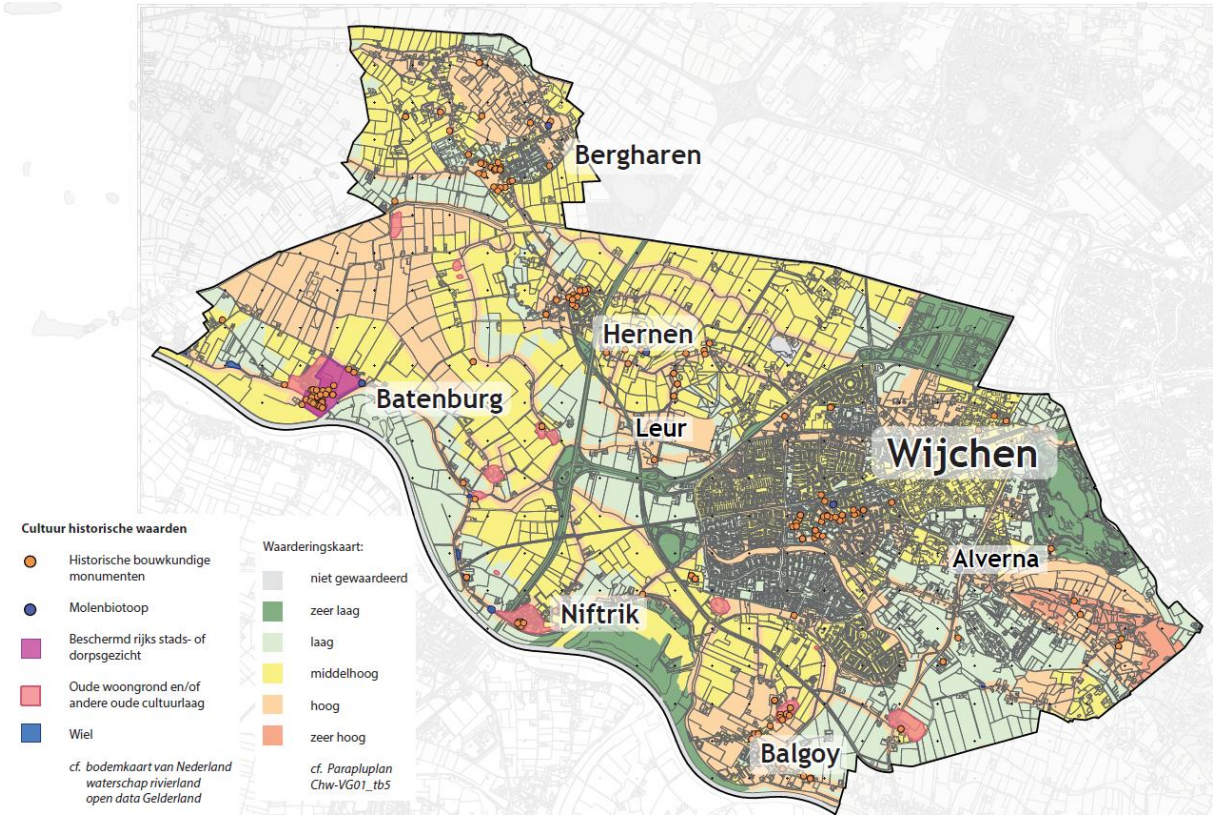

Figuur 5.7: Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen

5.2.2 Structuurvisie Wijchen (2009)

Sinds 22 mei 2025 is de nieuwe omgevingsvisie van de gemeente Wijchen vastgesteld. De structuurvisie lijkt echter nog ‘’geheel onherroepelijk in werking’’. Om deze reden is de structuurvisie opgenomen in dit onderzoek.

Juridische status van de visie

De structuurvisie van de gemeente Wijchen is vastgesteld op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), die sinds 1 juli 2008 van kracht is. Deze wet vereist dat de gemeenteraad een of meerdere structuurvisies vaststelt voor het volledige grondgebied. De structuurvisie dient als beleidsmatig kader voor latere bestemmingsplannen en exploitatieplannen, wat betekent dat het boven locatiegerichte beleid uit de structuurvisie doorwerkt in deze plannen en is bindend.

Koppeling aan ander beleid

De structuurvisie is gekoppeld aan bestaande strategische en sectorale beleidsdocumenten, zoals:

- Handreiking Ruimtelijke ordening en milieu (2008)
- Economisch beleidsplan gemeente Wijchen 2007-2011 (2007)
- Groenstructuurplan Wijchen 2008-2017 (2008)
- Klimaatbeleidsplan (2009)

Deze beleidsdocumenten vormen de basis voor het beleid dat in de structuurvisie is opgenomen.

Landschap

Onderscheid en karakteristiek
Het landschap van Wijchen wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan typen, waaronder rivierenlandschap van de Maas, stroomruggen- en oeverwallenlandschap, beboste rivierduinen, en het open kommenlandschap in het noorden.

Ambities
De ambities voor het landschap richten zich op het behoud en de ontwikkeling van verschillende gebieden:

- Versterken van landschapselementen zoals donken en historische laagten.
- Opzetten van een verbindende groenstructuur langs wegen en waterlopen.
- Aanleg van landschapselementen en erfbeplantingen die passen bij het gebied.

- Behoud van essentiële open ruimtes rondom verschillende dorpskernen567.

Belangrijke waarden
De gemeente hecht waarde aan de variatie en historische ontwikkeling van het landschap. De grote groengebieden zorgen ervoor dat het open/groene karakter gewaarborgd blijft. Specifieke opgaven zijn gekoppeld aan verschillende landschapstypen om de authenticiteit en samenhang in het landschap te behouden.

Aan de verschillende landschapstypen zijn de volgende opgaven gekoppeld:

- Waalkommen - Behoud grootschalig samenhangend open gebied met rationele verkaveling en groene erven in strak ritme; - Ontwikkelen lange wegbeplantingen.
- Rivierduinen, vlakten en donken - Behouden reliëfrijk, besloten gebied met historische bebouwing en beplantingen; - Versterken donken, historische laagten en bijzondere paraboolvorm duin Horssen en Bergharen.
- Oude Oeverwallen - Versterken tot halfopen landschap door ontwikkeling landschapselementen, geïnspireerd op het aanwezige reliëf en cultuurhistorische patronen.
- Maaskommen - Behouden samenhangend open gebied; - Versterken wegbeplantingen. Behoud van de essentiële open ruimte rondom Wijchen, Alverna, Balgoij, Niftrik, Batenburg, Bergharen en Hernen; -
- Maasoeverwallen - Behouden authenticiteit kleine dorpen; - Versterken kleinschaligheid door toevoeging kleine landschapselementen.
- Maasuiterwaarden - Behouden uitzichten op dorpen en ontwikkelen samenspel open en besloten ruimtes.

<u>Cultuurhistorie</u>

Onderscheid en karakteristiek
De gemeente Wijchen heeft enkele beschermde stads- en dorpsgezichten, zoals Batenburg en Leur, en diverse gebouwen die zijn aangewezen als gemeentelijk en/of rijksmonument. Er zijn ook gebieden met hoge archeologische verwachtingswaarden door de langdurige bewoningsgeschiedenis1112.

Ambities
De ambities voor cultuurhistorie zijn:

- Behoud van cultuurhistorische waarden door aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten en monumenten.
- Versterken van cultuurhistorische landschapselementen en patronen.

- Openstelling en gebruik van cultuurhistorische objecten om cultuurtoerisme te bevorderen.

Belangrijke waarden
De gemeente waardeert de karakteristieke cultuurhistorische elementen zoals kastelen, boerderijen en dijkmagazijnen. Het behoud en de versterking van deze elementen zijn essentieel om de historische en culturele identiteit van Wijchen te waarborgen.

Kansen voor cultuurhistorie en archeologie:

- Behoud van de cultuurhistorische waarden. Door de kernen Batenburg en Leur aan te wijzen als beschermde stads- en dorpsgezichten en meerdere gebouwen aan te wijzen als gemeentelijke en/of rijksmonumenten zijn de karakteristieke cultuurhistorische waarden binnen de gemeente Wijchen gewaarborgd;
- Versterken van cultuurhistorische landschapselementen en patronen;
- Openstelling of gebruik cultuurhistorische objecten.

Daarnaast voorziet de gemeente in kansen voor recreatie:

- Maas-gerelateerde recreatie aan Batenburg, Niftrik en de Loonse Waard;
- Extensieve recreatie in het landelijk gebied door een goede en aantrekkelijke ontsluiting;
- Meer jongerenontmoetingsplekken (JOP) in de buitenlucht;
- Verbreding landbouw, kamperen bij de boer, B&B.

5.2.3 Erfgoedverordening Wijchen 2023

In de erfgoedverordening is het gemeentelijk beleid ten aanzien van erfgoed vastgelegd. Op hoofdlijnen gaat de verordening in op het aanwijzen/beschermen van monumenten (rijks, provinciaal en gemeentelijk). Een overzicht van deze monumenten wordt gegeven in het erfgoed register. Nabij het onderzoeksgebied liggen gemeentelijke monumenten:

- Gordenaars 7 Hernen. T-boerderij "De Schebbelaar" (1841)
- Molendijk 21 Batenburg. Monumentale woning
- Liendensedijk 5 Batenburg. T-Boerderij
- Flerdeweg 5 Leur. Boerderijcomplex De Fleerde
- De Dreef 6 Hernen. T-Boerderij De Zandberg
- Hoefweg 5 Batenburg. Hallehuis met Middenlangsdeel
- Hoefweg 7 Batenburg. T-boerderij Vreugenhof
- Lagestraat 20 Niftrik. Monumentale boerderij met Karnhuis
- Maasbandijk 66 Niftrik. Monumentale boerderij met bijschuur ‘’De Beiershof’’
- Ravensteinseweg 521 Wijchen. Dijkmagazijn /poldermagazijn uit omstreeks 1920
- Ravensteinseweg 519 Wijchen. Woonhuis uit omstreeks 1850

Naast monumenten gaat de verordening in op archeologie. Dit onderwerp valt onder bureauonderzoek archeologie en is niet opgenomen in dit onderzoek.

5.2.4 Omgevingsplan gemeente Wijchen (2025)

Sinds de intreding van de Omgevingswet zijn alle bestemmingsplannen vanuit rechtswege overgezet naar het omgevingsplan. Gemeenten werken dit stapsgewijs uit naar één gemeente-brede omgevingsplan. De aanpak hiervoor verschilt per gemeente, waarbij de ene gemeente kiest voor een gebiedsgerichte aanpak, terwijl andere gemeenten een themagerichte aanpak kiezen. Ook zijn er verantwoordelijkheden van het Rijk bij de gemeente terechtgekomen. In deze beleidsstudie zijn per gemeente wijzigingen in het nieuwe omgevingsplan verwerkt. Als er niks is gewijzigd geldt het voormalige bestemmingsplan. Het omgevingsplan gemeente Wijchen is vastgesteld op 6 november 2025.

In het vigerende omgevingsplan zijn beleidsregels met betrekking tot cultuurhistorie opgenomen. De verantwoordelijkheid voor het erfgoed is van het Rijk naar de gemeente verplaatst, dit is opgenomen in hoofdstuk 22 ‘’Activiteiten’’. In dit hoofdstuk worden vrijstellingen ten aanzien van een omgevingsplanactiviteit benoemd, maar dit geldt niet voor cultuurhistorisch beschermde objecten, zoals gemeentelijk monument, provinciaal monument en rijksmonumenten.

Verder zijn er regels opgenomen voor het vellen van houtopstanden.

5.2.5 Geconsolideerde versie Buitengebied en herziening 2014 (2015)

Het bestemmingsplan maakt van rechtswege onderdeel uit van het omgevingsplan van de gemeente. Ter plekke van de locatiealternatieven is de vigerende bestemming ‘’Agrarisch’’. Binnen deze bestemming passen geen hoogspanningsstations. Een wijziging van de bestemming/functie is dus noodzakelijk. Om deze reden is het niet relevant om de vigerende bestemmingsplanregels nader uit te werken.

5.2.6 Parapluplan Cultuurhistorie Wijchen (2017)

Het totale buitengebied van de gemeente Wijchen is aangemerkt als ‘’cultuurhistorische waardevol gebied’’. In het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is een bepaling opgenomen op grond waarvan het gemeentebestuur bij het opstellen van een bestemmingsplan (of omgevingsvergunning voor het afwijken van een bestemmingsplan) moet aangeven op welke wijze zij rekening heeft gehouden met de cultuurhistorische waarden binnen het plangebied. De gemeente verwijst hiervoor naar een actualisatie van een cultuurhistorische inventarisatie (zie volgende paragraaf).

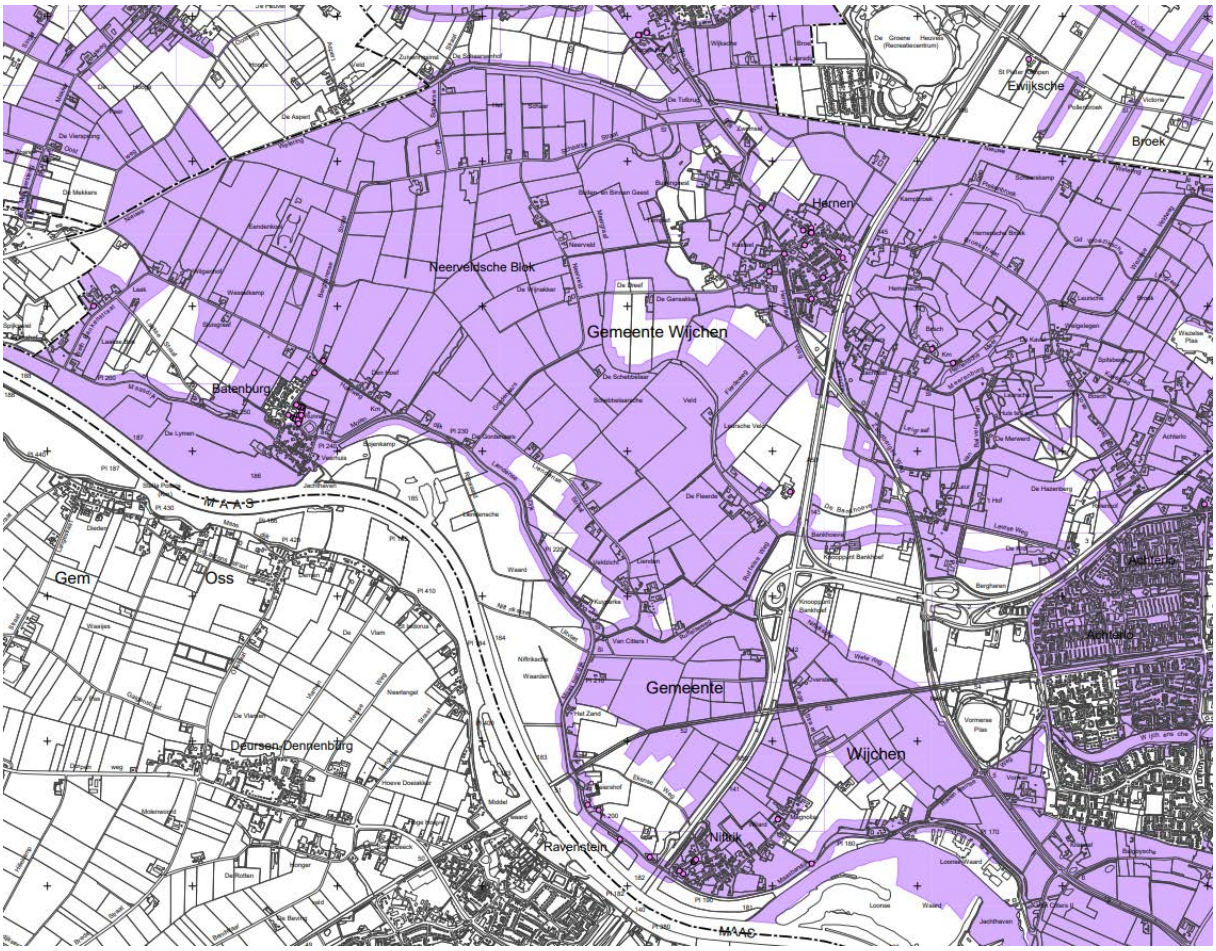

Figuur 5.8: werkingsgebied parapluplan cultuurhistorische waarden

<u>Een cultuurhistorische inventarisatie (actualisatie) (2015)</u>

De gemeente Wijchen heeft een actualisatie van de cultuurhistorische inventarisatie laten uitvoeren. Deze inventarisatie heeft geresulteerd in twee kaarten, voor dit

onderzoek is de inventarisatiekaart met cultuurlandschappen, landschapselementen en bouwkunst van belang.

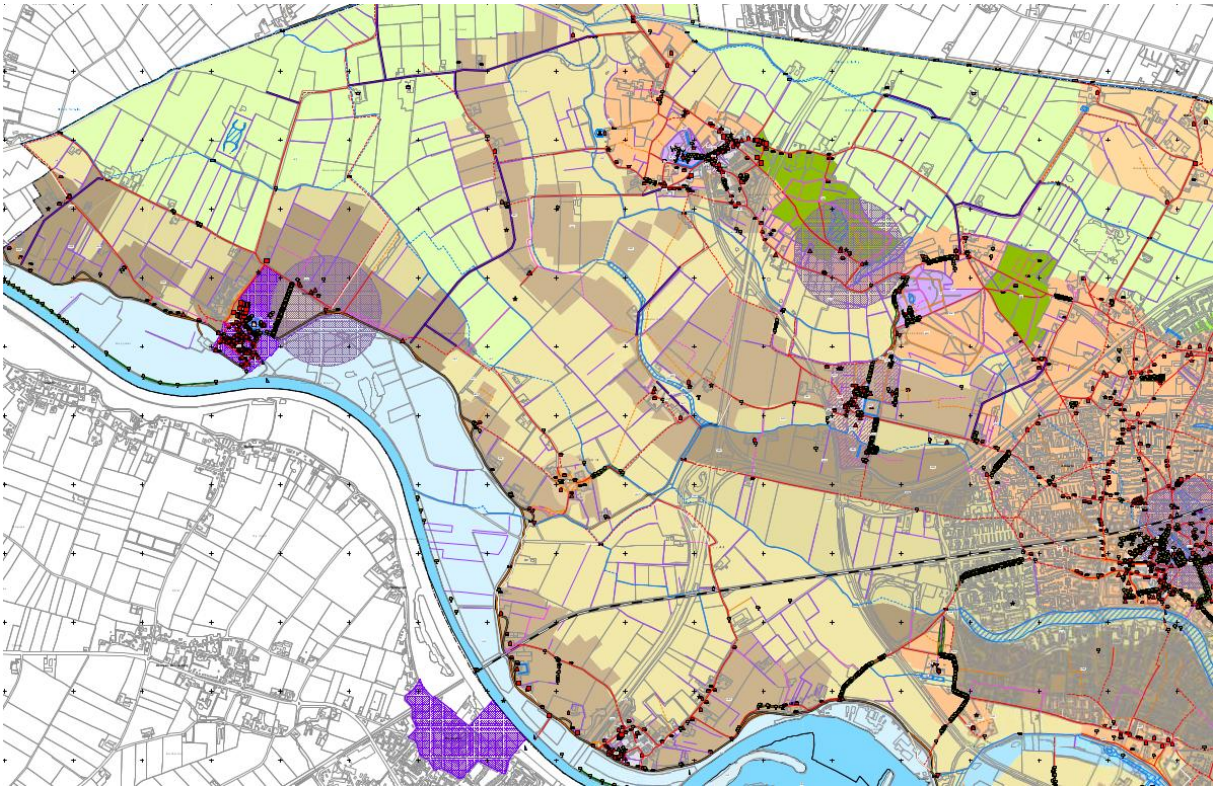

Figuur 5.9: cultuurhistorische waarden in de gemeente Wijchen.

De gemeente Wijchen heeft een cultuurhistorische waardenkaart opgesteld. Vrijwel alle cultuurhistorische waarden opgenomen op deze kaart komen overeen met de waarden uit provinciaal beleid. Deze waarden zijn niet herhaald. Wat niet benoemd is in provinciaal beleid zijn ‘’historische erven’’ opgenomen op de kaart van de gemeente. Nadere inventarisatie toont aan dat niet alle historische erven meer van waarde zijn. In de laatste decennia zijn historische erven vernieuwd, waardoor hun cultuurhistorische waarden is verdwenen. Onderstaande overzicht toont de historische erven. De historische erven die van waarde zijn, dienen te worden meegenomen in de effectbeoordeling.

Tabel 5.3: Overzicht historische erven en de waarde ervan

Locatie	**Bouwjaar**	**Van waarde**
Neerveld 5 Hernen	1912	Ja
Neerveld 8 Hernen	1900	Ja
Hoefweg 9 Batenburg	1952	Nee
Molendijk 17 Batenburg	1800	Ja
Liendensedijk 1 Batenburg	2024	Nee
Liendensedijk 3 Batenburg	1968	Nee
Liendensestraat 7 Batenburg	1959	Nee
Jan Steegweg 1A Batenburg	1928	Ja
Jan Steegweg 6 Batenburg	1928	Ja
Ruffelseweg 1 Batenburg	1971	Nee
Maasbandijk 78 Niftrik	1670	Ja
Maasbandijk 74 Niftrik	1910	Ja
Maasbandijk 72 Niftrik	1900	Ja
Maasbandijk 62 Niftrik	1955	Nee
Maasbandijk 60 Niftrik	1955	Nee
Maasbandijk 55 Niftrik	1940	Nee
Maasbandijk 56 Niftrik	1979	Nee
Maasbandijk 54 Niftrik	1947	Nee
Maasbandijk 52 Niftrik	1947	Nee
Flerdeweg 1 Leur	1962	Nee
Flerdeweg 3 Leur	1996	Nee
Flerdeweg 4 Leur	1900	Ja
Flerdeweg 6 Leur	1803	Ja

5.2.7 Gebiedsraamwerk Buitengebied Batenburg, Niftrik, Hernen, Bergharen, Leur

Om gebieds- en regiobelangen goed mee te wegen bij de locatiekeuze en ruimtelijke inpassing van het hoogspanningsstation Wijchen, zijn de gebiedspartners—de gemeente Wijchen, de provincie Gelderland, waterschap Rivierenland en de Groene Metropoolregio (GMR)—een gebiedsproces gestart. Samen met lokale stakeholders hebben zij gewerkt aan een toekomstvisie en uiteindelijk een gebiedsvisie, met als doel maximale meerwaarde voor het gebied en de lokale gemeenschap.

De notitie met bijlage beschrijft gebiedskenmerken en vervolgens het gebiedsraamwerk met kansen/knelpunten bij de vier zoeklocaties en dient als input voor de Integrale Effectanalyse (IEA). De gemeenteraad van Wijchen heeft het document vastgesteld op 16 december 2025.

De effectbeoordeling gebeurt op basis van objectieve landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het landschap. De waarden beschreven in deze notitie zijn opgenomen in de effectbeoordeling. De volgende waarden kenmerken het gebied:

- Kleinschalige rustige dorpen in een groene en open omgeving
- Historische plekken met karakteristieke plekken
- Kernen verbonden met een open (agrarische) omgeving
- Recreatief fiets- en wandelnetwerk
- Aanwezigheid van aantrekkelijke dorps-ommetjes
- Agrarisch landgebruik met waardevolle landbouwgrond
- Historische koppeling landbouw en ondergrond
- Afwisselend grondgebruik (akkerbouw, grasland, natuur)
- Ontwatering van komgronden door weteringen
- Efficiënte naoorlogse verkaveling (ruilverkaveling)
- Ruimte en rust in het gebied
- Landduinen, stroomruggen, oeverwallen en komgronden
- Kleinschalige landbouw
- Gebied functioneert als waterbergingsgebied
- Huidig watersysteem zorgt voor blauwe dooradering van het gebied
- Gebiedsdekkende groen- blauwe dooradering
- Natte natuurgroeiplaatsen en oude bosgroeiplaatsen
- Landschapsstructuren langs de wetering en kavelranden

Voor het hele gebied beschrijft het stuk ‘’gebiedsbrede opgaven’’:

- Leefbaarheid in het gebied centraal
- Sterke landbouwfunctie koesteren en kansen voor ontwikkeling stimuleren

- Combineren van kansen rond watergangen
- Versterken natuur en biodiversiteit
- Versterken samenhangend recreatief netwerk.

Het document benoemt op basis van vijf pijlers Leefbaarheid, Agrarisch Landgebruik, Water, Natuur en Recreatie bouwstenen waarmee meerwaarde kan worden gecreëerd voor het gebied. Per locatiealternatief beschrijft het document kansen en knelpunten voor de landschappelijke inpassing. Deze kunnen in een later stadium van het project, bijvoorbeeld bij de verdere uitwerking van het voorkeursalternatief als input dienen voor de landschappelijke inpassing. Raadpleeg het document voor het overzicht van kansen en knelpunten.

5.2.8 Overzicht van gemeentelijk vastgestelde en erkende waarden

Op basis van voorgaande beleidsinventarisatie kan een overzicht gemaakt worden met waarden die de gemeente heeft vastgesteld en waarden die de gemeente als zodanig erkend. Onderstaande overzicht bevat waarden die binnen de locatiealternatieven liggen en waarden die in de directe omgeving liggen.

Tabel 5.3: Overzicht gemeentelijk vastgestelde en erkende waarden in of nabij de locatiealternatieven

Thema	**Bron**	**Beschrijving en status**
T-boerderij "De Schebbelaar" Gordenaars 7	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Monumentale woning Molendijk 21	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
T Boerderij Liendensedijk 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Boerderijcomplex "De Fleerde" Flerdeweg 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
T-boerderij "De Zandberg" De Dreef 6	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Hallehuis met middenlangsdeel Hoefweg 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
T-boerderij "Vreugdenhof" Hoefweg 7	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Monumentale boerderij met Karnhuis Lagestraat 20 Niftrik.	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Boerderij met bijschuur ‘’De Beiershof’’	Erfgoedverordening gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Dijkmagazijn Ravensteinseweg 521 Wijchen	Een cultuurhistorische inventarisatie. RAAP i.o.v. gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde
Woonhuis Ravensteinseweg 519 Wijchen	Een cultuurhistorische inventarisatie. RAAP i.o.v. gemeente Wijchen	Gemeentelijk monument Vastgestelde waarde

Neerveldsche Blok	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Kommenlandschap. Erkende waarde (hoge waardering)
Schebbelaarsche Veld	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Kommenlandschap. Erkende waarde (middelhoge waardering)
Neerveld 8 Hernen	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op stroomrug langs de oude Maasloop Erkende waarde
Neerveld 8 Hernen	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op stroomrug langs de oude Maasloop Erkende waarde
Molendijk 17 Batenburg	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf langs de Maas Erkende waarde
Jan Steegweg 1A Batenbrug	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op donk van Liende Erkende waarde
Jan Steegweg 6 Batenbrug	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op donk van Liende Erkende waarde
Maasbandijk 78 Niftrik	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf langs de Maas Erkende waarde
Maasbandijk 74 Niftrik	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf langs de Maas Erkende waarde
Maasbandijk 72 Niftrik	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf langs de Maas Erkende waarde
Flerdeweg 4 Leur	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op donk bij Leur Erkende waarde
Flerdeweg 6 Leur	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Historisch erf op donk bij Leur Erkende waarde

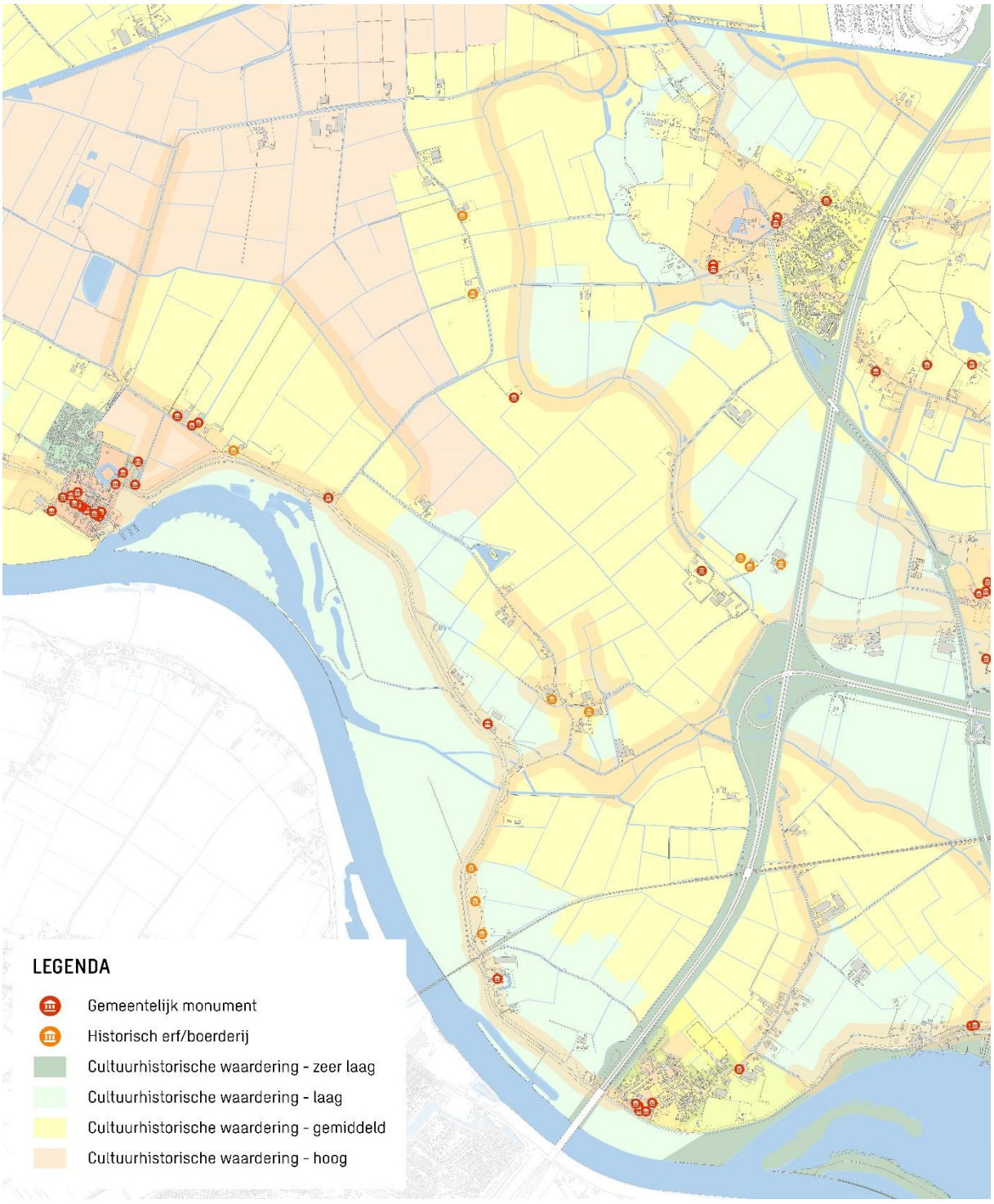

Figuur 5.10: Overzicht gemeentelijke waarden in het onderzoeksgebied.

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Dit bureauonderzoek heeft zich gericht op het inventariseren van de in het plangebied aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Er is onderscheid gemaakt tussen vastgestelde waarden, erkende waarden en overige waarden.

Vastgestelde waarden

Vastgestelde waarden zijn waarden die, als te beschermen, via provinciale en/of nationale regelgeving en richtlijnen zijn vastgelegd. Het zijn beschermde landschappen, nationale landschappen of parken.

Tabel 6.1. Overzicht vastgestelde waarden in het onderzoeksgebied

Locatie	Beschrijving	Bron	Status
	Gemaal van Citters 1	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Standerdmolen van Batenburg	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Kasteel Batenburg	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Kasteel Huis te Hernen	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Edith Brug	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Beschermd stads- en dorpsgezicht Batenburg	Rijksbeschermd	Vastgestelde waarde
	Oude bosgroeiplaatsen (Schebbelaarsche Veld)	Omgevingsverordening Gelderland	Vastgestelde waarde
	Molenbiotoop Standerdmolen Batenburg	Omgevingsverordening Gelderland – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	T-boerderij "De Schebbelaar" Gordenaars 7	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Monumentale woning Molendijk 21	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	T Boerderij Liendensedijk 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Boerderijcomplex "De Fleerde" Flerdeweg 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde

	T-boerderij "De Zandberg" De Dreef 6	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Hallehuis met middenlangsdeel Hoefweg 5	Erfgoedverordening gemeente Wijchen – gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	T-boerderij "Vreugdenhof" Hoefweg 7	Erfgoedverordening gemeente Wijchen - gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Monumentale boerderij met Karnhuis Lagestraat 20 Niftrik	Erfgoedverordening gemeente Wijchen - gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Boerderij met bijschuur ‘’De Beiershof’’ Maasbandijk 66 Niftrik	Erfgoedverordening gemeente Wijchen - gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Dijkmagazijn Ravensteinseweg 521 Wijchen	Een cultuurhistorische inventarisatie. RAAP i.o.v. gemeente Wijchen Gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde
	Woonhuis Ravensteinseweg 519 Wijchen	Een cultuurhistorische inventarisatie. RAAP i.o.v. gemeente Wijchen Gemeentelijk monument	Vastgestelde waarde

Erkende waarden

Erkende waarden zijn niet (of nog niet) in regelgeving vastgelegd, maar wel beleidsmatig algemeen als zodanig erkend. Deze waarden komen voort uit gebiedsbeschrijvingen van de provincie Gelderland en gemeente Wijchen.

Tabel 6.5. Overzicht erkende waarden in het onderzoeksgebied

Beschrijving	**Bron**	**Status**
Dijken en dwarsdijken	Provinciale verordening	Erkende waarde
Weteringen	Provinciale verordening	Erkende waarde
Sluizen	Provinciale verordening	Erkende waarde
Oeverwallenlandschap. Karakteristieke, kleinschalige oeverwallen met rijke afwisseling van boomgaarden, gras- en bouwlanden, buurtschappen, dorpen, verspreide bebouwing.	Provinciale verordening	Erkende waarde

Kommenlandschap. Open kommen met weidebouw, rationaal verkaveld patroon van sloten en weteringen, wegbeplanting langs rechte wegen en enkele natte natuurgebieden.	Provinciale verordening	Erkende waarde
Oude Maasloop met rivierduinen	Provinciale verordening	Erkende waarde
Openheid van het Schebbelaarsche veld en Leurensche Veld	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Niftrikse Uitvliet (waterlopen)	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Slingerend dijklint langs de Maas	Streekgids Land van Maas en Waal	Erkende waarde
Neerveldsche Blok (hoge waardering)	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Schebbelaarsche Veld (middelhoge waardering)	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Neerveld 5 Hernen. Boerderij op stroomrug langs oude Maasloop	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Neerveld 8 Hernen. Boerderij op stroomrug langs oude Maasloop	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Molendijk 17 Batenburg. Historisch erf langs de Maas	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Jan Steegweg 1A Batenbrug. Historisch erf op donk van Liende	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Jan Steegweg 6 Batenbrug. Historisch erf op donk van Liende	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Maasbandijk 78 Niftrik. Historisch erf langs de Maas	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Maasbandijk 74 Niftrik. Historisch erf langs de Maas	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Maasbandijk 72 Niftrik. Historisch erf langs de Maas	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde

Flerdeweg 4 Leur. Historisch erf op donk bij Leur	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde
Flerdeweg 6 Leur. Historisch erf op donk bij Leur	Cultuurhistorische waardenkaart gemeente Wijchen	Erkende waarde

Overige waarden

Overige waarden zijn waarden die niet zijn erkend door de provincie of gemeente. Deze waarden zijn doorgaans door de provincie of de gemeente in gebiedsbeschrijvingen benoemd, maar niet op kaart aangeduid. Er zijn geen overige waarden gevonden in het onderzoeksgebied.

6.2 Aanbevelingen

Onderstaande tabel 39 vormt een overzicht van de in het plangebied geïnventariseerde landschappelijke en cultuurhistorische waarden op hoofdcategorieën. Per waarde is de status en het risico beschreven en is er een beknopt advies gegeven hoe met het waarde kan worden omgegaan.

Tabel 6.3. Algemene adviestabel landschappelijke en cultuurhistorische waarden regio onderzoeksgebied.

Waarde	Risico	Advies
Rijksmonumenten (Gemaal Citters 1, Standerdmolen Batenburg, Kasteel Batenburg) en gemeentelijke monumenten Vastgestelde waarde	Geen risico, vanwege de grote afstand tot het monument. Er treedt mogelijk wel visuele verstoring op.	
Beschermd stads- en dorpsgezicht Batenburg Vastgestelde waarde	Geen risico, vanwege de grote afstand. Er treedt mogelijk wel visuele verstoring op.	Onderzoeken wat de visuele impact is en hoe deze verzacht kan worden.
Oude bosgroeiplaats (Schebbelaarsche Veld) Vastgestelde waarde	Risico op aantasting historisch erfgoed.	Behoud monumentale groen structuur. Wanneer nabij historisch groen dient te worden aangeplant, dient dit met autochtoon plantmateriaal te gebeuren.

Molenbiotoop Standerdmolen Vastgestelde waarde	Geen risico, vanwege de grote afstand.	
Dijken en dwarsdijken Erkende waarde	Risico op aantasting Ekenseweg (dijkrelict van een dwarsdijk)	Aantasting van deze waarde opnemen in beoordeling/afweging. Onderzoeken of de dwarsdijk opgenomen kan worden in de structuur van het station.
Weteringen Niftrikse Uitvliet & Nieuwe Wetering Erkende waarde	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven.	
Sluizen Erkende waarde	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven.	
Oeverwallenlandschap Erkende waarde	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven.	
Kommenlandschap Erkende waarde	Risico op aantasting van de openheid, verkavelingspatroon, een reliëf van dit landschapstype.	Aantasting van deze waarde opnemen in beoordeling/afweging. Mogelijk kan onderzocht worden hoe de aantasting kan worden verzacht. De provincie vraagt mogelijk om compensatie voor de aangetaste kernwaarden (omgevingsverordening).
Oude Maasloop met rivierduinen Erkende waarde	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven.	
Openheid van het Schebbelaarsche veld en Leurensche Veld Erkende waarde	Risico op aantasting van de openheid van deze velden.	Aantasting van deze waarde opnemen in beoordeling/afweging. Mogelijk kan onderzocht worden hoe de aantasting kan worden verzacht. De provincie vraagt mogelijk om compensatie voor de

		aangetaste kernwaarden (omgevingsverordening).
Slingerend dijklint langs de Maas <u>Erkende waarde</u>	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven.	
Neerveldsche Blok (hoge waardering) <u>Erkende waarde</u>	Risico op aantasting van de openheid van deze velden.	Aantasting van deze waarde opnemen in beoordeling/afweging. Mogelijk kan onderzocht worden hoe de aantasting kan worden verzacht.
Schebbelaarsche Veld (middelhoge waardering) <u>Erkende waarde</u>	Risico op aantasting van de openheid van deze velden.	Aantasting van deze waarde opnemen in beoordeling. Mogelijk kan onderzocht worden hoe de aantasting kan worden verzacht.
Historische erven <u>Erkende waarde</u>	Geen direct risico vanwege de grote afstand t.o.v. locatiealternatieven. Er is mogelijk wel sprake van visuele aantasting. Dit dient te worden beoordeeld in de effectbeoordeling.	

Bronnenlijst

Naam document	Schrijver	Datum van uitgave
Omgevingsvisie Gaaf Gelderland	Provincie Gelderland	Vastgesteld op 19-12-2018
Beleidskader Erfgoed en Cultuur	Provincie Gelderland	25-09-24
Omgevingsverordening Gelderland	Provincie Gelderland	14-11-2025
Toepassing regels landschap omgevingsverordening	Provincie Gelderland	Onbekend
Koepelgids Gelderland. Ruimtelijke kwaliteit en Landschap	BoschSlabbers i.o.v. Provincie Gelderland	Februari 2022
Streekgids land van Maas en Waal. Ruimtelijke kwaliteit en Landschap	BoschSlabbers i.o.v. Provincie Gelderland	Februari 2022
Omgevingsvisie Wijchen	Gemeente Wijchen	Vastgesteld op 06-02-2026
Structuurvisie Wijchen	Royal Haskoning i.o.v. gemeente Wijchen	29-05-2009
Erfgoedverordening Wijchen 2023	Gemeente Wijchen	23-11-25
Omgevingsplan gemeente Wijchen	Gemeente Wijchen	06-11-25
Tussen stad en land, tussen Maas en Waal. Een cultuurhistorische inventarisatie (actualisatie)	RAAP i.o.v. gemeente Wijchen	2015
Panorama landschap. Karakterisering van het Nederlandse landschap. Deelgebied Land van Maas en Waal	Edwin Raap, Otto Brinkkemper, Henk Baas. i.o.v. Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed	2022
Toelichting aanwijzingsbesluit Stads- en dorpsgezicht Batenburg	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	
Toelichting aanwijzingsbesluit Stads- en dorpsgezicht Ravenstein	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed	1977
Regioarrangement Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Meer landschap, Meer stad	Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen	
Notitie gebiedsinput IEA. Hoogspanningsstation Wijchen	P2 i.o.v. gemeente Wijchen, provincie Gelderland,	16-02-2026

	Waterschap Rivierenland en Groene Metropoolregio	
Bijlage Gebiedsraamwerk Buitengebied Batenburg, Niftrik, Hernen, Bergharen, Leur. Strategisch kader om kansen voor meerwaarde HSS Wijchen voor gebied en lokale gemeenschap te maximaliseren		14-11-25
Kaart Groen Erfgoed. (1)	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.	
Historisch landschap, historische stedenbouw en archeologie. Geoportaal Gelderland. (2)	Provincie Gelderland	
Cultuurhistorie DNA kaart. (3)	Provincie Gelderland	
Algemeen Hoogtebestand Nederland. AHN4. (4)		
Topotijdreis (5)		

(1) https://rce.webgis.nl/nl/map/groen-erfgoed

(2) https://geoportaal.gelderland.nl/portaal/apps/instant/media/index.html?appid=aacaec7a922043eea4e2ec89af7c55aa

(3) https://geoportaal.gelderland.nl/portaal/apps/instant/media/index.html?appid=b4daa2e7b57a48b78f6011a87067bbfa

(4) https://www.ahn.nl/

(5) www.topotijdreis.nl